

ANUARUL

Societății literare

„Gr. Alexandrescu”

a elevilor de curs superior din liceul „Cuirea”, Focșani

Nr. 4

Anul școlar 1922 — 1923

cu 25-lea din nr. Societății

Acesta e cel din urmă Anuar pe care îl lipărește subsemnatul, în legătură cu activitatea Societății literare „Gr. Alexandrescu”. Este un număr jubilar deoarece, în anul școlar încheiat, Societatea și-a serbat douăzeci și cinci de ani dela întemeierea ei. Principalul meu scop, când am primit acum patru ani președinția acestei Societăți, a fost să o conduc — indiferent de greutățile ce voi întâmpina — pînă în anul școlar în care împlinesc o vîrstă așa de frumoasă. Vîrsta aceasta încheie cea dintîi parte a unei activități, care pe viitor ar fi de dorit să se prezinte și mai bogată decît a reușit să fie pînă în prezent, în vremuri uneori destul de turburi și de grele.

Totuși ușor se poate constata progresul făcut de Societate, dela înființarea ei și pînă azi. În cei din urmă patru ani — care mă interesează mai mult, pentru că de activitatea desfășurată în acest interval sînt direct răspunzător și pe ea am căutat să o prezint pe rînd publicului, în cele trei anuare apărute pînă azi — acest progres se poate și mai cu încredință observa, foilețind paginile publicațiilor amintite. Iată câteva cifre destul de elocvente, culose la împlinire: în anul școlar 1919-1920, numărul volumelor din Biblioteca Societății era de 1685; actualmente biblioteca are 2874 de numere (la un număr fiind înregistrate mai multe exemplare ale aceleiași lucrări). În anul școlar 1919-20, membrii Societății au consultat, în trei luni, 555 volume, în anul 1920-21, 5214 volume în 8 luni, în anul școlar 1921-22, 5251 volume în 7 luni, iar în acest an, 4446 volume în 7 luni. În anul școlar 1919-20, numărul membrilor, la încheierea cursurilor, era de 90, în anul 1920-21, de 157, în anul 1921-22, de 167, iar în acest an a fost de 208. Din colțaziile membrilor s'au strîns, în primul an școlar, 1184 lei, în al doilea 3537, în al treilea 3902, iar în acest an ~~3192~~ lei. Discuțiile prilejite de expunerea disertațiilor de elevi au fost din an în an mai numeroase și membrii care le susțineau căutau să-și documenteze tot mai solid părerile. Excursii, din ce în ce mai întinse și mai instructive, s'au făcut în fiecare an în județ și în finuturile ocine județului nostru. Era, așa dar, firesc ca Anuarele să fi apărut din ce în ce mai voluminoase și cu material mai variat. Nu e mică părerea mea de rău că, în anul jubilar al Societății, nu ne putem prezenta din acest punct de vedere cu mult mai mulțumitor decît în anii trecuți. Greutățile materiale s'au înmulțit enorm și ne-au trebuit o puternică voiață și o îndelungă sforțare să putem apărea în condițiile pe care calltorii noștri le vor putea constata, cercetînd conținutul acestui volum. În el am căutat să introduc o mică schimbare, în privința aranjării materialului. Am înțeles, anume, darea de seamă despre situația materială și gospodăria So-

...cietății, la urmă, alcătuind din ea a treia parte a acestui Anuar—un fel de Anexe—și în chipul acesta, dinad în aspect mai puțin rigid celor din-
...dă pagini ale publicației. Restul materialului cuprins în paginile următoare
... în mare parte asemănător celui de anul trecut; am căutat doar să in-
...roduc mai multă variație în alcătuirea părții a doua: „Alle manifestări ale
...Societății”. Amănunțit în legătură cu activitatea generală a Societății, din
...ceast un mai ales și din unii ei activatori, celorlor o va putea găsi fie
...n această de a doua parte, fie în Pateca I, Ședința Nr. 26, în cuvântarea
...de încheiere a Președintelui.

Cele mai alese mulțămiri m de exprimat, pentru sprijinul dat în in-
...tervalul acestor patru ani, D-ra M. Răncăseu, profesoară în localitate
...și D-lui avocat G. Alexian, fost membru al Societății, iar recunoștința
...mea ploasă și gândurile cele mai bune le îndrept către D-l profesor Ovid
...Densușianu, care prin sprijinul D-șoe generos și prin cuvântul D-șale
...mi-a nălezi de multe ori calea grea ce am avut de străbătut și mi-a dat
...distinsa mulțămire de a încheia cu eroșie o activitate, pentru care D-șoa
...a găsil totdeauna apreciere îndăgăzătoare și vorbe de încurajare.

I. M. Rașcu
Profesor de Limba română

Focșani, 12 august 1925.

I. Dare de seamă despre ședințele Societății *)

Ședința Nr. 1
Proces verbal din 3 decembrie 1922

Elevul Diaconu I. din cl. VIII citește statutele și regulamentele So-
cietății și ale bibliotecii.

Se procedează apoi la alcătuirea comitetului Societății pentru anul
școlar curent, comitet care este astfel alcătuît. Membri: elevii Diaconu I.
din cl. VIII, Neșior Iacob din cl. VIII (eliminat și înlocuit cu elevul

*) În acest capitol publicăm procesele verbale ale ședințelor săptămânale. Ele sînt
alcătuite din contribuțiile profesorilor sau ale membrilor, care sînt puși să-și prezinte
în scris rezumatul celor spuse, cîteva zile după ședința în care au roștit o disertație,
o comunicare sau și-au exprimat vre-o părere în legătură cu o lucrare școlărească.
Pentru a nu repeta, la începutul fiecărui proces verbal, unele formule ascuțitoare, a-
rătăm aici că ședințele din acest an școlar au fost de obicei prezidate de președintele
Societății, D-l profesor de Limba română I. M. Rașcu. Patru din aceste ședințe (cî
proce-
sele verbale n-rele: 3, 10, 11 și 13 au fost prezidate de D-ra profesoară de Limba română
M. Răncăseu. La aceste ședințe — afară de ultima, festivă, la cari au asistat, pe lângă
șapte D-ni profesori ai Liceului, și mulți alți membri ai corpului didactic și invitați —
au luat parte, în afară de președintele Societății, următorii membri ai corpului didac-
tic: D-ra M. Răncăseu: 25 ședințe, D-na E. Lupu, directoarea Școlii secundare de
fete gr. II: 1 ședință, D-na Constantinescu, directoarea Șc. profesionale: 1 ședință,
D-na F. Miciora: 1 ședință, Domnișele institutore: E. Crăciunescu: 2 ședințe, Dumitru:
3 ședințe, Grăjdanu: 3 ședințe, Flăm: 1 ședință, Rașcu: 1 ședință, Ciocir-
lan: 1 ședință, Rădulescu: 1 ședință. Domni: M. Georgiadi, directorul Liceului „Uni-
vers”: 1 ședință, S. Mîndălcău, directorul Șc. Normale de învățatori: 1 ședință, C.
Popescu, prof. în Ploiești: 1 ședință, I. Rădulescu-Rădulescu, prof. de Franceză: 2 ședințe,
S. Rașcu, prof. de Matematici: 1 ședință, Bălănescu, prof. de Fizico-chimie: 1 șe-
dință, C. Zamfirescu, prof. de Geografie: 1 ședință, T. Iordănescu, prof. de Latîna:
1 ședință, Cernăuțeanu, prof. supl. de Latîna: 1 ședință, D-nii institutori Dumitru: 3
ședințe, Popovici: 2 ședințe, Dumitrescu: 1 ședință, G. Răncăseu: 1 ședință, Pricopi:
1 ședință, Mihalăscu: 1 ședință, I. Ciocirlan: 1 ședință.

De cîteva ori au asistat și unii din foștii membri ai Societății și la cele mai multe
ședințe a luat parte și D-ra E. Constantinescu, secretara Școlii secundare de fete gr.
II. Înainte de a se intra la ordinea de zi, secretarul Societății citea procesul verbal al
ședinței anterioare.

Ștefănescu P. din cl. VII și *Nestor I.* din cl. VII (retras și înlocuit cu elevul *Paraipan C.* din cl. VII.) Bibliotecar: elevul *Gurău Th.* din cl. VII, care-și ia de ajutorare pe elevii *Iscovache I.* din cl. VI și *Coloianu P.* din cl. V. Casier: elevul *Teodosiu V.* din cl. VII și Secretari: elevii *Răducan I.* din cl. VIII și *Klein M.* din cl. VII (câte sifșitul anului, e funcțional în el doilea post de secretar elevul *Bonciv Gh.* din cl. VII.)

D-l profesor *I. M. Rașcu* dezvoltă o conferință inițială. Folosește studiul. Metode de lucru. Arestă farmecul muncei intelectuale, semnătoria ei, viața intensă a cărților, binefacerile și mângierile studiului, atracția cărților frumoase, folosul lor pentru perfecționarea mijloacelor de exprimare și pentru suflet. Vorbește în urmă de metodele mai însemnate de lucru, recomandă alegerea unor anumite autori pentru formarea stilului ingrijit. Indică apoi metode speciale pentru asimilarea frumuseților unor opere beletristice: citirea cu glas tare a poeziilor; copierea pasajelor interesante; citirea în vreme potrivită a cărților, căci sînt opere care se adresează unor anumite vârste și citirea lor indiferent la ce vreme poate adesea dăuna; citirea atentă și în întregime a operelor literare; înarea de note; felul cum trebuie cercetate studiile, cărțile aride și bucățile altele. Recomandă metode speciale pentru alcătuirea unui reperoriu al cunoștințelor noastre: caele și rubrici pentru cărți ceile, pentru cărți care ar trebui cumpărate deocamdată și altele, pentru cărți care trebuie numădatele celule. Note de erudiție, date, citate însemnate, sugerări, cuvinte străine, expresii străine. Se vorbește în urmă de folosul rezumatelor, al sublinierilor, al scrierei pe marginea cărților, al celulei active și se încheie, indemnindu-se elevii a căuta în studii refugii fermecate, care să le înfrumusețeze viața școlară.

Durata ședinței: un ceas și jumătate.

Ședința Nr. 2

10 decembrie 1922

Eleva *Keicici Clara* din cl. VII citește o dare de seamă despre volumul „Peste mări și țări” de Colonelul N. M. Condiescu. Acest volum conține impresiile din călătoria făcută de A. S. R. Principele moștenitor români, însoțit de autor, în Grecia și în Egipt. Cu prilejul acestei călătorii, ei au putut cunoaște urmele vechii civilizații grecești și egiptene. În Grecia au vizitat monumentele, temple și muzeele naționale, ce păstrează vechi opere de artă. Tot astfel și în Egipt, vizitând piramidele, templul, muzeul arab și egiptean, au putut să-și facă o idee clară de vechea lume egipteană, care astăzi nu mai trăiește decît prin aceste opere de valoare. Autorul ne-a redat totuși această lume de frumuseți artistice într'un stil strălucitor, fapt care face ca volumul să fie citit cu plăcere.

Elevul *Diaconu Ioan* din cl. VIII vorbește despre conținutul scrierei „Sufletul latin și literatura nouă” de Ov. Densusianu. După ce

arată, în general, importanța acestui studiu, vorbitorul scoale în evidență însemnata simbolismului, care este un produs al culturii franceze. Scriitorii noi citind, ca și romanticii, natura, introduc în poezie motive nouă și admițind principiul libertății în artă, favorizează în mod larg inspirația. Ei au cîntat, pe lângă aceasta, și viața socială, orășenească, progresele industriale, într'un cuvînt manifestările civilizației moderne. Ei descriu natura trecută prin prisma sensibilității lor, de aceea produc opere pline de lirism. Deși zugrăvesc natura, la ei elementul descriptiv e redus, cel liric fiind pus în schimb în evidență. De aceea poezia unui Verhaeren sau Paul Fort are alta viață. În privința tratării temelor nouă, ei au cîntat pentru întâia oară viața intensă a orașelor, viața care fusese desprețuită de predecesori. Lumea rustică, idealizată de romantici, a fost cîntată de poezii noi așa cum este ea. Cînd cîntă natura, ei caută să reînnoiască procedeele, să nu se oprească la descrierea obiectivă. Se scoale, în urmă, în evidență caracterul de umanitate al acestei poezii și se încheie, arătîndu-se că toate însușirile literaturii nouă se concentrează într'una singură: idealismul ei.

Eleva *Paraipan Maria* din cl. VII citește, în românește și în original, poezii din Paul Fort, Fernand Ough și Verhaeren (în traducerea D-ului El. Farago.)

D-l prof. *I. M. Rașcu* citește „Prière pour s'en aller au paradis avec les âmes” de Fr. Jammes, în traducerea D-ului I. Pillot și în original. Durata ședinței: un ceas și jumătate.

Ședința Nr. 3.

17 decembrie 1922

D-l Președintele al Societății vestește moartea romanțierului francez *Marcel Proust*. Personalitate puternică, afirmîndu-se la o vîrstă mîlă, prin romane în care s'a vădit ca unul din cei mai îndrăzneți cercetători ai catelor sufletului omenesc, Proust lăsuă cea mai luminoasă urmă în literatura franceză din ultimii ani. În ciclul de romane „À la recherche du temps perdu”, autorul reușește să ne dea o înțelegere minunată a sufletelor din societatea unor înalte cercuri pariziene. Ane cînta il interesantă prea puțin. Ceea ce-l preocupă sînt atitudinile sufletului, nuanțele de simțire, amănuntele ce par la prima cercetare lipsite de însemnătate. Ele, totuși, creează, prin mijloace care nu se pot în câteva vorbe caracteriza și defini, atmosfera ce este proprie romanțelor lui Proust. Lectura lor e aridă și reclamă o oarecare educație a gustului literar, a atenției și o cultură literară apreciabilă. Unul din aceste romane, cu titlul alil de evocator și de gingaș: „À l'ombre des jeunes filles en fleurs” e reprezentativ din punctul de vedere semnificativ. Se descriu, obositor neori, pe pagini întregi, gesturi abia schițate, contururi minuscule, aspecte și detalii. Capitole nu există. Total se înlanțue însă solid, deși

acțiunea îi face impresia unui fluviu leneș ce curge adormitor de monoton printre maluri fără variații. Cu toate acestea, urmărind cu atenție firul unei abia perceptibile al țesăturii subiectului, te surprind adesea observații de amănunt, vorbe pe care parcă le-ai mai auzit, clipe pe care parcă le-ai mai trăit. Cu digresii risipite la tot pasul, cu reveniri și insistențe, lipsit de arte clasice a compoziției strânse și sigur condusă, romanele lui Proust îți lasă totuși o impresie puternică de viață concretă nu de viață largă și exuberantă, ci de viață îngrădită, moacă unei închisuri, ca și aceea pe care înțelegea să o trăiască autorul, între pereții camerei sale de lucru, cu luminile aprinse și storiile lăsate în tot cursul zilei.

Eleva Montanu Maria din cl. VIII vorbește despre Poeziile lui St. O. Iosif, cu prilejul împlinirii a zece ani dela moartea poetului. Născut în Ardeal, Iosif a venit de timpuriu în vechitul regat, unde învață și cursul liceal. Aici colaborează la „Vieaja”, „Literatura și arta română”, „Semănătorul”, apoi la „Luceafărul” și în urmă la „Flacăra”. Cele mai însemnate volume de poezii ale lui Iosif sînt: „Patriarhale” (1901), „Credințe” (1905), „Cîntece” (1912) și „Tătreaciri”, traduceri din Heine, Goethe, Schiller, Lenau, etc. (1909).

St. O. Iosif, sufletul prea simțitor, a venit din Ardeal plin de încredere și dor de muncă. La noi însă s'a izbit de supărare și de sărăcie. Modest, el a suferit în lăcere, fără să cîrtească împotriva răutății omenești, dar necontentul a plîns plecarea lui de acasă. Multe dintre „Patriarhale” sînt isvorite din acest sentiment dur, pe care l-l deșteaptă amintirea casei părintești și a locurilor în care a trăit copilul, a bătrînilor care l-au populat copilăria, în apusele vremi de trai patriarhal. Astfel sînt poeziile „Bunca”, „Fusul”, „Nucul” ș. a. în sufletul lui I. nu se deșteaptă însă numai dorul de locul nașterii, ci și remușcări că nu a rămas în Ardeal să lupte pentru desrobirea fraților lui („Scrisoare lui Goga”). El a plecat cu sufletul plin de credințe, care l-au împulseric să lupte cu griji și cu necazuri. Dar lupta a fost grea („Copil sărman”), de aceea credințele au început să-l părăsească „erî una, astăzi una” („Credințe”). Invins în luptele cu viața, se întoarce în gând la casa părintească, la mama bună și dătoasă, pe care o roagă să-i aștearnă patul, să doarmă bolnav și obosit („Invins”). În versurile lui I., scrise în aceeași vreme, celui dorul cel mare al sufletului său, de a retrăi clipele liniștite ale copilăriei. El nu putea să se mulțumească pentru todeauna cu o viață de pribeag și văzînd cum alții au un cuib al familiei lor, plin de liniște și voce bună („Pribeagul”), l-a prins și pe el dorul de a-și clădi un cămin, în care să găsească liniștea visată („Spre primăvară”). Această dorință i se împlinește, căsătorindu-se. În fericirea găsită, își sâdește poetul toate nădejtile de bine pentru viitor. Acum scrie singurele poezii în care îl găsim mulțumit, chiar fericit:

*Ași vrea să cînt, să'mbroc în mîndre rime
Norocul rar ce'n cîntec nu încap.*

(Terține)

Versurile compuse în acest timp oglindesc nețărîmura dragoste pentru aceea care îl făcuse fericit. Dar fericirea lui I. este și mai mare

atunci cînd îi este dat să scrie „Cîntec de leagăn” și „Cîntec sfînt”, copilei sale Corina. Peste acesta din urmă plutește însă melancolia, pricinuită de amintirea copilăriei sau poate de grija viitorului, căci ne vorbește de „mine cînd voi fi pămînt”. Curînd însă o presimțire tristă se strecoară în versurile poetului, înțunecîndu-i seninătatea fericirii. Gîndul că totul e trecător în viață îi deșteaptă în suflet grija că și fericirea lui să nu treacă prea curînd. („Trec nopțile”). Presimțirea se împlinește: împrejurări nenorocite îl zdrobesc viața și fericirea. Acum își scrie I. cea mai mare parte din cîntecule-i desnădăjduite. Gîndurile lui pline de dragoste dătoasă pornesc învăluite în armonia versurilor, către aceea care l-a răpit fericirea („O, șoară iară”). Poetul suferă resemnat, se împacă chiar cu această suferință, gîndind că numai cine cunoaște durerea cunoaște și fericirea. („De profundis”). Dragostea lui nu șovăește o clipă: poetul urmează să-și îndrepte gîndurile pline de dor către ea. („Noaptea de mai”). O singură dată în versurile lui pare că se ascunde o umbră de impulare („Romanță veche”). Dar dragostea lui plină de durere continuă să se cristalizeze în „Cîntece”, de unde va răsuși meren, ca o fantomă tristă („Și dacă vîi”). Uneori altorez pare că vine să-i vindece rana, dar e numai o părere, căci tot ce e frumos în natură îi mărește suferința, împropătîndu-i amintirile dureroase. („Rana”). Alina suferință îi deșteaptă dorul de vremea cînd, copil, nu știa ce înseamnă a iubi („Te duci”), apoi dorul de liniștea morții („Ad morlem”):

*Rapaos sufletul meu cere
Și pace după-atlta chin,
Tăcești—mi-e sete de lăcere.*

(Cîntecelor)

În cele din urmă, I. se încredințează că aceasta este soarta poetului: să suferă („O viață”, „Harpistul”, „Unui tinăr”).

Suferința adîncă l-a făcut pe I. înțelegător de dureri străine. („Arțîștii”, „Cei doi prieteni”). De o sensibilitate feminină, el simte adînc orice durere. Suferința lui este însă individualizată și poeziile lui sînt mărturisiri intime, fără sentimente mai largi și generale (o singură excepție făcînd poezia „La armă”). Pentru I. a scrie este o necesitate pentru ușurarea suferinței. I. nu caută să-și etichetizeze suferința, împletind-o cu idei înalte. În această îi este superior Eminescu. Toată poezia lui I. este învăluită în melancolie, sentiment pe care l-a cunoscut din tinerețe, în liniștea codrilor de brazi („Melancolie”). Dragostea de natură, ale cărei elemente le idealizează, este în strînsă legătură cu dragostea vieții dela țară, pe care o cîntă cu totul altfel decît Coșbuc. I. este dornic mai ales de liniștea acestei vieți și tot aceasta este marea calitate ce atribuie el trecutului pe care îl admiră. Aici iar se deosebește de Eminescu: acesta fiind un revoltat de starea prezentului, cîntă virtuțile strămoșilor, pe cînd I., un obosit de suferință, dorește numai liniștea patriarhală pe care adesea au trăit-o străbunii.

I. nu învinovățește pe nimeni de suferința lui („O viață”), el e un resemnat plin de modestie („Cîntărețul”); gîndul lui cere numai îndurare dela Dumnezeu („Rugăciune”). Această îndurare Dumnezeu l-a

La urmă, se scot în evidență meritele disertației: Vieaja lui I. a fost bine studiată, cu exemplificări numeroase din opera sa și paralel cu activitatea poetului.

După rezumatul, făcut de D-l Președinte, al părerilor expuse de membri, eleva Montanu răspunde că despre pricina tristeții lui I. s'a ocupat îndeajuns, căci a studiat opera în legătură cu vieaja. Amănuntele care i s'au cerut asupra vieții lui I. nu le-a găsit în studiile de care s'a folosit, iar despre sinceritatea și simplitatea poeziei lui I. a vorbit desul. Influența lui Petőfi nu a avut de unde să o cunoască; influența lui Coșbuc a fost studiată atît cît a crezut că e de nevoie pentru economia subiectului. Planul a urmat analiza operei în legătură cu vieaja și s'a încheiat cu personalitatea poetului, așa cum reiese din operă. N'a afirmat că I. este cel mai resemnat dintre poeții noștri. A fost în orice caz mai resemnat decît Gr. Alexandrescu, care știm că cere schimbări în starea de lucruri din timpul lui.

Ora fiind înalțată, restul discuției rămîne să se expună în ședința viitoare.

Elevul Rădulescu N. din cl. VI citește două poezii de St. O. Iosif: „Furtuna” și „Cîntec sfînt”.

Durata ședinței: un ceas și patruzeci și cinci de minute.

Ședința Nr. 4.

24 decembrie 1922

Se continuă discuția asupra disertației despre „Poeziile lui Iosif” a elevii Montanu Maria din cl. VIII.

D-ra profesoară M. Rarincescu arată că datele trebuind să fixeze în mintea ascultătorilor punctele principale din vieaja și opera unui scriitor e bine să nu le punem toate la începutul lucrării, ci să alegem pe cele mai însemnate și să facem, pe cît este cu putință, legătura fie între ele, fie cu alte evenimente cunoscute. Numai astfel datele pot să folosească într-o disertație și pot fi reținute mai cu ușurință. Așa de ex. vieaja poetului Iosif se scurge dela data răsboiului din 1877, pînă în preajma evenimentelor din 1915. — Trecînd apoi la felul cum a fost tratat subiectul — vieaja în legătură cu opera poetului — se observă că era bine să se fi arătat evoluția talentului lui Iosif și trecerea dela cîntarea sentină a vieții patriarhale la dureroasa mărturisire a suferințelor sale intime.

Se arată apoi că una din cele mai bune poezii, „Furtuna”, n'a fost analizată decît din punctul de vedere al formei — poate din teama de a nu se reveni de două ori asupra ei, teamă ce nu trebuie să ne oprească niciodată de a face analiză întregă a unor opere reprezentative și originale. — În privința formei pe care vorbitoarea a arătat-o, de altfel, că e în legătură cu natura sentimentului exprimat, se observă că nu s'a

evidențiat această afirmație prin exemple mai multe, pentru ca să se vadă nu numai felul cum poetul își exprimă sentimentele dutoase, ci și felul cum redă seninătatea și liniștea din natură în pastelurile sale, ori nota armonioasă și ritmată a doinei, ca în versurile:

*Se linguesc
Tătîngi pe căi
Și neguri cresc
Din negre văi,
Plutînd pe munți.*

Trecînd apoi la calitățile lucrării, D-ra prof. Rarincescu arată că eleva Montanu, fără să fi putut folosi prea mult notele critice, ce se opresc numai la vieaja poetului, a știut — din analiza poeziilor lui — să ne redea sufletul îndurerat al lui Iosif, precum și toate sentimentele dutoase ce au vibrat în opera sa.

D-l Președinte arată că părerile exprimate de unii membri au dovedit din partea acestora receptivitatea recentă a operei lui Iosif. Cere dela membrii Societății, cu prilejul disertațiilor viitoare, aceeași procedare, pentru ca discuțiile să fie mai fructuoase și înmagazinarea cunoștințelor mai solidă. Crede că semnalarea multor amănunte nu aduce lumină în discuția, care e cu atît mai folositoare, cu cît atinge în special chestii esențiale și largi. Ocupîndu-se de felul cum vorbitoarea — o elevă cunoscută ca un element prin excelență muncitor, care a trecut (în ceea ce privește disertațiile) de perioada începuturilor timide — a tratat vieaja scriitorului studiat, găsește că s'au dat prea desvoltate informații asupra acestei vieți, în special în prima epocă a ei. Titlul disertației nu reclama aceeași. Pentru înțelegerea operei, fără îndoială că trebuiau evocate unele aspecte ale nefericitei existențe a poetului, aspecte pe care însăși opera ni le oferă. Alte elemente, puse îmbelșugat în îndemna noastră de amintirile personale ale contemporanilor, nu pot decît să îngreuneze inutil materialul de care ne folosim. Vieaja lui Iosif a fost tragică, dar nespus de simplă. Dacă se pomenea în scurți în ce a constat nefericirea poetului, se dădeau toate explicațiile necesare pentru înțelegerea cuprinsului. Amănuntele dela începutul expunerii cereau însă, în continuare, altele, care nu ni s'au mai dat.

Vorbitorul a atins mai toate chestiunile, dar n'a insistat îndeajuns asupra unora din ele, întocmai cum ar cînta cîteva cu multă conștiințiozitate o bucată de muzică la pian, dar n'ar apăsa suficient pe anumite clape. Nu s'a arătat îndeajuns deosebirea între faza înflăcără de dezvoltare a talentului lui Iosif (faza optimistă) și ultima (faza desnădejdei sau, cum i s'a mai spus de unii, a pesimismului). În faza înflăcără poetul lubeghe profund trecutul, pe care-l cîntă inspirat, cu o altitudine bogat reprezentată în volumul „Patriarhale” mai cu seamă: trecutul personal și trecutul general, cu toată galeria lui de bătrîni sătoși, bătrîne povestitoare, cu lumea aceea ce ne pare astăzi mai lipsită de griji, mai entuziasmă, mai fericită. Dela simpatia pentru acest trecut, poetul ajunge în mod firesc la simpatia pentru poezia populară, în care totdeauna trecutul e redat în mod deosebit de colorat. Și ecouri din această poezie și din

vieța dela țară se văd în multe inspirații de ale poetului. El cîntă acum lumea basmelor („A fost odată“), a haideucilor („Doină“, „Gruia“), iar dela vieța basmelor, trece ușor în vieța trecutului național. Ce sînt în adevăr voevozii noștri vîleji, decît Feți frumoși gata pururea de luptă? Ce sînt domnițele de alădăță, decît Ilene Cosinzene și ce sînt năvălitorii și dușmanii ce prădau țara, de nu smei năprasnici și răsbunători în urgia lor? — Iosif cîntă în „Din zile mari“ pe voevodul cel mai însemnat al neamului, pe Ștefan cel mare. Dela iubirea pentru trecut, vine îndată și iubirea pentru orice manifestare a neamului nostru, pentru suferințele lui prezente și pentru revendicările lui naționale. „La arme“ (care în sine nu-i o operă de înaltă valoare literară) încunună această parte a activității poetului. Apoi vin „Cîntecele“, „bucăți din inima sa rupte“, adevărate cîntece de lebadă. — Trebuia ca în capitolul asupra artei să se insiste mai mult asupra farmecului nedefinit al acestor cîntece, asupra rimelor rare, a efectelor sonore ce oferă versurile (în special „Mandolinatele“ — poezii tot din perioada ultimă) și atunci am fi avut și mai întreagă icoana sufletescă a nefericitului poet.

Lucrarea a prezentat vădite calități. A fost expusă limpede, mulțumită unei dicțiuni răspicată și luminoasă. A fost expusă curgător, datorită unui stil plin de culoare, mai ales în părțile de înmăcîre a sentimentelor autorului și de evocare a personalității lui. Transițiile dela un capitol la altul au fost bine redată. Opera analizată a fost studiată cu pietate și cu emoție.

Eleya Barber *Rășela* din cl. VI dezvoltă o dare de seamă despre volumul „Neagra Șarului“ de M. Sadoveanu. Cartea conține un șir de nuvele, din care primele: „Pe Dețelen“ și „Neagra Șarului“ ne înduioșează prin sfîrșitul trist al eroilor. În alte nuvele autorul ne înfățișează sufletul simplu dar simțitor al copiilor, dragostea lor pentru natură, revîndu-se ca un bun cunoscător al sufletelor celor mici, pe care ni-i redă admirabil în bucăți ca „Dimineți de iulie“ sau mai ales în „Dumbrava minunată“. Ne rămîne înlipărită în minte icoana duduiei Lizuca, acei copil naiv, simpatic, rătăcit în codrul luminos al basmelor ce-i crease o lume nouă, în care trăiește în iovărășia nedespărțitului ei prieten, cînele Patrocle. Dintr'un amestec de realitate vie și basm, D-l Sadoveanu alcătuiește această minunată poveste, care prin frumusețea descrierilor de natură și prin bogata fantazie a autorului, te transportă în epoca cea mai senină, mai curată a vieții, în copilărie, cînd basmele cu Feți-frumoși și Ilene Cosinzene, cu Sînta Vineri și Barbă-coji îți par realități fermecute. În asemenea basme te simți trăind, cînd celești povestiri ca acestea, atît de mîestrit alcătuite de D-l Sadoveanu.

Elevul *Diaconu Ioan* din cl. VIII dezvoltă o recenzie despre volumele „In munții Neamului“ și „Amintiri dintr'o călătorie“ de C. Hogăș. Se povestește pe scurt vieța autorului. Născut prin anul 1847-48, Hogăș e neam de răzeș din Tecuci, unde tatăl său fusese protopop. După terminarea studiilor superioare la Academia Mihăileană din Iași, a fost numit profesor de latină la Piatra. Eu pe rînd profesor la Alexandria, Roman și Iași. În timpul războiului a murit la Roman, dar a fost înmormîntat tot la Piatra. Vorbitorul trece apoi la analiza operei acestui pro-

zilor, atît de prețuit de Caragiale. Hogăș a cîntat cu mult talent natura. Orice aspect al ei are pentru dînsul farmece nelărmuite. Pădurile au în ele ceva tainic și misterul lor autorul îl simte mai bine în timpul furtunilor năprasnice, cînd stă sub vre-o stîncă și admiră furia deslănțurilor urlașe. Hogăș e un sensibil al naturii. În sufletul lui, freacă unu brad are un ecou puternic. Hogăș are darul de a comunica emoțiile sale, provocate de privilegiile variate ale naturii. Redarea emoțiilor e sinceră, peisagiul lui trăiește, opera sa devine astfel un vast poem liric. Nimeni în literatura noastră n'a redat mai bine poezia sălbatică a munților, ca Hogăș. El, prin variatele sale descrieri, a alcătuit epopeea munților din țara noastră. Poetul de dragul lor rătăcește pe cărări necunoscute, sufletul lui se contopește în vasta lor existență. De aici reiese păgînismul lui Hogăș. Sufletul poetului participă la viața munților, prinsă în colorii vii. Vieța aceasta Hogăș a adorat-o, trăind în sihîstrie depărtate, izolat de sbuciumul orașelor. Peisagiile redate de acesta sînt insuflete, căci în mijlocul lor apar figuri de bandiți, de plutași, de țărani cu bine definite caractere. Țăranul e descris așa cum îl cunoaștem: primitor și naiv. Hogăș îi admiră chipul, sufletul, felul lui patriarhal de viață. El desprețuiește spoiata civilizației și orice element care ar păta armonia tradiției. Figurile de călugări și vieța monahală moldovenească sînt mai cu seamă viu redată în această operă. Stilul lui Hogăș e un stil vioi, săltăreț. Limba sigură și pitorească este adesea presărată și cu unele neologisme, ecou al culturii sale de dascăl. Hogăș e un fel de Creangă cult. Hogăș întrebunțează cu aceeași dibăce neologismele, după cum Creangă întrebunțează moldovenismele. Ambii redau și humorul specific sufletului românesc. Mai găsim la Hogăș rașite și evocative imagini, care redau aspecte din vieța reală. Sensibilitatea autorului, acuitatea spiritului său de observație, bogăția de impresii, humorul său și ironia, imaginile plastice care se succed unele după altele, spiritul său analitic fac ca opera analizată să fie una dintre cele mai viabile ale literaturii noastre.

Durata ședinței: un ceas și patruzeci și cinci de minute.

Ședința Nr. 5

31 decembrie 1922

D-ra profesoară Mariana Karincescu vorbește despre Vieța și opera lui Alphonse Daudet, cu prilejul împlinirii unui sfert de veac dela moartea scriitorului francez. După cîteva cuvinte asupra comemorărilor literare, ce au început să îngrijească pe unii prin mulțimea lor, se arată că Societatea noastră folosește aceste prilejuri pentru a cerceta operele marilor scriitori: un bun mijloc de îmbogățire sufletescă, mai ales atunci cînd această cercetare se oprește asupra unor scriitori ca Alph. Daudet, care a fost și înțeles sufletele tinere.

Se povestește pe larg viața lui Daudet, folosindu-se fragmente din scrierile sale, pentru a-i arăta înfățișarea fizică și firea de meridional. Născut în nordul Franței, el rămîne toată viața îndrăgostit de soare și natură, plin de avînt și bunătate, spiritul și fin, vesel și duios. Aceste însușiri îl fac să-și înceapă în tinerețe cariera literară cu un volum de poezii: „Les amoureuses”, în 1858, apoi — după încercări în toate genurile, — se hotărăște mai firzîu pentru navelă și roman. După ce publică, în 1866, primele „Scrisori din moara mea”, scrie romanul „Le petit chose”, un fel de autobiografie. Se vorbește pe larg de aceeași povestire care cuprinde în prima parte copilăria duloasă și scurtă a scriitorului, armată de viața aspră și grea de pedagog. Scrisă la țară, în singurătate, unde se duse pentru a termina o piesă de teatru, această povestire e ca un strigăt al sufletului copleșit de amintirile copilăriei. Durerea cu care descrie starea sufletească, atunci cînd primește vestea morții unui fraie mai mare, sau bucuria răsunărei copilărești, cînd aruncă în flutînă chelle celui ce-l asuprise, rămîn pentru totdeauna în sufletul celui ce a cîntat această carte. Partea a doua, scrisă mult mai firzîu, cuprinde începuturile sale de scriitor în Paris; e mai puțin reușită, deoarece nu mai corespunde cu realitatea și printre personajele închipuite, singur fratele său, „la mère Jacques”, rămîne adevărat, cu dragostea sa ce a încălzit și luminat adolescența tristă a lui A. Daudet. Din ce în ce mai cunoscut și mai apreciat, mai ales în folioarele în care-și publica scrierile trimise din sudul Franței, Daudet ajunge să-și desavîrșească talentul său de povestitor. În nici-o altă operă această însușire nu-l ilustră mai deplin ca în variatele „Scrisori din moara mea”. În aceste povestiri D. prinde cînd viața celor simpli, ca în „Capra lui moș Saghin”, cînd trăsături satirice, ca în „Elixirul pămîntului Gaucher”, sau descrieri minunate de natură, cum găsim în „Portocalele” și „Stelele”. O bogăție de colorii se armonizează cu sentimentele cele mai variate, căci uneori durerea ne pătrunde în suflet, cu „Taina jupîului Cornilă”, alteleori duloșia ne învălue, ca în „Moartea delinului” sau numai o tristețe ușoară ne cuprinde pentru cîteva clipe, cînd „Bătrînii”. Liniștea fermecătoare a naturii, furia uraganului ce sparge vasele, izbîndu-le de coaste, viața plantelor și animalelor, toate înfățișările naturii, D. le însuflețește cu aceeași putere. Cu spirit și finețe nuanțează unele lucruri ca „D-l subprefect la cîmp”; cu duloșie, seninătate, umor și tristețe își învălue toate amintirile ce le încadrează în natura vie care trăiește în sufletul său. Tot povestiri ce vădesc aceleași calități sînt și „Contes du lundi”, în care D. povestește momente triste din timpul războiului dela 1870. Trezînd la analiza romanelor lui D., se vorbește pe larg de „Aventurile lui Tartarin de Tarascon”, primul din ciclul de trei cu același subiect. Se povestește subiectul și se caracterizează personajul principal, Tartarin, tipul meridionalului cu imaginația aprinsă de lumina și căldura soarelui, exagerînd inconștient tot ce vede și tot ce face. Risul agomotos ce izbucnește la fiecare nouă aventură a lui Tartarin e o nevoie sufletească pentru D. meridionalul, ce uitase să ridice în ceața și în suferința Parisului. Din acest oraș în care a trăit mai toată viața, D. își alege pe toți eroii romanelor sale de moravuri contemporane. Viața adevărată și dureroasă ce s'a desfășurat în jurul său, D. o redă în operele sale, căci

micul Jack, eroul romanului cu același nume, nu e decît un prieten al său nenorocit și lipsit de dragostea părintească, prieten ce-și sfîrșește viața singur și bolnav, departe de mama lui pe care o iubește cu aceeași putere pînă în clipe morții. Toată viața sbuciumată și nenorocită a lui Jack e redată cu atîta putere încît pe drept a fost considerată ca cea mai dureroasă din operele lui D. Se arată apoi că și celelalte personaje au trăit în realitate și viața ce se desfășoară cînd la Paris, cînd la țară, în fabrici ori în mahalale locuite de lucrători, ne duce prin toate treptele sociale, pentru a ne înfățișa un tablou general al societății contemporane. Această viață intensă și reală trăiește și eroii romanului „Fromont și Risler”. Se povestește pe scurt subiectul, pentru a se arăta că și Risler e o victimă nevinovată, ca și Jack. Soarta nenorocită a acestora ne înduioșează și e pusă în contrast cu trăirile celor ce se folosesc de bunurile vieții, fără alt merit personal decît inconștienta răului ce-l fac în jurul lor. Cei ce suferă și mor desnădăduți, ca Jack și Risler, iartă celor vinovați, ce sînt și ei de plîns prin inconștienta lor. Peste tot D. revărsă aceiași indulgență și bunătate, căci știe să ne desvălue în viața fiecărui din eroii săi partea dureroasă. Cei ce pricinuesc durerea în jurul lor sînt și ei nenorociți, căci unul se crede poet fără a avea talent, altul visează să ajungă artist mare și nu reușește să fie măcar angajat în vre-o trupă, altul alege după bogății și pierde totul; toate aceste frămîntări și desamăgiri ne dau realitatea tristă cu înfrîngerile vieții. De această înfrîngere sînt cuprinși și eroii romanului „Regii în exil”, căci chinurilele sforțări ale reginei Frederica nu reușesc nici să recapete tronul pentru soțul său slab și lipsit de mîndrie, nici măcar să asigure micului prinț coroana regală. Mai dureroasă însă e prăbușirea morală a eroului din romanul „L'Immortel”. Astier-Rehu, membru al Academiei, închină o parte din viața sa unui studiu asupra unor documente false ce-i aduc zădărnicește muncii sale aște și rușinea ce-l silește să se arunce în Sena. Alături de acest „nemuritor” nenorocit, trăiesc oamenii practici, iar viața se desfășoară în jurul lor, plină de interes și ură. Indiferența cu care ceilalți nemuritori privesc nenorocirea tovarășului lor întregeste tabloul viu al societății egoiste, ce se ascunde sub masca aparenței și a conveniențelor. Cu ironie, spirit de observație și multă pătrundere psihologică, D. face să trăiască viu în acest roman toată ipocrizia și răutatea oamenilor. Cu aceeași calități, în alte romane, D. ne descrie viața politică, moravurile pariziene, luxul și viața ușoară a celor bogăți. Într'un șir de piese, extrase mai toate din acțiunea romanelor sale, D., după convingerea sa, „dă mulțimei ceea ce dăduse fiecărui celor în parte prin cărțile sale”. Apoi memoriile literare, ca „Trente ans de Paris. A travers ma vie et mes livres” încheie bogata carieră literară a lui D. În toate scrierile sale el povestește viața sa ori pe a celor din jurul său, inventiv foarte puțin, căci singur ne spune că „viața și realitatea lucrurilor îl pătrund” așa fel că el nu face altceva decît „să ridice în picioare” pe cei ce au trăit în apropierea sa. El lucrează după natură, căci, în felul pictorilor, el notează pe canetele sale observații, gânduri, gesturi, ce-l fac să dea opere plămădite din viața adevărată. Toate frînturile din viață, ce le prindea în carnetele sale, le retrăia din nou în sufletul său și apoi, într-o furie

clocotitoare, așternea pe hirtie romanul ce-l pasiona. Așa a scris prima parte din „Le petit Chose” și „Jack”, opere pentru care părăsise alte lucrări. Goncourt, în „Jurnalul” său, spune că o fericire exaltată cuprindea pe D. în asemenea momente, stare ce n'a întâlnit-o la nici un alt muritor. Aprinderea cu care scria operele sale era de multe ori în ritmul vieții încunjurătoare, căci viața fabricilor o zugrăvea dintr'un cartier șomolos, unde „tot cartierul — spune el — lucra pentru mine”. Priveliștile sînt ca și eroii, copii după natură, încet cefind scrierile lui D., vezi la prinzi în același timp viața interioară a lucrurilor și a ființelor. Impresionismul aprofundează ce ne cuprind, ca și la desfășurarea adevărată a vieții, dărește D. numirea de impresionist. El ne dă în scrierile sale o succesiune de impresii, firiaturi din viață, scene adevărate, gesturi și atitudini ce desvăluiesc sentimentele eroilor, o întreagă viață ce o surprindem, fără să avem nevoie de analiza abstractă a cugetării.

În privința formei, același intensitate nervoasă ce-l stăpînește la lucru o simțim și în stilul energic și colorat după natura subiectului. El face parte din școala celor cu „scriere artistică”, de aceea, după furia compunerii, își îngrijește stilul încet și conștiințos. Cu deosebire finețea spiritului se nuanțează într'o formă subtilă ce îmbracă imaginile și colorile cu aceeași ușurință cu care învăluie durerea sfîșietoare a sufletelor delicate. Forma e în armonie cu temperamentul său sensibil și complex ce ne sugerează în același descriere ori povestire sentimente diferite, care ne înduioșează cînd sîntem revoltați și ne fac să surîdem printre lacrimi. În sufletul său totul trăiește, căci el „simte cum copacii cresc și iarba răsare” încît putem considera opera lui D. ca o *intensi-ficare de viață într'un suflet de poet*.

Urmează lecturi din Daudet. Eleva Ștefană Margareta din cl. VI citește „Grădina cu hoababi” din „Tartarin de Tarascon”, iar eleva Stănescu Adriana din cl. VI, „Moartea Delfinului”.

Durata ședinței: un ceas și patruzeci de minute.

Ședința Nr. 6.

28 ianuar 1923.

D-1 Președinte vestește moartea profesorului I. Urban Iarnik, dela Universitatea din Praga. Caută să evoce în câteva vorbe simpatica figură a celui dispărut, scoțînd în evidență dragostea pe care acest bătrîn, șagalic și atrăgător în povestire, o avea pentru limba și poporul nostru. Se semnaleză contribuția lui la îmbogățirea tezaurului folkloristic național, prin publicarea, în colaborare cu Andrei Bîrsăanu, a cunoscutului colecții de poezii populare. Se caracterizează spiritul veșnic activ al răposatului și interesul care-l purta oricărei manifestări din viața noastră culturală și națională.

Elevul Răduvan Ioan din cl. VIII vorbește despre Duiliu Zamfirescu, novelist și poet. Începînd să arate că la diferite prilejuri e lo-

solitor a se studia opera oamenilor mari, scoțînd din ea însușirile alese ale creatorilor ei, vorbitorul schițează biografia lui Duiliu Zamfirescu. Începuturile literare ale poetului au fost nesigure, dar în urma criticelor ce i s'au adus și în urma influenței exercitate asupra lui de T. Maiorescu, reprezentantul „Direcției nouă”, talentul poetului tinde spre perfecționare. Colaborează la diferite reviste, debutînd cu poezii și nuvele publicate în volumul „Fără titlu” (1882) și sfîrșind cu un volum de poezii, „Pe Marea neagră” (1919). Între 1882 — 1919 el publică romane, piese de teatru, nuvele și poezii. Vorbitorul, după ce schițează istoricul nuvelei românești, trece la stabilirea personalității poetului ca novelist, așa cum se desprinde din „Nuvele romane”, „Furfano” și „O muză”. Se rezumază pe scurt subiectul citorva din schițele și nuvelele cele mai caracteristice, scoțîndu-se în același timp notele principale din ele. În aceste lucrări poetul se lasă din realitatea lucrurilor, prezentîndu-ne ce a văzut în Italia („Alessio”, „Nannina”) sau ce-a simțit („Singurătate”), sau tipuri comice din societatea românească a secolului trecut („Furfano”, „Petrică”). Mai puțin bun observator al realității în zugrăvirea societății decît Caragiale, acțiunea nuvelor și schițelor lui pare adesea neverosimilă, înfățișarea acestor tipuri nu e făcută cu precizie, pătrunderea psihologică lipsește adesea aproape cu totul. În nuvela psihologică „Frica”, poetul nu arată atîta pătrundere ca autorul „Făcliei de Paște”, care rămîne capodopera nuvelei psihologice românești. La Duiliu Zamfirescu frica numai se înfîșează, neînchegîndu-se în zburciuni sufletești, analiza fricii e mai mult superficială, fiind redusă la simple manifestări exterioare. Neverosimilitatea motivării sentimentului predominant, tendința oarecum didactică a autorului de a analiza, în amănunte și cu orice preț, frica și alegerea cadrului (războiul) și a eroului (un oștean), nepotrivite pentru analiza acestui sentiment — sînt scăderile nuvelei. Nuvelele lui D. Z. sînt prin altceva însemnate: din ele se desprinde umorul autorului, minuirea dialogului, atît de realist pe alocurea, atmosfera plină de viață, darul descrierii de natură în care predomină seninătatea clasică și limba curat românească; colorarea locală, bine redată mai ales în nuvele ca „Alessio” și „Singurătate”, personagiile uneori plastic caracterizate; viața țărănească impletită alături de frumos cu dragostea de natură în care apare adesea boerul („Spre Cotești”), sau țărancă harnică și țărancă liniștită, muncitor și iubitor de copii lui („Bușcă”). Pasture nu se observă decît în nuvela „Alessio”, lucolo nota erotică este mai mult clasică, nu romantică. Găsim adesea imaginație bogată și sensibilitate. („Singurătate”, „O curcă romanțioasă”).

Unul din titlurile de glorie ai poetului D. Z. este poezia lirică. Dela poeziile din volumul „Fără titlu”, talentul lui este în plină evoluție, cu „Alte orizonturi”, „Linnuri păgîne”, „Poezii nouă”, pînă la „Pe Marea neagră” unde se arată o poezie nouă, cu un orizont mai larg. Poetul trăiește pe fărîmuri înflorite și cîntă cu sufletul plin de frumos toate adierele ce-i desmiardă simțurile. El cîntă natura în mai toate poeziile lui, din care se desprinde o atmosferă plină de viață, de seninătate și de optimism. În pasteurile sale întîlnim puține imagini, dar foarte bine alese. El cîntă iarna cu același suflet lînr și voios, ca și primăvara și vara. El cîntă priveliști din alte țări scaldate de soare. El cîntă amurgul,

nopțile senine, luna. Altelei strecoară în pastel amoral său șagalnic („Barza”). Într'un cuvânt, pastelul poetului Z. înseamnă prisos de energie, viața în ele e pururi fină, aducând un aer curat de primăvară. Dela pastel, poetul trece la idilă și cântec, din care se desprinde același gingașie, care se împletește alături de mărșă cu sentimentul erotic — un erotism clasic. În aceste poezii, poetul ne apare cu un temperament contemplativ și senin, revărsându-și iubirea mai mult în blinde reverii idilice, decât în accentele de foc ale pasiunii („Jos la Tivoli”, „Culcate-s romanțe”). Iubirea există mai mult în amintirea poetului, o iubire ce numai înmugurește și apoi se stinge, o iubire născută din iuză, hrănită de ceva necunoscut și pe care uneori o așteaptă o clipă și apoi, dându-și seama că nu-i pentru el, o îndepărtează. Același nolă se mai desprinde și din unele poezii de portret, „Malvina”, „Copila din codru”, care ar aminti pe acele similare ale lui Coșbuc. — Poetul se duce cu sufletul în trecut, pînă la antichitatea cu aria ei clasică. El ar fi vrut să trăiască în lumea veche („Către Cleobul”), deoarece lumea de astăzi i se pare urfă. Z. iubeste acest trecut și-l va slăvi în ode, pentru frumusețea lui estetică, spre deosebire de Eminescu, ce slăvea trecutul din 1400 pentru frumusețea lui morală. Poetul admiră Parthenonul în „Pe Acropole”, pe Cicero, Diana sau Dunărea hărănită („La Orșova”). El nu vede în lume prăbușiri și revolte, ca Eminescu; de aceea poezia lui cuprinde rareori nuanțe de satiră („Către Cleobul”). — Poetul are și poezii cu nuanță de elegie ușoară. Din aceste elegii reiese melancolia lui, produsă de singurătatea în care se găsește („In făcerea din odac”) sau de toamna care se sfirșește, ce-i lua cu ea cele din urmă speranțe „ce primăvara nu mai vin” („Curgen Siretul lăniștit”), poezii ce ne amintesc, întrucliva, de Eminescu. Elegia „Sosesc” e cea mai reușită; din ea poetul ne apare la fel ca în romanele sale, un clasic, un suflet senin — cînd duloșia produsă de amintirile din copilăria sa îl învăluie — și un poet elegant. În elegie se observă atitudinea filozofică a poetului față de viață. Poetul are însă și poezii în care se ridică la o ideologie mai înaltă. Filozofia exprimată în poezia sa e cea obișnuită. Idei adînci poetul nu exprimă, căci el sacrifică fondul pentru o melodie ritmică. Din punct de vedere ideologic, el nu se poate asemăna nici cu Alexandrescu, nici cu Cerna — ca să nu mai vorbim de Eminescu. S'ar putea asemăna însă cu poetul Coșbuc. În asfel de poezie poetul vrea să arate omului soarta sa pe pămînt, rostul adevărat al lumii, sfătindu-l să se închine fîmureței, să iubească natura și muzica, să se bucure de viață, căci „timpul zboară”. Din aceste poezii se desprinde sufletul lui liniștit și resemnat. — La această inspirație, poetul adaugă și pe cea erotică. Și el visa realizarea visului urmărit de veacuri, de aceea în poeziile „Bucovina” și „Buzescu” vrea să trezească pe Ștefan cel mare și pe Buzescu din somnul lor veșnic. Către sfirșitul activității sale, Z. uită trecutul clasic, îndreptîndu-și privirile către timpurile medievale, scriind poemul „Miriță”, în care mai ales poetul vrea să illustreze o concepție a sa: „cum se poi utiliza izvoarele populare”. „Miriță” e un poem erotic, în care e zugrăvită viața noastră cavalerescă medievală, o viață avîntată, plină de erotism și de iubire.

Vorbitorul încheie, studiind cu exemple forma poeziei lui D. Z. Pre-

lucindeni constatăm armonie, frumusețea limbii și a ritmului și crearea unei adevărate muzicalități în versuri, ca și în poezia lui Macedonski. Opera lui D. Z. ilustrează formula „artă pentru artă”. Z. e poetul unui temperament, iar sinceritatea, seninătatea și optimismul ce se oglindesc în opera lui, fac să fie unul din cei mai de seamă clasici ai noștri. Căci spune în poezia „Pe Acropole”:

*Lasă-mă să vin la tine, lume plină de parfumuri
Ce răsai din timpul clasic ce mi-a fost atât de drag.*

El este penru cultivarea frumosului. Din opera lui, autorul se desprinde ca o personalitate măreață, ca un aristocrat, căci poeziile lui aduc un lirism cald, o viață senină și veșnică tină, un aer și un parfum de primăvară.

Discuția acestei lucrări rămîne să se facă în viitoarea ședință.

Urmează lecturi din opera lui D. Zamfirescu. Eleva *Constanținescu Eugenia* din cl. VI citește poeziile, „Vara” și „Crinul”, eleva *Negru Ecaterina* din cl. VI citește „Lupta” din poemul „Miriță”, iar elevul *Paraipan Const.* din cl. VII citește o schiță.

Durata ședinței: un ceas și cincizeci de minute.

Ședința Nr. 7.

4 februar 1922

Se discută disertația rostită în ședința trecută, a elevului Rădvan I. din cl. VIII, despre „Duliu Zamfirescu, năvelist și poet”.

În autocrifică, elevul *Rădvan* spune că părerile ce se vor expune de camarazii săi, asupra disertației din ședința trecută, vor fi desigur mai bine întemeiate, deoarece cei ce și le vor exprima vor fi căuți desigur argumente mai trainice și motivări mai juste, căci au avut destul răgaz să cerceteze mai cu deamănuntul opera poetului. Venind la lucrarea sa, spune că a evitat multe amănunte din viața poetului cit și din operă, spre a nu încărea prea mult materialul și spre a nu repeta unele lucruri. Planul după care au fost studiate nuvelele crede că era mai indicat, căci s'a luat cite un exemplu sau două din fiecare fel de nuvelă, analizînd-o din toate punctele de vedere, pe cit a fost posibil, și sfirșind printr'o caracterizare generală a nuvelelor. Din această parte s'a căutat a se scoate tot ce a fost cu puțință. Ca încheiere ar fi fost de dorit, poate, să se fi făcut o sinteză mai desvolată a celor spuse. O sinteză în mic s'a făcut, relevîndu-se mai cu seamă ceea ce trebuia să mai fie relevat și anume: forma operei și personalitatea poetului, așa cum se desprind din operă. — Eleva *Barber Rașela* din cl. VI spune că vorbitorul a insistat prea mult asupra „Nuvelilor romane”, mărginindu-se mai mult la rezumate decât la analiză, pe cînd asupra schițelor — care și ele prezintă importanță — din volumul „O muză”, nu s'a oprit de loc. Cînd s'a vorbit despre poeziile poetului, s'a analizat mai mult fondul lor și foarte puțin forma acestor poezii. Trecerea însă dela o poezie

la alta a fost bine redată, deși uneori elevul celia în întregime o poezie spre a-și da seama ascultătorii de forma ei. Nu s'a vorbit nici de influența versurilor populare asupra poemului „Mirjă” — Elevul *Constanținescu Pimen* din cl. VI găsește incomplet felul cum vorbitorul ne-a prezentat pe D. Zamfirescu, nuvelist și poet. Nu a căutat să releveze decât defectele nuvelei „Frica”, pe cînd aceasta are și multe calități; laudele aduse celorlalte bucăți nu erau toate meritate, mai ales din cauza puținii aprofundări a caracterului personajilor, din care moftiv D. Z. nu e considerat chiar printre cei mai mari nuveliști romîni. Ca poet, ni s'a spus în introducere că nu a fost cunoscut repede, dar nu ni s'a motivat această afirmație. Elevul *Constanținescu* explică aceste prin faptul că D. Z. a fost un talent ce a evoluat pe încetul. În „Fără titlu” și chiar în „Alte orizonturi”, poeziile n'au o valoare literară care să se impună. Poezii din ce în ce mai bune vom găsi în „Innuri păgîne”. „Poezii nouă” și mai ales în ultimul volum, „Pe Marea neagră”. Ca poet epic a fost mai puțin însemnat, ca dovadă avem chiar cel mai bun poem al său, „Mirjă”, care are și scăderi. Despre școala cîreia scriitorul aparține ni s'a spus doar că e un clasic, prin seninătatea sufletului său și măiestria formei. D. Z. ni se prezintă însă, de multe ori, sub aspecte enigmatice. El care ne-a redat pe jărani alți de poezie în romane și care a iubit graful popular, — mai lirziu, la vîrsta de 50 de ani, se ridică în discursul său de recepție la Academie, în contra poporanismului în literatură. La începuturile sale a căutat să fie romantic, însă i-a lipsit o imaginație prea bogată. Astfel că adevăratul clasic se vede mai lirziu, în „Pe Marea neagră”, fiind mult înrîurit de cel care a fost sufletul „Convorbirilor”, T. Maiorescu. Cînd s'a pomenit de cultura pe care o avea scriitorul, în afară de cea greco-latină, trebuia să se amintească și de cultura italiană, de care a fost adînc influențat din cauza contactului îndelung pe care l-a avut cu Italianii, fiind ministru plenipotențiar în Italia. Astfel subiectele mai tuturor nuvelilor exotice sînt luate din mediul italian în care s'a trăit. Pentru clasicii antici n'a avut decît o foarte mare admirație, pe care ne-a arătat-o în odele și în meditațiile sale mai cu seamă, în timp ce clasicii francezi și cei germani au imitat și forma antică, au tratat și subiecte antice, imitînd pe scriitorii greco-latini. Așa dar, putem zice că D. Z. era foarte refractar influențelor străine. — N'ar fi trebuit, în sfîrșit, ca poetul să fie numit scriitor pînă la urmă, întrucît s'a născut în Jud. Rîmnicul-Sărat. — Elevul *Moșanu Decebal* din cl. VI găsește bine alecătul planul disertației. Caută să arate apoi, cum din opera poetică a lui D. Z. se desprinde caracterul aristocratic al autorului, care luptă împotriva mișcării dela „Semănătorul” unde luase avînt curentul poporan. Seninătatea operei lui D. Z. ni-l arată ca pe un clasic, pe cînd cultivarea formei și măsura în exprimarea sentimentelor îl duc în rîndul Paruasienilor. (Exemple de astfel de opere: „Innuri păgîne” și „Mirjă”). Se scoate în relief, pentru a se completa descrierea personalității autorului, disprețul său pentru tot ce era vulgar sau mediocr. Mîndru, olimpion, D. Z. scria de dragul artei și a avut totdeauna o atitudine cavalerescă. — Elevul *Bacher Samoil* din cl. VII dezaprobă tonul pornit dela începutul autocriticii vorbitorului; disensiunile trebuie să se desfășoare într'un ton colegial și nu în ton de polemică. Crede că, în disertație, s'a

insistat destul asupra clasicismului poetului analizat. Susține că, deși născut în comuna Plăinești din jud. Rîmnicul-Sărat, D. Z. poate fi considerat ca scriitor pînă la urmă, deoarece a trăit mai mult la Focșani și în județul Putna. S'a insistat relativ puțin asupra sincerității care se desprinde din mai toată opera poetică ce s'a analizat. La sfîrșitul lucrării de ex. vorbitorul ar fi putut explica de ce scriitorul pînă la urmă a reușit mai bine în romane decît în poezii. S'ar fi putut arăta care poezii lirice sînt mai reușite. D. Z. a ajuns la efecte înalte artistice mai ales în acele poezii în care constată sau destăinuiește ceva — ex. poezia „Sosesc”. Bazat pe exemple, spune că unele citații l'au părut nepotrivite și încheie aducînd laude colegului său, care într'o expunere clară și mulțumitoare a reușit să facă mai cunoscută membrilor Societății opera lui D. Z. — Elevul *Ștefănescu P.* din cl. VII spune că, după felul cum și-a făcut autocritica, vorbitorul a arătat că ar dori să fie cît mai puținii cei care îi fac observații. Totuși elevul Șt. spune că va discuta și el cîteva chestiuni în legătură cu cele expuse azi. Găsește că a lipsit lucrării o sinteză mai generală, fapt pe care, de altfel, îl mărturisesc chiar autorul disertației; o sinteză sumară s'ar fi putut face chiar în autocritică. D. Z. nuvelist nu reușește să pătrundă în latura psihică a personajilor sale și un nuvelist, spune D-l Lovinescu, e un om pentru care lumea din afară există nu numai în colorii, el și în latura ei psihică. Nuvelele lui D. Z. mai arată că autorul lor nu are o pătrundere mai amănunțită a societății. S'a făcut afirmația că humorul lui D. Z. se aseamănă cu cel al lui Caragiale. Nimic mai greșit. Sufiricul muntean nu pierde ocazia de a lovi rîzînd în defectele contemporanilor. Humorul lui Z. l-am pulea numi nevinovat. E plin de eleganță aristocratică. — Elevul *Diaconu Ion* din cl. VIII propune un alt plan pentru lucrarea dezvoltată: să se fi studiat poezia, din care se desprinde adevărata personalitate a poetului și apoi proza, în care el caută mai ales să-și illustreze ideile sale literare. Nu s'a studiat evoluția poezia lui D. Z. Dela unele naivități din „Fără titlu” la cele din urmă colecții de versuri clasice și lapidare, e o mare distanță. D. Z. nu cîntă dureri comune; poezia pentru dînsul nu e un mijloc pentru a spune altora diferite păsuri (Cf. „Innuri păgîne”). El cîntă în versurile sale ceea ce a mai rămas, după ce s'a eliberat de toate preocupările, după cum spune un critic. Din acest punct de vedere el seamănă cu Maccodonski, sub a cărui influență se află la începutul carierei sale literare. Ambii sînt optimiști și aristocrați. Democratismul, socialismul n'aveau valoare pentru Z., în artă mai cu seamă. De aceia în 1909, cînd este primit în sinul Academiei, contestă însemnătatea exagerată ce se dă literaturii populare și zeflemisește cunoscutul dicton: „Romînul e născut poet”. După influența lui Maccodonski, D. Z. suferă și influența lui T. Maiorescu și printr'o cultură aleasă își desăvîrșește și-și conturează spiritul optimist. A fost influențat și de Eminescu, în ceea ce privește forma, căci în poeziile lui înfîlmăm unele versuri de sonoritate eminesciană. În privința fondului sufletesc n'a fost influențat de marele poet. Deși D. Z. spune într'o poezie a sa

Mă simt nepriceput și mic
În gloata de zădărnicii...

el e un optimist, un clasic prin excelență. Vorbitorul caută apoi să lămurască mai bine datele ce privesc poemul „Mirișă”. D. Z. a scris acest poem, pentru a ilustra cele spuse în discursul său de recepție și anume pentru a arăta ce trebuie luat din literatura populară. Așa a mai făcut Chateaubriand, care a scris „Les Martyrs” pentru ca să arate că se poate pune în practică ceea ce expusese în „Génie du Christianisme”. D. Z. însă n'a putut face ceea ce a făcut Chateaubriand. Poemul lui nu reușește să arate ceea ce și propusese, căci întrebunțează prea multe arhaisme. La urmă se arată că autorul lucrării merită laude fiindcă a expus în mod atractiv a doua parte a disertației.

Răspunzând, elevul *Kădăan* relevă că cea mai mare parte din observațiile făcute au fost culese din disertația sa. Clasicismul operei poetului a fost studiat chiar prea mult, căci la fiecare pas s'au scos în evidență seninătatea și optimismul acestei opere. S'a arătat pentru ce poetul n'a fost dintr'odată cunoscut, anume din pricina începuturilor nesigure, fără o originalitate precisă. N'a putut studia poeziile și nuvelele de debut ale poetului, deoarece volumul „Fără titlu” nu l-a avut la îndemână. A vorbit despre puțina pătrundere psihologică a autorului și a afirmat că humorul lui D. Z. ar putea aminti numai întrucâtva pe acela al lui Caragiale, nu că se aseamănă cu al acestuia. A studiat, căci a crezut că e nevoie, și influența poeziei populare din „Mirișă”. Nu crede că era necesar numaldecît să se ocupe de aristocratismul poetului, după cum l'a recomandat de unul din camarazi. Alții i-a propus un plan nou: să li studiat mai întâi poezia și apoi nuvela. Personalitatea lui D. Z. desprinzîndu-se însă mai bine din poezie, a trebuit desigur ca poezia să fie studiată la urmă.

La observațiile făcute, D-ra profesoară *M. Rădulescu* adaugă că din cauza lipsei primelor două volume: „Fără titlu” și „Nuvele”, vorbitorul nu a putut arăta începuturile în proză ale lui D. Z., lipsă ce a făcut ca partea întâia a disertației să fie insuficient tratată. S'a insistat prea mult asupra unora din nuvele, ca „Alessio” și nu s'a vorbit destul de ultimul volum, „O muză”, în care D. Z. își ilustrează mai puternic calitățile sale de prozator. În analiza nuvelor s'ar fi putut distinge două categorii: unele în legătură cu viața și cariera diplomatică și altele inspirate de tratat și țara românească. Relativ la tipurile ce le prezintă în nuvela sa, D. Z. le alege mai cu plăcere pe acelea dintr'o pătură socială superioară căci, după cum se exprimă într'o prefață a nuvelor sale din 1888, el dorește ca nuvela și romanul să îmbogățească limba, pentru a se putea face și în graiul românesc „un schimb de gândiri și simțiri mai alese”, ce-și găseau pînă atunci exprimarea într'o limbă străină. Trecînd apoi la a doua parte a disertației, mult mai complet și mai bine tratată, se arată că tot din lipsa volumului „Fără titlu”, vorbitorul nu a putut evidenția că dela cele dintr'odată poeme D. Z. s'a arătat un iscusit mînuitor al formei, scriînd versuri pline de armonie, ca cele din cunoscuta poezie „Harpista”. Personalitatea poetică a fost bine redată și ordinea potrivită, căci după însușirile sale de prozator, temperamentul și calitățile poetice fac ca personalitatea lui D. Z. să ne rămîne vie și caracteristică.

D-l *Președinte* cere membrilor să încerce cu toții a nu mai căli observațiile ce le fac asupra lucrării vre-unui camarad, ci — ca și diser-

lațiile, dacă e cu putință — să caute a le rosti liber. Se bucură de faptul că unii membri ai Societății au relevat tonul, desigur acru și cam pornit pe ceartă, din prima parte a autocriticii și au căutat să pună lucrurile la punct. Ar trebui, din contra, să fie un prilej de bucurie a leasă pentru toți și mai cu seamă pentru vorbitor, faptul că, datorită unei împliniri care se va căuta poate să fie transformată în obicei, membrii Societății au avut prilejul să cerceteze mai cu temei opera scriitorului analizat, studiile asupra lui și să se documenteze uneori destul de serios asupra celor ce aveau de spus. Cu cît se vor spune mai multe lucruri despre autorul studiat, cu atît vorbitorul, și cu el toți camarazii săi, vor avea prilejul să îmagazineze mai multe cunoștințe. Oprindu-se asupra lucrării, D-l *Președinte* crede că citațiile nu trebuiesc făcute decît excepțional, atunci cînd se povestește cuprinsul unei nuvele sau al unui roman. Mai întâi pentru că va fi prea puternic contrastul dintre stilul autorului și al vorbitorului în expunere și comparația dintre ele va fi întotdeauna în dauna vorbitorului; în al doilea rînd, deoarece expunerea cuprinsului va fi în orice caz, astfel, mai puțin concisă decît ar putea să fie, în sfîrșit e greșită procedarea, mai ales în cazurile care s'au putut semnala în rostirea autorului disertației, cînd — cîndu-se un fragment dintr'o povestire — se atrăgea anticipat atenția ascultătorilor asupra unor elemente de formă: planul atunci devine incoherent, părți distincte ale lui fiind contopite, iar atenția ascultătorilor nepunîndu-se — în majoritatea cazurilor — simultan îndreptă asupra a două lucruri: și a elementelor de cuprins și a celor formale, rezultatul e ca și acela la care ajunge vîntul alergînd după doi epuri. Nu trebuie să uităm, în legătură cu aceasta, că pentru metodele de lectură se recomandă, cînd e vorba de poezii, dubla citire: întâia pentru cuprins, a doua pentru formă (sau viceversa). Alle citații din opera poetică a scriitorului trebuiau alese cu mai mult discernămint. Unele din ele, redată în cunoscute studii de critici reputați, să se fi lăsat la o parte, pentru a fi înlocuite cu altele sau să li se fi schimbat proporțiile, printr'o nouă cercetare a lor. Se discută apoi în treacăt unele chestiuni de o mai mică importanță pentru subiectul dat: chestia originii poetului, a locului biografiei scriitorului în astfel de studii și, între altele, se dau și cîteva exemple de rime rare din poeziile lui D. Z., chestiune pe care autorul disertației n'a scos-o deajuns în evidență. Se arată, în cele ce urmează, că — după unanimitatea părerilor — rămîne stabilit faptul că partea întâia, în care s'a vorbit despre proza scriitorului, a fost mai insuficient tratată decît a doua. O cauză a fost neverecetarea unei lucrări mai cu seamă din opera scriitorului, volumul „O muză” fiind celăl de vorbitor cu foarte puține zile înainte de expunerea subiectului în ședință. Dar chiar din nuvelele ce le-a avut la îndemînă, autorul lucrării n'a scos toate părțile caracteristice, neînșisînd decît asupra mîra din caracterele acestor scrieri. D-l *Președinte*, în marginile timpului disponibil, completează această parte, accentuînd asupra lipsei de situații sentimentale din acele schițe și nuvele, asupra conciziunii lor, asupra stilului sobru, sigur și incisiv, asupra descrierilor de natură, mult deosebite de celea din „Romînia pitorească” a lui Vlahuță, descrieri armonioase, senine, colorate, de un lirism intelectualizat, potolite, totuși variate; asupra dialogului viu, cu însușiri dra-

malice, asupra unor lipuri extrem de sugestive, priase de autor în cadrul unor situații realiste, cu vervă redată. (Vorbitorul exemplifică aceste două din urmă trăsături, mai ales, cu o cîștie din schița „Spre Cotești”, care va rămînea și prin limba în care e scrisă și prin descrierile de natură împrăștiate în cuprinsul ei, dar mai ales prin zugrăvirea vie, săgănică și relativ adîncită a personajului principal — aceleași lucruri puțînd fi dovedite și cu alte schițe, ca „Furfanzo”, „Bușcă” etc). Păreră, de unii exprimată, că D. Z. prozator ar fi lipsit de pătrundere psihologică, e vădit eronată, întemeiată pe o cercetare rapidă și superficială a operei sale. Partea a doua, despre opera poetică, a fost mult mai feroc și lăsată și vorbitorul parcă s'a simțit mai la largul său. S'a procedat bine făcîndu-se, cînd se ivia prilejul, unele apropieri cu Eminescu. Se puteau face și altele. Se citează exemple nouă de acest fel ¹⁾. Apropierea cu Oh. Coșbuc se putea face cînd s'a pomenit de pastelul „Vara”. S'au semnalat, în cursul observațiilor, apropierea cu Macedonski. D-l Președinte încheind, regretă că n'a încadrat subiectul dat vorbitorului numai la aceste preocupări, deocamdată, ale studiului poeziei lui D. Z., față de personalitatea căruia omagiul Societății noastre nu se va încheia aici. Se hotărăște a se face un pelerinaj la mormîntul poetului, în ziua în care se va împlini un an de la înmormîntarea lui ²⁾.

Eleva Ioan Maria-Sofia din cl. VI vorbește despre Poeziile lui D. Anghel. Născut la 1877, Anghel de mic copil arăta înclinări spre poezie, spre priveliștile naturii și-i plăcea să cetească mult. O călătorie în Italia și alta în Franța îi dau prilejul să-și desvolte spiritul în mod armonios. Întors în țară începe să scrie. Moartea însă îi întrerupe firul activității literare în 1914. Ceea ce predomină în poezia lui Anghel este sentimentul naturii și mai ales e dragostea pentru flori. Le-a cîntat așa de frumos încît simțim cît loc ocupau ele în sufletul lui. Nopțile senine, lumina lunii, murmurul finelinei fermecau adînc sufletul poetului, care vrea să se bucure de toată vraja naturii, să fie senin. Farmecul naturii îl face însă să se întorcă adesea cu sufletul în urmă și atunci amintirile licăresc înduioșeloare. Spiritul lui Anghel n'a stat însă mult timp încătușat

- 1) *Alte, Ștefane Voerovade,* sau: *Se desface apa'n două,*
Scorul din mîntean, *Iese-o zîd din bulboacă,*
Că dăunatul de norovade *Cărei vanurile plouă*
luina din el i-o roade *Sărutări de promoroacă*
Dietul lămîntean.

(Bucovina)

și mai departe: *Lună, tu, ce ieși din vrenuri*
Și plutești peste abisuri,
Cum de luminezi și tremuri
fața giului de visuri?

(O noapte în păduri).

Toată partea a doua a acestei poezii amintește de aproape „Călin”.

2) Vezi descrierea acestui pelerinaj în Partea II a Anuarului.

de aducerile-aminte, ci căutînd mereu orizonturi nouă în artă, poetul încearcă să pătrundă tainele firei („Omul din lună”, „Cîntecul greerului”). Pentru că acum are un țel în viață, e firesc să se ciocnească de multe piedici. Ele însă nu-l descurajează, din contra, îl fac și mai hotărît în drumul ce și-a ales. În aceasta de a doua fază a dezvoltării spiritului lui A. constatăm că poetul cîntă adesea marea. Ea îi înțelege sufletul sbuciumat, căci și al ei e la fel cu al poetului, iar prin senzația de infinit pe care i-o dă, îl face să pătrundă mai bine tainele firei. Toate simțirile sale, A. le îmbracă într-o formă adevărat artistică. Fantazia sa, după felul cum știe să prelungească răsunetul unei poezii departe în inconștient, alegerea și locul cuvintelor dau naștere la versuri de o rară muzicalitate. Sufletul lui A. se desprinde și din poeziile scrise în colaborare cu St. Iosif și Leon Feraru. Volumul, editat de „Cartea românească”, mai cuprinde și poema „Oraș francez” de Henri de Régner, tradusă în colaborare cu I. Minulescu și traduceri din literaturile populare străine. Cîntînd poeziile lui A., pătrunzînd în sufletul lui, ne înțelegem parcă mai bine pe noi înșine, vedem natura prin prisma simțirii sale, viața noastră se amplifică prin viața lui. Această prețioasă calitate, împreună cu cele relevate în cursul recenziei, fac ca A. să fie socotit cu drept cuvînt printre cei mai însemnați poeți ai noștri.

Eleva Băldescu Aurelia din cl. V cetește poeziile „În furtună” și „Oherghina” de D. Anghel, iar eleva Petrescu Elena, din aceeași clasă, cetește poeziile „Visătorul” și „Călătorii”, din opera aceluiași poet.

Durata ședinței: un ceas și patruzeci și cinci de minute.

Ședința Nr. 8

15 februar 1923

Elevul Lăzis Alexandru din cl. VII cetește o recenzie despre Proza lui D. Anghel. Vorbitorul spune că scrierile în proză ale lui Anghel arată felul de a simți și gândi, bucuriile și decepțiile, toate nostalgia și tot sbuciumul lui sufletesc. Insistă asupra temperamentului romantic al lui Anghel și spune că sensibilitatea sa nu se complăcea cu mediul socialăței în care trăia. Cu toate acestea Anghel nu a fost niciodată pesimist. Poetul A., prin natura subiectelor sale, prin lirismul pronunțat pe care proza noastră nu-l cunoștea pînă la el, poate fi numit cu drept cuvînt întemeietorul prozei lirice românești. Un alt merit al lui A. ar fi că, prin cultivarea pasională a formei, a contribuit într-o largă măsură la îmbogățirea și perfecționarea materialului literar cu o serie de neologisme, pe care simțul său artistic le-a fixat în forme definitive.

Elevul Diaconu Ioan din cl. VIII rostește o comunicare despre „Bucolicele” lui Virgil și proza pastorală. După ce arată însemnătatea literaturii clasice grecești și latine, din punct de vedere estetic, vorbitorul expune pe scurt evoluția genului pastoral, din care fac parte „Bucolicele”.

Acest gen a fost cultivat din cele mai vechi timpuri, însă poetul care scrie idile reușite este Teocrit. De la Greci, poezia pastorală trece la Romani, cultivată fiind de Virgil, iar după el Longus scrie „Daphnis și Chloé” cu care se termină evoluția poeziei pastorale în literatura antică. Genul pastoral este cultivat și în evul mediu, la Francezi, căci Adam de la Halle compune „Jeu de Robin et de Marion”, Clément Marot, Ronsard, du Bellay scriu de asemenea eglige de valoare, iar d'Urfé compune un roman important, „L'Astrée”. În timpul clasicismului n'avem opere pastorale de valoare, fiindcă scriitorii se ocupau cu analiza sufletească, iar natura era neglijată. Abia în sec. XVIII J. J. Rousseau arată că viața rustică trebuie admirată; prin opera sa „La nouvelle Héloïse” favorizează apariția egligei morale. Acum scriu Sedaine, Delille, Bernardin de St.-Pierre, influențat între alții și de scriitorul german Gessner, scrie „Paul et Virginie”. Acela însă care scrie Bucolice în genul lui Teocrit este André Chénier. Romanticii n'au reușit în genul pastoral. Excepție fac Alfred de Vigny și Lamartine, care în „Nouvelles méditations poétiques” și în „Jocelyn” are tablouri rustice reușite. Romanul pastoral acum este reprezentat prin George Sand, care scrie „La Mare au diable”, „François le Champif”, „La petite Fadette” și prin Balzac, cu romanul său „Les Paysans”. De asemenea Parnastenii: Leconte de Lisle, José-Maria de Hérédia, Th. de Banville cultivă acest gen. În timpurile mai nouă mulți scriitori au descris viața dela țară; cei mai însemnați sînt: Maurice Rollinat („Dans les brandes”, „Paysages et paysans”) și Francis Jammes („Géorgiques préliminaires”). La noi păstorii au fost cîntați de Cîrlova, Bolintineanu și Ștefănescu de G. Coșbuc. La Romani, acela care descrie mai bine viața păstorilor a fost Virgil. Păstorii nu sînt descriși în „Bucolice” cu înțeleptele lui Teocrit. Virgil întrebunțează uneori cadrul pastoral pentru povestii întâmplări sentimentale din viața sa. Astfel în Titir și Gallus avem pe Virgii. Poezia din „Bucolice” este o poezie de aluzii, în care plinătatea și realitatea se îmbină și unde găsim sentimente înfrumusețate peste tot, elementul pastoral predomină. V. a împrumutat cadrul bucolic pentru că el dorește pacea în sensul naturii. În adevăr, natura era o fire care s'ar asemăna întrucîtva cu cea romantică, fiindcă din „Bucolicele” sale se desprinde o melancolie caracteristică acestora și iubirea de natură asupra căreia, de altfel, V. are o concepție deosebită. Romanticii caută în simlul naturii mîngiere, pe cînd pentru V. natura însăși vinea la a cărei existență participă. E și el un panteist, ca alții în scriitorii moderni. V. nu vrea să picteze un peisaj; el vrea să-l facă vorbescă. În mijlocul acestor tablouri apar păstori simpli, naivi și persiflajosi care iubesc natura și se încîntă, cu autorul, de vraja tablourilor pitorești. Ei iubesc liniștea, cîntecul fluierului și pășorile pe care se așază în cîntecele lor. La urmă, vorbitorul scoate în evidență însemnătatea celor zece bucolice. Pline de grație și de artă, în ele palpăm viața sufletească. În toate vibrează un suflet mare, o inimă delicioasă și de aceea vor fi cîntece mereu.

Durata ședinței: un ceas și treizeci și cinci de minute.

Ședința Nr. 9.

18 februar 1923

Elevul Ștefănescu R. Petru din cl. VII face o dare de seamă despre „Spiritul critic în cultura românească” de G. Ibrăileanu. După ce arată primele noastre începuturi de cultură, vorbitorul trece la cauzele care au putut da naștere apariției spiritului critic în țările romine. Cea dintîi școală critică a apărut în Moldova, deoarece aici exista o tradiție culturală veche și nu pătrunsese încă ideile lingvistice raționaliste ale latinistilor. Această școală critică moldovenească, vechea școală critică după cum o numește D-l Ibrăileanu, inițiată de Kogălniceanu și avînd teoretician pe Al. Russo, a luptat fără încetare în contra înovirilor lingvistice, fiind toluși pentru reformele sociale. „Junimea”, care s'a ridicat pe temelii clădită de vechea școală critică, păstrează primul punct din programul acestei școli; ia însă o atitudine conservatoare în ceea ce privește reformele sociale. Primul junimist, C. Negruzzi, iese oarecum din cadrul schișat de „Junimea”, cerînd modificarea moderată a limbii. Alecsandri însă nu depășește de faclimitate programul acestei școli.

Vorbitorul trece apoi la critica socială extremă, reprezentată în Moldova de Eminescu, de Caragiale în Muntenia și de socialiști în ambele principate. Toți aceștia luptă cu patimă împotriva partidului liberal și ajung cîteodată să dorească vechiul regim, ușind sau nevoind să știe că acesta era lanarot decăzut. Chestiunile de limbă nu-i mai preocupă. Dintre toți scriitorii munteni doar Odobescu s'a mai interesat de acestea și are meritul de a fi opus, împreună cu Russo, Negruzzi și Alecsandri, curentului artificial latinist, pe cel poporan. Rezumînd, se arată însemnătatea spiritului critic și rolul pe care l-a avut în dezvoltarea culturii la noi.

Elevul Rădulescu N. din cl. VI dezvoltă o recenzie despre volumul „Scrisorile unui răzeș” de Cezar Petrescu. Autorul, care este redactorul revistei „Gîndirea”, învins de haosul orașelor s'a întors în țamea plaiurilor verzi. Ca și A. Daudet în moara lui, el s'a refugiat în căsuța părintească scundă, de unde scrie prietenilor săi impresii și amintiri. „Năluca” e reprezentativă, mai ales prin stilul ei, pentru tot volumul. Dufosia amestecată cu humorul ni-l redau pe D-l Cezar Petrescu ca pe un scriitor specific moldovean, ce știe să evoace în chip mișcător anumite situații și figuri. Se mai analizează nuvelele „Risul” și „Valsul rozelor”, după care se arată sentimentele ce se desprind din „Scrisorile unui răzeș”: o înțelegătoare iubire de oameni, precum și o dragoste de desrădăcinat pentru locurile copilăriei. Stilul muzical, curgător dar simplu și personajele ce se oglîndesc în nuvelele și schițele din cartea analizată, ne dau la iveală un prozator de mare talent.

Elevul Diaconu I. din cl. VIII cetește, din volumul recenzat, schița „Năluca”.

Durata ședinței: un ceas și jumătate.

Ședința Nr. 10

25 februar 1925

Elevul *Garău Th.* din cl. VII citește un elogiu închinat lui *Gh. Uzor*, cu prilejul împlinirii unui veac dela moartea scriitorului. Se scoate în evidență meritele însemnatului apostol al românismului. Lui *Lazăr* i se adresează în mare parte înființarea celei dintâi școli românești în Muntenia. *Lazăr* este cel dintâi care împrăștie prin grai ideea latinizății Românilor.

Eleva *Constantinescu Cartagena* din cl. VII vorbește despre *Proza* lui M. Eminescu. Sufletul neliniștit, unilateral al poetului, viața și sbruciumată sînt unele din cauzele care au determinat poezia pe autor să nu scrie și proză la înălțimea poeziei sale. Cea dintâi lucrare în proză este romanul „*Geniu pustiu*”, care n'a fost decît o încercare în acest gen. E scris între anii 1868-1870 și fără a avea gînd să-l publice. În el ni se zugrăvește starea socială din capitala țării și mai ales revoluția din Ardeal, în 1848. La această revoluție iau parte *Toma Nour*, roul romanului, și prietenul său *Ioan*, firi prin excelență pasionale. Personajele, foarte asemănătoare unele cu altele, sînt creații romantice: palide, lipsite de viață, visătoare și sensibile. Eroul e oglînda în care se reflectează teoriile filozofice din tinerețe ale lui Eminescu: plin de așteptări de reforme, ca și eroii lui *Byron*. Plăcerea ce avea de a citi cărți vechi, dragostea de mamă, de viața dela țară, apoi aceea pentru Poezia sînt caracteristice temperamentului poetului: el nu putea fi obiectiv. Eroinele seamănă cu eroii: bune, naive și sentimentale. Filozofismul eroului și iubitei sale nu este decît acela al liricului nostru. Realizarea iubirii în *Poesis* și *Sofia*, descrierea naturii feerice din nopțile de iarnă luminate de lună, artificialitatea personajilor și sentimentalitatea exagerată uneori sînt elementele romantice întrebunțate de poet în toată opera sa. Caracterizarea psihologică puțin adîncită, exagerarea în sentimente și în evenimente, încărcarea frazei cu imagini artificiale fac ca lucrarea să fie „un amestec de fantazie și fantastic și trebuie socotită mai mult ca schiță decît ca roman” (N. Zaharia). Totuși pe lângă nucele și romanele lui *Bolințeanu*, *Filimon* și *Hasdeu* și chiar de lângă acele ale lui *Negruzzi* și *Odobescu*, „*Geniu pustiu*” ar fi fost cel mai apreciat. Inteligența și imaginația se bogată și le-a desvîlul lui Eminescu încă din tinerețe în poveștile sale. Cel mai însemnat basm al său este „*Făt-frumos din lacrimă*” în care găsim îmbinarea tuturor elementelor poveștilor noastre cu acelea datorite influenței romantismului german. Pe lângă fantazie mai înfîlăm și unele scene destul de reale și unele observații de actualitate. Limba este moldovenească. În 1872 apare capodopera sa în proză: „*Sărmanul Dionis*”, în care au răsunat mai puternic romantismul și concepțiile sale filozofice, influențate de cele ale filozofilor și literaților germani, ca *Schopenhauer*, *Kant* și *Novalis*. Roul are aceleași trăsături caracteristice poetului, vădit și în *Toma*, însă fiind într-o vîrstă mai coaptă, e mai accesibil, în deosebi, ideilor

filozofice. Chiar dela început *Dionis* e preocupat de problema spațiului și a timpului, pusă de *Kant*. Apoi, cu ajutorul cărții astrologice, se pomenește în timpul lui *Alexandru cel bun*, căci după cum romanticii germani iubeau secolul cavalerismului, tot așa și *Eminescu* se complăce trăind în timpurile patriarhale și liniștite din anul 1400. Această trecere dela viața reală, la cea imaginară și invers formează miezul acestei povestiri, împletindu-se foarte bine elementele fantaziei cu cele ale realității, în timp ce dragostea dintre el și *Maria* e pretextul cu ajutorul căruia cugetătorul nostru poate să-și arate părerile sale metafizice. Ca și în roman, personajele sînt niște ficțiuni palide, fără viață, sentimentale, dar înzestrate cu însușirile sufletești cele mai frumoase. Ele sînt linii perfecte. Prin aceste calități, ele devin personajii simpatice. În această povestire se reflectă întreaga personalitate a poetului nostru. În alcătuirea cuprinsului ei se simte și influența lui *Goethe*, din „*Faust*”. Asemănarea unor pasagi din „*Sărmanul Dionis*” cu aliele din „*Geniu Pustiu*” nu trebuie să ne mire, căci romanul din urmă autorul nu-l făcuse cu scopul de a-l publica, așa încît a avut toată libertatea să utilizeze din el unele părți. Fantazia poetului servește mai mult de cadru în care el își exprimă adevărul omenesc, ca și *Goethe* în „*Faust*” prin mijloacele sale simple și sugestive și transpunându-ne astfel într-o lume închisă. După patru ani dela apariția „*Sărmanului Dionis*”, *Eminescu* își mai arată talentul său de prozator în alte două povestiri: „*La aniverseră*” și „*Cezara*”. În cea dintâi acțiunea e cît se poate de simplă și, spre deosebire de celelalte povestiri, ea n'are un cadru filozofic. E o simplă scenă de dragoste între doi copii — el de 18 ani și ea de 14 — care, naivi, se cred oameni mari, datorită jocului pasiunilor lor. Se semnalează, în această povestire, tonul ironic și dialogul bine condus al eroilor. În a doua povestire, „*Cezara*”, acțiunea, ca și în „*Sărmanul Dionis*”, se petrece într-o lume fantastică, afară numai de cîteva pasagi mai realiste. În „*Cezara*”, eroina povestirii intrupează amorul din antichitate, foarte sensual, care nici nu vrea să știe de regulile morale. Ca în toate eroinele sale, *Eminescu* ne idealizează iubirea. Porțile fizice sînt atrăgătoare prin farmecul ce se desprinde din ele. Și în *Ieronim*, călugărul de care se îndrăgostește *Cezara*, se vede și însuși personalitatea poetului, care este alfi de influențat de teoriile filozofice ale lui *Schopenhauer*, asupra vieții omenesci. Spre deosebire de celelalte lucrări analizate, în „*Cezara*” găsim zugrăvirea unor caractere unice în opera lui *Eminescu*, de exemplu: fatăl *Cezarei* și contele sînt oameni interesați, pictorul este instrumentul de care se servește *Cezara* pentru scopurile ei, iar prietenul lui *Ieronim* este tipul călugărului destrînat. Aceste calități întunecă unele greșeli de fond și formă, aducînd-o la nivel cu celelalte. Din întreaga proză literară analizată, reiese foarte limpede subiectivismul poetului, care prin eroii săi pare că-și desăvîrșește propria-i fire: a poetului idealist și a frumuseților sufletești. Aceasta e caracteristica romanticilor, ceea ce însuși *Em.* ne spune în versul: „*Eu rămîn ce-am fost: romantic*”. Nimicnicia vieții este de asemeni mult reliefață în proza sa ca și în poezie. Limba, după cum a arătat și *Gh. Panu*, este armonioasă și plastică în exprimarea ideilor și însușirilor bine alese. Acest romantism pronunțat și-l arată și în genul dramatic în care n'a reușit, mai ales că nu ne-au rămas dela el decît

fragmente, luate mai mult din istoria națională și un alt fragment, foarte ironic, de comedie. Mai însemnată pare a fi „Emmi”, dar în ea personajele nu s'au destul de bine analizate. Între traduceriile din tinerețe este și aceea a „Criticilor rașunei pure” de Kant. Limba acestei traduceri este deosebită de cea întrebuințată în celelalte lucrări ale sale: e împesărită cu arhaisme și ardelenisme. Însă tot el e cel dinlăi care creează cuvinte nouă, adaptate termenilor filozofiei. Într-o formă concentrată și profundă sînt cugetările sale, care se găsesc presărate în toată opera poetului. Această operă nu e altă de restrînsă, dacă ne gîndim și la activitatea sa ziaristică. Din toate articolele filozofice și literare se desprinde un conservatism național, democratic și un romantism național, din care reiese o parte distinsă din personalitatea adîncului nostru cugetător politic. În ele găsim un îndemn pentru muncă și idealul unei culturi naționale. Ele au însemnat din punct de vedere istoric-cultural, din punct de vedere biografic și chiar literar. După ce lucrările în proză ale lui Em. au fost analizate aproape în ordinea cronologică, talentul de prozator al scriitorului se desprinde destul de clar. Cercetînd astfel întreaga sa operă în proză, s'a cercetat și sufletul scriitorului nostru. Melancolic, dezinteresat și nepăsător, poetul ne apare senin, alîl în fericire cît și în nefericire. Această personalitate e întregită prin inteligența și bogăția ideilor pe care le-a exprimat într-o formă originală și alăgătoare. Dela Em. ne rămîne o limbă „cu un fegure de miere”, dulce și frumoasă. Descrierea farmecelor naturii din toate anotimpurile, mai ales nopțile cu lună, sînt luate toate ca un cadru apropiat de starea sufletească a eroilor. Din citatele făcute s'au văzut stilul și armonia limbii. Aceste calități dau valoare prozei sale, care de fapt nu e decît „o poezie în proză” rafinată și melodioasă.

Discuția acestei lucrări rămîne să se desvolte în ședința următoare. Durata ședinței: un ceas și douăzeci de minute.

Ședința Nr. 11

2 mart 1925

Se discută disertația, rostită în ședința trecută, a elevei Constantinescu Cartigena din cl. VII, despre „Proza lui Eminescu”.

În autocritică, eleva *Constantinescu* spune că trebuie mai întai să se justifice de felul cum a înțeles și tratat subiectul. Titlul fiind „Proza lui Eminescu” a căutat să cerceteze aproape tot ce poetul a scris în proză. Aceasta a făcut-o, cu rezervele cuvenite, de exemplu: „Geniu pustiu” și „Sărmanul Dionis”, ca lucrări mai lungi, au ocupat cea mai mare parte din plan; apoi poveștile și celelalte povestiri, au ocupat și ele un loc destul de înîns, fiind socotite, ca cele mai dinainte, ca cele mai reușite pagini de proză ale lui Em. Nu crede că ar fi putut intra în cadrul acestei disertații mai multe lămuriri asupra articolelor politico-

sociale, căci s'ar fi făcut o digresiune—acesta putînd fi un nou subiect de tratat; tot de asemenea în privința influențelor filozofilor străini sau a filozofiei lui Em., a căutat să releveze numai ceea ce a socotit mai esențial. Ordinea pe care a adoptat-o în tratare a fost aceea a genurilor literare: roman, povești, nuvele, gen dramatic, cugetări și articole de ziar și cea cronologică, după cum s'a potrivit adesea. Despre forma în care ne-a înfățișat Em. scrierile sale în proză, a amînit mai la fiecare specie de gen literar, fiindcă problema limbii nu era în vremea aceea destul de hotărîită. De pildă, limba din „Geniu pustiu” e mult diferită de cea din „Sărmanul Dionis”, deși intervalul de timp este numai de doi ani; poveștile sînt redalte într-o limbă mai asemenea celei populare. Despre raporturile dintre proza și poezia lui Em. s'a vorbit oricîteori s'a crezut că e de nevoie. Vorbitoarea regretă că împrejurările au sînt-o să cetească disertația prea repede, întrucît în cadrul limitat de timp fusese anunțată și discuția ei. Se bucură că a putut contribui cu mare dragoste la înmulțirea întruieiva a cunoștințelor membrilor Societății, completînd oarecum studierea operei liricului nostru, despre sentimentul erotic, sentimentul naturii și despre filozofia căruia s'a mai vorbit la Societate. — Elevul *Lozarovici Bernard* din cl. VI crede că ar fi fost necesar să se vorbească despre influența lui Hoffman și a lui Chamisso. Nu s'a scos în relief filozofia care reiese din „Sărmanul Dionis” și cînd s'a vorbit despre idealismul magic al lui Novalis, nu s'a arătat în ce constă. — Eleva *Barber Rașela* din cl. VI spune că trebuia să se insiste în introducerea asupra vieții și pesimismului lui Em. Analiza „Sărmanului Dionis” a lăsat de dorit. Ar fi fost bine să se arate părerea D-lui Sanielevici asupra acestei nuvele: „Sărmanul Dionis” este o sinteză artistică a romanismului german, prezentînd toate caracteristicile acestei școli literare”. Lucrarea a avut și merite. Opera poetului a fost studiată amănunțit și cu multă dragoste. Pentru aceste calități se aduc laude vorbitoarei. — Eleva *Ioan Maria-Sofia* din cl. VI crede că ar fi fost bine să se fi făcut un paralelism între viața și opera scriitorului. Proza nu s'ar mai fi studiat răsleață, ci s'ar fi împărțit în trei părți: proza beletristică alcătuiind prima parte, cea în care se zugrăvește sufletul lui Em., apoi s'ar fi studiat poveștile și în urmă scrierile politice. Încheierea a fost cam prolixă. Alîl „Geniu pustiu” cît și „Sărmanul Dionis” au fost insuficient analizate în ceea ce privește psihologia autorului, vorbitoarea mîrginindu-se mai mult la rezumate. Găsește cam exagerate părerile ce s'au formulat asupra romanului „Geniu pustiu”: analizîndu-l, fără a ține seama că el nu era consacrat liparului, îl găsește inferior ca valoare literară, iar în urmă crede că e superior „Ciocoilor” lui Fillimon, care pînă azi a rămas priate cele mai bune romane romînești. — Elevul *Gurău Th.* din cl. VII observă că parle din elevele și elevii ce-au exprimat păreri au învinovățit pe vorbitoare că ar fi fost prea fidelă criticelor, fie ale D-lui Sanielevici fie ale D-lui Lovinescu. Ultau însă că ei înșiși n'au făcut altceva decît un rezumat, mai ales al studiului D-lui Sanielevici asupra nuvelei „Sărmanul Dionis”. Se asociază apoi la părerea, exprimată mai înainte de o camaradă, anume că s'a insistat prea mult asupra romanului „Geniu pustiu”, pe care poetul — cel mai sever critic al operelor sale — îl destinase peirei. Dacă n'ar fi fost autorul hotărît să renunțe la

el, nu i-ar fi împrumutat pasagi întregi pentru „Sărmanul Dionis”. Crede că ar fi fost bine să se arate că „Sărmanul Dionis” e prima lucrare de felul acesta în literatura română și că apariția ei a fost un însemnat eveniment pe care a avut a-l înregistra literatura noastră. S'a discutat — adaugă vorbitorul — de multe ori cheslia întrebunțării citatelor. Ele nu se întrebunțează decât atunci când strălucesc printr-o formă desăvârșită, când scriitorul formulează vre-o idee deosebit de originală sau când vorbitorul vrea să-și sprijine vre-o afirmație. Nu era necesară de ex. citarea pasagiului din „Sărmanul Dionis”, în care se descrie venirea Mariei, deghizată în băiat, spre a-și vedea soțul. Acest pasaj nu prezintă calitățile altora, care totuși nu au fost citate. — Elevul *Labis Alexandru* din cl. VII obiectează că nu s'a insistat asupra concepției lui Em. despre viață, așa cum reese această concepție din proza sa. Nu s'a vorbit nici de tendința pronunțată pe care o găsim la Em. de a face abstracție de relele trecutului, pe care le poetizează, și de unele lucruri bune ale prezentului. Pe lângă alte chestiuni, elevul L. mai arată că vorbitoarea nu s'a ocupat de cauza psihică a pesimismului lui Em., pesimism care se datorește mai mult înclinărilor naturale. S'au enumerat mai multe teorii filozofice, fără a ni se spune despre ele nici altă cît să putem înțelege legătura lor cu Eminescu. — Elevul *Huzum Virgil* din cl. VII arată că nu s'au expus în mod lămurit concepțiile filozofice ale lui Em. Fiindcă era vorba de un poet gânditor al nostru, era bine să se insiste asupra filozofiei lui și să i se dea o explicare clară. Procederea de a rezuma pasagiul dela începutul nuvelei „Sărmanul Dionis” n'a isbutit să ne facă o înțelegere ideile despre lume ale lui Em. Altă latură a filozofiei lui — și despre care nu s'a amintit — este credința în melempicoză: ceea ce ne îndreptățește a susține aceasta e faptul că autorul citează un pasagiu dintr-o scriere a lui Th. Gautier, în care este vorba de același credință. Tot cu privire la filozofia lui Em. elevul H. observă o contradicție în cele susținute de vorbitoare: întâi s'a spus că nuvela „Cezara” n'are concepții filozofice, apoi s'a citit scrisoarea lui Euthanasius, care conține expunerea unei concepții fataliste. Deoarece s'a zis că autorul este influențat de romantismul german, era nevoie să se arate în ce constă acesta și prin ce diferă de cel francez, pe care îl cunoaștem mai bine. Despre satirizarea societății nu s'a vorbit nimic; Em. și în proză lasă să se întrezărească revolta împotriva nedreptății și a relelor din omenire. Violent în articolele politice, el nu se poate abține de a lovi în nedreptăți, fie în „Sărmanul Dionis”, fie în „Cezara”. Lipsa de culoare locală în zugrăvirea trecutului n'a fost semnalată de vorbitoare; ea este vădită, atunci când scriitorul descrie lușii pe vremea lui Alexandru cel bun. Planul disertației a fost cam incoherent: la urmă s'au amestecat datele biografice cu articolele politice, caracterizarea operelor și a filozofiei autorului cu personalitatea sa. — Elevul *Ștefănescu Petru* din cl. VII remarcă prolixitatea lucrării. Din cauza ideilor disparate și a repetării acestor idei, planul nu prezintă unitate. Vorbiloarea a insistat prea mult asupra articolelor de ziar ale lui Em. Elevul Șt. punând în discuție optimismul în materie politică, pe care unii autori îl atribuie lui Em., tagăduște acest optimism, deoarece Em. crede în mai bine numai prin reînnoirea la trecut, lucru cu totul utopic. Combate afirmația vorbitoarei

că Em. ar fi un jurnalist pur și spune că marele nostru poet, dotat cu afia imaginație, avea și spiritul pătrunzător de observație. Despre idealismul magic în „Sărmanul Dionis”, continuă vorbitorul, ar fi vorba numai atunci când idealul lui Dionis era călătoria după voce în timp și în spațiu. Dacă am presupune că idealul lui Dionis ar fi fost numai căsătoria cu Maria, atunci idealismul nu ar mai fi magic. — Eleva *Montanu Maria* din cl. VIII crede că subiectul despre proza lui Em. a fost tratat într'un spirit prea analitic. Studiul amănunțit al fiecărei nuvele în parte și planul, care a urmat ordinea cronologică, au făcut ca expunerea să fie prea lungă și încâlcită. Asupra romanului „Geniu pustiu” s'a insistat prea mult; o operă ca aceasta, cu o valoare desconsiderată chiar de autorul ei, a fost comparată cu romanele scriitorilor francezi P. Bourget, Balzac, etc. Când s'a vorbit despre „Sărmanul Dionis”, trebuia să ni se arate concepție filozofică pe care se întemeiază Em. scriind această nuvelă. Din studiile de care s'a folosit, vorbitoarea ar fi putut să cunoască această filozofie și origina ei. Eleva M. expune în câteva cuvinte în ce constă această concepție filozofică. Planul, care a urmat ordinea cronologică, ne-a prezentat analiza poveștilor, între analiza romanului „Geniu pustiu” și „Sărmanul Dionis”, pe când aceste două opere ar fi trebuit să fie studiate la un loc. — Din studiul prozei beletristice a lui Em. ar fi trebuit să se scoată în relief personalitatea autorului, așa cum reese din această parte a operei sale. — Felul cum a fost citată această disertație a lăsat de dorit: cît pentru munca pe care camarada sa a depus-o, eleva M. spune că nu-i va aduce laude, căci membrii Societății au învățat dela conducătorii lor că munca este o datorie, nu un merit. — Elevul *Răduan I.* din cl. VIII observă că planul după care a fost studiată proza lui Em. a fost prolix, lucru ce s'a relevat, de altfel, și de alți camarazi ai săi. În mare parte, vorbitoarea s'a mulțumit numai să expue cuprinsul operelor de care se ocupa. Nu ne interesa altă această analiză simplă, cît mai mult una ideologică și estetică, deoarece proza lui Em. ne interesează mai ales prin ideile filozofice, prin reliefaarea unor caractere, precum și prin frumusețea artistică. Acesta era scopul, iar ceea ce s'a făcut n'a fost decât mijlocul pentru atingerea scopului. — Dela „Geniu pustiu”, care era „un păcat al linerețelor”, spiritul critic al poetului s'a exercitat așa de mult încît în „Sărmanul Dionis” ajunge la o adevărată creație. Această povestire filozofică e cea mai însemnată și tocmai aceasta a fost insuficient analizată. Admirator al speculațiilor filozofice contemporane, el discută problema spațiului și timpului nu numai aici, ci și în poezii („Scrisoarea I,” de pildă, de care s'ar fi putut aminti.) Dacă s'a vorbit de influența exercitată de Goethe, Kant, Schopenhauer, etc. pulea să se amintească și de cea a lui Th. Gautier, cu nuvela sa „Avatar”, din care Em. ia unele lucruri, în „Sărmanul Dionis”. Faptul acesta prezenta interes pentru sdruncinarea ideii că Em. a cunoscut numai literatura germană. Nu s'au scos în evidență admirabilele tablouri romantice, din „Sărmanul Dionis” mai cu seamă, tablouri cum rar se întîlnesc în literatura noastră. Pe poet îl interesează prea puțin realitatea, căci cînd „Sărmanul Dionis”, parcă cetim un basm frumos. Introduce și nota satirică, atunci cînd vorbește de ipocrizia ce domnește în lume sau cînd arată sbuciumul ei în drumul spre progres, ca și în „Cometei”, „Răspunsul Come-

lei" sau „Anul 1840" ale lui Gr. Alexandrescu. Eroul Dionis n'a fost de ajuns studiat, mai ales că aceasta putea să servească la reconstituirea personalității poetului. Din această năvelă se poate vedea și dragostea de religie a poetului — o trăsătură romantică. Aceasta, pentru că Em. iubea trecutul, în care religia era înfloritoare („Poporul entuzias și creștin" — S. Dionis). Imaginile atât de artistic redată în proza lui trebuiau scoase în evidență, precum și abuzul de calitative, ce ne surprinde chiar dela cea dinlăi celire, abuz ce e tot o procedură romantică. Opera „Sărmanul Dionis" este însemnată și prin atmosfera de liniște ce se desprinde din ea, căci după expresia D-lui Sanielevici, „S. D." este o operă care va rămâne veșnic lină. S'a încheiat cu studiul formei. Trebuia însă personalitatea lui ca prozator mai bine evidențiată. Em. este un poet mare și cel mai romantic dintre prozatorii noștri și tocmai romanticismul prozei sale n'a fost scos bine la iveală. Ascultătorii se așteptau poate la ceva mai nou din partea vorbitoarei, căci toți cunoaștem, dacă nu în amănunte, măcar în linii generale opera marelui poet. După cum a fost conceput și tratat subiectul, lucrarea expusă în ședința trecută n'a fost din cele mai grele. Dacă însă s'ar fi căutat a se aprofunda subiectul și dacă s'ar fi făcut o analiză mai mult ideologică și estetică, desigur că această lucrare n'ar fi fost tocmai ușoară. — Elevul *Diaconu I.* din cl. VIII arată că nu-și avea loc aici discuția în privința cauzelor pesimismului lui Em. Despre ele s'a vorbit la Societate, când s'a studiat *Filozofia* lui Em. S'a simțit nevoia citatelor — căci nu s'au celiit decît unele pasagii, care nu se dislingeau printr'un maximum de valoare literară. De ex. ar fi trebuit celiite începutul năvelei „Sărmanul Dionis", scrierarea lui Dionis către Maria. Nu crede că ar fi fost nemeit să se studieze opera în proză a poetului, paralel cu vieța. Mult mai nemeit ar fi fost să se fi studiat proza paralel cu poezia. În poezie Em. e un pesimist; vieța e plină de greutăți și nu-și rămîne decît să te retragi din lume și să trăiești în elementul său.

Privitor ca la teatru

Tu în lume să te 'nchipui

zice el în „Glossa". În proză Em. nu ne apare așa: e un optimist. Crede că poporul român va progresa; tot așa limba, literatura. Pentru aceste idei luptă din răsputeri, scriind articole în „Timpul", fiind conferențier. Deci ca teoretician Em. a fost pesimist, dar în manifestările vieții, nu. De aceea cu multă dreptate spune Giraud că mare parte din pesimiști profesază un pesimism oarecum teoretic, fără aplicație directă și pozitivă la realitatea prezentă și zilnică. La urmă vorbitorul aduce laude autoarei, pentru conștiințiozitatea cu care a lucrat.

Eleva *Constantinescu*, răspunzînd criticelor ce i s'au adus, spune că despre influențele ce le-a suferit Eminescu dela scriitorii germani Chamisso sau Hoffman, crede că nu mai trebuia să vorbească, din cauză că aceste influențe au fost prea mici și operele scriitorilor necunoscute de membrii Societății. Nu a dat o mai mare dezvoltare părții filozofice, deoarece — pe lingă motivele arătate în auto-critică — vorbitoarea spune că nu a studiat încă în întregime filozofia elementară în curs. Din această pricină „Sărmanul Dionis" a fost mai puțin analizat. Cîl despre romanul

„Geniu pustiu", el a părut unora prea mult analizat, iar altora prea puțin. Cu toate că mulți au găsit că s'a vorbit prea pe larg despre articolele politice, toțuși s'au grăbit să mai adauge idei la cele dezvoltate în disertație. De ex. i s'a imputat că ar fi trebuit să vorbească mai mult de îndrumările politico-sociale, pe care le-a expus Em. în timpul activității sale de ziarist. Aceasta ar fi însemnat să se depărteze de subiect, căci ceea ce i se cerea putea fi o nouă lucrare: „Em. îndrumător pe teren politico-social". De altminterii, aceste contraziceri între păreri critice dovedeau că dacă autoarea disertației ar fi vorbit mai puțin, ar fi nemulțumit pe unii, iar dacă ar fi vorbit mai mult, ar fi nemulțumit pe alții. Vorbitorarea respinge obiecția că introducerea a fost prea puțin dezvoltată și că ar fi putut fi mărită cu biografia poetului. Fiecare membru al acestei Societăți cunoaște cîl de puțin din vieța poetului. Asemenea scurte biografii ar fi potrivite pentru niște scriitori necunoscuți. Și de altfel puține amănunte biografice s'au pomenit și aici din cînd în cînd. Despre pesimism nu trebuia să se vorbească mai mult, din cauză că Em. în proza sa, spre deosebire de poezie, este optimist, mai cu seamă în articolele politice. Trecînd la unele chestii mai puțin principale și interpretate greșit, ține să arate că n'a omînit că „Cezara" n'are cadru filozofic, ci aceasta a afirmat-o la șchița „La aniversară". N'a făcut o asemănare între „Geniu pustiu" și romanele lui Bourget, Maupassant și Balzac, ci a spus numai că tipurile romanelor lui Em. nu sînt bine caracterizate ca ale aceloră. Tot astfel nu a omînit că romanul lui Filimon a fost o încercare, ci că pe lingă încercări, există și ucel roman.

D-l profesor *I. M. Rașcu*, după ce constată progres în discuțiile făcute de membri în jurul disertațiilor rostite — atît în ce privește cursivitatea expunerii, cît și, în multe cazuri, temeinicia părerilor — arată că lucrarea despre „Proza lui Eminescu" nu este un subiect izolat, ci e face parte dintr'un ciclu de subiecte, dintre care unele s'au dezvoltat, iar altele vor fi dezvoltate în ședințele Societății, despre scriitorii clasici romîni, poeți și prozatori. Studiîndu-se în acest an părți din operele lui Caragiale, D. Zamfirescu, Delavrancea, Sadoveanu, Eminescu, Coșbuc, Iosif, etc., — la care s'ar mai putea adăogi și cronicarii — literatura noastră va fi astfel larg îmbrățișată și Anuarele noastre vor oferi celiitorilor un repertoriu bogat de studii și analize, în legătură cu operele marilor scriitori romîni.

Trecînd la disertația care se discută, d-l profesor se oprește asupra felului cum vorbitoarea și-a celiit lucrarea și găsește această celiire foarte defectuoasă. Insistă asupra unui asemenea defect, deoarece el s'a putut din nefericire constata destul de des la unii vorbitori. Lipsa de reliefare din lectură face expunerea monotonă și înțelegerea dificilă. Frumusețile ale cuprinsului opereii analizate și părți interesante din disertație sînt, cu chipul acesta, iremediabil nimicite și e păcîni atunci de energia cheltuită pentru a îngropa elemente interesante, care — cu alte mijloace — ar fi putut străluci și atrage. Aceiași observație se face mai ales în legătură cu părțile din disertație în care se povestea cuprinsul năvelor lui Em. Se recomandă, cînd e vorba de povestii conținutul unor năvele sau romane cu subiecte atît de avîntate, de sentimentale, ca acele ale „Sărmanului Dionis" și „Cezarei" de ex., pe lingă celiirea cea mai nuanțată

și o specială îngrijire a stilului expunerii. Toate mijloacele pe care le poate utiliza vorbitorul, aici mai cu seamă trebuiau valorificate, altfel acopul ce-l urmărim prin expunerea lucrărilor noastre nu va fi alinaș (se dă ca model, în această privință, povestirea cuprinsului romanului „Pierre et Luce” al lui R. Roland, datorită D-lui Sanielevici și publicată într-un număr al „Adevărului literar și artistic”). În cele ce urmează, vorbitorul arată că apropierea cu literaturile străine sînt instructive în general și foarte isplitoare. Decît, ele trebuiesc făcute cu rost, pentru a putea fi utile: să nu facem comparația numai de dragul comparațiilor. O simplă înșirare de nume proprii străine nu ne va face să prezentăm sub aspect nou chestiunea ce discutăm. Cu acest mod ajungem să comparăm elemente cunoscute cu altele necunoscute. Așa încît înșirare de nume proprii, ca Antony (eroul lui Dumas-tatăl din drama cu acelaș nume), ca și Novalis și altele sînt nefolositoare, neînsoțite de scurte lămuriri. Cînd s'a vorbit de influențele exercitate asupra poeziei, aceste lămuriri erau de asemenea necesare, odată cu înșirarea unor nume. În orice caz însă lista acestor nume trebuia completată, odată cu lămuririle de rigoare, căci nu numai influența germană putem constata în proza despre care vorbim, ci — pe alocurea — și oarecare influență franceză. Și fiindcă a fost vorba de Dumas-tatăl, influența acestui scriitor poate s'ar constata în novela „Cezaru” pe alocuri, în ceea ce privește mai ales intrigă ei romantică și neverosimilă — lucru nesurprinzător dacă ne gîndim că în „Curierul de Iași”, al cărui redactor a fost Em., s'au publicat unele traduceri din opera acestui scriitor, traduceri probabil datorite autorului „Cezarei”. De asemenea influența franceză se poate constata și în „Sărmanul Dionis”, unde se citează chiar o „epistolă” de-a lui Th. Gautier, al cărui „Avatar” a fost fără îndoială cunoscut de poet.

Trecînd la altă ordine de idei, crede că din studiul prozei era neapărat necesar să se scoată încheeri, care să clădească personalitatea și temperamentul poetului. Această e concluzia ultimă la care trebuie să tindem, cînd studiem o parte din opera unui scriitor: reconstituirea lui sufletească, din analiza producțiilor acelei suflete. Și cît de rodnic poate fi studiul prozei lui Em. pentru cel ce o cercetează cu ochi scrutători! Fantazia poetului, dragostea lui de trecutul național în deosebi, de epoca lui Alexandru cel Bun (asemănări ocazionale cu poezia lui: „cînd se petrecură-acestea? La 1400”), avîntul său, credința („poporul entuzias și creștin”), intrigă complicată, iubire nestăvilită de natură (e surprinzător cum vorbitoarea n'a insistat în special asupra celei mai colorate și mai strălucite descrieri de natură din literatura noastră, zăgrăvirea insulei și a pesterei lui Euthanasius, din „Cezaru”), din toate aceste trăsături și din altele multe, ce se mai puteau desprinde, s'ar fi scos în evidență romanismul prin excelență al poetului.

Ca alcătuire generală, lucrarea a lăsat de dorit, prin faptul că s'au studiat mai multe elemente decît se cereau. „Proza lui Eminescu” în-

semna (și trebuia poate de precizat această chiar în titlu) *proza beletristică*, nu și cea politică, despre care dealtfel s'a vorbit în trecut și cu totul insuficient. Nu e de nevoie ca din tratarea unui subiect să reiasă toate aspectele activității unui scriitor. Planul a fost defectuos: s'au studiat un roman, un basm, o nuvelă, o schiță și la fiecare s'au dezvoltat anumite puncte: subiectul, persoanele, natura, etc., ajungîndu-se cu chipul acesta la mai multe mici lucrări de sine stătătoare. Și n'au fost decît patru bucăți de analiză. Ce s'ar fi întimplat dacă Em. ar fi lăsat douăzeci și cinci de nuvele de ex.? Acest plan s'ar mai fi putut admite în cazul cînd, între lucrările analizate, ar fi pronunțate deosebiri, dar cînd asemănările sînt așa de palpabile, ca cele dintre „Sărmanul Dionis” și „Cezaru”, e surprinzător cum, pentru economia întregului, vorbitoarea nu s'a gîndit la un plan mai puțin analitic și mai practic. Ar fi putut analiza atunci basmele, schițele și nuvelele sau pe toate deodată, ocupîndu-se pe rînd de cuprinsul lor, de *personajii*, de *sentimente*, de *formă*, etc.; în cazul acesta am fi repetat doar titlurile și nu o schemă întregă de idei și de procedee. În cursul expunerii, așa cum a fost făcînd, s'a vorbit în repetate rînduri de formă, de fond și apoi iar de formă. Planul a fost așa dar confuz, ceea ce a făcut ca multe părți din lucrare să nu apară în lumina în care trebuiau puse.

Vorbitorul a arătat dragoste pentru subiect și multă conștiințiozitate.

D-ra profesoară M. Rarincescu arată la început că influențele studiilor critice pot fi uneori dăunătoare, cînd minți prea tinere nu se pot elibera de aprecierile ceile și în afară de acestea, nu mai pot să contribuie cu nimic pentru tratarea subiectelor. Scopul acestor lucrări — pe lângă materialul cunoștințelor — mai e să formeze deprînderea de a lucra, să dea libertate și încredere în aprecierile personale, făcînd după ce-lire atentă și sistematică a operelor, încît nu e deloc folositor să se lase cineva prea stăpînit de studiile critice. În felul acesta ar dispărea și caracterul fragmentar ce-l au unele lucrări din cauza diferențelor vădite dintre ceea ce datorează criticilor și ceea ce e contribuție personală.

Trecînd apoi la critica lucrării, D-ra profesoară spune că nu s'a arătat îndestul personalitatea lui Em. în legătură cu cea mai caracteristică din operele sale, „Sărmanul Dionis”. Imaginația fantastică, amestecul dintre vis și realitate, poetizarea naturii și a trecutului, idealizarea sentimentului de dragoste, elementele mistice și magice, considerații filozofice, toate reprezintă personalitatea poetului, care în visul sărmanului Dionis trăiește aievea visul său. În această operă găsim cîntarea trecutului, alți de caracteristici în opera lui Em., atitudine care se datorește mai mult temperamentului său de poet, decît dorinței adevărate de a trăi în trecut. Inzestrat cu o puternică imaginație reprezentativă, Em. e nemulțumit de prezent și de realitatea imediată — de aceea e veșnic revoltat și caută refugiu în trecut și viitor, pe care le trăiește și le poetizează în sufletul său. Fericit că anumite considerații filozofice par a-l duce, pe o cale logică, la nimicirea spațiului și timpului, Em. își realizează în „S. D.” visul unei lumi sale închipute. De aceea el nu se preocupă de reprezentarea reală a acestei lumi și fără să redea culoarea locală a celor descrise, el se complăce în jocul fantaziei sale ce-l plimbă

*) Să se citească din „Les aventures de Télémaque” a lui Fénelon, „La grotte de Calypso”, o descriere care desigur a fost cunoscută de Eminescu, atunci cînd a scris aceste pagini din „Cezaru”.

pe străzile lașilor, deși eroul trăia în epoca lui Alexandru cel Bun. Din citatul cu care încheie, vedem că Em. vrea să motiveze această povestire, prezentând-o ca o extensiune de viață a unor reminiscențe sufletești ce licăresc așez în conștiința omenească. După cum Th. Gautier spune că „nu simțem totdeauna din jură în care ne-am născut“, Em. vrea să arate că din clipele fugare ale acestor reminiscențe sufletești, ce nimicesc timpul și spațiul, putem scoate la lumină conștiinței noastre pe acelea pe care dorim să le irăim adev. Se arată apoi că în proza a Em. nu e pesimist. Sfârșitul fericit al celor două povestiri: „Sărmanul Dionis“ și „Cezara“ ne prezintă realizarea unei vieți fericite, pe care poetul neputând-o dobândi în existența sa reală, o trăiește în sufletul său pentru cei doi eroi identificeți cu personalitatea sa. Acest sfârșit în care viața triumfă e un fel de compensare a stărei deprimante ce se desprinde din poezia sa. Se mai vorbește despre dragostea lui Em. pentru viața și obiceiurile dela țară, așa cum reese din bucata „Sf. Gheorghe“, în care ni se prezintă în contrast felul cum se serbătorește această zi la țară și la oraș. În tablouri vii, ca cel în care descrie turmele și ciobanii, Em. ne arată toată dragostea sa pentru viața senină și simplă din mijlocul naturii.

Toate aceste păreri și observații făcute asupra lucrării întregesc materialul cunoștințelor, fără să micșoreze râvna și dragostea cu care eleva Constantinăscu și-a tratat subiectul. Cu dorința de a nu lăsa nimic necercetat, a îmbrățișat întreaga proză a lui Em. și cu o deosebită conștiințozitate a căutat — alif cît pregătirea de pînă acum a ajutor-o — să înfățișeze toate laturile prozei scriitorului. Și pentru că a privit subiectul în acest fel, pe lângă caracterul fundamental al prozei literare la care trebuia să se oprească în concluzie — după cum i s'a atras atenția — era bine să arate că Em., după calitățile de prozator evidente, ocupă un loc însemnat în evoluția prozei românești.

Durata ședinței: un ceas și treizeci și cinci de minute.

Ședința Nr. 12

4 marti 1923

D-l Președinte, deschizînd ședința, spune că activitatea de primăvară a Societății începe sub frumoase auspicii: o zi plină de soare, o sală în adevăr solemnă *) și un conferențiar cu nerăbdare așteptat. D-l Popescu, membru de onoare al Societății, nu mai e un străin pentru elevii care-l vor asculta; D-sa a devenit unul „de-ai casei“, căci se interesează de aproape de mersul alcătuirii școlărești careia și de data aceasta îi dă dezinteresatul său concurs, pentru care i se aduc cele mai calde mulțumiri, urîndu-i-se bun venit.

D-l C. Popescu-Gruia, profesor de Pedagogie la Școala normală din Ploiești, vorbește despre Lirica lui Rabindranath Tagore.

*) Ședința s'a ținut, în mod excepțional, în Sala de solemnități a Liceului.

Rabindranath Tagore, poet și filozof mistic indian, face parte dintr-o familie care din străvechi timpuri a dat oameni de seamă. Tatăl său în special a fost considerat ca sfinț. Atitudinea sa religioasă i-a dat un prestigiu deosebit și toată învățătura pe care a predicat-o în timpul vieții sale, se poate rezuma în iubirea de oameni. „Între noi și Dumnezeu nu e nici un mijlocitor, nici un trimis, nici o scriere sfințită, nici o preoție intermediară. Pe El îl cunoaștem prin iubire, fiindcă aceasta este esența Lui și li servim numai atunci, cînd răspindim printre oameni Domnia iubirei“.

În această atmosferă a crescut în casa părintească Rabindranath Tagore, atmosferă care s'a alțoit pe temperamentul său înclinat spre un lirism mistic. Urmele ei se găsesc alif în poezia cît și în doctrina filozofică ce e cuprinsă în opera Sadhana. Dar mai mult decît atmosfera, care n'a fost decît un accident favorabil, construcția psihică nativă explică opera în caracterele ei generale. O dovadă despre această factură lăuntrică ne-o dă el însuși, în următoarele rînduri: „Într-o dimineață mi-am simțit, fără motiv, inima plină de o bucurie nespasă. Toată lumea mi se părea plină de taină și am luat un băi, am scormonit în pămînt, că poate voi găsi spiritul ce stă ascuns în toate cîte sînt. Toată frumusețea, iubirea și respirarea acestei lumi, — toate mișcărilor oamenilor, larma din stradă, țipătul pasărilor, foșnetul arborilor, al smochinilor lângă iaz, umbrele pe epă, mirosul proaspăt al florilor, m'au făcut să presimt că o linișț s'a îmbrăcat în atîtea forme, ca și cînd ar fi vrut să-mie ție de urit“.

Această pornire de iubire mistică pentru natură își găsește expresia ei definitivă în opera filozofică Sadhana, scrisă pe ara 1859 și a cărei temă centrală exprimă sentimentul că lumea nu are la bază pornirea spre cruzime și trivialitate, ci e plină de pace, armonie și frumusețe, elemente ce constituie atribuțiile creatorului ei.

În natură nu trebuie să vedem numai un atelier de forțe pe care să le întrebuițăm în folosul nostru, ci un Templu de rugăciune, de meditație și unire cu spiritul celui prea înalt, care se manifestă în toate. Numai cine se oprește la o vedere superficială poate crede că în natură e lupă cu înfrîngeri și biruințe de forțe; dar acela se înșală, ca și profanul care ar crede că același sbucium de valuri dela suprafața oceanului dăinuiește pînă în fundul lui nemăsurat. Nu. Tot ce există în Natură e învăluit în Divinitate și de aceea natura are la fundamentul ei armonie și iubire. Dar acest adevăr nu-l poate simți decît acela ce, descălușîndu-se din robia dorințelor și intereselor meschine, și-a lărgit orizontul de vedere, și și-a purificat conștiința care, cu cît e mai larg cuprinzătoare, cu atît e semnul unei personalități ridicată mai aproape de ce e universal și divin.

O conștiință, perfecționată și unilată prin disciplina ei, nu poate vedea decît iubirea ori armonia tuturor forțelor, după cum coardele de vioară, cu cît sînt mai bine acordate, cu atît își îndeplinesc menirea lor, care în esență este să scoată melodii. În fața unei asemenea conștiințe, tot ce este rău, tot ceea ce strică armonia, ca o disonanță apărută în fluidul muzicii divine, dispore. Suferința devine isvor de bucurie și nu numai că suportăm greutatea vieții, dar le înmulțim, fiindcă în lupia cu ele găsim suportul și mulțumirea vieții însăși.

Toate culturile care au prețuit pe om, după cît poate produce mașina lui, iar nu după cîtă demnitate e în conștiința sa și care au considerat universal întreg ca pe o piață de mărfuri, n'au iubit viața și adevărul și în consecință au trebuit să moară de plăgile urite, ce-au apărut cu vremea pe trupul lor bolnav.

Scopul ultim al oricărei culturi, care nu vrea să se îndepărteze de la adevăr, este înălțarea și perfecțiunea sufletelor. Numai în asemenea caz toate asperitățile naturii noastre se vor împăca într'un echilibru de seninătate și liniște morală, care va forma deopotrivă temelia personalității individuale, a familiei și a societății. Numai așa toată activitatea noastră și știința și arta ne vor înfrăți cu toate fenomenele din Univers; vom simți cum amplitudinea inimii se lărgește, ca fiecare fenomen să-și găsească ritmul și ecoul în ea. Atunci vom simți că Universul e armonie, iubire, frumusețe eternă și universală. Numai atunci vom simți cîntecul de bucurie și de înălțare al Creatorului, cum răsună din fiecare coardă a sufletului nostru și din fiecare aspect al Creațiunii lui întregi. Vom fi una cu sufletul universal și armonice, fiindcă în toate trebuie să sălășluiească El, cel prea înalt.

După cum prin filozofia sa, tot așa prin poezia, care în 1915 îi alina autorului premiul Nobel, vorbește întreg sufletul indian. Și cu drept cuvînt s'a spus că în opera lui trăește acest suflet, în afară de timp și spațiu, prin tot ce are adînc și frumos în el, în ceea ce privește eugelarea și simțirea, după cum trăește Hellada peste veacuri, oglindită în operele scriitorilor ei.

În cîntecele sale de iubire, din volumul „Grădinarul”, ca și în „Copilul” în care a pătruns taina sufletului copilăresc cu gingășia, cu lipsa lui de contur precizat, cu acea notă de suavitate, de vaporos, în care germele vieții își pipăie drumul, făcînd din copil minunea tuturor minunilor, ca și în imnurile religioase din Gitanjali, nu găsim un suflet individualizat, care cîntă impresiile și dorințele proprii și mărunte; ci cu simplitate, claritate și curăție morală se manifestă vocea unei rase, care se simte și se aude pe sine însăși. Dar nu numai atât. Prințind nota adîncă și fundamentală a sufletului rasei sale, o înalță deasupra cadrului cu caracteristicile locale, cu impresii exotice prin care se leagă de mediul și particularitatea unui popor îndepărlat, pentru a se oglindi într'însa aspirații și sentimente de o profunzime și înțindere universală, pînă să stea în orice literatură, indiferent de rasă și naționalitate.

Spontaneitatea, naturaleța, minunata bogăție de imagini, cu care se dau la iveală în chip neașteptat și surprinzător cele mai gingașe ca și cele mai puternice fenomene de simțire, fac din el un poet neîntrecut al stărilor interioare, cele mai adînc omenești.

Dacă totuși India îl reclamă numai ca al său, ca poezia, ca mineria ei și dacă a și dat acestei epoci de cultură a sa numele de epoca lui Rabindranath Tagore, fiindcă forța lui de creație e recunoscută unanim, se explică prin faptul următor: toate poeziile sale au la bază o temă populară, care oglindită în geniul său creator, a ciștigat intensitatea, profunzimea, cuprinderea și strălucirea maximă.

Tot acest fapt explică și pentru ce poeziile lui sînt cunoscute și cîntate de popor și pentru ce poezia lui, deși cultă, rămîne totuși populară, servind ca un ferment de continuu prefacere, limpezire și înălțare sufletească, mai întîi pentru rasa sa.

În ce privește forma, după ce a studiat mult lirica veacului al 19-lea, în special pe cea engleză, R. T. s'a îndepărlat de modelele sale, a rupt cu tradiția tuturor convențiilor de rimă și metrică fixă, pentru ca într'o formă liberă și curgătoare să poasă urmări și reda simțirea cu toată subtilitatea, nuanțarea și ondulările ei, dela reveria teneșă pînă la intensitatea gravă și amplă, ce seamănă cu munții de granit, care dacă la bază se perd în întunericul necercetat, cu vîrfurile se înalță impetuos spre celarea albastră a soarelui.

Iată de ce, pe Rabindranath Tagore, ca pe toți creatorii de geniu, nu-l putem clasa strict clasic, ori romantic. El e un suflet mare care și caută formele de a se exterioriza, neoprinde-se nici la contur, măsură, precizie și tinzînd spre reprezentare în mod hotărîi și nici numai la fierberea sentimentală, fără grijă de conturarea și plasticitatea imaginilor bine șlefuite.

Sufletul lui e un izvor limpede, care se limpezește continuu în curgere și care, în intuiția lui artistică complexă, pune unitate prin sentimentul puternic; iar afîndu-se pe care vrea să o simbolizeze nu se găsește ca idee clară în fiecare imagine izolată, ci topită în foaie, acoperind-o ca intenție (retorică), pentru a forma un tot, unul și nedespărțit cu forma externă, în care s'a fost turnat și topit.

Iată de ce poezia lui întregă a trecut hotarele mediului său, ca o floare a pașunii sale artistice închinată iubirei, armoniei, umanității și care dacă păstrează unele semne exotice, parfumul ei însă vorbește inimilor de preluțdeni, fiindcă s'a imbinat în ea elemente din frumosul permanent și universal.

Vorbitorul cetește apoi, însoțindu-le de comentarii, mai multe traduceri proprii din „Grădinarul” și „Gitanjali” ale lui Rabindranath Tagore.

Eleva *Bălănescu Aurelia* din cl. V recitează „Călătorii”, iar eleva *Paraipan Maria* din cl. VII recitează „Pămîntul” — ambele din opera lirică a lui R. Tagore, traduse de D-l C. Popescu-Gruia *).

Elevul *Diaconu I.* din cl. VIII mulțumește, în numele membrilor Societății, d-lui profesor Popescu, pentru prilejul ce le-a oferit de a se cultiva, ascultînd această interesantă prelegere și pentru îndrumările și sfaturile date în încheierea ei. Membrii s'au convins că și pot singuri înfrumuseța viața, care în fond — după cum li s'a spus altădată — nu e nici frumoasă, nici urîă. Viața se poate îmbogăți și înfrumuseța prin muncă rodnică. Îndemnurile la munca ordonată și folositoare vor găsi oricînd ecou în sufletele tinere. Aceste suflete pline de avînt exprimă cu acest prilej cea mai curată recunoștință și asigură pe cel care se interesează de educația lor, că vor urma totdeauna sfaturile care li s'au dat.

*) A se vedea unele din aceste poezii reproduse în Capitoul II al lucrării de față.

D-l profesor *Popescu-Gruia* spune că se simte între al săi, în mijlocul celor ce alcătuiesc Societatea literară „Gr. Alexandrescu”. A primit și în acest an, cu aceeași plăcere, să vie să vorbească aici unde găsește alina înțelegere și alina rivă. A dat și va da totdeauna ca exemplu această alcătuire de școlari, tuturor tinerilor ce doresc să se cultive și să-și folosească reciproc. Urează membrilor pe viitor aceeași tragere de inimă pentru lucru și dorește ca activitatea lor să dea aceleași frumoase rezultate.

Durata ședinței: un ceas și patruzeci de minute.

Ședința Nr. 15

11 mart 1925

D-l Președinte vorbește despre scriitorii de curind dispăruți: *Teodor Burada*, harnic cercetător al neamului și al obiceiurilor românești de pretulindeni și conștințios istoric al teatrului în Moldova și *Frédéric Masson*, membru și secretar perpetuu al Academiei franceze, istoric de elită și evocator pios al epocii napoleoniene.

Elevul *Bacher Samuel* din cl. VII recenzează al doilea roman de Liviu Rebreanu: „Pădurea spinzurașilor”. Vorbitorul începe prin a arăta pe scurt evoluția talentului autorului — evoluție începută dar sigură — stabilind cu acest prilej o mică paralelă între cei doi eroi ai romanului d-lui Rebreanu: Ion și Apostol Bologa. Primul e desprins din clasa țărănească, al doilea, fiind în seamă sbuciumul său sufletelesc, nu putea fi decât un intelectual. Pe cînd însă Ion este un om de voință și de acțiune, Bologa, cu o singură excepție care a adus desnodămîntul romanului, ne apare ca un om slab, șovăitor. Apostol este însă, pe lângă aceasta, un suflet cînsiț și ales. Odată cu povestirea subiectului romanului, a cărui acțiune se petrece în Ardeal, pe timpul marelui război european, se caută a se scoate în evidență sbuciumul sufletelesc al lui Apostol Bologa, citîndu-se totodată unele pasagi care se deosebesc printr-o fină analiză psihologică. În sufletul eroului, care se chinușește tot timpul pentru găsirea unei concepții de viață, au loc rînd pe rînd îndoielile, remușcările, credințele, indignarea, groaza, sinceritatea, dragostea pentru logodnica sa, dar cel mai puternic sentiment este iubirea de neam, iubire care crește tot mai mult. Aceste diferite schimbări în sufletul lui Apostol Bologa sînt provocate de evenimentele exterioare care se succed lînștit, firesc, nicidecum forțat. Prin chinul sufletelesc — redat așa de bine de autor, un fin psiholog — Apostol Bologa se ridică la înălțimea unui simbol. Prin Bologa, dealtfel ca și prin Ion, D-l Rebreanu a vrut să arate concepția D-sale: omul se sbuciumă zadărnice, deoarece niciodată nu va fi ceea ce vrea. Cînd Bologa și-a ajuns idealul, el nu s'a bucurat mult timp de această fericire, ci curînd el este spînzurat, plătînd astfel cu viața mulțumirea sa de o clipă. Dinre celelalte persoane ne-ar mai interesa Klapka, ofițerul care a aruncat cel dintîi sămînța îndoelei

în sufletul lui Bologa și care ne apare ca un om timid, fricos, în stare să comită o lașitate, totuși bun la inimă și bun camarad. Prima logodnică a lui Bologa, Maria — cochetă, ușuratică, nepăsătoare, — contrastează cu Iona, e două sa logodnică, fală simplă, cînsiță, care a dat întreaga sa iubire lui Bologa. Celelalte personaje — mai puține ca în „Ion” — servesc pentru a ne face să vedem mai bine realitatea pe care D-l Rebreanu, lipsit de sentimentalism, ne-o redă în modul cel mai obiectiv. Deși s'au constatat unele scăderi ale romanului: defect de tehnică, adjectivă rău plasate, comparații nepotrivite — totuși, mai ales în privința modului de exprimare, delat „Ion” e de remărcat un progres vădit. În „Pădurea Spinzurașilor” vom găsi o mai mare cursivitate a stilului, vîguros și elegant, dialogul minunat conduse, tablouri destul de frumoase, caractere bine rediate, de asemenea construcția va fi mult mai simplă, episoade într'un număr mai mic și menite să ne reden cît mai exact culoarea locală, în sîrșit pagini care se deosebesc printr'o adîncă intuiție a lucrurilor și a sufletelor. În scurt, romanul psihologic „Pădurea spînzurașilor” va fi pentru celorlora una din lecturile cele mai plăcute și totodată și din cele mai folositoare.

Eleva *Stăvescu Adriana* din cl. VI vorbește despre volumul „Prințul fericit” al lui Oscar Wilde. Poveștile lui Oscar Wilde, prin fantazia bogată ce vădese, prin varietatea imaginilor și farmecul lor general, deștepță în sufletul celortorului impresia duloasă a basmelor noastre românești. Pe lângă calitățile enumerate mai sus, ceea ce e mai puternic în ele e ironia. Oscar Wilde satirizează toate defectele: viciaja celor ce necunoscînd lipsurile, consideră plăcerile drept fericire, nedreptatea socială („Prințul fericit”). Prin alese imagini ne arată falsele sentimente ale oamenilor din ziua de azi, care numai afectează, nu sînt în stare de un adevărat și puternic sentiment („Privighetoarea și trandafirul”), își bate joc de așa zișii prieteni devotați, care pun în joc numai interesul lor, fără nici cel mai mic sentiment de dreptate și corectitudine („Un prieten devotaț”). Apoi ironizează pe cei care vorbesc mult, își scoț în evidență numai calitățile lor și „cred despre ei că prețuesc ceva”, dar atunci cînd sînt puși să-și încerce puterile, aimesc doar pe oamenii cei mai simpli. („Un artificiu cum nu sînt multe”). O. W. dă lecții celortorului, nu numai pe tonul acesta batjocoritor, el face din poveștile sale niște adevărate parabole. Prin istorisiri duloase, deșteaptă sentimente distinate în sufletul celortorului și-i deschide largă calea spre bine („Urtașul egoist”). Poveștile din volumul „Prințul fericit”, prin unirea aceasta a frumosului cu utilul, ating perfecțiunea și putem să le gustăm în plin frumusețea, datorită bunei traducerii a d-rei Igena Floru.

Durata ședinței: un ceas și patruzeci de minute.

Ședința Nr. 14

18 mart 1925

D-l profesor I. M. Rașcu vorbește despre Personalitatea lui Molière, încheind ciclul de patru prelegeri — început anul trecut — asupra

marelui scriitor francez, cu prilejul tricentenarului nașterii lui *). După ce amintește ascultătorilor — pentru o astfel de introducere fiind și cadrul potrivit: amfiteatrul liceului, cu masa permanent ocupată de aparale și accesorii de Fizică — experiența cu pirita și ferul, arătându-le că a studia personalitatea unui scriitor înseamnă a face un fel de experiență de acest fel, căutând ca din opere întregă să desparți, cu ajutorul unei atente cercetări critice, elementele de care ai nevoie pentru alcătuirea fizionomiei morale a artistului, — vorbitorul caută să explice în ce ar consta studiul personalității unui scriitor: a) s'ar studia din viața lui acele elemente, care ar arunca deosebită lumină asupra conformației sufletești: origina, mediul de dezvoltare, profesia, lecturile predilectie. b) sentimentele fundamentale, c) ideile și evoluția lor, concepțiile despre problemele mai însemnate (ceea ce ne-am deprins să numim „filozofia” scriitorului), d) temperamentul e) mijloace artistice: comic, procedeul, stil. („Stilul e omul”) etc. Se expune pe larg subiectul, deoarece e vorba de un scriitor a cărui operă se studiază în cursul superior și deoarece e vorba nu numai de un strălucit scriitor francez, ci de cel mai mare geniu comic al literaturii universale. Un labirint căuceritor e opera lui — greu accesibilă la început. În cl. V nu ne interesează decât farsele lui Molière, în cl. VI și VII încep a ne atrage atenția comedile de moravuri, rareori cînd în cl. VIII ne găsim atrași și de comedile de caracter. Gustul serios, stabil pentru Molière vine mult mai târziu și atunci puțin scriitorii te captivează mai mult: îl recetești apoi viața înțelegând, la diferite prilejuri, și-ți dai seamă cât e de mare și ce e mai prețios într-o operă pe lângă care adesea ai trecut indiferent. Analizându-se cum s'a format personalitatea lui M., se trec în revistă: origina lui (burghez, crescut bine dar lipsit de afecție maternă), studiile (insiruit, cursuri primare și liceale, lecții de filozofie (?), de drept), ocupațiile (plimbări prin Paris, observă lumea, vacanțe pentru teatru), călătoriile prin provincie, cu trupa sa — „L'illustre théâtre”, profesiunea lui de actor, care în mare măsură i-a plămădit trăsăturile caracterului său moral, mediul în care s'a format (actori, viață grea, umilințe, necazuri, dureri lungi) — acesta mai ales l-a conturat și mai mult alcătuirea sufletească. „Un an trăit în străinătate face cât zece trăiri în țară” scria Kogălniceanu tatălui său, arătându-i ce experiență în toate a cîștigat în Apus, unde venise din Moldova patriarhală și frînă de ocupații străine. Cei vre-o zece ani trăiți de M. în provincie i-au dat și lui experiență bogată, l-au învățat ce e viața și l-au descoperit laine pe care într'un trai mai comod nu le-ar fi cunoscut decât foarte cu greu. M. e format deci de educația sa și de mediul în care s'a dezvoltat. E un om de pe la 1660, cînd absolutismul e în floare, cînd nobilii nu mai înseamnă mult în țară, cînd biserica își pierde și ea ceva din puterea ei, cînd în schimb se ridică burghezia. M. e un burghez prin naștere. Il interesează familia, n'are totuși ideal moral înalt; va rîde de defectele oamenilor. Are bun simț foarte dezvoltat, e un temperament generos, activ peste măsură, energic, inteligent, spirit liber. Ca înfățișare e serios, tăcut („le contemplateur”), figură de suferind; îi

plăcea să se încununeze de fast, de lux, iubea viața strălucitoare: lecturile sale de predilecție erau, pe lângă comicii laini celții în tinerețe, Rabelais („Fais ce que tu voudras”) și Montaigne („Le souverain précepte c'est de se conformer à la nature”). Dela acesta din urmă a luat în mare parte *naturalismul* său. M. nu e celebru astăzi nici prin stil, nici prin intriga scenelor sale, nici prin nouitatea invenției. În această privință piesele sale nu prezintă prea mare interes. M. împrumută subiecte de pretutindeni, știind însă să dea elementelor împrumutate valoare mult mai mare decît aveau în cadrul operei de unde fusese desprinse. Ce face atunci farmecul comedilor lui M.? E „un nu știu cum și-un nu știu ce”. Găsești scene luate adida dintr'un scriitor puțin cunoscut. Acolo scenele acestea rămîneau palide și fără viață. M. animă totul și acele-ași scene în opera sa capătă viață și plac. De aceleași colorii se servesc toți pictorii. Unii fac opere nemuritoare, alții nu reușesc decît să așeze nemăestril aceleași colorii pe pinze care nu vorbesc sufletului. M. e mare prin adiacrea caracterelor, prin cantitatea de viață evocată, prin filozofia sa. *Filozofia* lui M. se reduce la acest respect nemărginit pentru natură, pentru adevăr. Toți cei ce urmează legile naturii sînt simpatizii sale, iar victimele sale sînt cei ce caută a eși din natură, cei ce vor să o falsifice, să o îndrepte: prețioșii, ipocriții, medicii, pedanții, etc. M. se ridică deci în contra oricărei exagerări, din orice parte ar veni ea, în contra oricărei constrîngerii. Religia fiind și ea o constrîngere, va lupta și în contra ei, considerînd-o că se opune instinctelor omeneșii, dar mai ales va lupta în contra ipocriziei, pe care o combate sub toate formele (de maniere, a spiritului, a dragostei, a generozității, a religiei). M. anunță înfructiva spiritul veacului al 18-lea, pe Voltaire și pe enciclopediști, fără a fi propriu zis un aleu. Autorul „Avarului” pare mai degrabă complet indiferent în materie religioasă. Opera lui M. te face să gîndești mai mult decît oricare alta. E plină de idei despre căsătorie, drepturile și datorile copiilor, defectele burghezilor și ale nobililor, despre literatură, arta teatrului, educația și instrucția tinerilor, etc. În legătură cu această din urmă chestiune, ideile lui M. sufăr o modificare în cursul carierei sale. La începutul activității era înfructiva „feminist”, cum am zice azi. În „L'école des femmes” și în „L'école des maris”, cerea educație liberă pentru fele, respect pentru personalitatea lor, înstrucție solidă. La sfîrșitul activității, în „Les femmes savantes”, exprimă idei de multe ori contrare. (Un aspect asemănător putem observa în opera lui Alecsandri al nostru, autor a două cînticele comice, în care se ironizează deopotrivă două atitudini opuse: „Sandu Napoile, ultra-retrogradul” și „Clevelandi, ultra-demagogul”). M. considerînd că pedantismul e o crimă contra naturii, combate femeile pedante și pe acele prețioase, fără ca pentru aceasta să idealizeze femeia ignorantă. „El vrea ca femeia să știe din toate cite puțin („Je consens qu'une femme ait des clartés de tout”) și să fie înzestrată cu bun simț. Vorbitorul analizează mai de parte *atitudinea morală* a lui M., citind imputările ce s'au adus marelui scriitor în această privință (din partea lui Fénelon, Rousseau, Lamartine). Căsătoria e unicul scop către care tinde acțiunea pieselor sale. Comedile cele mai însemnate: „Tartuffe”, „Femeile învățate”, etc. sînt „adevărate menaje”. Cine vorbește atîta despre familie nu poate avea o con-

* A se vedea celelalte trei lecțiuni despre Molière, în „Anuarul” Nr. 3, ședințele Nr. 15, 19 și 23.

cepție imorală. Autorul arată cel mult că ravagiile pasiunilor aduc turbulență în legăturile dintre membrii unei familii.—M. a arătat în diferite rânduri că, după el, scopul comediei e să îndrepte moravurile. El zugrăvește mai mulți defecte decât vicii și mai mult rezultatele decât cauzele viciilor. E adevărat că din totalitatea pieselor sale nu se desprinde o lecție de prea înaltă moralitate. M. crede că ridicolul e inerent firei omenești și că el se amestecă chiar în virtute. (Alceste din „Mizantropul“) În fața ridicolului, M. nu simte mânie, ci curiozitate. Nu e indignare, ci protestarea spontană a rațiunii contra prostiei, a vanității, a vicului. De aceea îi se pare, uneori, că e indiferent și în această privință. Lecțiile care s'ar desprinde din comedile sale ar fi să ne ferim de oameni și de defecte ca acelea pe care le prezintă el sub aspecte ridicole sau odioase. Și sînt ridicoli sau odioși acei care se îndepărtează de natură. Fiecare om are drept la cît mai multă fericire. Să o căutăm în natură, care singură ne-o arată. Opera lui M. e morală ca experiența, ca viața de toate zilele, în care poți întîlni și aspecte nobile și de acele care-ți repugnă.

Se studiază apoi *personalitatea artistică* a scriitorului. M. a creat comedia de observație, punînd bozele comediei de moravuri și de caracter. A zugrăvit și oamenii timpului său, însă și tipuri general omenești. După cum Gr. Alexandrescu a spus că „fabulele mele n'au personalitate, nu se ating de nimeni“,... tot astfel M. afirmă că „scopul meu e de a zugrăvi moravuri, fără a mă atinge de persoane“. Se analizează țesătura comediilor lui M.: un caracter central și de jur împrejur un tablou de moravuri. Caracterele sînt extrem de vii și omenești, generale fără a fi abstracte și mai totdeauna exagerate. Din mai multe trăsături, M. a reliefat pe cele mai puternice, intensificîndu-le. N'a copiat natura ci, ca reliefat pe cele mai puternice, intensificîndu-le. În natură, s'a spus cu drept cuvînt, nu sînt „caractere“—nu înfilnești un Tartuffe, un Harpagon. În viață nu există decît „începuturi“. A duce aceste începuturi la sfîrșit înseamnă să adaugi naturei, să o depășești. Așa a făcut M. construind aceste caractere din diverse trăsături culese de pretutindeni, caractere care sînt totuși mai adevărate decît însăși natura, pentru că reprezintă sinteză artistică. Ușînd de aceste mijloace, M. a cultivat toate genurile de comedii și a analizat toate tipurile comice, cu multă obiectivitate. Personagiile acestea sînt cam lipsite de poezie, sînt cam rigide. Fețele sale nu sînt prea grațioase, ci mai ales practice și burgheze. Poezia naturei este inexistență în opera lui M. (ca, în mare măsură, și în opera lui Caragiale al nostru). Dar artă, poezie nu sînt numai în astfel de preocupări. Clasicii se ocupau de suflete și scopul lui M. era de a scoate din personajii și situații elementul comicului. Se analizează *comicul* lui M., comic care nu e propriu zis spirit; e ceva—s'a spus—ce nu-și găsește echivalent decît în sublimul tragediilor lui Corneille. Acest comic e cîteodată bufon, din cauză că unele piese, prin observația adîncă a realității cuprinsă în ele, tindeau, dacă autorul n'ar fi apelat la astfel de mijloace, să devie tragedii. Impresia reprezentărilor acestor comedii este însă totdeauna veselă. Unii critici au observat că anumite personaje ale lui Molière sînt comice prin caracterul lor de inadapabilitate și prin sfîrșirile ce fac de a se adapta la o falsă imagine a realității. Alle perso-

nații sau situații sînt comice prin contrast: prețiozitatea în contrast cu societatea burgheză, etc. Se analizează, ilustrîndu-se cu unele citafii, comicul de situație, de vorbe, de gesturi, de repetiție, de contrast, de caracter din capodoperile lui M. În continuare se vorbește de evoluția acestui comic de-a-lungul veacurilor, de felul cum astăzi e interpretat acest scriitor. Se arată apoi că M. n'a respectat regulile impuse de critici. Scopul său era să placă publicului. Se studiază arta dialogului lui M., dîndu-se mai multe exemple în sprijinul afirmațiilor și ajungîndu-se la încheerea că M. „a tradus prin aceste dialoguri adevărata fizionomie vorbită a sentimentelor“. Dialogul în versuri e și mai minunat, căci e parcă și mai plin de naturaleză decît cel în proză. Te miri că atîta vibrantă naturaleză poate încăpea în haina versului, care parcă nici nu există. (Apropiere cu poezia lui Coșbuc, la care de asemenea întîlnim expresiile populare cele mai firești, înbrăcate în haina versului, încît te întrebî, celîndu-le, dacă nu cumva e drept ceea ce a spus Alecsandri, că „Romînul e născut poet“ și dacă nu cumva așa vorbesc toți oamenii dela țară).—Stilul e variat și, destul de plin de negligență, e adesea condiții fiecărui personaj. Discuțîndu-se în urmă construcția acestor comedii, se insistă asupra desnodămîntelor, arătîndu-se și motivîndu-se defectele lor.

Încheindu-se, se atrage atenția ascultătorilor asupra lecției de simplitate, de sinceritate și de bun simț, care se desprinde din studiul personalității acestui scriitor. Se scoate în evidență valoarea educativă a teatrului lui M., care e un conducător experimentat pe căi drepte și sigure și un reconfortator eficace al sufletelor. Pentru tineri, lectura acestor opere—care înseamnă înainte de toate *măsură și adevăr*—este în special instructivă.

Durata ședinței: două ceasuri (și o pauză de un sfert de oră, la mijlocul expunerii.)

Ședința Nr. 15

25 mart 1923

Eleva Paraipan Maria din cl. VII vorbește despre Personalitatea lui Gh. Coșbuc. Arătîndu-se locul și data nașterii, se schițează activitatea lui Coșbuc ca poet și se trece apoi la analiza sufletului, așa cum el se desprinde din opera poetului. Mai întîi *dragostea de natură* este aceea care caracterizează sufletul său și acest sentiment este mai adînc și mai puternic redat decît la ceilalți poeți ai noștri. Coșbuc a trăit în mijlocul acestei naturi, care prin frumusețea ei l-a strecurat în suflet dragostea de viață. Lui Coșbuc îi erau dragi lecturi și fețele satului său, și dragostea lor o zugrăvește în „Idile“. În aceste poezii, C. nu-și exprimă direct nici un sentiment al său propriu, ci e un contemplator senin care ne înfățișează—într'un mod simplu și gingaș—toată gama iubirei țărănești pe care, observator și psiholog fin, ne-o redă sub toate aspectele sale. Trînd în mijlocul țărănilor, C. nu ne descrie numai în-

fățișările frumoase ale vieții țărănești, ci luând parte și la durerile acelei vieți, el se ridică în contra apăsării Ungurului stăpînitor și, ca un adevărat profet, el prevede ruperea lanțului de robie. C. ca orice țaran își tubea pămîntul și ca poet el exprimă cu accente puternice dreptul țărăniului asupra pămîntului pe care eiocoli l-i răpesc. Poetul simte și ne redă adevăratul înțeles al „doinei”, care însoțește pe țaran de-a-îngul vieții. Sufletul său sensibil se entuziasmează la auzul vilejiilor neamului și el cîntă trecutul, dar nu mai puțin și prezentul, spre deosebire de Eminescu, și ne arată nu numai gloria războiului, cum face Alecsandri, ci și durerile pe care aceștia le aduce. Dacă la sentimentele arătate se mai alătură și ideile, ca și concepția lui C. despre viață, sufletul său se va desprinde și mai înăuntru. „Filozofia” lui C. este simplă: e aceea a țaranului. El nu se încreabă ce rost are omul pe pămînt, ci—din contra—ne spune: „Nu cerceta aceste legi, căci ești nebun cînd le 'nțelegi”. Viața trebuie să o primim așa cum ni s'a dat și omul trebuie să lupte mereu pentru binele aproapei. C. recomandă acțiunea, nu neactivitatea, ca Eminescu. C. nu e lipsit nici de talentul epic și aceasta se vede din felul cum a reușit să zugrăvească viața și obiceiurile patriarhale ale Romîniului. Faptul acesta a determinat pe Gherea să-l numească „poetul țărăniimei”. Talentul poetului se mai poate constata și din citirea poeziilor sale cu un caracter exotic. Dacă studiem personalitatea sa, după ce scriitorul a venit în mediul orășănesc, el nu mai apare senin și vesel ca odinioară, ci trist, muncit de dorul după trecut, descurajat. În aceste poezii C. nu mai este alt de original, ci este influențat de poezia eminesciană. Așa dar, ca să caracterizăm pe C., ne raportăm la poezia originală a sa și atunci el ne apare, prin echilibrul său sufletesc, prin sănătatea și serenitatea sufletului său ca și prin obiectivismul artistic, ca un adevărat clasic. La întărirea acestei idei se mai alătură și cultul formei pe care l-a avut poetul și aceasta se vede studiind personalitatea sa artistică. Gustul pentru clasicism se vedește prin traducerile pe care le-a făcut din operele autorilor clasici. C., prin poezia sa optimistă, aduce premenirea atmosferei îmbăcșite cu pesimism, în care se găsea literatura noastră, aduce în scrisul nostru contemporan lui un aer de primăvară.

În autocritică, se motivează scăderile pe care disertația le-ar prezenta, prin faptul că e cea dintâi lucrare a vorbitoarei, care spune că va fi recunoscătoare pentru toate observațiile juste ce i se vor face.—Eleva Barber Rașela din cl. VI găsește că nu s'a explicat îndeajuns pentru ce C. a fost puțin apreciat la început și nu s'a arătat suficient felul cum sînt exprimate sentimentele, în poezia analizată. C. este obiectiv și sentimentele sale sînt arătate prin manifestările lor exterioare, prin imagini concrete, reale, auditive și vizuale. Nu s'a studiat de loc personalitatea din a doua epocă a vieții poetului, epocă influențelor streine. Poetul apare acum ca o nouă personalitate, care însă nu șterge caracterul celei vechi. Tonul și dicțiunea cît se poate de corecte și comunicative au făcut ca disertația să fie ascultată cu multă atenție.—Elevul Iacovochi I. din cl. VI crede că așa cum vorbitoarea a tratat subiectul, i s'ar fi potrivit mai bine titlul „Poezia lui Gh. Coșbuc”. E de părere

apoi că atunci cînd s'a vorbit de obiectivitatea lui C., să se fi amintit și de Vlahuță, care de asemenea vorbește în poeziile sale puțin despre dînsul. Nu s'a vorbit de curentul din care făcea parte C., curentul naționalist, al cărui reprezentant și continuator este după Alecsandri, care e întemeietorul. Disertația are printre alte merite, acel al expunerii sigure și mulțumitoare.—Elevul Klein Marcel din cl. VII arată și dînsul că după felul cum subiectul a fost tratat, i s'ar fi potrivit mai bine titlul de „Poezia lui Coșbuc”. Dacă sufletul unui poet se oglindește în opera lui, dacă „le style c'est l'homme même”, e drept că personalitatea unui scriitor trebuie căutată în opera lui, dar numai acolo de unde se pot desprinde elementele necesare pentru tratarea subiectului și nu să analizăm părți care pentru moment nu ne-ar interesa, mai ales cum a făcut vorbitoarea, analizînd poezii în care se resimte influența altor inspirații, poezii despre care singură a afirmat că ar putea fi subscrise mai degrabă de Eminescu, adică acelen în care nu găsim pe adevăratul C.—Trecerea dela o chestiune la alta a fost făcută pe nesimțite, iar tonul a fost, curgător, amestecat cu o oarecare nuanță de duioșie, acolo unde se cerea, făcînd ca unele greșeli să nu fie observate.—Elevul Bachor S. din cl. VII observă că vorbitoarea ar fi trebuit să arate în introducerea însemnătatea care o prezintă pentru noi C., cel dintâi poet care a reușit să se desfacă de influența poeziei eminesciene și primul scriitor ardelean care ne-a dat opere de valoare. În ce privește tratarea, s'a putut constata prea multă fidelitate față de textul studiului lui Dobrogeanu-Gherea, „Poetul țărăniimei”. Nu s'a insistat destul asupra sensibilității lui C. și nu s'a pomenit de loc de acel regret al autorului „Baladelor și Idilelor” că nu mai poate retrăi viața petrecută la țară, în timpul copilăriei sale. Ca un produs al acestui regret, unele poezii ale lui C. sînt învăluite de o ușoară tristeț și duioșie. Contrar afirmației unor alți colegi, elevul B. crede că s'a vorbit în disertația rostită despre personalitatea și nu despre opera „poetului țărăniimei”, deși s'a putut constata o mică deviație dela subiect. Vorbitoarea merită laude pentru felul cum și-a alcătuit lucrarea, pentru dicțiunea clară și pentru munca depusă.—Elevul Ștefănescu P. din cl. VII arată că o parte din planul disertației a părut cam confuz. Poezia „Moartea lui Fulger” ce conține o concepție filozofică s'a analizat odată cu „Nunta Zamferei”. C. a fost numit „poetul țărăniimei”, pentru că a luat scene din viața țaranilor. El însă nu ne apare tot timpul ca poet al țărăniimei. În a doua parte a activității sale nu mai vedem ogîndindu-se viața dela țară în poeziile ce le scrie: de astă dată el ne dă tablouri din viața dela oraș. Ca poet al țărăniimei, C. își contopește sufletul său cu acel al țaranilor și adoptă, fără nici o modificare, concepția religioasă a poporului: „crede și nu cerceta” („Moartea lui Fulger”). C. a avut, în tot timpri activității sale, o concepție optimistă despre viață, așa încît nu pare întemeiată părerea lui Gherea, care spune că poezia „Ideal” are un fond pesimist.—Elevul Rotoloi S. din cl. VII arată că într-o lucrare ca cea de față, adică într-una în care se tratează despre personalitatea unui scriitor, se cere între altele să se reliefeze mai ales caracterul aceluia poet, prin ce se deosebește el de alții. A face critică nu înseamnă a arăta numai care sînt părțile rele ale unei lucrări (așa cum se

grăbesc cei mai mulți să facă), nici să se caute merite acolo unde nu se găsesc, ci se cer și păreri de ale noastre și mai ales se cere să se spună unele lucruri care ar prezenta oarecare interes în legătură cu lucrarea rostită. Nu însemnează prin urmare că tot ce spunem fiecare trebuia să fie arătat în lucrare; oricât de îndemânat ar fi cineva, n'ar putea să spună tot ce se poate în legătură cu un subiect oarecare. Astfel, în privința limbii în care vorbesc personajele din „Balade și idile”, s'a spus de unii că ar fi falsă, că jăranii și jărăncelii din opera lui C. vorbesc o limbă care-i mult diferită de cea reală, adică e prea poetică. În adevăr, limba din versurile lui C. este de așa natură încât nu-i vine a crede că jăranii noștri ar putea să se exprime în felul acesta. Dar tocmai în această constă meritul și superioritatea lui C.: a face ca eroii săi să vorbească o limbă naturală și totodată cât se poate de poetică. De altfel scopul poeziei nu era ca să descrie viața reală, așa cum se prezintă ea, ci s'o poetizeze. La imputarea că lucrarea rostită a fost mai mult o analiză a operei lui C. decât un studiu al personalității scriitorului, elevul R. amintește că în studiul personalității lui C. și analiza elementelor exterioare. Scurta caracterizare a operei era așa dar cât se poate de nimerită. După cum la temele date pentru ore de curs, prima condiție e ca ele să fie scrise într'o formă clară, ușor de înțeles, tot astfel și aici, ca să-i dai seama dacă lucrarea e bună sau rea, trebuie să o auzi în întregime și să distingi bine fiecare frază. Lucrarea de astăzi a fost astfel rostită încât fiecare a ascultat-o pe de-a-ntregul. Dicțiunea vorbitoarei a fost ireproșabilă. În privința planului, trebuie să se lînă seamă că în una din ultimele ședințe în care se vorbise tot de personalitatea unui scriitor, se dăduse de către vorbitor și planul după care ar putea fi tratate subiectele în felul celui expus. Și ceea ce este în bucurărilor e faptul că lucrarea prezentată azi a fost întocmită în mare parte după planul indicat atunci. Astfel scurta privire asupra vieții autorului, sentimentele sale, ca cel al naturii, dragostea și zăgrăvirea vieții jărănești, dragostea de pământ ca și de trecut și de prezent, patriotismul, concepția autorului despre dragoste, despre viață și despre moarte, atitudinea lui față de viața dela țară ca și față de cea dela oraș și temperamentul lui au fost în așa chip expuse încât vorbitoarea merita toate laudele. — Elevul Rădușan I. din cl. VIII spune că ar fi trebuit să se amintească în introducere de plelada scriitorilor clasici din care făcea parte C. După falsul pesimism criticat de Vlahuță în manifestul literar „Unde ne sînt vișătorii”, desigur că cele dintâi poezii pline de optimism, de dor de viață și de un avînt liric înălțător sînt acele ale „poetului jărănimei”. Poeziile lui au adus aproape o deplină prefacere în lirica noastră dela sfîrșitul secolului trecut. Trebuia remarcat acest lucru, căci C. a înălțurat aproape tot ce a fost pînă la el, îndreptînd sufletul celorloruri către viața idilică dela țară, poezia lui fiind oglinda vieții jărănilor noștri de dincolo. În opera poetică a lui C. se găsește un fond ideologic restrîns și un oarecare număr de portrete, din care reese gingășia sufletescă a poetului și simplitatea sa. Atunci cînd s'a vorbit despre „Nunta Zamferei”, trebuia să se amintească de nunta din poemul „Călin” al lui Eminescu; făcînd comparația, s'ar fi putut stabili o deosebire fundamentală. În „Nunta Zamferei” e zăgrăvită o nunta jără-

nească, pe cînd în cea din „Călin” ne e zăgrăvit alt mediu. — În prima parte a activității sale poetice, C. e un clasic prin excelență. Nîc fals nu se vede în exprimarea sentimentelor față de natură, de pildă. El o personifică adesea în chipul cel mai artistic. Poezia „Brîul Costinzenel” poate dovedi acest lucru. Autorul însă ducînd și o viață orășenească, poezia sa a început să se mai înstrăineze de viața dela țară. În această a doua parte a activității sale poetice, opera sa în versuri e lipsită de spontaneitatea și de acea năvitate sinceră, veselă ori duiosă. Acum încearcă și poezii cu temă romantică, ex. „Corbul”. Acestea însă nu sînt așa de reușite, poetul avînd un temperament clasic prin excelență. Personalitatea artistică n'a fost deajuns de evidențiată. Trebuiau mai multe exemple din care vorbitoarea să fi scos în evidență imagini atît de vii și plastice pe care poetul le alege, vocabularul, mijloacele simple de care s'a servit, versificația atît de felurită, ritmul și rimele nouă. — Personalitatea în general a fost fericit tratată, mulțumită unui stil colorat și simplu, în care au fost prezente ideile și mulțumită unei dicțiuni clare și curgătoare. Pentru aceste calități se aduc laude vorbitoarei. — Elevul Diaconu I. din cl. VIII spune că trebuia să se arate de ce C. a fost un clasic: între altele, pentru că cetise mult pe clasicii germani, latini și greci. Trebuia să se facă o scurtă paralelă între activitatea lui V. Alecsandri și C., care este un continuator al celui dintâi, în ceea ce privește pastelul. Și pastelurile lui C. se disting prin sobrietate, ca și acele ale lui Alecsandri. Dar nu numai atît. C. cîntă faptele vitejești în „Cîntece de viteji”, ca și Alecsandri în „Ostași noștri”. E de observat că în cîntecele patriotice ale lui C. găsim un idealism național pronunțat. Trebuie să se spună că Gh. C. este adevăratul autor de idile la noi, în felul lui Teodor; și Cirlava și Bolintineanu scriau idile, dar ale lui C. sînt vădit superioare. Se insistă asupra obiectivității lui C. Concepțiile sale despre viață sînt în gura personajilor; nu găsim pasagi din care să putem constata concepțiile pur personale ale scriitorului. Trebuia să se releve că poetul C. nu reușește în poezia de concepție, în care se arată cu mult inferior lui Eminescu.

Răspunzînd, eleva Paraijan recunoaște că a scăpat din vedere să arate curentul din care C. făcea parte. Celor ce au spus că ar fi fost fidelă criticelor lui Dobrogeanu-Gherea, li se răspunde că deși a citit acele critice, totuși a căutat pe cît a putut să privească opera dintr'un punct de vedere cît mai personal. Personalitatea lui C. în al doilea aspect al activității sale nu s'a arătat prea pe larg, căci s'a lînă seama, pentru evidențierea personalității poetului, de superioritatea covîrșitoare a poeziei din prima epocă. Observației că nu s'a vorbit în introducere de însemnătatea lui C. în literatura noastră, vorbitoarea răspunde că aceasta a făcut-o, dar în încheiere, și nu crede că a fost nepotrivit acest loc. S'au făcut, în cursul disertației, comparații între C. și Eminescu, deoarece aceștia sînt doi reprezentanți de seamă ai poeziei romînești.

D-l profesor I. M. Rașcu arată că nu e întemeiată părerea, exprimată de unii elevi, cum că vorbitoarea ar fi studiat opera lui C. și nu personalitatea, cu atît mai mult cu cît nu s'a indicat ce a fost de prios sau ce a lipsit lucrării, ca să nu îndreptălească titlul ei. S'a spus că lucrarea ar fi putut să se intituleze „opera lui C.”, dar nu s'a

arătăm pentru ce nu putea să se intituleze „personalitatea” lui. Concluzia la care ajungem este că trebuie să ne fie indiferentă, în asemenea prilejuri, dacă o lucrare poate corespunde, în împlător, și altui titlu; totul e să se poată constata că poate corespunde titlului care l-a avut. Și acest lucru s'a putut constata astăzi, de majoritatea celor prezenți. D-l profesor spune că discripția rostită azi a fost mulțumitoare; s'au ațin aproape toate chestiunile ce meritau o dezvoltare și vorbitoarea a pus suflet în prezentarea materialului studiat și măsură în autocritică și în răspunsul ce l-a dat celor care au formulat observații. Scoate apoi în evidență câteva din acele caracteristici ale personalității lui C., asupra cărora i se pare oportun să insiste. După ce accentuează asupra clasicismului poeziei lui C., caracterizându-l în câteva vorbe, arată că poetul studiat azi a cultivat în special două genuri: balada și idila. Caracterizează baladele și găsește că unele producții de acest gen ale poetului nostru, pe lângă atmosfera baladelor germane, pe care autorul le are uneori drept model, aduc în alcătuirea lor și ceva din atmosfera baladelor franceze, ca ale lui Hugo de ex. sau mai ales ale lui Coppée din „Les récits et les élégies”. „Regina ostrogoților” are ceva din factura poemelor epice ale acestei colecții. În baladele lui C. găsim culoare locală, stil curgător, povestire sugestivă, sobrietate. E un fel de poezie cum nu se mai scrie azi: poezie cu „subiect”, așa cum se concepea în secolul trecut mai ales. Dacă s'ar fi putut spune și despre Români (ca și despre Francezi) că n'au „la tèle épique”, C. — pe lângă Alexandri din unele legende ale sale — ar părea că desminte această aserțiune. Având în vedere viața din copilărie a poetului, viața desfășurată în cadrul naturii rustice și senine, nu se putea ca acest inezistat cîntăreț al frumuseților patriarhale să nu fi cultivat și idila în care ne apare ca un urmaș direct, deși mult evoluat, al lui Alexandri. C. idealizează mai puțin viața de țară decât înaintașul său. Dar alege spre a fi cîntată o lume așa de senină și de luminoasă încît nu mai are nevoie de multă idealizare din partea poetului. Natura zugrăvită de el va fi mai ales aceea a peisajelor liniștite, vărațice și însorite, deși pe alocuri pline de exuberantă mișcare.

Concepția de viață a poetului, așa zisa sa „filozofie”, e simplistă:

De ce să 'ntrebi viața ce-i?

Așa se 'ntreabă cei mișei

spune un personaj de baladă, poetul uitînd în acest caz că „mișei” aceștia care s'au întrebat ce-i viața nu purtau numele cele mai distînse în dezvoltarea cugetărei omenești.

*Mă 'ndoese dar nu mă frîng
chinurile morței.*

*Și de n'are scop viața
Fă să aibă clipa scop*

sînt ecouri din această atitudine clară și simplă, care nu fac din poetul cărora se daloresc un poet adînc (chiar cînd într'o poezie ca „Din a-

dîncuri” pare că ar păși pe urmele lui Eminescu), dar nici măcar un poet de concepție. Din poezia sa se desprinde un optimism sănătos, optimismul poporului vesel ori resemnat. Nu sînt în literatura noastră multe strigăte de iubire tumultuoasă de viață ca acele din „Vara”:

Ași vrea să plîng de fericit

Că simt suflarea la divoară,

Că pot să văd ce-al plămuit.

sau din „Vestitorii primăverii”:

Ași vrea la suflet să vă string,

Să rid de fericit, să plîng.

C. e și un poet patriot, autorul unei colecții cu înfățișare didactică. Și aici C. poate fi socotit ca urmaș direct al lui Alexandri. Sentimente patriotice, uneori naive și prea puțin artistic exprimate, că par câteodată scrise pentru uzul școlilor primare „de ambele sexe”, fac din cea mai mare parte a acestei activități a lui C. ceva factice, sfîrșitor și convențional; în orice caz, cu toate unele inspirații fericite, această e partea cea mai caducă din opera sa. E interesant să semnalăm că într'o poezie ca „Spadă și corăbii”, C. pare un poet inspirat care a cîntat, palpînd de emoție, idealul nostru național. — Natureleșă în gralul poporului, natureșă ce nu e de loc stîngherită de forma măestră a versului, este de asemenea trecut în revistă, ca și rimele rare și ingenioase.

D-l profesor încheie, atrîgînd atenția asupra impresiei unitare prin excelență care îi-o lasă citirea întregii opere poetice a lui C. E un caz aproape unic la noi: toți poeții noștri sînt inegali, iar pe mulți l-a distrus volumul ce l-au tipărit și au pierit ca și paserea pe limba ei. Se dau exemple de cîțiva poeți care impresionase prin poezii disparate. Cînd și le-au adunat în volum, impresia primă s'a risipit și poeții respectivi au încetat de a mai fi considerați ca „maestri”. C. cîștigă enorm la cîntarea în volum. Impresia ce-ți lasă lectura tuturor cărților sale de versuri e plină, armonioasă, egală. Și prin acest caracter poetul nostru e un clasic.

D-ra profesoară M. Rădulescu adaugă, cu privire la dragostea de natură a lui C., părerea că deși vorbitoarea a tratat bine această latură, trebuia mai bogat exemplificată, deoarece e trăsătura caracteristică a poetului. Descrieri variate, pline de viață și mișcare, ca în versurile:

S'unde pe coasă cum sună

Ciocanul; pe margini de riu

Poporul de păseri se-adună.

E cîntec pe luncă, pe creste

Fîlcăit ce cosese și neveste

Prin lanuri de grîu,

....Iar cîntal doinește prin grîne,

Doinește tovarășul meu...

iar în altele, natura liniștită, plină de farmecul și tăcerea serci, ca în „Pastel”:

Prin oșini vîntul...

... în curînd se-alină

Iar roșul mac închide floarea...

Din ochi clipește 'neel cicoarea

Și-adoarme-apoi și ea.

C. în poeziile sale, prinde aspectele nesfîrșite și variate ale naturii pe care o pătrunde pînă în ritmul ei tainic, căci el

Ascultă cum își freacă cîntul

Pădurea, părul și vîntul,

ca să poată să cuprindă și să însufletească întreaga fire:

E cerul al meu și pămîntul

Și cînt, ea și ele, și eu...

Pentru C. toate elementele din natură au un suflet care vibrează în ritmul poeziei sale plină de personificări. Așa, vîntul e un copil sburdănic cu plele blonde, seara—o fată frumoasă, plină de tristețe, iar riul Prahova—o fecioară sălbatecă. Cu această pătrundere și dragoste de natură, C. plămădește cadrul din care se desprind siluetele gingașe ale fetelor, ori flăcăii sprînceni și dornici de viață. Ca și Grigorescu, care din câteva linii ne dă ațutudinea măreață a ciobanului răzemat în bilă, pe creasta muntelui, C., în câteva versuri, ne înfățișează pe flăcăul vesel și senin ce se duce la muncă:

Venea pe deal volos cîntînd

Flăcăul..

Pe-un umăr coasa legîntînd,

Venea fără de nici un gînd

Flăcăul.

Influențat de poezia populară, C. prinde în versurile sale trăsături caracteristice poporului său. Uneori chiar în redarea unei poezii străine, ca „Popasul Ilganilor”, după Geibel, găsește expresiuni asemănătoare celor din poezia populară. În redarea tabloului cu care începe:

În noapte, sub poale de codru 'nverzi,

E freacă de glasuri, e tainic șoptit.

Ară galbene flăcări și'n zarea de foc

Vezi chipuri sinistre grămadă 'ntr'un loc...

deși corespunzător originalului, prin expresiile întrebuintate amintește începutul unui cîntec haiducec:

Sub poale de codru verde

O zarea de foc se vede.

Deși această poezie este o traducere, totuși prin câteva note personale, C. reușește să dea mai multă putere tabloului, căci prin versul „E freacă de glasuri, e tainic șoptit”, depărtarea dela care ne prezintă

tabloul se potrivește mai bine cu desfășurarea vieții pe care poetul o contemplă și o prezintă celuilor.

Trecînd apoi la buladele lui C., D-ra profesoară observă că trebuia arătat mai bine talentul de povestitor al poetului, care cu o deosebită naturalitate ne istorisește întâmplări fioroase ori fapte vitejești. Deși nu se preocupă de starea psihologică a eroilor, ne lasă totuși să întrevădem stările lor sufletești, prin câteva versuri. Minutul exemplu în această privință e starea de neliniște a fetei din „Dragoste învrăjbită”. La sfîrșit D-ra R. arată că materialul a fost prezentat de vorbitoare într-o formă atrăgătoare și plăcută. Aprecierile bune ce s'au făcut au arătat calitățile lucrării și cu deosebire dragostea cu care și-a lucrat subiectul a ajutat-o să învingă greutatea de a se fi prezentat pentru prima oară la Societatea noastră cu o disertație, arătînd astfel că nu totdeauna începuturile sînt grele. Din lucrarea elevei P., cit și din discuția ce a urmat, s'au încheiat toate trăsăturile personalității poetului C. care, prin optimismul său și prin dragostea de viață și de muncă, determină un curent sănătos în literatura noastră. Tot aici de reprezentativ pentru poezia romînă, ca și Eminescu, deși nu tot atît de profund, C. a fost așezat cu drept cuvînt printre poezii noștri clasici.

Elevea *Gheorghiu Camelia* din cl. VI citește poezia „Roua morei” de Oh. Coșbuc.

Durata ședinței: două ceasuri.

Ședința Nr. 16

22 april 1925

Elevul Rădvan Ioan din cl. VIII rostește un elogiu lui *D. Onciul*, cu prilejul morții sale. Deși cam tîrziu, deoarece șeful ședințelor Societății a fost întrerupt de vacanță, totuși vorbitorul spune că nu trebuie uitat acest bărbat de seamă, a cărui moarte înseamnă o pierdere importantă pentru învățămînt și pentru istoriografia romînească. Se schițează pe scurt biografia istoricului, bucovinean de origină, precum și activitatea sa neobosită ca profesor la Facultatea de Litere din București, ca director al Arhivelor statului, ca membru în diferite comisii în legătură cu școala. Datorită acestei activități neobosite, precum și studiilor istorice originale, Onciul a fost ales membru al Academiei, iar în 1919, președintele ei. După ce se arată dragostea de știință a istoricului Onciul și însemnătatea studiului istoriei naționale, se arată contribuția lui în ceea ce privește istoria națională, rezumîndu-se ideile cuprinse în cele două conferințe rostite la Ateneu, despre „Originile principatelor Tărei romînești și Moldovei”. Onciul rămîne istoricul cel mai științific și mai convingător al începuturilor principatelor romîne. Din aceste studii, O. ne apare ca un savant de merit, un cercetător adînc al vremurilor, inscripțiilor și hrîsoavelor, înzestrat fiind cu oca slăruință analitică și

pozitivă și cu acea claritate melodică ce fac însușirile eventuale ale omului de știință. D. O. a încetat din viață în vîrstă de 65 de ani. A fost înmormîntat în cavoul familiei, la Cernăuți, pînă unde a fost însoțit de membrii Academiei, de profesorii universitari și de unii din foștii săi elevi. Opera sa este precisă și solidă, iar autorul ei a fost un om de muncă și de idealism.

Elevul *Diaconu Ioan* din cl. VIII recenzează cîteva din volumele de versuri apărute în ultimul timp la noi. Începînd cu a) „Miresme de stepă” de I. Buzdugan, se arată că versurile din acest volum sînt interesante prin faptul că ele ne dovedesc că autorul lor și-a însușit în chip fericiit evoluția limbii și culturii românești, precum și procedeele poetice ale poezilor noștri de valoare. Lecturile l-au schimbat sufletul, rafinîndu-i-l și îmbibîndu-l de concepțiile moderne, cu tendințe spre misticism. Volumul mai e viabil și prin faptul că în ciclul „In stepă”, „Icoane vechi” și „Cîntece păstorești”, găsim poezii descriptive și lirice de valoare („Noaptea în stepă”, „La minăslire”). În poeziile de felul acesta, elementul descriptiv și cel liric sînt afl de bine contopite, încît atmosfera lor e unitară și simpatcă.

b) În volumul „Versuri” de Camil Petrescu, ne interesează sinceritatea cu care ne descrie poetul viața de tranșee din timpul războiului. Războiul, prin monotonia lui macabră, prin mizeriile lui, a atîns puterile sufletului autorului, i-a influențat sensibilitatea și l-a făcut să evoce neant, moartea. Din această cauză, spre deosebire de ceilalți poeți ai noștri care au cîntat războiul cu grozăviile lui (D-nii Ovid Densușianu, Nichifor Crainic), în versurile D-lui C. Petrescu nu găsim căldura înrezărită idealului. Luptele și retragera de la Olă pînă la Siret sînt zugrăvite nu pentru preamărirea idealului ce ele erau să înfăptuiască, ci pentru descrierea amănunțită a vieții din timpul războiului. De aceea vom găsi în acest volum mai mult descrierea vieții de campanie, decît descrieri de lupte propriu zise, care cer avînt, vizlune epică largă. În aceste poezii e descris și sufletul soldatului în timpul războiului, sufletul îndobitocit de suferințe și răbdare, fără aspirații ideale, din cauza instinctului de conservare, în luptă cu fantoma morții, alinătoarea suferințelor. Poezia de război a D-lui C. P. a adevărată și simplă. În ea se oglîndesc sensibilitatea (uneori holnăvicioasă), duritatea, precipitațiunea nervoasă și sinceritatea poetului, care prin felul cum a zugrăvit viața războiului, dovedește că a trăit-o intens.

c) „Inscripții” de N. Davidescu cuprinde și poezii din cele publicate în primul volum: „La fîntîna Castellei”. După ce vorbitorul face o împărțire a acestor poeme (erofice: „Dedicăție”, schițe de interior, cu zugrăviri de lucruri văzute: „Sfîrșit de toamnă”, „Umbra camerelor” și poezii în care poetul caută să poetizeze unele concepții despre lume), arată că D-l N. Davidescu reușește în poeziile în care ne exprimă sentimente de frămîntare intimă sufletească, de durere discretă („Celei din urmă”). De asemenea reușește să zugrăvească lucruri văzute, prinzîndu-le nota caracteristică („Umbra camerelor”). Nu reușește în poezii ca „Demonica poemata”, „Titanii”, fiindcă D-sa nu e un cîntăreț al sentimentelor puternice, al problemelor răscolitoare de suflet. Aceste bucăți sînt însă remarcabile prin muzicalitatea formei. D-sa insistă prea mult în aceste

poezii asupra dinamismului forțelor litanice, ca o consecință directă e starea deprimantă a sufletului său, care e destul de multiform și nuanțat.

d) Trecînd la volumul „Aur sterp” de Al. Al. Philippide, vorbitorul caută să analizeze temele lirice din aceste poezii. Se arată că elementele extrase analitic de poet nu sînt sintetizate în jurul unei idei care să fie axa principală, ci în jurul unor sentimente: sentimentul de neînșite, provocat de dorința de a cunoaște enigma lumii, sentimentul unei înfîmîlăși sufletești și acela al decreștitudinii lucrurilor contemplate de poet. Se ceteșc fragmente din mai multe poezii, pentru susținerea celor spuse. Pastelurile D-lui Ph. sînt plastice și pline de muzicalitate. Dibăcia corespondențelor și simțul formelor armonice conturate le caracterizează.

e) „Povestea omului” de Demostene Botez e o continuare a volumului anterior: „Floarea pămîntului”. În acesta poetul e slăpînit de melancolia omului de azi, melancolie așa de adecvată peisagiilor de toamnă („Pulrezim”). În cel de al doilea volum aceeași melancolie, caracteristică temperamentului poetului, slăpînește prețutindeni — eă e aici mai bine redată, exteriorizarea e mai puternică, mai adîncă — într'un cuvînt, alitudinea sufletească a autorului e mai precis conturată. Ideile care obsedază pe poet e acea a morții ce plenează peste tot volumul („Bufonul morții”, „Viitorul care ne surîde”). D-l D. B. a redat pentru întia oară în literatura noastră în mod stăruitor gîndul morții, fără să accentueze prea mult asupra elementului macabru, ca Baudelaire de ex.

Eleva *Paraipan Maria* din cl. VII cetește poeziile: „Iarna”, „Pastel pueril” și „Dumineci” de Demostene Botez.

Durata ședinței: două ceasuri.

Ședința Nr. 17

29 april 1923

Elevul *Gurău Teodor* din cl. VII vorbește despre Proza lui Delavrancea. Prin proza lui Delavrancea, vorbitorul spune că va înțelege proza epică, anume romanul și nuvele. Schițează viața autorului. Delavrancea s'a născut în București la 1858, a fost în mai multe rânduri ministru și a fost și membru al Academiei. Moare în anul 1918, în Moldova. Activitatea literară a lui Delavrancea ilustrează trei genuri: cel liric și epic, prin basme și nuvele, cel dramatic, prin trilogia sa: „Apus de soare”, „Viitorul” și „Luceafărul” și prin comediiile „Hagi Tudose” și „Irinel”, și genul retoric, ilustrat prin discursuri fie literare, fie politice.

Se analizează romanul „Paraziții”. În acest scurt roman social, autorul a căutat să ne zugrăvească acea clasă socială ce trăește pe spînarea altora, înșelînd pe cei naivi, fie la cărți, fie pe alte căi josnice. Eroul acestui roman, Iorgu Casimir, nu este un parazit propriu zis, ci numai face trecerea dintre aceștia și oamenii ce trăesc dintr'o muncă cinștită. Adevărații paraziți nu sînt însă destul de bine orățați, deoarece nu ni-

zagrăvește pe toți, decât într'un singur capitol și nici atunci nu ni-l arată în toată acțiunea lor. Cefitorul nu-i poate aprecia după faptele lor, așa cum apreciază pe eroul lor, Cosmin sau pe Șașa Malerian, unul din personajele principale, ci-i cunoaștem după descrierea unuia din ei, Candian. Acțiunea romanului e concentrată; se desfășoară în mod rapid natural și nu lasă să se întrevadă sfârșitul, care e de mare efect. Sbuclumul sufleteș al eroului este bine redat, fapt care dovedește puterea de analiză psihologică a autorului. Această calitate a autorului se vede însă mai bine ca oriunde în nugele sale psihologice „Linște” și „Trubadurul”. Eroii acestor nugele sînt niște oameni anormali. Născuți cu o sensibilitate neobișnuită, ei trec prin viață revoluționară, fie contra științei (Trubadurul), fie contra omenirii (eroul din „Linște”) și durerile ce nu cruță pe nimeni lovesc tocmai pe aceștia mai crud decît pe alții. În sufletul lor alți de sensibil aceste lovituri ale soartei au răsunet adînc. Trubadurul devine un somnambul și într'un acces cade dintr'un pom în nalt și moare, iar eroul din cealaltă nugelă, „Linște”, devine nepăsător pentru tot ce-l înconjoară. Sensibilitatea dela început se transformă acum într'o inexplicabilă nepăsare. Nugele au darul de a fine încordată atenția cefitorului dela început la sfîrșit, prin interesul ce-l deșteaptă subiectul. Personajele care se iubesc în aceste nugele sînt alți de asemănătoare unul altuia, în ceea ce privește caracterul, încît per aceeași persoană în două corpuri deosebite. Dar figura cea mai curioasă și mai caracteristică din toată opera lui D. este sgîrcitul Hagi Tudose. În sufletul acestuia a dispărut orice sentiment omenesc și în locul lor a rămas avaria. Pare mai sgîrcit decît Harpagon al lui Molière sau decît tatăl Eugeniei Grandet al lui Balzac, fiind că aceștia tot se căsătorise și aveau o familie, pe cînd acesta n'avea decît bani. Hagi-Tudose e tipul reprezentativ al sgîrcitului din literatura romînească. D. pare a fi avut de scop să ne facă un portret al sgîrceniei, pe care a concretizat-o în acest sgîrcit hidos, căci în el se văd toate trăsăturile ce pot să le aibă orice avar. Toți în acest scop a dramatizat autorul această nugelă pentru a ne arăta cît de respingător și de ridicol este un asemenea om. D. este un observator ce a trecut prin viață notînd tot ce vedea. Astfel viața studențească ne-a arătat-o în „Bursierul” sau în „Paraziții”, iar în „Iancu Moroi” ne face un tablou al vieții mizerabile pe care o duce un biet funcționar, din cauza capriciilor soției sale, o femeie mult mai înrăd decît el. Tot o societate de paraziți este și această arătată în „Iancu Moroi”, o societate în care fiecare individ caută să se ridice scrobînd pe aproapele său prin orice mijloace. În alte nugele de travari, cum sînt „D-I Vucea” sau „Inainte de alegeri”, D. se arată cu totul altul decît în restul operii sale. Aici e ironic și ironia nu este în fel cu cea a lui Caragiale. Chiar și tipurile din aceste nugele se asemănă cu unele din opera maestrului Caragiale. D-I Vucea e la fel cu „pedagogul de școală nouă”: un om care pîrtinește pe cei bogați, iar pe cei săraci îi pune să-i facă diferite servicii. Dar tonul ironic și satiric încetează la D. cînd începe să vorbească despre poporul simplu dela țară sau despre cei mici, cei obișnuiți. Aici îl vedem parcă pe D. pledînd în favoarea lor și prezentîndu-ni-i în colori simpatice. Ne bucurăm cînd aceștia sînt fericiți și-i compătimim cînd nenorocirile

îi lovesc. Astfel ne e prezentată Sullânica, sinceră și căzînd victimă sincerității sale. Alături de ea și în contrast cu dînsa este un fost căprar ce o necinstește, și acesta este produsul societății bucureștene. Tot cu admirație și respect scrie D. despre obiceiurile patriarhale dela țară în „Odinioară”. O puternică evocare a timpurilor de restriște din viața Romînilor ne dă D. în „Răsmirîța”. Realitatea în această schiță este redată în colori prea crude și moartea eroului, prin cea sinucidere crudă, face pe cefitor să se cutremure. Realismul lui D. este și mai evidențiat în „Zobie” și în „Milogul”. Portretele eroilor acestor nugele și moartea unuia din ei sînt arătate în coloriile cele mai respingătoare. Dar D. este mai mult un romantic decît un realist. Mai în toate nugele sale se vede această atitudine a autorului. Sentinț, eroul nugelei cu același nume este un romantic ce nu vede în viață decît cîntec și iubire. Fanta-Cella din cealaltă nugelă exotice a sa este iarăși un romantic ce trăiește cu amintirea iubirei din tinerețe. D. însă cultivă și basmul, specie de povestire în care imaginația își are mai mult locul. Aici însă el nu reușește cum a reușit Creangă de pildă, căci basmele lui D. sînt prea puțin înrudite în subiect cu cele populare și stilul n'are simplitatea celui popular, sau al celui al lui Creangă. Basmul care se deosebește de celelalte ale lui D. este „Palatul de cîștar”. Subiectul acestui basm este cu totul nou și prin aceasta mai cu seamă este interesant. Imaginația autorului însă se urcă în sfere și mai înalte, pînă în lumea viselor, căutînd să le dea o oarecare explicație. În „Intre vis și viață” vedem o această atitudine a lui D. și de aici ne apare ca un visător și chiar ca un cugetător, cum îl găsim adesea ori. — Limba întrebunțată de D. în nugele sale este o limbă curat romînească, arhatcă pe unele locuri, curgătoare și plăcută. — Expresiile populare îi sînt bine cunoscute acestuia scriitor. Din acest punct de vedere îl putem asemăna cu Creangă și-l mai putem asemăna cu acesta prin faptul că amîndoi au scris basme și că amîndoi su întrebunțat provincialismele: D. muntenismele, Creangă moldovenismele. Sînt mult mai scuzabile provincialismele lui Creangă decît cele ale lui D. Primul nu cunoștea limba literară, care pe atunci nici nu era bine formată, pe cînd D., mult mai cult decît primul, o cunoștea bine, căci era îndejuns fixat pe atunci. Expresiile neliterare își găsesc o scuză oarecare. D. începînd să scrie pe cînd realismul era în floare, oricît de romantic era, a fost influențat și de realiști. A călăt de multe ori să ne redea realitatea așa cum e și a păcătuit astfel contra limbii. Stilul lui D. este propriu, pur, clar și foarte bine adecvat fondului. Sentin în descrierile liniștite de natură, devine precipit și nervos cînd povestește lucruri ce arată enervare. Imaginile sale sînt ingenios alese și foarte plastice. Tot așa de plastice sînt și comparațiile, asemănătoare cu cele din limba populară. D. compară lucrurile mai puțin obișnuite cu cele ce ne vin mai ușor în minte, așa că ajută la o mai completă înțelegere. Nugele lui D. prezintă ca formă următoarea înfățișare: cele care nu încep „ex-abrupto”, ca „Bunica” și „Linște”, încep printr'o descriere de natură, cum sînt: „Sullânica”, „Milogul”, „Zobie” sau „Răsmirîța”. E un procedeu asemănător cu al D-lui Sadoveanu. Ca și acesta Delavrancea evocă trecutul cu mult talent, cum e în „Odinioară” sau în „Șuor”. D-I Sadoveanu pare însă a avea predilecție pentru timpurile

de liniște și de mulțumire generală. El face același lucru cu scopul de a arăta trecutul cu mult superior prezentului și în acest punct pare a fi influențat de Eminescu. Portretele lui D. sînt zugrăvite în puține cuvinte, dar elementele ce le compun sînt bine alese, așa că ele ne par vii. Astfel e portretul bunicăi din nouela cu același nume, al Șașel Marlerian sau al ficei sale Gelina. Din zugrăvirea personajilor, D. ne apare ca un romantic. Trubadurul e prototipul romanticilor, fie prin imaginația sa și prin iubirea necondiționată a trecutului, fie prin înfățișare. Tot romantic e și soarta Doctorului din „Liniște” și cei doi Italiani: Sentino și bătrînul Fanta. D. iubeste necondiționat trecutul și găsește că e demn de admirat fie prin simplitate („Odimioară”), fie prin vicleșia haiducilor („Șuer”). E deci un romantic și realismul a lăsat urme slabe asupra sa. Ca romantic, era natural să iubescă natura și el o găsește neasemănătoare de frumoasă. „Arta nu e făcută decît pentru cei ce vād pe sfert” spune el în „Memoriile Trubadurului”. Totuși ca umanitarist găsește că natura e „marea canalic”, căci în ea se petrec atîtea crime pe care le înănuște. Sentimentul erotic este iarăși cîntat de acest romantic. Personajile ce iubesc, după D., iubesc sincer și pînă în ultimul moment al vieții. Acest sentiment are asupra lor serioase urmări, schimbîndu-le uneori fundamental caracterul, cum e cazul doctorului din „Liniște”. Față de cei ce duc o viață falsă, căutînd să se arate altfel decît sînt, D. se arată ironic. Și ironia sa e îmbinată cu humorul și pare influențat direct de Caragiale din acest punct de vedere. Se analizează cu acest rolul nouela „Înainte de năgeri”, căutîndu-se să se scoală în evidență ironia. Humorul e provocat de comicalul de cuvinte și de cel de situații. D. se arată, în proza sa, ca un observator ce notează, trecînd prin viață, tot ce e vrednic de notat. În opera sa ne descrie viața de student („Bursierul”), de funcționar („Iancu Moroi”), a tîrgoveților și a țărânilor. — A trecut prin viață, revoltat contra ei și a civilizației, deși el însuși a fost un factor al civilizației. Ajunge la concluzia că cel tare și cel brutal trec înaintea celor drepți. Civilizația distruge frumoasele obiceiuri patriarhale dela țară. D. este deci un conservator și această atitudine a sa se vede mai din toate nuvelele sale, dar mai ales din „Odimioară”. Vesel și ironic uneori, D. ne apare de obicei serios, euglător. Viața pentru el trebuie învinsă. Nu e nici tristă, nici veselă, ci așa cum e: veselă pentru cei ce o înving sau pentru cei ignorați, pe care nu-i preocupă decît ziua de mîine, ca e tristă, foarte tristă pentru cei învinși și pentru cei pe care-i preocupă probleme grele. Nu e nici pesimist, nici optimist. Opera sa e ca o punte de trecere între cea a lui Eminescu, din care se desprinde dezolarea, și cea a lui Alexandri și Bolintineanu, din care se desprinde speranța. E mai mult un melancolic, un sceptic ce privește cu neîncredere viața. Duzoia iarăși e unul din caracterele prozei lui D., caracter puternic vizibil în „Două lacrimi” sau „Sorocova”. D. e unul din cei mai originali scriitori ai noștri. E influențat mai mult de Eminescu și romanticismul său e tot cel eminescian, — și de Caragiale. Influențele scriitorilor străini sînt aproape neobservabile, afară de cea a lui Molière sau Balzac, în descrierea lui Hagl Tudose.

În autocritică, vorbitorul arată că pentru lucrarea sa s'a servit mai ales de discursul de recepție la Academie, al D-lui Ovid Densusianu. — Elevul *Reziicii S.* din cl. VII începe prin a arăta că deși lucrarea cuprinde lucrări interesante și frumoase, totuși felul expunerii a făcut ca valoarea ei să piardă. Dicțunea a lăsat de dorit, dar și cu privire la unele chestiuni de fond, vorbitorul — fie că n'a precizat totul, fie ca a susținut cîteodată păreri greșite — n'a reușit să ne dea o idee clară despre opera lui D. Astfel în privința romanului „Paraziții”, nu studentul Cosmin trebuie considerat ca eroul acestei nuvele dezvoltate, ci se pare că un altul ar fi eroul, și anume „paraziții” înșiși. Deci eroul „Paraziților” este un personaj colectiv și se poate nu numai pentru faptul că chiar romanul e intitulat „Paraziții”, ci și pentru alt motiv. Dacă ținem seamă de intenția autorului, atunci ușor putem constata că D. a vrut să ne zugrăvească numai ce este și ce poate face o societate, ai cărei membri trăesc cu toții din exploatarea altora, unde jocul de cărți, minciuna și înșelătoria sînt pe primul plan. Dar a vrut mai cu seamă să ne arate primejdia ce prezintă o asemenea societate pentru sufletele tinere, muncitoare și fără experiență. Și atunci a ales ca victimă a acestor paraziți pe studentul Cosmin, tînărul dorat de muncă, dar sărac. Aruncat de către acești paraziți în mijlocul unei familii cinștite, el o distruge pentru a deveni la rîndu-i „parazit”. Ceea ce însă îl deosebește de ceilalți e faptul că are lăria de a eși din această moclă, pentru a pleca „oriunde”, dar numai „parazit” să nu rămînă. Și ca dovadă că D. a vrut să ne zugrăvească numai această societate de „paraziți”, reușind chiar, este și faptul că în nouela „Iancu Moroi” el face același lucru — zugrăvește o societate destrăbălăită, ai cărei membri trăesc din exploatarea altora. În privința celorlalte nuvele este de observat faptul că pentru cele mai multe din ele autorul a întrebunțat aceeași procedură: titlul nuvelei va aminti mai întotdeauna eroul de care e vorba: descrierea, care ține locul introducerii, îl urmează o caracterizare a personajului sau un fapt oarecare, pentru ca apoi nouela să se sfîrșească prin moartea tragică a eroilor. — Atunci cînd s'a căutat să se schițeze viața autorului, s'a omis a se arăta temperamentul lui D. El care a zugrăvit în așa chip viața și societatea demoralizată nu a avut oare și el de suferit de pe urma ei? A avut sau nu D. o viață sbruciumată? Dacă s'ar fi lămurit aceste chestiuni, atunci s'ar fi putut lămurii dacă D. a fost pesimist sau optimist, romantic sau realist. De altfel în cursul lucrării s'a afirmat odată că autorul e realist, pentru a se susține la sfîrșit că e romantic prin excelență. Nu se poate spune că D. a fost sub influența romanticilor francezi, dar nu se poate spune nici că a fost influențat de pesimismul eminescian. Planul lucrării e în general bine întocmit, deși în partea de la sfîrșit s'au cam amestecat între ele diferite elemente ale cuprinsului. Totuși autorul lucrării merită laude pentru calitățile arătate. — Eleva *Origoriu Alice* din cl. VIII spune, între altele, că disertația a fost celată așa de încet încît multe părți din ea n'au putut fi bine auzite. Fără acest defect, lucrarea — care are calități de nelăgăduit — ar fi fost și mai mult apreciată. — Elevul *Diaconu I.* din cl. VIII arată, la început, că trebuia să se insiste mai mult asupra romanticismului lui D. Sufletul său era prin excelență romantic. Să ne aducem aminte de Odobescu, ce era

de asemeni n'ar fi fost rău să se fi conturat și mai limpede criteriul după care s'a condus vorbirilor, cînd a analizat nuvelele și schițele lui D., stabilindu-se oarecare subdiviziuni, după lumea evocată sau după procedeele autorului. Constataindu-se că lucrarea rostită a prezentat material interesant, expus cu măsură și pricepere, se completează analiza făcută, cu unele observațiuni asupra formei și a fondului operei studiate. Autorul disertației motivează într'un loc întrebunțarea de provincialisme muntenești în opera lui D., prin preocuparea acestuia de a reda realitatea în cea mai precisă a ei înfățișare. Dar provincialisme muntenești nu se găsesc la D. numai în reproducerea graiului unor personaje, ci și în propriile descrieri și expuneri ale autorului. Nu numai din naturalele D. procedeză astfel, ci și mai ales din deprindere și capriciu — prea frecvent la mulți scriitori — de a impune și altora felul lor de a vorbi. Astfel găsim în nuvelele lui D.: deșt, ăla, dăpartie, litece, dășchide, etc. chiar în bucăți unde nu e nevoie de a se crea o colorare locală muntenească — termeni fără sorți de izbîndă în limba literară. Chiar Ștefan cel mare din „Apus de soare” nu e todeauna prea moldovean în graiul său. Se stabilește aici o scurtă comparație din acest punct de vedere cu autorul „Făcliei de Paște”, Caragiale. Acesta, cînd a fost vorba să povestească un subiect a cărui acțiune se petrece în Moldova de Nord, deși muntean, a știut să facă nu numai personajele sale să vorbească moldovenește, dar în însăși expunerea autorului găsim cuvinte dialectale moldovenești, introduse acolo cu scopul de a reda cel mai suggestiv atmosfera lumii evocate. Varietatea mijloacelor artistice ale lui Caragiale era așa dar mai nuanțată și mai iscoditoare. Continuîndu-se cu scoaterea în evidență a altor elemente de formă din opera lui D., se citează cîteva cacofonii ce se găsesc în unele nuvele, acorduri greșite (caracteristică a vorbirii populare muntenești, în special) și cu toate aceste defecte se arată că D. e un stilist incomparabil, e poate scriitorul român care prezintă stilul cel mai personal, ale cărui procedee nu pot fi ușor definite, catalogate și disecate — cu alți mai puțin imitate. E un stil nervos în descrieri, abrupt în convorbiri și dialoguri, ciudat, totuși adecvat condițiilor celui cărui îi aparține și de o naturalețe unei fotografii. Eroii săi nu vorbesc impecabilă limbă a eroilor aștior pieșe de teatru și romane românești și nici frazele lor n'au șlefuită definitivă a frazelor acestora. E un fel de a vorbi întrerupt și variat, după personajii, după subiecte, după atmosferă. Se fac cîteva citate pentru a se sprijini observațiile de mai sus. Imagini ingenioase dau pe alocuri acestui stil strălucire de plete prețioase. Descrierile de natură, relativ puține în opera lui D., (dacă ne gîndim la proza lui Vlahuță și la cea a D-lui Sadoveanu mai ales) sînt sobre și evocative. Nu s'a pomenit în expunerea de azi cea mai caracteristică pagină descriptivă din toate ale lui D., descrierea ternei din „Sultănică”: „E începutul lui decembrie. A dat Dumnezeu zăpadă nemiluită” etc.

Trecîndu-se la chestiuni de fond, se arată că nu s'au scos destul în evidență elementele numeroase de satiră socială din opera lui D. Ca și Vlahuță (în „Din goana vieții”, „Dan”, etc.), ce și alții alți scriitori ei noștri de atunci și de mai tîrziu, scriitorii ce văd nepotrivirile și scăderile societății în care trăiesc, D. în „Paraziții”, „Înainte de alegeri”, „Mi-

logal”, „Iancu Moroi” și în multe alte producții similare, e un revoltat. Mai toate expunerile sale sînt făcute parcă să te indigneze, să te hotărască la o acțiune de îndreptare, de pomenire. Autorul deci apare sub aceste înfățișări și în opera pur beletristică, nu numai în cea oratorică. Fiește că mijloacele nu sînt de un tendenționism subliniat și (în urmărită de autor nu e scoasă la liece clipă în relief, totuși revolta (șișește dintre rînduri, din vorbe, din descrieri. Se arată apoi varietatea mediilor sociale zugrăvite de D.: mahalaua, clasa cultă, burghezimea, poporul dela țară, și cu acest prilej se insistă asupra spiritului de observație enorm, covârșitor de care e înzestrat autorul. (Anticipînd, vorbitorul arată aici că spiritul de observație nu e un apanajiu numai al temperamentelor realiste, — un romantic încă îl poate avea într'o mare măsură. Gautier, care nu era un realist, susținea că e un om „pentru care lumea exterioară există”. Și pentru mulți din romantici există această lume exterioară.) — Se scoate în evidență simțul psihologic profund, adîncirea situațiilor și a suferințelor în novela „Bursierul” și mai ales în „Irinel”, o capodoperă a nuvelei românești. Se vorbește în cele ce urmează despre concepția ce se desprinde din opera în proză a lui D.: e o iubire exuberantă de viață (nuvelele cu subiect trist nu pot infirma această constatare), e dor de libertate și de dreptate între oameni. După această caracterizare a poveștilor în care descoperim, din partea autorului, fantazie largă și colorată și atitudine revoltată față de orice personaj din acțiune, se trece la chestia temperamentului scriitorului, asupra căruia (după cele deja discutate) se insistă mai puțin. Accentuînd asupra romantismului lui D., se arată că în opera acestuia găsim persoane extreme, situații exagerate, — toate elemente care ajută puternic imaginația. Or, exagerarea e un procedeu romantic. Deci chiar prin procedeele sale care par realiste, D. e un romantic, căci exagerînd, deformează realitatea și aceasta din cauza imaginației sale puternice. Despre Zola, cunoscut de toți ca naturalist, s'a susținut de asemeni că ar fi romantic, ale cărui procedee numai l'ar apropia de școala pe care o înțelegem. Eroii din „Liniște”, „Trubadurul” sînt prototipuri romantice, asupra cărora plonează din belșug misterul înăntăitor și puternic. D-l Minulescu, un pur romantic, în proza sa beletristică ne amintește pe D., autor al nuvelor mai sus citate. Misterul și acolo este unul din principalele elemente ale fondului. Încheindu-se se vorbește de originalitatea operei în proză a lui D. și de însemnătatea ei în evoluția literaturii românești.

Durata ședinței: două ceasuri.

Ședința Nr. 18

15 mai 1923

Elevul Montanu Decebal din cl. VI exprimă regretele membrilor Societății pentru moartea profesorului Ath. Marosin.

Elevul Ștofănescu R. Petru din cl. VII vorbește despre Suferința

moldovenesc după opera lui Creangă. Un individ este expresia curentului social, din care face parte. Lucrul acesta se împlințe însă nu numai cu un individ, ci și cu o clasă de indivizi reprezentată printr'un curent literar. La rîndul său curentul literar scoate la iveală temperamentele individuale care-l pot reprezenta mai bine și care reprezintă deci și curentul social, atât în starea lui exterioară, cît și în starea psihică. Și pentru ca o operă să fie expresia mediului în care s'a format trebuie ca ea să fie puternică și să fie bine privită de acest mediu. — Opera lui Creangă împlinește amîndouă aceste condiții și putem deci desprinde din ea starea psihică a Moldovenilor. În acest scop și pentru a avea un exemplu viu de felul de viață al țărănilor, se povestește viața lui Creangă, după amintirile acestuia. Personajile din „Amintiri” ca și din schițe sînt cu adevărat moldovenești. Ele sînt reale, găsindu-le pe toate în plină mișcare, în mijlocul societății. Cu chipul acesta se pot desprinde toate trăsăturile sufletești caracteristice Moldoveanului. Cercetînd anume personajile din „Amintiri” și schițe, vedem la unele din ele sîrăcenle (Mătușa Mărioara, Moș Vasile). E o trăsătură care se înflănește aici prin excepție. Ceea ce ne izbește însă la toate personajile, chiar și la cele din basme, este verva plină de farmec, pornită dintr'o veselie nepăsătoare. Găsim totuși la unele personajii, mai rar, o stare de sobrietate accentuată. Exemple avem pe moș Ioan Roată și pe moș Luca harabagiul. Aceștia nu vorbesc decît atunci cînd sînt întrebați sau cînd nu mai pot răbda; atunci însă se arată ca niște caractere revoltate. Sobrietatea nu pare înăscută în firea Moldoveanului. Ea e produsă de asupriri și nedreptățile pe care țăranul le înfrînă în viață. Se mai arată apoi mîndria Moldoveanului și iubirea dusă pînă la paroxism a locurilor în care a trăit, iubire izvorîta mai ales din firea sa statornică. În „Dănilă Prepeleac” vedem neclăzuință și nespontaneitate în gîndire, cam exagerate, dar cu oarecare abstracțiune caracteristică țăranului. Vorbindu-se de felul liber de a se exprima al Moldovenilor (Moș Ion Roată) și plăcerea de a persifla (Părintele Isaiia Duhu) se arată că acestea sînt datorite creșterii aproape libere ce fii țărănilor primesc dela mamele lor. Sentimentul de iubire a naturii îl găsim destul de dezvoltat la țărani: Moș Nichifor Coșcarul se entuziasmează în fața frumuseților pădurei, fără a eși vre-odată din naturalul lui obișnuit. Trecîndu-se la basme se arată că țărănilor nu le sînt pe plac decît poveștile cu acțiune complicată, acele care se adresează imaginației sau inteligenței. Gradul de imaginație depinde de cultura cuiva. Chiar imaginația la țărani e mai dezvoltată decît inteligența. Cu cît cineva se cultivă mai mult, cu atît inteligența i se dezvoltă în dauna imaginației. Țăranii avînd puțină cultură, au imaginație predominantă. Inteligența însă, atît cît o au, o găsim robustă, sănătoasă, prin faptul că e formată în mod intuitiv. Concepția religioasă a poporului e asemănătoare cu cea a vechilor Greci. Țăranii romîni sînt monoteiști numai de formă; în fond sînt politeiști. Sf. Petru, Sf. Ilie sînt alți Dumnezeu, care se deosebesc de adevăratul Dumnezeu, întocmai cum Zeus la vechii Greci se deosebea de ceilalți zei. Dumnezeu, așa cum e înțeles de popor, are și defecte și e cîteodată aproape om. Aceasta ne arată tendința poporului de a se depărta de abstracțiuni, iar faptul că luna, stelele, raiul, iadul chiar și cerul sînt limitate, arată că poporul nu poate

concepe nici infinitul. Observînd acum că țăranii își rid de lucrurile cele maienerate, se poate spune că le lipsesc, în concepția lor religioasă, mîreția și seriosul. În concepția despre viață, țăranii sînt simpli, adică primitivi. Pentru ei viața e dată ca s'o trăim. Pentru aceea idealul lor e grotesc și constă în a bea și a minca. Filosofia aceasta epicureană, prin sănătatea ce o exală, e superioară celei a lui Kant: „fericirea constă în a nu fi”.

Recapitulîndu-se cele spuse, se insistă asupra vervei Moldoveanului și asupra faptului că munca sobră și brută i-a format acestuia un caracter viguros și un temperament moderat. Observîndu-se că țăranii sînd conduși în viață de o lume de credințe, tradiții, superstiții și obiceiuri simple, se poate spune că din acestea a eșit un suflet simplu, însă numai în manifestările exterioare. Țăranilor le spunem simpli, deoarece așa ne-am obișnuit să spunem unei stări de primitivism sufletelesc. De fapt însă țăranul e complex sufletește, tocmai prin simplitatea lui. Complexitatea sau simplitatea psihică depinde de conștiință, care la rîndul ei depinde de cultură. Țăranii din cauza puținei culturi, avînd o conștiință slabă, vor avea un suflet complicat. Așa că ei sînt simpli prin felul cum își manifestă în exterior diferitele stări psihice și complicați în fondul acestor stări psihice. Țăranii au un caracter viguros și un temperament moderat,—acestea sînt trăsăturile cele mai principale ale sufletului lor.

Durata ședinței: un ceas și un sfert.

Ședința Nr. 19

18 mai 1923

Se discută disertația rostită în ședința trecută, a elevului Ștefănescu P. din cl. VII, despre „Sufletul moldovenesc după opera lui Creangă”.

În autocritică, elevul Ștefănescu recunoaște dicțiunea necorectă. Nu va căuta să-și ușureze situația spunînd că aceasta este prima disertație pe care o ține la Societate, deoarece lucrul acesta nu i s'ar putea dema și apoi chiar faptul că arată cineva că e modest înseamnă uneori lipsă de modestie. — Elevul Ianconescu L., din cl. VI e de părere că au fost îngrămădite prea multe date și amănunte atunci cînd s'a povestit viața lui Creangă. Crede că nu era necesară analiza așa de dezvoltată a operei autorului moldovean. Așa cum a fost făcută, ea trebuia așezată la sfîrșitul disertației, ca o concluzie a studîului asupra sufletului moldovenesc după această operă. — Elevul Constantinescu Pimen din cl. VI combate unele păreri ale colegului său Ianconescu. Dacă vorbitorul nu ar fi studiat opera lui Creangă, așa cum a studiat-o, n'ar mai fi făcut disertația cu titlul dat. Nu e drept că ar fi îngrămădit inutil date biografice, căci vorbitorul ne-a expus succint viața autorului, numai după „Amintirile din copilărie”. În disertația elevului Șt. ar fi trebuit să se insiste mai mult asupra locului ce-l ocupă scrierile lui Cr. în literatura romîna, asupra humorului său

afil de caracteristic și specific moldovenesc, asupra provincialismelor. Mediul în care s'a dezvoltat acest unic scriitor în felul său nu va mai produce un al doilea. Vorbitorul a amintit în cuprinsul lucrării că opera lui Cr. nu place poporului. Această părere nu este tocmai exactă. În orice caz, ea place mai mult Moldovenilor decât Muntenilor, de aceea ar fi trebuit să se stabilească și deosebiriile dintre spiritul moldovean și cel munlean. Conciziunea dusă la extrem a făcut cam aridă lucrarea; în aceasta se mai adaugă și dicțiunea defectuoasă. Vorbitorul nu este la întâia sa lucrare; cea dintâi a fost superioară acesteia. — Elevul *Răduvan I.* din cl. VIII spune că din cauza expunerii lucrării, expunere care a lăsat de dorit (acest lucru fiind recunoscut și de vorbitor în autocritică), multe părți din lucrare n'au fost auzite, așa că mulți din cei ce au fost de față la cetirea ei, nu și-au putut face o idee precisă despre calitățile sau neajunsurile disertației. Relevă faptul că s'a vorbit în introducere despre teoria lui Taine, influența mediului asupra temperamentului unui scriitor și apoi despre biografia lui Cr. așa cum reiese din „Amintiri”; fără însă să se accentueze întrucât mediul a influențat opera scriitorului. Se știe că la începutul Cr. a scris diferite articole din care reiese un alt Cr. decât cel de mai târziu. Trebuia să se explice de ce Cr. a ajuns la același grad de popularitate, ca și Alecsandri și Eminescu de pildă. Dacă se accentua asupra culturii lui Cr. se vedea că acesta a rămas în viață cu ideile și superstițiile poporului său, de aceea și sufletul țărânului moldovean se oglindește foarte bine în opera sa și de aceea Cr., de îndată ce opera sa a devenit cunoscută, se bucură de o mare popularitate, ca și Alecsandri și Eminescu, deși ca poet e inferior acestora. Tot materialul operii sale e luat din mijlocul țărănilor săi, material pe care Cr. numai l-a prelucrat cu ajutorul spiritului său de observație, care l-a înlesnit pătrunderea în viața inimă a Moldoveanului. Chiar „Amintiri din copilărie” nu e o operă subiectivă, după cum ar arăta titlul, ci mai mult o zugrăvire realistă a consătenilor săi, căci pe lângă sufletul scriitorului, facem cunoștință cu bunicul, cu mama, cu tatăl său și cu alții, adevărate tipuri de Moldoveni. — Sufletul unui om reeșind și din graiul său, e de observat că stilul lui Cr. se schimbă după personajii și după situații. Naturalește găsim prețiozități, provincialismele fiind totdeauna la locul lor. Ca o completare, s'ar fi putut pomeni de I. Ghica, ale cărui „Scrisori” au fost asemănaute de D-l P. V. Haneș cu „Amintirile” lui Cr. Și Ghica și Cr., prin unele procedee apropiate, sînt niște admirabili povestitori ce știu să ne cucerească. — Lucrarea, după cum a fost prezentată, pare incompletă, prin faptul că nu s'a studiat mai pe larg sufletul Moldoveanului; sfîrșitul s'a făcut prea brusc, fără o sinteză a celor spuse, care ar fi fost mult necesară pentru o asemenea lucrare. Vorbitorul a dat dovezi de o gândire împede, concentrată și de reflecții personale, reușite, care fac meritele lucrării și deci și ale autorului ei.

Răspunzînd observațiilor camarazilor săi, elevul *Ștefănescu* spune că a caracterizat numai într'atîta opera lui Cr., cît a trebuit ca din ea să scoată înfățișarea sufletului moldovenesc. Așezarea caracterizării la început ori la sfîrșit depinde de felul de a trata subiectul. S'a pus caracterizarea la început, deoarece din ea trebuia să se scoată trăsăturile sufletului moldovenesc. Despre obiectivitatea lui Cr. s'a vorbit. S'a pomenit și sfîr-

știlul prea brusc. Aceasta din cauză, poate, că nu s'a recomandat membrilor cetirea operii lui Cr. Recomandația nu era necesară, deoarece dacă auditorii găsesc că opera lui Cr. e interesantă, desigur că o vor citi, de nu, sfatul vorbitorului e în zadar. De altfel s'a făcut în încheiere și o sintetizare a celor spuse în cursul lucrării. La celelalte observații nu poate răspunde, ele nefiind decât analiza operii lui Cr.; meritul constă în a spune cît mai multe idei în cît mai puține vorbe.

D-ra profesoară *M. Rarișescu* spune că, din cauza teoriilor expuse și a termenilor tehnici întrebuințați, lucrarea a avut un caracter prea dogmatic. Cînd e vorba de sufletul moldovenesc într'o operă plină de sănătate și primitivism ca cea a lui Cr., trebuie să recurgem mai mult la înțelegerea noastră sufletească, căci altfel, contrastul între citatele din operă și teoriile filosofice străine, ne izbește în chip neplăcut. În ceea ce privește tratarea subiectului, trebuiau mai accentuate unele trăsături în legătură cu opera cercetată. Așa de ex. regionalismul Moldoveanului nu este caracterizat numai de disprețul general al locuitorilor dela munte, față de cel dela șes, ci mai ales de felul cum Cr. expune în „Amintirile” sale importanța locurilor în care s'a născut. Pentru aceasta ne arată împrejurimile, locurile istorice, însemnătatea minărilor, ce fac din satul său natal un loc vestit și demn de cunoșcut. O altă trăsătură caracteristică țărănilor moldoveni e că sînt mai sălăși decât Muntenii, poate și datorită faptului că sînt prin natura locurilor în care trăiesc, mai puțin copleșiți de munca dela cîmp și deci cu mai mult răgaz pentru sfat. O icoană vie de Moldovean sfîtos, isteț și lăsat de farmecul vorbei e moș Nichifor Coțcarul. Harabagiul de meserie, ca mulți țărani din acele locuri, moș Nichifor își face slujba cu drag. Urcînd încet dealul lângă caii săi, el își deapănă mereu, fiecărui călător pe rînd, șirul povestirilor vechi, pline de amintiri fioroase sau vesele. Acest lip așa de caracteristic în regiunile muntoase ale țărilor moldovenești, depărtate de calea ferată, se întîlnește și azi, iar meseria harabagiului a rămas pînă în zilele noastre o ocupație plăcută pentru mulți țărani moldoveni.

Lucrarea, deși a fost cam greu de tratat, căci a scoate trăsăturile sufletului unui popor dintr'o operă e un lucru ce prezintă destule greutăți, totuși vorbitorul a reușit să scoată destul de bine aceste trăsături și prin sforțările făcute a izbutit să ducă la bun sfîrșit sarcina luată.

D-l *Prăsedinte* găsește de data aceasta, în părțile exprimate de unii elevi, idei cu totul în afară de subiectul ce se discută. Nu interesa, pentru această împrejurare, să se analizeze valoarea operii lui Cr. și nici prea multe și dezvoltate asemănări între Cr. și alți scriitori. Constată totodată că mare parte din aceste idei au fost expuse într'un mod puțin clar, fapt care a făcut să se depășească timpul consacrat acestor discuții. „Ceea ce gîndești clar expui în mod împede” a spus Boileau, de aceea se recomandă membrilor să caute mai întîi a se lămuri bine asupra lucrurilor pe care vor să le exprime. Nu aprobă, de asemenea, tonul pronunțat de polemică din autocritică și răspunsul la observațiile făcute. Ușa de pîreri eventuale greșite ale unor camarazi dintr'o clasă inferioară, trebuie să avem, în asemenea prilejuri, atitudine înțelegătoare și generoasă.

Se trece la fondul lucrării: s'a pomenit de „filosofia“ populară ce se desprinde din opera lui Cr.: „Vieaja ne e dată ca s'o trăim“. Această concepție putea fi apropiată de aceea pe care bătrînul mag din „Moartea lui Fulger“ a lui Coșbuc o exprimă mamei îndurerate: „o fi vieaja chin răbdat, dar una știu: că ni s'a dat ca s'o trăim“. Cu acest prilej s'ar fi arătat generalitatea concepției populare asupra vieții.

Autorul disertației a vorbit în expunerea sa mai mult de „țărani“ decît de „Moldoveni“. Trebuia să ne spună în ce măsură Moldovenii pot fi considerați ca tipul reprezentativ al Romînilor și întrucît caracteristicile lor sufletești sînt și ale țăranului de pretulindeni, în general.

O latură însemnată a sufletului moldovenesc, *humorul*, n'a fost îndeajuns scoasă în relief, deși e poate cea mai caracteristică și mai bogat reprezentată din toate. Vorbitorul ar fi putut găsi neamărate exemple pentru ilustrarea ei în opera lui Cr. Ironia aceasta, darul de a scoate în evidență, din lumea înconjurătoare, partea ei ridiculă sau numai veselă, sînt trăsături de căpetenie ale majorității scriitorilor noștri clasici (Heliade, Alexandrescu, Alecsandri, Russo, Negruzzi, Kogălniceanu, Odobescu etc.) tipuri reprezentative ale sufletului romînesc, datorit în special acestei trăsături, cum s'a susținut de un istoric literar al nostru. Ea se găsește prefulindeni împrăștiată în opera lui Cr., deoarece această operă oglindește sufletul moldovenesc în clasică lui înălțare.

S'a susținut cum că țăranul iubește adînc natura. Afirmajia poate fi discutată. Desigur că nici contrarul ei nu s'ar putea susține în mod absolut. Ar fi să se cadă în aceeași greșală în care au căzut cei ce au lăgăduit existența acestui sentiment scriitorilor francezi din al XVII-a veac, numai pentru că grădinile lor erau altfel desenate decît cele ale noastre, de azi, și pentru că în operele acestui veac nu se prea găseau descrieri de peisaje. Fără îndoială însă că și acești oameni înțelegeau și iubeau natura într'o măsură oarecare, dar o iubeau și o înțelegeau *altfel* decît noi. Tot așa și țăranul nostru, astăzi, o înțelege altfel. Țăranul nu se va entuziasma de frumusețile naturale ce-l înconjură, pentru că e adînc obișnuit cu ele. Expansiile orășeanului în fața naturii i se par deplasate. Descrierile de natură în Cr. sînt foarte sobre și rare și atunci cînd le înfălișăm, după cum a observat un critic de-al nostru, ele sînt un rezultat al depărtării scriitorului de locul în care s'a născut. E o nostalgie firească la oricine, în anumite clipe ale vieții, nu un sentiment permanent și adînc. Și de altfel autorul disertației, pentru a-și susține afirmația, citează pe Cr. și pe moș Nichifor Coțcarul, din graiul cărui desprinde cîteva fraze pentru a arăta că e îndrăgostit de natură. Deși aceste fraze n'ar spune prea mult, totuși nu trebuie să uităm că alți Cr. cît și moș Nichifor Coțcarul sînt exemplare de elită, suflete de adevărați poeți (și moș Nichifor Coțcarul, la urma urmei, nu e decît tot Cr.). Ori cît s'ar spune că „Romînul e născut poet“, acesta nu poate fi un adevăr științific. Majoritatea oamenilor dela țară e departe de înțelegerea și sentimentele unui Cr. față de natură.

D-l Președinte crede că s'ar fi putut pomeni și de realismul lui Cr., autor de povești, fără să se depășească de loc cadrul limitat al subiectului. Căci cineva se putea întreba, cînd lîful disertației, cum s'ar studia sufletul omenesc după niște basme, în care nu e vorba decît de ba-

lauri, împărați, domnițe și cai năsdărani. Explicarea felului cum Cr. concepe povestea ar fi motivat în totul titlul, arătîndu-se că pentru povestitorul moldovean, povestea e un pretext de a zugrăvi tot realitatea dela țară, într'un cadru fantastic și cu unele personaje convenționale. În fond aceste personaje, după cum au mai arătat și alții, sînt țărani adevărați și preocupările lor sînt preocupările vieții de toate zilele ale sateanului, natural întrucîtva exagerate.

Și prin această explicație s'ar fi ajuns la analiza de tot sumară a unor procedee de ale scriitorului, atunci cînd zugrăvește sufletul moldovenesc. Era vorba de sufletul moldovenesc, așa cum reese din opera lui Cr. E' firesc să ne întrebăm *cum* reese acest suflet? Din ce procedee artistice se desprinde el mai viu? Din dialoguri, din narațiuni, din descrierile autorului, din convorbiri? „Stilul e însuși omul“, deci sufletul omului înțai de toate. S'ar fi căutat, așa dar, sufletul moldovenesc și în felul de a se exprima al țăranului, decît al lui Cr. Dintr'un fel de o-ți lălmăci gîndul, se trădează adesea o latură a sufletului. N'ar fi putut servi aceste preocupări ca un scurt capitol final, anterior sintetizării, al lucrării ce analizăm?

În lucrări de felul acesta, ca să evităm unele repetări, am putea analiza sufletul după alitudini și concepții (de ex. humorul, natura, credința etc.) și nu după speciile operei.

Disertația a avut calitatea de a prezenta într'o sinteză succintă idei generale îndeajuns de asimilate. Subiectul e destul de greu pentru gradul de cultură a unui elev. Vorbitorul a părăsît cu dibăcie în țesutura temei date și, deși nu a avut cărți de consultat pentru lucrarea sa, nu s'a lăsat covârșit de subiect, tratat cu pricepere și silință.

Elevul *Reivici Samuel* din cl. VII recenzează lucrările „Propilee artistice“ și „Andrei Braniște“ de Marin Simionescu-Rîmniceanu. Discutîndu-se chestiunea crizei prin care trece critica din zilele noastre se arată care ar fi cauzele acestei „agonii“, insistîndu-se asupra lipsei personalităților competente, fapt de care se ocupă și D-l Simionescu-Rîmniceanu. Era natural să se fi ocupat cu această chestiune, D-sa care studînd artele și filosofia în Germania, și călătorînd prin Danemarca, Franța și Italia, a putut să cunoască îndeajuns locuri, oameni și opere pentru a ști ce se cere unui adevărat critic. Părerile expuse în reviste ca „Semănătorul“, „Noua revistă romînă“ și „Luceafărul“, ca și lucrările „Andrei Braniște“ și „Propilee artistice“ dovedesc și sensibilitate și o cultură puțin comună. Tot așa de puțin banale sînt și părerile conținute în articolele de critică artistică din volumul „Propilee artistice“, unde autorul arată ce este și cum trebuie înțeleasă arta, cum se pot studia operele de artă și mai ales cum, din studierea personalității unui artist și a operei acestuia, te ridici pînă la isloria culturale omenestă. Piedicile ce le-ar înfîlși cercetătorul în cale sînt înlăturate prin soluțiile ce le dă diferitelor chestiuni, ca aceea a „Moralei în artă“, în care articolul autorul arătînd ce e arta, cum s'a născut, cum a evoluat și cum a fost înțeleasă în diferite timpuri și de către diferiți artiști, arată care este scopul artei, dacă aceasta poate avea vre-unul, ajungînd la concluzia că singurul scop al unei opere este arta și că lucrarea „admirabil artistică și totuși cu subiect imoral“, poate constitui o operă artistică în toată pu-

terea cuvintului, dacă bineînțeles ea „nu jignește simțul moral mai mult decât impresionează în bine”. Bazat pe aceste considerații, autorul dovedește cu ușurință imposibilitatea introducerii „Poporanismului în artă”, mai ales acum când acesta e pe punctul de a lua o mult mai mare dezvoltare, prin multiplicarea muncii de către mașină, după cum arată autorul în articolul „Ceva despre arta industrială”. Până la realizarea acestui progres însă, autorul arată în „Muzeele și arta” rolul ce aceste muzee îl joacă în răspîndirea cultului și a încurajării artelor, mai ales a literaturii. Încurajarea acesteia din urmă, pretinde autorul în „Statul și literatura”, revine numai statului. — După ce se face caracterizarea acestor articole teoretice din „Propilee artistice”, elevul Reivici trece la analiza „Dărilor de seamă”. Fără a insista prea mult asupra conținutului, vorbitorul arată procedeele întrebunțate de autor, în darea de seamă a volumului de nuvele „În urma plugului” de C. Sandu-Aldea, procedee ce pot servi tuturor celor ce vor să facă vre-o dare de seamă asupra unui volum de proză sau chiar asupra unui volum de poezii, folosindu-se de astădată de analiza „Caleidoscopului lui A. Mirea”. Și la fel darea de seamă făcută de autor asupra volumelor de critică ale D-ului Lovinescu, „Pași pe năsip”, poate fi iarăși folosită ca exemplu de analiză literară. Expunând astfel întâi concepțiile autorului asupra artei în general și apoi felul de a face critică al D-sale, vorbitorul arată folosul adus de D-l Sim. Rîmnicianu criticii noastre, după care trece la analiza episodului dramatic „Andrei Brâncuș”, ce se pare că ar cuprinde două momente. Întâi Andrei Brâncuș e arătat ca un pianist virtuos, trăind liniștit în mijlocul familiei sale și proslăvind pe decedatul său prieten Dragomir, pentru ca mai apoi, când soția sa Anca l-a povestit că l-a iubit în tinerețe pe Dragomir, Andrei, pentru aceasă simplă spovedanie, să-și nenorocească întreaga familie și să se sinucidă și el la sfârșit. Se vede deci că alt caracterul eroului, cît și al fiicei sale Marghita de altfel, nu prea par verosimile, în tot cazul sînt mai puțin reale decît cel al lui Cosma, prietenul vesel și spiritual al lui Andrei. Trecerea dintre cele două momente nu sînt destul de bine motivate. De altfel monotonia dialogurilor pare a fi cauză pentru care piesa nu prea a avut succes la reprezentare. D-l S.-R., dacă n'a reușit în arta dramatică, rămîne totuși un critic artistic de frunte.

Durată ședinței: un ceas și patruzeci și cinci de minute.

Ședința Nr. 20

20 mai 1925

D-ra profesoară Mariana Rarincescu vorbește despre Théodore de Banville, cu prilejul centenarului nașterii acestui scriitor. După ce se arată folosul acestor comemorări, ce vin să cerceteze din nou operele celor dispăruți, se arată că sub lumina timpului ce consacră lucrările de valoare, se hotărîsc adevăratele calități ale operelor ce sînt

mentile să rămînă „mai tari decît arama”. Unele din aceste comemorări sînt prilejuri de reculegere sufletească în jurul unor opere ce mai puțin vîlvă, ce sîrîng în jurul lor pe aceia ce slăvesc, ca și poetul Th. de Banville, cultul frumosului. Căci în felul amatorilor de flori rare și prețioase, Banville cultivă în grădina sufletului său florile de stil pline de grație suavă, linii și forme armonioase. — În primăvara anului 1823 se naște în orașul Moulins și în legătură cu copilăria petrecută aici, Banville ne dă în poeziile sale un șir de tablouri și amintiri duloase. Aflăm astfel că, plecat de timpuriu la Paris pentru studii, are adesea nostalgia orașului natal, cu grădinile însoțite în care alergase copil. Casa părintească, orașelul cu împrejurimile, toate amintirile scumpe sînt cîntate pe rînd în versuri armonioase și triste, ca acelea din poezia: „Adesea vîd noaptea, cu ochii închiși, bătrînul meu Moulins”. Toate aceste amintiri îl aduc în suflet licoana mamei sale, căreia îi închină la vîrsta de 19 ani primul său volum de versuri, „Les Carlatides” — 1842. Într'adevăr, cum singur spune, ca o promisiune este acest volum din care „curg odată cu versurile sale, toate speranțele tinereții, ca roua crinilor întredeschise”. De o inspirație antică, în poeziile acestui volum, B. cîntă frumusețile plastice ale artei grecești. Cariatidele, statui de marmură ce susțin plafonul templului grec, simbolizează grația și armonia artei. Din poezia cu același nume se desprinde atitudinea sveltă și grațioasă a liniilor armonice, ce au încheșat într'o formă perfectă frumosul plastic. Cu o viziune senină poetul cîntă frumusețile artei clasice ce au fost înviate de Renaștere, pentru a da din nou viață naturii și sufletului omenesc. „Renașterea veni și strălucii peste noi. Totul înflori în fundul sufletului omenesc”. Un șir întreg de zeite sînt cîntate în versurile lui B. și cu deosebire frumusețea zeiței Venus inspiră pe poetul ce iubește viața în toate manifestările ei. „Sachons lire! Sachons adorer!” Din celirea acestui prim volum — deși influențat în parte de unii poeți contemporani ca V. Hugo — totuși putem desprinde trăsături caracteristice pentru opera lirică a poetului: închinarea puteratică pentru tot ce e formă perfectă și dragostea de viață sub orice manifestare a frumosului. De aceea el sfătuște pe poetul ce vrea să cînte „armonia cerească a lirei”, să pătrundă natura, să se amestece cu viața ei, poetul ca să simtă în virful sfîncilor „aderile singurătăților și să asculte muza în murmurul izvoarelor”. În urmă n'are nici o importanță dacă sufletul poetului e ca hoaspa slugurilor stors, totuși e să fi putut face ca „în suncel divin al cîntecului, să curgă și voitul strălucitor al vinului”. Toți vîd, la apariția acestui volum, un poet de talent în înăru B., care peste puțin ani dă un nou volum: „Les stalactites” — 1846. Și în aceste poezii vedem aceleași calități și aceeași adorare pentru arta clasică, încît temele de inspirație din primul volum sînt duse mai departe, redată cu mai multă stăpînire, cu o sinceritate mai liberă de anume modele și într'o formă mai iscusit minuită. Înălțarea sufletească spre tot ce e frumos, spre tot ce e poezie rămîne și în aceste versuri preocuparea dominantă a poetului, care vede în inflorescențe bizară și strălucitoare a stalactitelor lacrimi înghețate și podoabe ale „poeziei, înger al rașunei”. În versuri pline de muzică B. cîntă dragostea curată și duloșia amintirilor sale, cu o bogăție de imagini strălucitoare, de lumini albastre, aurii, roze și flori de ghiță. O

apoteoză de lumină și colorii învălue lumea reală în visurile lui B. și numai în fața statuelor antice se reculege, devine mai concentrat. El slăbește pe sculptor să-și aleagă o marmură curată pentru a-și cristaliza concepția momentului inspirat și tot același material perfect trebuie să-l aibă și poetul în forma versurilor sale. De aici se vede tot cultul pentru muzica și plasticitatea versurilor, pe care B. l-a expus pe larg în „Tratat asupra poeziei franceze“.

Concepția sa despre poezie este că ea trebuie „să fie nobilă, înănsă, minunată și perfectă în formă, căci se adresează la ce este mai nobil în noi: sufletului, care poate fi în contact direct cu D-zeu. Poezia e în același timp muzică, sculptură, pictură, elocință; ea trebuie să formeze urechea, să încinte spiritul, să reprezinte sunetul și să imite colorile, să facă lucrurile vizibile și să sfârșească în noi emoțiile care-i plac“. Vedem că lumea exterioară există și pentru B., ca și pentru Gautier, căci în șirul volumelor sale de poezie, o atmosferă sugestivă ne dezvăluie realitatea lucrurilor, a căror intensitate de viață o simțim. Iar forma și-o perfecționează B. prin exercițiul variat al metrului în felul lui Ronsard și al poezilor Pleiadei, printr'un șir de ode și sonete ce apar în volumele „Odelettes“, „Le Sang et la Coupe“, „Améthystes“ și „Rimes dorées“. Dar ceea ce-l consacră poet original e apariția volumului „Odes funambulesques“, în care găsim un amestec de poezie lirică și bufonă. Alături de avântul și setea poetului de ideal simțim risul ironic, sarcastic al celui ce suferă în secolul realității și scopului practic, de lovitură adusă artei și frumosului. B. în aceste ode compară pe poet cu un saltimbanc ce e silit să-și coase, peste adrețele sale, fluturi sculptori. În acest secol e mai bine să riți, să sară pe frînghie, dar oricum să fii totdeauna „de-asupra frunților mulțimei“. În aceste ode, motivele cele mai înalte de artă sînt exprimate prin simboluri bizare, iar forma prin apropieri și armonii neașteptate, cîștigă din ce în ce mai multă ușurință, spontaneitate și siguranță. Cu o ironie puternică atacă pe contemporanii ce nu mai apreciază poezia, ci sub influența mișcării realiste se complac în admirația „senină a prostiei omenești“. Sub masca veseliei ce o întrezărim în refrene care sună: „Golește-ți paharul și îmbrățișează-ți labila“ descoperim durerea șișietoare a clownului din poezia „Le saut du tréplîn“. Clownul care-și pune în primejdie viața prin sărituri îndrăznețe și, ușurat de orice greutate a materiei, se înalță în sferă din ce în ce mai elerante, este asemenea poetului care în avîntu-i nesfîrșit spre ideal, se înalță tot mai sus, tot mai departe, pînă sparge cu inima străpunsă de dragoste bolta cerului și se contopește cu stelele. Atîta seale de azur și ideal a îmbătat pe mulți romantici și contemporani care i-au închinat ode și scrisori elocuoase. În sufletul său generos, B. cîntă și durerea desmoștenților de soartă, căci în volumul „Les Exiliés“ — 1867, el deplînge soarta acestora. Înaintea tuturor, exilați au fost vechii zei, căci gonii din templele lor de marmură și de aur, ei rățăcesc îmbătrîniți. Cu ei au luat însă și viața întregii naturi ce, rămasă fără spiritele ce o însuflețeau, e moartă. Sentimentul de tristețe ce se înaldea în urma credinței slăbite în secolul XIX se înfîlșește cu sentimentul de durere al tuturor aleșilor desprețuiți de mulțime. Pictori, sculptori, gânditori, toți sînt în afară de cercul fericirilor și poetul ales, glorificat, re-

fuză să-și atingă fericirea, pentru că nu vrea să-și părăsească tovarășii îndurerați („L'âme de Célio“). Totdeauna generos și curat la suflet, poetul, ca și lebăda din poezia „Les torts du cygne“, moare lovit de dușmanii neîndurători, dar înainte de a se sînge, prin cîntecul său sfîșietor, își chiamă îngerii din cer, tovarășii săi. Aceasta este soarta poetului ce-și capătă abia după moarte lauri gloriei. Acest volum cuprinde, cu simbolurile mitologice cele mai felurite, exprimarea sentimentelor triste ale poetului. Alegoriile cam lungi uneori ar obosi dacă nu ar fi ritmate într'o muzică absorbantă. Această perfecție a poeziei la care ajunge B., îl face să scrie uneori poezii întregi de dragul rimelor, ce se întrec în baladele, sonetele, trioletele și rondelele scrise în felul vechilor poezi: Villon, Ronsard și Charles d'Orléans. În mînuirea ritmului și a rimelor ajunge prin apropieri bizare să sugereze elementele comice ale fondului. B. încearcă să potrivească moravurilor contemporane o limbă versificată comic și reușește, prin alăturarea unor rime neașteptate, ca în poezia „Sărăcia lui Rothschild“, să ne sugereze ironia sa. Refrenul, repetiția și toate mijloacele versificației sînt folosite de B. pentru exprimarea cît mai variată și mai anevoiasă a concepțiilor sale.

Adept convins al formulei „artă pentru artă“, B. a știut să scoată din rima versurilor sale o gamă înfinită de sonorități sugestive. El singur spune în balada ce și-o închină lui însuși, că nu se pricepe decît în mînuirea formei:

Je ne m'entends qu'à la métrique....

Je suis un poète lyrique.

B., purnasian prin cultul formei și clasic prin inspirația sa, a lăsat în afară de opera poetică și multe schițe, povestiri și comedii în versuri. Din toate acestea se desprind aceleași calități lirice ce fac să descoperim în orice pagină ori scenă pe poetul B. De aceea comedile sale nu s'au putut menține pe scenă, afară de o improvizație ușoară „Sărutarea“ și o comedie în proză „Gringote“. Se povestesc pe scurt subiectele acestora și se scot în lumină, prin cîteva cîntecuri fragmente, calitățile lirice ale acestor opere. Din toate se arată că dragostea și avîntul poetului spre ideal rămîn caracterele dominante ale operelor sale, pline de duioșie și optimism. Aceste calități i-au împodobit sufletul pînă la cei din urmă ani ai vieții sale, cînd retras din zgomolul Parisului ducea o viață liniștită în mijlocul naturii ce-l fermecase alit de mult. În toată opera lui B. nu trebuie să vedem, ca mulți critici, numai o muzică sonoră, lipsită de idei, ci o încercare izbită de armonizația și plasticitatea antică, cu sufletul modern, o fuziune a clasicismului și a concepțiilor moderne într'o formă perfectă. Și pentru crearea unei lumi exterioare într'o grație și lumină ideală, într'o exuberanță de viață generoasă și spirituală, B. își are locul lui caracteristic în evoluția poeziei franceze ce-i datorește un cîntec armonios al mulțimilor „aspecte strălucitoare din univers“.

Eleva Grigoriu Ecaterina din cl. VII dezvoltă o recenzie despre volumul de versuri „Pe Argeș în sus“ de I. Pillat. Vorbitoria spune că aceste poezii înseamnă un progres față de cele anterioare ale acestui poet. În volumul „Pe Argeș în sus“ se observă în parte și sub o formă

mai modernă continuarea poeziei tradiționale a lui V. Alecsandri, Gh. Coșbuc, continuată de Iosif, Goga și alții. Din punctul de vedere al sentimentului și subiectului poeziilor se arată că acestea s'ar împărți în două grupe: în prima parte găsim o înșirare de clipe sufletești, încadrate de natura dela țară, în ciclurile „Florica” și „Amintiri”, iar în a doua parte, în ciclul „Bătrâni”, găsim înfățișate mai multe figuri reprezentative din evoluția literaturii noastre. De natură mai intimă, în prima parte, poeziile descriu frumusețile satului natal în mijlocul cărora se ridică evocatoare imaginea bunicej care i-a înlovărit zilele cele mai frumoase din copilărie ale poetului, după cum se vede în poeziile „Cireșul”, „Casa din deal”, „Copila”, etc. În poeziile „Morminului” și „Odaia buniceului”, poetul își amintește de bunicul său Ion Brătianu, venerându-l.

Trecând la a doua parte a volumului, la ciclul „Bătrâni”, ni se înfățișează întâi pe Mitropolitul Dosofteiu și Chenadie Cozianul, ca fiind reprezentanții literaturii bisericești. Mai târziu, independența de zidurile minărilor, literatura noastră numără printre poeți și scriitori pe Enăchii Văcărescu, Dinicu Golescu, Anton Pann, apoi cei trei cînlărești ai Țirgoviștei: Heliade Rădulescu, Cîrlova și Alexandrescu. Mai sînt înfățișați de asemenea Donici, A. Mureșanu, poetul și îndrumătorul Românilor din Ardeal, D. Bolintineanu și V. Alecsandri. După evocarea acestui șir de scriitori, autorul cîntă pe Grigorescu, nemuritorul nostru pictor. Din toate poeziile se desprinde dragoste pentru natura din care D-I Pillat, cu o seninătate sufletească înlocuimă ca a lui V. Alecsandri, prinde în mod firesc toate aspectele ei și sinceritate emotivă cînd evocă figuri dispărute, timpul copilăriei, locul și împrejurările unde a petrecut zile frumoase în mijlocul vieții rusești și pitorești. Toate acestea sînt redatate cu o notă duioasă și naturală, întregindu-se astfel descrierea unui înut frumos al țării, Ținutul Argeșului. Din dragoste pentru trecut, poetul a scris și ciclul „Bătrâni”, unde operele, portretele și trăsăturile caracteristice fiecăruia ne dau imaginea celor descriși. Toate acestea sînt desfășurate într-o formă aleasă, cu descrieri plastice și rime bine găsite, contribuind la un efect artistic deplin și dînd poeziilor o înaltă valoare.

Eleva *Slăvescu Adriana* din cl. VI recitează poezia „Seara la Miorcani” și eleva *Ioan Maria-Sofia*, din aceeași clasă, citește poezia „Heliade, Cîrlova și Alexandrescu”, ambele de I. Pillat.

Durata ședinței: un ceas și cincizeci de minute.

Ședința Nr. 21

27 mai 1923

Elevul *Diaconu Ioan* din cl. VIII dezvoltă o disertație intitulată *Cum zugrăvește Caragiale în comediile sale unele aspecte ale societății românești contemporane*. Societatea omenească este un organism care se naște, trăiește și moare. Ea se găsește, astfel, într-o con-

tinuă transformare. Fiind formată din mai multe clase sociale, ea trece în anumite epoci printr-o perioadă eroică în formarea ei și din această luptă iese învingătoare o clasă socială care-și începe existența. După cîțva timp însă ideile acestei clase se învechesc, altele mai noi ies în suprafață. Normele de conducere ne mai potrivindu-se cu cerințele timpului, existența unei astfel de clase e imposibilă. Din sinul acestei clase se ridică personalități care-i critică aspectele. Acum începe rolul scriitorului care poate să facă acest lucru direct prin articole de critică și indirect prin ajutorul pieselor de teatru. O astfel de stare de lucruri a fost la noi la 1848. În preajma acestui an tinerii din țările române se duceau la Paris la învățătură și acolo fac cunoștință cu ideile proclamate de revoluția franceză dela 1789, cu raționalismul lui J. J. Rousseau din „Contractul social”. Venind cu aceste idei noi în țară, unde domina ciocoismul peste iobăgie, se naște conflictul dintre acești tineri „pantaloniari” și privilegiați. Din lupta ce are loc, ciocoismul este învins și iobăgia care domina de atîtea secole este destituită și înlocuită printr-o întocmire liberală-burgheză. Tinerii aceștia au favorizat o transformare a societății noastre sub influența culturii apusene. Dar instituțiile și cultura apuseană au dat la noi roade asemănătoare dar nu identice, fiindcă țările române la 1848 nu erau pregătite pentru această transformare, ca Franța la 1789, de ideile enciclopediste. În Apus, instituțiile liberalo-burgeze au fost obținute de însăși burghezimea, prin lupte în contra clasei feudale. La noi ele au fost introduse de fiii celor din clasele privilegiate și burghezimea noastră se dezvoltă mai târziu, ca un rezultat al introducerii instituțiilor europene. Diferența aceasta de împrejurări a produs niște anomalii în straturile noastre sociale, mai întâi în cele culle, mai apoi în cele de jos. Neîntreg pregătită societatea noastră să primească în bine aceste transformări, cultura apuseană a fost falsificată din cauza neînțelegerii ei. Neasimilarea s'a produs întâi în pătura boerilor, care puteau veni în directă atingere cu Apusul. Femeile au fost acelea care au primit cele dinții impulsuri. Cucoana Chirița, Gahița Rosmarinovici sînt în elementul lor. Neasimilarea aceasta a culturii apusene e zugrăvită în piesele lui Negruzzi și Alecsandri mai ales. Mai târziu scriitorii dela „Junimea” observă că întreg crezul generației entuziaste dela 1848 nu dă rezultate bune și atunci pornesc lupta în contra acelor care credem că societatea se poate reforma prin introducerea civilizației cu topitanul. Maiorescu începe campania în contra latinistilor, iar Eminescu și Caragiale pe cale literară zugrăvesc și satirizează starea penibilă de lucruri, fiindcă dela boerimea cullă, civilizația apuseană are răsunet la mahalale unde e rău înțeleasă. Acum serie Caragiale cele patru comedii ale sale în care biciuește anomaliile, neajunsurile isvorite din introducerea culturii apusene și în care zugrăvește societatea caracterizată prin asemenea stare de lucruri.

Vorbitorul face apoi o scurtă paralelă între Alecsandri și Caragiale, arătînd că primul a scris piese teatrale „à thèse”, pe cînd cel de al doilea — obiective prin excelență. Apoi pe timpul lui C. se petreceau astfel lucrurile de cum se petreceau pe timpul lui Alecsandri. Acum pătura boerilor era civilizată și în lumea mahalalelor se petreceau transformările dela 1848.

Se arată apoi felul cum se prezintă societatea românească după comedile lui C. Cultura apuseană înainte de a trece la mahala, crează pătura conducătoare, care va face politică și care va conduce instituțiile liberalo-burgheze. Până atunci liberalismul e susținut și imprăștiat de conducătorii intelectuali care nu sînt eșii dela mahala, nu sînt burghezi, dar care exercită în rău misiunea lor. Aceștia au ideile lor politice, dar nu sînt capabili de a le aplica așa cum trebuie. Unii dintre ei sînt chiar inculti, susțin să se modifice constituția, însă să nu se schimbe nimic; alții unii nu exercită misiunea lui cu pricepere; toți fac politică pentru interesele lor particulare, nu pentru binele obștesc. Interesul de partid, goana după o situație rentabilă, ambiția de politică fac pe acești oameni să calomnieze, să comită abuzuri, chiar sub adăpostul legilor. Ideile lor în privința realizării lucrurilor politice nu sînt mai civilizate. Ei fac o politică al cărei rost nu-l înțeleg. Ei admit formele nouă, dar nu le pricep. Burghezimea care se ridică acuma se coalizează în pătura conducătoare și această coalitie se oglindește în comedia „O scrisoare pierdută”, în care sînt zugrăvite toate categoriile sociale ce intrupează formele nouă. Și la mahala se face politică. Conu Leonida susține să fie republică fiindcă nu se vor mai plăti dările, ba încă fiecare va mai primi și o pensie. În opera lui C. mai găsim fixată o grupă de oameni ai societății noastre din secolul trecut, care se ocupă cu politica. E grupa „poetilor” de talia lui Rică Venturiano, care cunosc numai cîteva fraze franțuzești și care fac pe demagogii. La mahala cultura apuseană se infiltră de la pătura conducătoare, prin instituțiile liberalo-burgheze. Prin urmare prin politică, prin propaganda principilor liberale în presă și în mare parte și prin literatura proastă. Această infiltrare de civilizație se exercită mai întâi asupra limbajului mahalatelor și e interesant de studiat felul cum își însușesc oamenii dela mahala limbajul cel nou neasimilat. Femeile influențate de literatura proastă își impusese mai întâi acest limbaj. Dar nu numai limba, ci și sufletul e schimbat. Femeile acestea ambițioase, după rețeta din Apus, nu se mai ocupă de căsnicie, ci se avîntă în aventuri amoroase, în politică și nu mai privesc căsătoria ca o legătură sfîntă. Bărbații influențați și ei de cultura apuseană se ocupă cu politica și nici ei nu se mai interesează de căsnicie. Acum se ridică burghezimea care îmbogățindu-se din ce în ce are o atitudine ostilă față de funcționarism. În acești oameni se agită pasiunile și patimile, goana după câștig și aventuri.

La urmă vorbitorul, făcînd sinteza celor spuse, arată că în comedia lui C. nu găsim oglinda exactă a societății românești. Mahalaua e zugrăvită fidel, pe cînd viața politică nu s'a desfășurat tocmai așa. El a exagerat zugrăvirea, din cauza urei în contra atitudinii liberalo-democratice și apoi saliricul are libertatea de a exagera ceea ce descrie. Tipurile însă create de C. sînt vii și pentru zugrăvirea societății din care fac parte, maestrul pune în gura lor fraze caracteristice și întrebulează comicul de cuvînt și de situații. Comediile lui C. vor trăi prin fondul general omenesc ce cuprind în ele.

În autocritică elevul *Diaconu* spune că, avînd de studiat unele aspecte ale societății românești din secolul trecut, a studiat indivizii și a

descrie societatea care e o colectivitate. Crede că a studiat indivizii atît cît a trebuit. Neapărat, se putea face un studiu mai minuțios, pentru că personajele lui C. sînt așa de complex zugrăvite, au caractere așa de nuanțate încît despre fiecare s'ar putea face un studiu. — Elevul *La-bis Al.* din cl. VII crede că vorbitorul ar fi trebuit să facă o paralelă între Alecsandri și C. pentru a se vedea felul cum zugrăvesc aceștia moravurile sociale din timpul lor. Se putea vorbi în treacăt și despre originalitatea lui C. în descrierea și lansarea de tipuri. Vorbitorul ar fi trebuit să se ocupe și de moralitatea sau imoralitatea personajilor lui C. Termină, discutînd viabilitatea pieselor marelui comic. — Elevul *Ște-fănescu P.* din cl. VII își arată îndoiala asupra afirmației că la noi instituțiile liberalo-burgheze ar fi creat o clasă burgheză. În Muntenia există o clasă burgheză încă înainte de introducerea culturii apusene. Despre această clasă vorbește Ghica în „Scrisorile” sale. Chiar în Moldova există o clasă burgheză înainte de 1840, numai că această clasă nu era românească. Așa că instituțiile liberalo-burgheze nu au făcut altceva decît au romanizat în parte clasa burgheză. Vorbînd despre obiectivitatea lui C., găsește că autorul disertației se contrazice spunînd că scriitorul a fost obiectiv și a și urît totodată personajele sale, exagerîndu-le. Noțiunile de a fi obiectiv și a urî nu se pot împăca. Termină arătînd că cea mai mare parte din ideile lucrării sînt luate din cartea D-lui Ibrăileanu: „Spiritul critic în cultura românească”.

Răspunzînd criticelor aduse, elevul *Diaconu* spune că nu-l era indicat de subiect să studieze amănunțit moralitatea pieselor lui C. Unde s'a simțit nevoie de acest lucru a insistat cît a trebuit. Nu se simțea nevoia să se facă o paralelă între C. și Alecsandri și să se arate ce datorește cel dinăi, celui de al doilea. — Burghezia care a fost influențată de Fanarioși nu era o burghezime cultă, conștientă, cu tendințe moderne, de aceea nici nu putem avea pretenția că înainte de 1848 a existat la noi o burghezie în adevăratul înțeles al cuvîntului. În ceea ce privește viabilitatea comediiilor lui C., știm că o operă de artă trăiește cu cît are un fond mai general omenesc. Comediile lui C. au această calitate. În ele sînt zugrăvite patimi și defecte eterne. Nu interesează dacă în unele personaje se saltrizază anumiți contemporani. Oare în piesele lui Aristofan „Norii”, „Broaștele” nu sînt zugrăviți contemporanii? — Vorbitorul recunoaște că s'a servit de studiul D-lui Ibrăileanu. De altfel acesta a fost singurul studiu de care s'a putut pe alocuri servi. A crezut că nu mai trebuie în special amintit lucrul acesta cîtă vreme, în cursul disertației, pomenise de cîteva idei ale autorului aceluia studiu, indicînd sursa. — Piesele lui C. sînt obiective prin excelență. S'a zugrăvit societatea puțin cam exagerat nu numai din cauza urei în contra liberalismului, ci și din cauză că saliricul poate exagera ceea ce descrie, pentru a scoate și mai mult în evidență comicul.

D-l *Președinte* spune că, prin excepție, va face cunoscut membrilor un amănunt din gospodăria internă a Societății, arătînd că elevului *Diaconu* îi venea rîndul mai tîrziu să-și desvolte disertația, dar din pricina unor necesități imediate, i s'a propus să-și expună lucrarea astăzi, ceea ce elevul — deși ocupat — a primit cu iragere de inimă și s'a achitat mai mult decît conștient de însărcinarea dată. Fiind ultima diser-

tație școlărească ce se desvoltă în ședințele Societății, D-I Președinte constată progresul vădit față de anul trecut, alți în ceea ce privește alcătuirea lucrărilor, cit și discuțiile prilejite de ele. Și acest subiect a fost un subiect greu pentru a fi tratat de un școlar. Când subiectul se întâmplă să fie ușor, nu trebuie să se considere acest fapt ca o lipsă de merit pentru vorbitor; trebuie însă de ținut în seamă obstacolele pe care le întâlnește un școlar care are de tratat un subiect dificil. Meritul în acest caz devine cu alți mai pronunțat, cu cit vorbitorul a putut răsturna cu mai multă abilitate piedicile întâlnite. E de notat că pentru această disertație au lipsit lucrările de care să se poată servi cel ce a încercat tratarea ei. N'a avut la îndemână decât studiul D-lui Ibrăileanu, din „Spăritul critic în cultura românească“. După cum l s'a atras atenția, trebuia ca vorbitorul să declare dela început, sau măcar în autocritică, faptul că s'a servit și a utilizat în destul de largă măsură unele idei din acel studiu. Unul școlar nu l se poate pretinde să fie în totul original. Poți consulta un autor, îl poți utiliza chiar fidel, cu două condiții: a) să faci tuturor cunoscut acest lucru și b) să asimilezi ideile pe care le reproduci. Elevul D. a pomenit, e drept, în două rânduri titlul articolului utilizat, dar numai în legătură cu două anumite idei atunci expuse. Disertația n'ar fi pierdut nimic din interes, dacă se arăta același lucru pentru alcătuirea generală a ei. Și fiindcă s'a utilizat acest critic era bine să se scoală în evidență și părerea îndreptățită a acestuia, anume că autorul „Scrisoarei pierdute“ nu satirizează din societatea contemporană pe retrograzi, ci numai pe cei prea liberali, din care cauză a și fost acuzat că face politică în teatrul său. Alecsandri, în schiamb, a satirizat în teatrul său și pe unii și pe alții, scoțând în evidență ridicolul din ambele tabere. S'a făcut o prea lungă introducere pentru a zugrăvi societatea românească de pe la 1848, societate a cărei zugrăvire a alimentat teatrul lui Alecsandri. Ar fi fost interesant să se fi făcut o foarte scurtă paralelă între prefața scrisă de Alecsandri pentru operele lui C. Negruzzi și societatea sugrăvită de C. Această prefață ne-ar fi pus la dispoziție metodele după care să zugrăvim și societatea, așa cum se desprinde din comedile lui C. (messa anonimă, conducătorii, etc). După această zugrăvire generală și pregătitoare, s'ar fi desprins tipurile care în comedile lui C. aparțin tuturor claselor sociale. În realitate s'au studiat numai tipurile. E adevărat că o societate e alcătuită din indivizi și că zugrăvirea lor înseamnă, la urma urmei, zugrăvirea societății, dar o societate e alcătuită din tipuri, dar e și o alcătuire de tendințe ce planează în aer, de moravuri generale, de principii. Molière, în comedile sale, a zugrăvit foarte multe tipuri ridicole, dar alături de ele ne-a prezentat și personaje simpatice. Nu tot așa C., care ne oferă în comedile sale mai numai personajii respingătoare, ridicole, odioase. S'a discutat din această cauză răutatea lui C., părere poate înțeleasă dacă ne amintim cum J. J. Rousseau răspundea învinuirilor ce i se adresau, prin romanul „La nouvelle Héloïse“ în care autorul arată că toate personajele create de el sînt ideale, sînt suflete alese și nobile — prin aceasta încercînd să dovedească faptul că numai un scriitor al cărui suflet nu e înținat de nici un sentiment sau palmă poate crea asemenea imaculate tipuri.

A făcut bine vorbitorul că a insistat asupra limbii ce vorbește per-

sonajile lui C. Nu e o iconă mai fidelă a unei societăți decît limba vorbită de cei ce o alcătuiesc. Sînt epoci întregi de istorie caracterizate mai ales prin limba ce se vorbea atunci: domnia lui Henric IV, în Franța, epoca prețioaselor, etc. De aceea se spune despre culare sau culare persoană: „vorbește ca în salon, ca la țară, ca la mahala“. Așa dar nu numai ochii pot fi oglinda sufletului, ci și felul în care cineva se exprimă. Vorbirea erorilor lui C. zugrăvește mai bine ca orice alt element societatea căreia aparțineau.

D-I Președintele încheie, discutînd viabilitatea comedii lui C. Crede că odală ce aceste comedii trăiesc astăzi, cînd moravurile zugrăvite în ele au dispărut în mare parte, e o dovadă că vor trăi. Și încă o dovadă, e că trăiesc și ne interesează vechi lucrări dramatice și epice, în care se oglindesc trăsături de ale societăților de mult dispărute. Pasiunii generale omenești, reproduse cu talentul unor masivi evocatori de viață, oricînd vor interesa posteritatea.

Durata ședinței: un ceas și patruzeci de minute.

Ședința Nr. 22

3 iunie 1923

D-I Profesor I. M. Rașcu vorbește despre Un poet al colorilor: Théophile Gautier, cu prilejul împlinirii, în 1923, a unei jumătăți de veac dela moartea scriitorului. Se evocă la început seara reprezentării dramei „Hernani“ a lui Hugo, în anul 1850, cînd Gautier s'a hotărît să se consacre definitiv literelor, după ce studiasse o bucată de vreme pictura în atelierul lui Rioult. Se descrie înfățișarea fizică a lui Gautier, așa cum era pe acea vreme, și se expune și portretul poetului*). Gautier urășe banalul în orice manifestare a lui. Cetește cu asiduitate poezii Pleiadel. Compune versuri apreciate de Sainte-Beuve, care-l prezintă lui V. Hugo. Are 19 ani cînd începe a fi cunoscut și datorită versurilor ce le scrie, dar și felului său original de a se purta (jiletică roșie, păr lung cîzindu-i pe umere, atitudine studiată cu scopul de a epala pe burghezi). Născut la Tarbes în 1811, vine de mic la Paris, unde trăiește muncind și cultivînd arta. N'a făcut studii regulate. Cu mai mulți prieteni alcătuiește un cenaclu literar ce urmărește cultivarea artei dezinteresate. Pentru a-și câștiga existența, ca și Eminescu al nostru, a trebuit să muncească enorm în redacții de ziare. Opera lui întregă, adunată din revistele și foile timpului, formează un total de vre-o 500 de volume din care numai trei sînt consacrate poeziei; restul e alcătuit din critică literară, artistică, teatrală, scrisori, călătorii. G. își dă seama cu desnădejde că dacă n'ar fi fost silit să muncească pentru a-și agonisi pîinea, ar fi fost poate „unul din cele patru nume mari ale secolului“. Ruinat sufletește de dezastrul Franței, moare în anul 1872.

*) lucrat de elevul Manolescu din cl. V.

Se arată că deoarece ședințe de toamnă nu au existat în acest an la Societatea noastră, nu trebuie a se lăsa să treacă acest an școlar, fără să se vorbească de opera unui îndrăgostit al Artei, operă a cărei studiere înseamnă oricând prilej de aminire pioasă, de reculegere și de înobilare a sufletului.

Pentru înțelegerea mai deplină a acestei opere se analizează mai întâi concepția artistică a poetului, concepție ce se desprinde din totalitatea scrierilor sale. Asupra artei, G. a avut idei „precise și fecunde”. Artă pentru dînsul e sfință. Ideile și sentimentele ce nu contribuie la emoția pur estetică trebuiesc eliminate din opera de artă, prin excelență spirituală și eternă. G. separă arta de viață, de morală și, uneori, chiar de gândire. Chestiunile politice, sociale, metafizice n'au rost a fi dezbătute în opere artistice, care trebuie să redea numai sentimente și imagini. Artă nu servește absolut la nimic; ea nu are altă misiune decît să fie frumoasă. Ea este eternă: „Tout passe; l'art robuste seul a l'éternité”.

Se citează apoi bibliografia operelor poetice ale lui G., ce reprezintă patruzeci și doi de ani de muncă. La 1850, „Premières poésies”, cu versuri ușoare, descriptive; inspirații în felul „Pastelurilor” lui Alecsandri (care, probabil, a împrumutat dela poetul francez titlul colecției sale). În 1852, o poemă „Albertus”, de un romanticism exagerat. Între 1853 - 1858 „Poésies diverses” — nostalgii de țări necunoscute, peisajii exotice, cadre familiare. În 1858 o altă poemă „La comédie de la mort”, după care părăsește romanticismul. În 1845 „España”, reminiscențe dintr-o călătorie în Spania: descrieri după natură și după tablouri. Colori variate și vii. În 1852, ultima colecție, „Emaux et camées”, versuri sculptate, sentimente potolite, contururi de temple clasice — poezia unui suflet echilibrat.

Sentimentul melancoliei predomină în multe din poeziile lui G., mai ales în acelea din tinerețe, cînd romanticismul era în floare și cînd cunoscută „boală a veacului” făcea ravagii. Cîmîtările sînt oaze în pustiu vremii; omenirea ostentivă trebuie să se odihnească în aceste grădini („La caravane”). Toate trec; același vreme roade și pe cel mare ca și pe cel mic; între o floare și creierul omenesc nu-i nici o deosebire: neantul le înghite. Lumea nu-i decît „umbra unui vis”. Ce e frumos dispare, ceea ce e supărător dăinuiește. Poetul din această pricină e stăpînit de o „tristețe îngrozitoare”. Concluzia la care ajunge este Nirvana: „ne plus penser, ne plus aimer, ne plus haïr”. Să-și înădușe toate dorințele ce i se nasc în suflet, să se izoleze de el însuși, să fie ca un mort înfîns sub țărna mormîntului. Vrea ca sufletul să nu-i tresară pentru nimic omenesc. Însă n'a reușit să-și pazească în practică acest „nihilism intelectual”. Dacă e tristă cauza lucrurilor, efectul lor e de multe ori atrăgător. Filozofia sa e să fie lumea așa cum e; să te mîngîie admirînd aparențele. După expresia unui critic, poezia lui G. „e o poezie a uitării în farmecul aparenței”. Din cele arătate se vede că poetul nu e lipsit de sensibilitate, cum s'a susținut. Cu fizic solid, G. ar fi putut fi poetul sănătății, dacă sufletul i-ar fi vibrat mai puțin la durerile lumii. Poetul tresală de emoții adînci cînd contemplă o statuie într-o atitudine desnădăjduită, cînd aude vechea melodie a „Carnavalului de Veneția”, cînd învîrte cheia unei muzicuțe ce aparținuse unui copil care a murit. De ase-

meni așa zisa lipsă de idei de care a fost învinovățit G. nu e ceva real, ci — după cum a susținut un critic, Gabriel Brunet, — este un rezultat al esteticii poetului. G. nu vrea să se chinutască mereu, sondînd în zadar neantul vieții. El va admira aparențele — efecte frumoase ale unei cauze triste. După cum numai o fericire de suprafață e cu puțină, tot așa el concepe o artă de suprafață. În mod voluntar, așa dar, artistul se va feri de a pîtrunde în realitatea profundă, căci aceste scufundări îl amărau adînc. Melancolia lui l-a dus adese la ideea morții, pe care a disecat-o de multe ori, pentru a renunța apoi la orice speculație de acest fel. E ideea cea mai fecundă din opera sa, e „singura emoție a acestui imposibil” cum spune Faguet. E în adevăr un sentiment energetic, profund, redat adesea în chip realist. În fața craniului unei frumoase fecioare, poetul face reflecții de o cruditate și de un realism accentuate. Pune în contrast eternitatea morții, cu aparențele încîntătoare ale vieții, zugrăvește scene macabre și degușată ideea morții, cu o diabolică plăcere. Dela Villon această idee pare a nu fi fost mai sugestiv redată de vre-un poet.

Însă această atitudine nu e continuă la G. El va reveni mai tirziu la sentimente potolite, la aminiri, la regrete vagi după vremuri dispărute, cînd se găsea alături de ființa iubită. Căci G. a cîntat și dragostea, deși superficial și înîmplător. Este prețios în exprimare și cochetază cu imaginile, vădită căutate. Cîntă iubire exotice nereale și nu va reuși să ne înflorească cu puterea sentimentelor erotice. El singur recunoaște acest lucru, cînd spune că sentimentul erotic la el n'a fost un sentiment al dragostei moderne. „A fost o izbucnire fără căldură și o sonoritate fără vibrații”. Nu admira la femeile frumoase la lor exterioră. Sufletul, inteligența lor nu-l interesează. El admira femeia în general și în „Le poème de la femme” închină imnuri frumoasei ei plastice. Iubirea pentru G. este un regenerator al vieții, dar nu numai iubirea de femei, ci orice iubire: „aime une nue, aime une femme, mais aime — c'est l'essentiel”.

După cum sentimentul erotic va fi la G. un sentiment al frumuseții fizice feminine, tot astfel sentimentul naturii va fi un sentiment de venerație a contururilor, va fi sentimentul general al frumuseții plastice. Artă sa descriptivă va fi înrudită cu sculptura și mai ales cu pictura. Cu ajutorul colorilor, poezia aceasta va da naștere sentimentelor. Ea va învăța pe poezi să caute lumea și în altă parte decît în sufletele lor, căci „lumea exterioară există”. Neîmprumutînd nimic dela Chateaubriand, maestrul descriptiv al tuturor pe acea vreme, G. notează nuanțe de colori, de tonuri, jocuri de umbră și lumină. Posedă în cel mai înalt grad arta descrierei. Numai că natura va fi văzută de el, vechiul pictor, prin prisma unui tablou de pictură. Poetul a declarat că preferă marmora — cărnii și tabloul — unui peisaj. Trîind între cărți și tablouri, ajunge să i se pară natura neadevărată, orice tablou natural îi va aminti maniera unui pictor. Prin cuvinte vrea să redea senzațiile ce i le-ar reda tabloul. — Sînt celebre descrierile tablourilor lui Albert Dürer sau ale pictorului spaniol Zurbaran. Poetul, în această fază a dezvoltării talentului său, nu e un creator. E mai mult un interpret al operelor gata create — deși nu totdeauna. Adesea reușește să ne redea priveliști reale destul de colorate, iar uneori chiar sublimul naturii. Zugrăvirile acestea din ce în ce mai obiective, mai precise devin cu timpul prin excelență analitice și

glaciale. Așa sînt mai cu seamă acelea din colecția „Emaux et camées”. Poezia naturii din acest volum e poezia colorilor de care privește poetului se îmbală. În capodopera sa „Symphonie en blanc majeur” poetul notează toate nuanțele tonului alb, scriind opisprezece strofe de o muzicalitate unică.

La sfîrșit se studiază *arta* poetului, care fiind o artă de suprafață, își va contopi aspectele cu acele ale cuprinsului și ale tuturor elementelor interioare. Se arată însemnătatea formei și operă de artă. Se analizează unele procedee artistice ale poetului, care caută în orice prilej înfățișările concrete. Ideilor le va da astfel de înfățișări, de aceea va utiliza simbolul. Se analizează conținutul citorva poezii de acest fel. Se atrage atenția asupra unor imagini ingenioase și pentru perfecția ei formală se citează poezia „La tulipe”. Se analizează limba utilizată de artist în creațiile sale, ritmurile poeziei sale, formele strofelor — arătîndu-se că G. a fost un maestru al terținei — rimele originale și capricioase și apoi se rezumază tot ce s'a spus pînă atunci, adăugîndu-se un scurt paragraf, consacrat scriitorilor influențați de G.: Baudelaire, Banville, Goncourt, Fromentin la Francezi și scriitorilor noștri care au cunoscut și pe alocuri au imitat pe acest „magicien des lettres françaises”: Bolintineanu în „Milnea și Baba” (ecouri din „Albertus”), Alecsandri¹⁾, Russo care, în surghiunul său dela Mînăstirea Soveja (în 1846), celea pe acest poet²⁾ și Eminescu, în versuri disparate³⁾. Vorbitorul termină spu-

- 1) *Qu'il gèle !...
Que la bise d'hiver se fatigue à gémir.
Qu'importe ? N'ai-je pas un feu clair dans mon âtre,
Sur mes genoux un chat qui se joue et folâtre,
Un livre pour veiller, un fauteuil pour dormir ?*

Aceste versuri ale lui Gautier pot fi apropiate de unele rinduri din „Serile la Mircești”, ex:

*În sobă arde focul, tovarăș mîngîios...
Afară plouă, ninge, afară-i vijelie
Și crîntul alcargă pe cîmpul negrii,
Iar eu retras în pace...
Pe jîlgi-mi lingă masă...
Și saltă căfelușu-mi de pe genunchii mei...*

sau cu altele din „La gura sobei” (ambele din „Pasteleuri”)

*Așezat la gura sobei noaptea pe cînd viscolește
Privesc focul, scump tovarăș, care veșt pîlpîiește... etc.*

dar mai cu seamă ele amintesc poezia „Vine jarna” din colecția „Altele” a lui Alecsandri. De sigur că Gautier nu-l era necunoscut lui Alecsandri. Ființa jileticii roșii a poetului trebuie să fi fost în floare cînd Bardul dela Mircești pornește la studii în străinătate, la 1834.

- 2) Vezi *Al. Russo—Serieri*. Soveja, pag. 74, Ediția Minerva 1910.
3) Gautier spune într-o poezie a sa:

*le même ver rouge
Le corps du citoyen utile et positif
Et le corps du rêveur et du poète oisif.
Entre la fleur qui s'ouvre et le cerveau qui pense,
Entre néant et rien quelle est la différence ?*

A se compara, cu aceste versuri, părți din „Satira I” de Eminescu și unele rinduri ale poeziei „Din prag” de Vlahuță.

uind următoarele: „Incheind, nu uit că G. e cel din urmă poet de care ne ocupăm în ședințele Societății noastre, în această perioadă de patru ani, cînd mai ales poezilor s'a dat însemnătate deosebită, pentru valoarea educativă a frumuseților ce au știut să exprime. Și fiindcă G. e ultimul poet despre care vorbim, dintr'un șir lung de cîntăreji care au apărut rînd pe rînd în mijlocul nostru ca niște bolizi, pentru a dispărea apoi lăsînd însă în unele suflete dire de lumină — îmi amintesc acum de toți cei ce l-au precedat, de toți acei barzi romîni și străini, care prăfuiți de uitare sau strălucînd sub darurile inspirației vii, meru actuală, s'au ivit în mijlocul nostru, întonîndu-ne sfioase și parfumate imnuri. Ca și în „Bătrîni” lui I. Pillat, văd arătîndu-se din ceală vremei pe Alecsandri, Eminescu, D. Dăscălescu, Gr. Alexandrescu (pe care, nu-i așa?, avem impresia că l-am cunoscut personal), Asachi, Văcăreștii, Conachi, Helinde, Nicoleanu, Tr. Demetrescu, Macedonski, Cerna, Iosif, D. Zamfirescu, Ov. Densusianu, Voiculescu, Tuloveanu, Buzdugan, Dem. Botez, Bacovia, Philippide, Pillat și cîți alții, iar dintre cei străini, pe A. Chénier, Lamartine, J. Moréas, Verlaine, La Fontaine, Baudelaire, R. de Montesquiou, Banville, etc. Pe toți l-am primit între noi. Cîntăreșii aceștia care „au scris o limbă ca un fagure de miere” ne-au îmbătat gurile cu armonia versurilor lor. Ore întregi, melodii de limpezimea cristalului au picurat pe sufletele noastre. La ce serveau aceste versuri? „La nimic — vorba lui Th. Gautier: — să fie frumoase. Nu e de ajuns? Ca florile, ca miremele, ca paserile”. — De-am putea să ne înălțăm îndesul sufletele, ca să atingem piscurile de albeață marmoreeană ale inspirațiilor imaculate! Dacă muzica aceasta, pătrunzînd în inimi, n'ar lăsa acolo numai simple

În altă poezie: *Le monde est fait ainsi: loi suprême et funeste!
Comme l'ombre d'un songe au bout de jou d'instant.*

În Eminescu: *„prin această lume să trecem ne s'cris
Ca visul unei umbre și umbra unui vis,*

sau: *Nătre c'est seulement commencer à mourir.*

În Eminescu: *Căci toți se nas: spre a muri.*

În altă poemă: *Je vous dans le néant renouveler mon être,
M'isoler de moi même et ne plus me connaître
Et comme en un lincolt, sans y laisser un pli,
Rester enveloppé dans mon manteau d'oubli.*

De comparat rîndul al doilea de mai sus cu acest vers din „Despărțire”:

Să nu mă știți pe mine, cum nu m'oi ști nici eu.

Imagina din ultimele versuri pare a fi urmărit intrucitva pe Eminescu în următoarele rinduri din scrisoarea lui Ieronim către Cezara: „Adesea cînd mă urc pe o piatră înaltă, mi pare că în creții mantalei aruncate peste umăr, am încrămențit și am devenit o statuă de bronz, pe lingă care trece o lume ce știe că acest bronz nu are nici o simțire comună cu ea” („Cezara”). Ca dovadă că Gautier nu-l era necunoscut lui Eminescu este că țesătura nuvelei „Sărmanul Dionis” prezintă oarecare asemănări cu povestirea „Avatar” a celui dintâi (povestire publicată și în romînește, în „Biblioteca pentru toți”). Dar nu numai ast. La sfîrșitul nuvelei „Sărmanul Dionis”, Eminescu citează niște rinduri despre care spune că sînt dintr-o „epistolă” a lui Th. Gautier. Cu toate investigațiile ce fac de multă vreme, n'am reușit să află din ce anume scrisoare a poetului sînt rîndurile citate. Asta dovedește însă că Eminescu citea cu asiduitate pe autorul lui „Avatar”, dacă se servește de rinduri puțin populare de ale acestui scriitor.

sonorități sterpe! Ah, dacă glasul acestor nobili cîntăreți, ca și sămînța din parabole, n'ar găsi numai pămînt neproductiv! Dacă melodia versurilor ascultate ar cădea în suflete, cum cade roua pe frăgezimea petalelor de floare! Atunci am fi siguri că ispitele obișnuite, că atitudinile ce repugnă, că idelle primejdioase nu ar mai prinde rădăcini în lumea tineretului nostru. Fiecare și-ar preciza o cale în viață, pe care ar păși sigur și solemn. Cînd glasul poezilor pătrunde în țesătura adîncă a sufletului culva, acel suflet capătă echilibrul pe care nu și-l dau lecturile eorticele tratate; sufletul acela se conturează armonios și limpede și agura altitudinilor prozace nu-l mai poate atinge. Măcar pentru unli membri care au urmărit ședințele noastre, nu e cu puțință ca traiul de mai mulți ani în societatea acestor cîntăreți să nu le fi adăogit fondului lor sufletesc elemente de premenire și de perfecționare. De-ar fi numai să și le păstreze neîntinate și de ar ști să asculte sfaturile de iubire a frumosului ce se desprinde din opera tuturor poezilor analizați, așa după cum poezii francezi aleși au știut să asculte sfaturile pe care li le dădea G., arătîndu-le rolul idealului, rostul închinării vieții artei superioare și dezinteresate și misiunea mîngîitoare a Poeziei.*)

Durata ședinței: un ceas și cincizeci și cinci de minute.

Sedința Nr. 25

10 iunie 1923

D-ra profesoară Mariana Rarincescu vorbește despre Concepția religioasă a lui Ernest Renan și evoluția ei, în legătură cu viața și opera scriitorului francez, cu prilejul centenarului nașterii marelui

*) Se citează, cu acest prilej, următoarele versuri ale lui G., versuri pe care le reproducem mai jos pentru luminoasele idei ce cuprind, pentru avîntul și pentru forma lor lapidară:

*Sur l'autel idéal entretenez la flamme,
Guidez le peuple au bien par le chemin du beau,
Par l'admiration et l'amour de la femme,
Comme un vase d'albâtre où l'on cache un flambeau,
Mettez l'idée au fond de la forme sculptée,
Et d'une lampe ardente éclairez le tombeau.
Que votre doux voix, de Dieu même écoutée,
Au milieu du combat jetant des mots de paix,
Fasse tomber les flots de la foule irritée.
Que votre poésie, aux vers calmes et frais,
Sait pour les cœurs souffrants comme ces cours d'eau rive
Où vont boire les cerfs dans l'ombre des forêts.
Faites de la musique avec la voix plaintive
De la création et de l'humanité,
De l'homme dans la ville et du flot sur la rive,
Puis, comme un beau symbole, un grand peintre vanté
Vous représentera dans une immense toile,
Sur un char triomphal, par un peuple écurié:
Et vous aurez au front la couronne et l'étoile!*

gîndilor. La început se arată că prilejul unui nou centenar aduce între noi figura unui cugetător ce a avut asupra spiritului filozofic din sec. XIX o mare influență. Deși s'ar părea că opera istorică și cea critică ale lui Renan, prin caracterul lor științific ar ieși din cadrul literaturii, totuși prin multe laturi și mai ales prin formă ea rămîne în sfera operelor literare. Se vorbește de spiritul complex al scriitorului ce a fost istoric și filozof, critic și filozof și se arată că ar fi cu neputință să se îmbrățișeze toate laturile acestui spirit, considerat de critici ca o enigmă. Cea mai caracteristică însă și care îi atinge direct viața și opera sa este evoluția religioasă și concepția la care ajunge în reconstituirea religiei creștine.

Se povestește pe larg viața lui Renan, care urmărită după „Amintirile din copilărie și din tinerețe” și completate cu scrisorile intime adresate mamei și surorii sale, poate fi reconstituită punct cu punct. Așa, începînd cu anul petrecuți în orașul Tréguier, în care se născuse la 1823, se pot urmări toate impresiile și evenimentele ce i-au determinat viața și opera sa. Născut în Bretania, pe malul mării, Renan moștenise dela tatăl său temperamentul rasei cellice: concentrat, visător și doritor de cercetări nouă, iar dela mama sa — născută în sudul Franței — un spirit viu și plin de ironie. Aceste dispoziții, învăluite de atmosfera liniștită și religioasă a orașului Tréguier, ieșit dintr'o mînaștire, îi determină o înclinare puternică spre viața religioasă. Studiile sale din colegiul ecleziastic vin să-l hotărască în alegerea carierei sale de preot, pe care o găsește cea mai frumoasă și în armonie cu idealul său de înălțare continuă. După o educație serioasă și plină de rîvnă pentru studii, R. pleacă la Paris pentru a intra în seminarul „St. Nicolas de Chardonnet”. Aici, departe de tot ce iubise în orașul său natal, R. e cuprins de nostalgia Breitaniei și își găsește refugiu în studiul științelor și al literaturii. Dragostea surorii sale Henriette priveghează la dezvoltarea fratelui său și cînd e nevoită să-l părăsească, tînărul seminarist simte un mare gol în jurul său. Adîncit din ce în ce mai mult în studii, vederile încep să i se schimbe și o revoluție intelectuală se produce în spiritul lui R., după trei ani de cercetare. Totuși credința rămîne neatinsă în fundul sufletului său și-i călăuzește pașii în noul seminar din Issy, unde intră în 1841 pentru studii clericale. Aici continuă aceeași viață de lectură și de meditație. Il interesa cercetarea științelor pozitive și studiul scriitorilor din secolul XVII. Cu pasiune, în frumosul parc al seminarului, R. citește pe Descartes, Pascal, Malebranche, Leibniz și Locke. Dorința sa de a cerceta toate domeniile speculațiilor filozofice se afirmă din ce în ce mai puternic și tinde să-i libereze spiritul de orice doctrină i-ar închide orizontul gîndirii sale. Această epocă e hotărîtoare pentru formarea spiritului său, căci toate studiile făcute, pe lângă că-i risipesc o mulțime de prejudecăți, îi strecoară în suflet inoeli vagi, ce se întăresc pe măsură ce aprofundează pe Cousin, Jouffroy și Kant. Criza sufletescă începe odată cu aceste inoeli și devine puternică atunci cînd unul din profesorii săi, după o discuție inversunată, îi spune: „Nu ești creștin”. Speriat de această constatare, R. intră într'o luptă sufletescă chinătoare ce-l face să înlizze de a primi cel dintăi rang ecleziastic, „la tonsure”. După îndelungate șovăiri, încredințat că „chiar dacă creștinismul n'ar fi

decît un vis, cariera preoțească nu e mai puțin divină", R. primește acel rang, și intră în seminarul „St. Sulpice” unde trebuia să facă cele din urmă studii teologice. Incepe să învețe limba ebraică și odată cu interpretarea istorică a Bibliei i se desvăluie unele inexactități ce-l fac să-și piardă definitiv credința. Nu-l rămîne decît o mîngiere: studiul istoriei și al filologiei și profesorul său Le Hirz care, după cum ne spune singur, „i-a fixat viza”, îl conduce mai departe pe calea științei. Holțvireea e luată și în septembrie 1845 părăsește seminarul St. Sulpice pentru totdeauna. Intră ca funcționar în colegiul „Stanislas”, unde-și prepară bacalaureatul, licența și mai tirziu, în 1847, își trece și teza de doctorat. Își recucerește astfel libertatea. Motivele care l-au determinat să lase cariera preoțească, spune R., au fost numai de „natură istorică și filologică, iar nu de natură metafizică și morală”, deși în sufletul său îndoelile pătrunseră odată cu studiul științelor pozitive. Părerile ce le avea chiar din seminarul de la Issy, că „o schimbare fără sfîrșit e legea universului” și că în secolele în care a trăit omul n'a fost niciodată revelație și minune Dumnezească, arată limpede că R. își pierduse credința chiar înainte de a-și fi afirmat acest lucru și că cele două opere „Viitorul științei” și „Viața lui Iisus” se plămădeau de atunci în sufletul său. Ideea fundamentală a operei sale despre „Viitorul științei”, scrisă și sub influența prietenului său Berthelot, care-l punea în curent cu descoperirile cele mai noi, se regăsește în notele din tinerețe, cînd spunea că totul se explică prin legi și ceea ce nu înțelegem în viitor se va lămuri tot prin concursul descoperirilor științifice. În această operă, R., conform concepției sale, vrea să dea o nouă religie omenirei: religia științei, singura care poate explica toate legile naturii. După scrierea acestei opere, R. călătorește în Italia și sub influența naturii și a artelor, o nouă transformare se produce în sufletul său, care de data asta are puterea să-l libereze de atmosfera copleșitoare a doctrinelor și științelor învățate. O seninătate coboară în sufletul său și reîntors în Franța, într-o sumă de articole critice și literare, publicate în diferite reviste, lasă să se întrevadă latura sa artistică și poetică. De aici începe epoca sa de maturitate. Stabilît la Paris cu soția și sora sa, R. duce între anii 1850 - 1863 o viață de muncă rodnică în care timp publică opere ca „Origina limbajului” și „Istoria generală a limbilor semitice” împreună cu multe articole de critică, morală și istorie religioasă. Materialul acumulat într'atîția ani de studii se coordonează și sub prisma spiritului său, R. dă la lumină cea mai însemnată operă a sa: „Istoria originilor creștinismului”. Deși își pierduse credința, R. rămîne toată viața preocupat de a o regăsi pe cale științifică și în această operă la care el lucrează douăzeci de ani, vrea să reconstituiească din punct de vedere istoric origina și răspîndirea religiei creștine. Pentru acest lucru începe cu opera „Viața lui Iisus”, întemeietorul bisericii creștine. Se folosește de o misiune în Fenicia, pentru a străbate împreună cu sora sa toate locurile pe unde o trăit Iisus și de a reconstitui la fața locului întreaga viață a Mîntuitorului. R. se folosește de toate izvoarele ce le are la îndemînă, de Biblie și chiar de unele legende, pentru a scrie întreaga viață, de la nașterea lui Iisus pînă la răstîgnirea și moartea sa. Idealul lui R. este de a reclădi, cu mijloacele date de știință, istoria religiei

creștine. E convins că părăsind biserica a rămas credincios lui Iisus, care după concepția sa e idealistul „ce a visat mai mult pentru binele omenirei, acela care neținînd seamă de legăturile de sînge și-a recunoscut în sufletul său partea divină ce aparține lui D-zeu”. Pentru a se preciza mai bine concepția lui R., se povestește pe scurt cuprinsul acestei opere și cu ajutorul citatelor se arată că el înlătură ideea divinității lui Iisus; respinge minunile și revelațiile, iar împărțita cerurilor o consideră ca existentă în sufletul omenirei, ce tinde să se înalțe către Dumnezeu. Pentru R., Fiul lui D-zeu este Fiul Omului care a concentrat tot ce era mai bun și mai înălțător în firea omenească și prin aceasta atinge divinitatea.

Această concepție a produs o mare perturbare în 1863, cînd apare „Viața lui Iisus” și în urmă, printr'un șir de alte șase opere, R. continuă „Istoria originilor creștinismului”, prin zugrăvirea răspîndirii și persecuțiilor suferite de noua religie, pînă în momentul cînd puterea și autoritatea bisericii creștine sînt pe deplin asigurate. Scopul urmărit de R. era de a prezenta cu priceperea și cultura sa științifică o istorie a formării și stabilirii creștinismului ca religie universală. Pentru înțelegerea cît mai deplină a originii creștinismului, era nevoie și de o istorie a poporului lui Israel și R. o scrie și pe aceasta în 5 volume, expunînd evoluția credinței religioase din timpul patriarhilor pînă la Iisus. După cum vedem R. se ocupă de o reconstituire a întregii religii creștine formală din Vechiul și Noul Testament. În felul acesta, opera prezintă o unitate stabilă și parcă viața lui R. i-a fost hărăzită să ducă pînă la capăt această lucrare uriașă. Din cauza lipsei de documente în istoria poporului lui Israel, R. lasă multă libertate fantaziei și legendelor în această operă prezentată mai mult ca o creație artistică decît precizată istorică. Imputarea de a prezenta mai mult calități literare i-a fost adusă lui R. și cu privire la „Istoria originilor creștinismului”, de aceea se caracterizează personalitatea artistică a acestui scriitor ca fiind mijlocul prin care el ne concretizează concepția sa religioasă.

După ce ne vorbește de calitățile de povestitor, așa cum se desprind din „Amintiri din copilărie și tinerețe”, se arată că trăsăturile sale: căldura, sinceritatea și duioșia, se alătură cultul închinat rațiunii alopoternice („Rugăciunea pe Acropole”). Prin cîitate se arată toată măiestria formei ce îmbracă ideile lui R. într'o atmosferă senină și armonică. Urmărindu-se calitățile de scriitor din celelalte opere, se arată că nimeni n'a știut mai bine ca acest artist să îmbrace în figuri poetice ideile cele mai abstracte și că, prin asociații neașteptate, a dat cuvintelor altă putere că spiritul său ne pătrunde și ne învăluie. Aceasta a făcut ca opera sa ce prezintă laturi aride să fie mult celtită și discutată. Se vorbește de portretele ce se desprind din întreaga operă cu o putere care trăește în mintea noastră, cum e de ex. figura lui Neron și se arată apoi toată simplitatea și frăgezimea descrierilor de natură. Cu ajutorul citatelor se arată puterea de evocare a lui R., care trezește, sub mînuirea magică a formei sale, orașe antice ca Antiochia, Atena și Alexandria. Întreaga atmosferă religioasă și arhaică reușește s'o dea prin descrierile și caracterizările sale. Se vorbește de stilul colorat și simplu, lipsit de epitețe căutate ori de figuri îndrăznețe, în felul romanticilor și

se precizează cu exemple calitativ caracteristice formei sale. Datorită acestora operele lui R. vor face parte din literatură și cercetările sale istorice și filozofice vor fi accesibile celorlților. Se dă în această privință, ca exemplu, articolul „Asupra poeziei raselor celțice”, care a rămas clasic în felul cum sînt redată cunoștințele și părerile autorului. În toată opera sa, R. lasă să se întrezărească cerul senin al idealului său care l-a condus la formularea unei conduite de viață pentru *înfăptuirea binelui, cercetarea adevărului și realizarea frumosului*. Dacă prin scrierile sale prin care a încercat să-și exemplifice această doctrină a sa nu a reușit în întregime, opera sa rămîne totuși ca o puternică întrerupere a frământărilor unui suflet atras mereu în lumea ideală a cugetărilor omenescii. Întreaga viață a fost un preot al idealului și frumusețea artistică a operelor sale rămîne să-i ducă mai departe lumea aspirațiilor și a cugetărilor.

Durata ședinței: un ceas și treizeci și cinci de minute.

Ședința Nr. 24

17 iunie 1923

D-l profesor I. M. Rașcu vorbește despre *Vieaja și opera lui Pascal*, cu prilejul tricentenarului nașterii acestui scriitor. — „În ședințele noastre, care acum se apropie de sfîrșit, am avut deseori prilejul, mulți din cei care ne-am perindat la această masă, să vorbim despre munca sănătoasă și reconfortătoare, despre activitatea de fiecare clipă, despre perseverență și eforturi pentru a atinge scopuri luminoase. Dar pe lângă aceste preocupări am avut, uneori, și altele. Pe lângă muncă, am vorbit și despre inerția fatală, pe lângă acțiune am analizat și solemnitatea gesturilor impasibile, pe lângă activitate, am întrezărit în jur de noi și eterna pace, pe lângă viață am evocat adesea și moartea. Vi s'au recitat poezii în care se vorbea despre „Viitorul care ne surîde” sau despre dorința în legătură cu cele din urmă clipe ale existenței, vi s'a analizat aici felul cum se oglindește sentimentul morții în poezia Contesei de Noailles, a lui Th. Gautier sau a altor cîntăreți, iar de curînd, în jurnalul mormîntului lui D. Zamfirescu, ne-am simțit cu toții învălulți în taine întunecate și am surprins, de-asupra noastră, pentru cîteva clipe, filfiera aripilor negre. Și s'ar întreba cineva, care întâmplător ne-ar urmări activitatea, dacă e potrivit să se vorbească despre asemenea lucruri tinerilor care acum, încrezători, se îndreaptă spre luminașurile vieții și dacă e potrivit să picurăm plumb pe aripile ce se agită libere, aștrase de chemarea soarelui. Răspunsul ni-l vor da cîteva priveliști din traiul omenesc, priveliști către care vă voi conduce, într-o scurtă plimbare, înainte de a pătrunde în țesătura subiectului. — O plăcă de mare. Pe nisipul ferbinte se joacă, neștiutori de norii grișilor, o ceată de copii. Au zidit minuscule castele, se lăvălesc veseli pe așternutul moale și jilav și nu au altă dorință decît să-și satisfacă gustul de a petrece, de a rîde, de

a trăi. Nu cred că greșește cineva mai în vîrstă decît ei, dacă — lăsîndu-le plăcerea jocului — le atrage totuși atenția că în apropierea lor e marea care geme și înghite, marea ale cărei valuri albastre și albrătoare pot fi primejdioase cînd te acopăr cu putere, firîndu-te spre „palate de mărgean” de unde nu mai e reîntoarcere. — O pașiste înflorită. Alți copii, tot alți de sburdalnici și de neștiutori, se joacă de-a prinsul. Aleargă parc'ar sbura și strigătele lor vesele săgetează aerul. Au uitat de tot ce-i înconjură, nu gîndesc decît la felul cum să pue mina mai degrabă pe tovarășul de joc. Dacă ar fi după ei, ar rămînea multă vreme pe acea pașiste, alergînd și mai tîrziu sub lumina lunii și ar continua, poate, bucurioși și a doua zi. Vine însă un conducător de-al lor, ce le amintește că pe lingă joaca, pe care o pot reîncepe altădată, mai au și unele îndatoriri, fără îndeplinirea cărora această joacă nu ar fi așa de plăcută. E ora cînd trebuie să se ducă acasă, să-și revadă lecțiile. E ora cînd înoptează. — Dar dacă aceste spirite supraveghetoare n'ar avea grijă de a aminti asemenea lucruri, viața însăși s'ar însărăcina să ne dea lecții de felul acesta, lecții dureroase uneori, dar mereu firești și de aceea pururi binevenite. — Un copil, dus de mîna de mama sa, străbate o stradă populată. Dintr'un capăt al ei apare un convoi de înmormîntare. Copilul nu știe ce e asta. Vede cai îndolajați, carele întunecate, trăsuri ce se mișcă o-lene și baliste cu chenare negre și figuri plîuse. Și apoi alte întrebări și alte explicații. Mama i le dă: „E un mort”. Și apoi alte întrebări și alte răspunsuri. Copilul pătrunde nîmit și cu ochii dilatați în marea taină. Și-mi amintesc cu acest prilej ce flori singulare și ameșturi m'au străbătut cînd am venit și eu în contact, în cei dintîi ani ai copilăriei, cu asemenea împrejurări întunecate. Eram în clasa l-a primară și eșiam dela școală, întovărășit de mai mulți camarazi, într'o după amiază de toamnă cu nori groși pluțitori. Pe una din acele străzi lăcute, cu severe clădiri ce par cavouri părăsite, străzi pe care, la noi, doar în bătrînul lași le mai înfilmești, zărim la o poartă filfîind draperii greoaie de doliu. Cu inima strînsă ne apropiem curioși, cu acea curiozitate ce caracterizează copiii doritori veșnic de lucruri nouă, mai ales cînd ele sînt hidoase, macabre și respingătoare. — Un sergent trupeș, postat la ușă, nu vrea să ne îndeplinească dorința noastră... „diabolică” de a vedea cel dintîi mort. Și ne spune, cu un aer protector, să ne căuim de treabă; să ne ducem liniștiți acasă, să învățăm, să muncim, „ca să ajungeți și voi așa cum a ajuns boerul ăsta dinăuntru”. Probabil e vrul să înțeleagă „așa cum a fost boerul înainte de a fi așa cum este”, căci dacă era vorba să ajungem așa cum era aiuncii, nu mai trebuia desigur nici învățătură, nici strădania pe care ne-o recomandă, părintește, păzitorul ordinii publice. Îndată însă cum Cerberul s'a îndepărtat, vă închipuiți că n'am stat mult la gînduri și am pătruns cu toții încetișor, prin gangul cu miroas de tîmie, în odaia mortului. Reîntreacă aievea acele clipe. „Galben ca făclia de galbenă ceară”, dormea între luminări o veche cunoștință. Era un bătrîn pe care de zeci de ori îl zărisem în cerdacul lui, avînd tichle pe cap și ochelari pe după urechi, plimbîndu-se iacicos și numărînd scîndurile. Un bătrîn desprins parcă din galeria de „bătrîni” ai lui Girleanu. Cu ochii mari, pentru a înmagazina în ei toate misterele ce dansau în juru-ne, priveam la chipul liniștit, culcat între maldăre de flori. De atunci,

în toată rîsetelor camarazilor, de cîteori treceam pe lângă cerdacul puștii și pe lângă poarta altă dată îndolată, simțeam că-mi pătrund în inimă emoții nelămurite și-mi dădeam vag seama că în viața mai e și altceva decît smee, arșice, minge și creioane colorate. Scena de atunci, cînd țineam uimii privirile asupra trupului moșneagului neînsuflății, îmi amintește un tablou văzut, nu în minte în ce muzeu din străinătate, tablou care m'a impresionat adînc. Era intitulat „Primul mort”. O grupă de trei-patru oameni, cu figurile înspăimîntate, cu gesturi de groază și de fereală stranie, privesc, întins între dinșii la pămînt, jeapă și scutit de griji, pe cel dintîi mort. Erau primii oameni care, după marele păcat, fuseseră condamnați să devie muritori. Și acum, în fața tainei care n'o bănuise, slăteau muși și apăsați de stîncă destinului. De atunci totul în jur de noi ne vorbește de Ea, de fantoma necruțătoare și nimicitoare de viați, de clipa agonizantă de infern, de această „supremă rușine” cum a numit-o un scriitor al nostru. În „Bel-Ami” al lui Maupassant, poetul Norbert de Varenne, cu chipul inspirat și cu gestul avîntat spre stele, vorbește lui Duroy despre aceeași taină: „Mă simt murind în tot ceea ce fac. Fiecare pas mă apropie de ea, fiecare mișcare. A respira, a dormi, a bea, a mânca, a lucra, a visa, tot ceea ce facem înseamnă a muri. A trăi este a muri. Ea acoperă pămîntul și umple spațiul. O descoperi pretutindeni. Micile vieșuitoare zdrobite sub roți, frunzele care cad, părul alb din barba unui prieten îmi sfîșie inima și îmi strigă: «Ia-o». Ea îmi zădărnicește tot ce fac, tot ce văd, tot ce mînc și ce beau, tot ce iubesc, lumina lunii, răsăriturile de soare, marea întinsă, rîurile argintii și aerul serilor de vară atît de blînd cînd îl respiri”. Ar fi ipocrizie, deci, și lășitate să ocolim tema aceasta, conduși de neînțelepte și puerile motive. Numai ființele necuvîntătoare și cei „plecați și supuși pîntecelui”, cum îi numea Salustiu, nu se interesează de asemenea aspecte ale sorții noastre. Trebuie să avem oricînd conștiința situației în care ne găsim și să nu ne înșelăm cu vorbe. Fără îndolală că spunînd acestea nu vreau să infiltrez nimănui dorința de părăsire a bucuriilor lumii și de viață numaidecît austeră. Fiecare e chemat să-și trăiască viața pentru care se simte creat. Am făcut această introducere lungă ca să arăt că și azi, mai mult ca în alte prilejuri, vom vorbi de moarte, dar din ea vom scoate elemente de reconfortare sufletească. „Decît o viață moartă, mai bine-o moarte vie” a spus Heliade, vorbind de Schiller. Despre o asemenea „moarte vie”, despre asemenea moarte prelungă care a însemnat o existență de martir și de sfințit, ne vom ocupa azi, studînd viața și opera, care se contopesc într-o întunecată și tragică armonie, ale lui Blaise Pascal.

Se povestește, în cele ce urmează, *viața* acestui scriitor. S'a născut la Clermont-Ferrand, în Auvergne, la 1623. Pierde pe mama sa la 3 ani. La 8 ani vine cu întreaga familie la Paris. Tatăl său, om cult, îi dă singur o educație și instrucție îngrijite. Pascal are și o soră, Jacqueline, foarte precoce: un fel de Julia Hasdeu a noastră. Dar ntei micul Blaise nu surprinde mai puțin pe ai săi prin precocitatea genului său. La 12 ani se spune că descoperă, fără ajutorul cărților și ai cunoștințelor speciale, cele dintîi 32 de teoreme ale lui Euclid. La 16 ani scrie un „Tratat despre secțiunile conice”, la 20 de ani e considerat ca savant. Fa-

millia întregă a lui Pascal locuște apoi nouă ani la Rouen, după care revine la Paris. În acest timp linăru Blaise face experiențe despre vid, inventează mașina aritmetică, enunță ideea omnibusului, face experiențe asupra greutății aerului, etc. Doi medici, care pătrund în familie pentru a îngriji pe bătrînul Pascal, suferind în urma unui accident, inițiază pe linăr în tainele jansenismului. Cărțile lor convertesc pe Pascal, care la rîndul lui își convertește și tatăl și sora. Jacqueline își exprimă dorința arzătoare de a se retrage la Port-Royal. Tatăl ei se opune, silind-o să rămie în casa părintească unde totuși ea duce viața cea mai austeră. Bătrînul murind, Jacqueline intră pentru totdeauna în rîndul călugărițelor, cu simplitate, cu credință și cu măreție, ceea ce face din ea o figură asemănătoare cu cele pe care le întilnim în tragediile lui Corneille sau în ale lui Racine. Pascal obosit peste măsură de studii, constituție slabă din fire, e cuprins de boala care nu-l va mai cruța. Dela 18 ani n'a cunoscut o singură zi fără suferință. Mai întîi o paralizie care l-a silit o bucată de vreme să umble în cîrje. Apoi dureri de cap nimicitoare, insomnie, neputința de a mai înghiți decît lichide calde, în mici cantități, neurastenie. Doctorii sfătuiindu-l să se recreeze, și fiindcă rămăsese singur — o soră a sa, atură de Jacqueline, se măritase — se aruncă în viața de lume a Parisului. Trei ani irosește în acest trai pentru care, de altfel, nu avea chemare. Fără să cadă, după cum s'a insinuat, în mocirla patimilor, a căutat totuși să gaste din tot ceea ce viața îi oferea. A frecventat saloanele și pretutindeni figura sa gravă, de suferind, atrăgea atenția. Se pune, în aceeași vreme, pe socoteala lui P. și un roman de dragoste. Ceea ce îndreptățește pe istoricii literari să presupue așa ceva e tratatul „Discours sur les passions de l'amour”, atribuit autorului „Provincialelor”. Sînt acolo cuvinte pasionate, elocvente despre puterea iubirii. Nu se știe cine a fost ființa care prilejise această scriere. Se pare că era o nobilă căreia niciodată P. nu i-a mărturisit sentimentele sale, pe care a știut să le tacă, ucizîndu-le în propriul său suflet. Iar ea, citind „Discursul” lui P., s'o fi întrebat, ca și femeea de care ne vorbește Arvers în Sonetul său: „Quelle est donc cette femme?”. Sătul de viața orașelor, deziluzional de oameni, vine obosit și înving de lupta cu traiul prozaic de toate zilele, și ca Ștefan cel mare la Cătuștea Neamțului, bate la ușa minăstirei Port-Royal, acolo unde sora sa îl îndemna de mult să vie. Vizitele sale vor fi din ce în ce mai dese pînă cînd, într-o zi, are loc accidentul (îgăduit de unii) de pe puntea delo Neuilly. Cali trăsorei în care se găsea P. se sperie, se prăbușese în Senă, însă hamurile rupîndu-se, trăsura rămîne pe marginea prăpasitei. Urmează apoi, la 23 noemvre 1654, noaptea de extaz. P., celînd evanghelia Sf. Ioan, are viziuni. Timp de cîteva ceasuri aude glasuri, și chemări îi răsună în auz. Cu mîna înfrigurată, notează pe o hîrtie cuvinte fără șir, toluși profunde și semnificative: „Feu „Certitude... Paix... Joie, joie, joie, pleurs de joie... Renonciation totale et douce”. Cuvintele acestea, și altele, au fost copiate pe un pergament ce s'a găsit la moartea scriitorului, cusut în căptușeala haincii sale. Criza aceasta morală a format definitiv pe P. Drumul său acum i se deschidea luminos înainte. În ianuar 1655 intră la Port-Royal. Un miracol petrecut între zidurile acestei minăstiri (nepoata sa e vindecată de o fistulă lacrimală numai prin atingea-

rea de un spin, ce se zicea pășirat din coroana Mîntuitorului) îl înțerește și mai mult într'o nezdrucciabilă credință.

Ce legături erau între Port-Royal și doctrina jansenistă și în ce constă această doctrină? Janseniștii călăuau să împace cele două teorii mai însemnate pe atunci asupra condiției omului în univers. Stoicii proclamase atotputernicia rațiunii, care deosebește pe om de animale și-l apropie de Dumnezeu. Voința deasemeni era prețuită, căci prin ea putem atinge binele pe care îl cunoaștem cu ajutorul rațiunii. Stoicii nu așteaptă nimic delă viață și nu cred într'o altă. Pyrrhonienii desconsiderau omul, o creatură mizerabilă. Facultățile lui sînt înșelătoare. Inteligența lui nu e superioară instinctului animalelor. Știința nu e sigură și nimic de altfel nu e sigur. Scopul omului: să caute confortul și liniștea în toate. Janseniștii recunosc și măreția și nenorocirea omului. Religia creștină îi va arăta calea fericirii, prin dogma grației. Omul își poate răscumpăra greșala strămoșească ce-l apasă, recăpătîndu-și ceva din vechea măreție pierdută, prin grația divină, nu prin propriile lui mijloace, căci voința lui înseamnă puțin lucru. Grația e privilegiul celor pușini, nu al tuturor celor ce vor să o primească, așa cum spuneau iezuiții. Ca grația să se coboare asupra ta, trebuie să fii ales de Dumnezeu, trebuie să fii predestinat, căci lumea se împarte în aleși și nealeși. Aceștia vor geme toată viața în zadar. Orice am face, sîntem sau pierduți sau mîntuiți pe veci. Neștiind care îi este soarta, omul trebuie să se poarte pururea bine, ca să nu piardă posibilitatea de a primi, eventual, grația. Janseniștii propovăduiesc o viață de sacrificii, de curăție sufletească și se ridică în contra moralei prea indulgente a iezuiților. Toate aceste învățături se găsesc în cartea episcopului de Ypres, Jansenius (1585—1638), intitulată „Augustinus” (1640) — deoarece cuprinde în esență învățăturile Sf. Augustin. Numelui acestui episcop se datorește acela de „janseniști” care s'a dat adepților acestuia și ai prietenului său, abatele de St. Cyran. La Port-Royal des Champs, la S. V. de Versailles, era un schit de călugărițe, fondat în sec. XIII. În 1599 călugărița Jacqueline Arnauld (Mère Angélique) modifică felul de viață a schitului și la 1625 stabilește călugărițele — care erau prea numeroase — într'o mînăstire din Paris. Abatele de St. Cyran introduce învățăturile janseniste aici. Mai mulți laici și călugări, adepți ai acestei doctrine, se stabilesc la Port-Royal des Champs. Aceștia sînt „Les Messieurs de P. R.” sau „Les Solitaires”. Deschid aici școli („Les petites Ecoles”) unde învață între alții și Racine. Se studia aici mai cu seamă greaca, latina, logica, gramatica. „La logique de P. R.”, „Le jardin des racines grecques” sînt cărți celebre de ale Solitarilor. Învățați ca Lancelot, Nicole, Lemaître fac taina acestui așezămînt, unde mai tîrziu, în alt corp al clădirii, vine și o parte din călugărițele mînăstirii dela Paris. Sufletul acestei organizații era Le grand Arnauld (1612—1694), frate cu Mère Angélique. Cu toții duc o viață austeră, de sînși — închinată rugăciunii, studiului și cultivării pămîntului. Se descrie regiunea (o vale sălbatecă, mlăștinoasă, iaz, păduri) și se evocă viața de mînăstire, între aceste dealuri domoale, slujbele religioase, corurile, meditațiile prelungite seara tîrziu, în pridvoare răcoase. Se descriu persecuțiile numeroase care au nimicit organizația. La 1704 Solitarii sînt alungați din mînăstirea care e dărîmată, din ordnul

lui Ludovic XIV, la 1710, iar osemintele Solitarilor, desgrogate și aruncate. De pe urma lor au rămas însă frumoase învățăminte: obiceiul de a citi scriptura, tonul serios în literatură, directive nouă și sănătoase în pedagogie, etc.

Cartea lui Jansenius fiind condamnată de Papă și de Sorbona, care găsesc în ea cinci propozițiuni eretice, janseniștii protestează, iar după excluderea lui Arnauld dintre teologi, ei se agită și se gîndesc să răspundă în public învinuirilor iezuite. P. e însărcinat cu acest răspuns. Scrie atunci *Les lettres provinciales* — 18 scrisori, în timp de 14 luni. Le intitulează astfel, pentru că le dă ca adresate „a un provincial de ses amis” și le semnează cu un pseudonim: Louis de Montalte. În ele studiază, într'o formă atrăgătoare, cu scînteietoare dialoguri, chestia grației, morala iezuiților și diferite alte chestiuni teologice. Se expune — scrisoare cu scrisoare — un rezumat succint al conținutului acestei scrieri. Se scoate în evidență verva neobosită a autorului, atunci cînd atacă pe teologii Sorbonei, cunoștințele lui vaste și pătrunderea lui, discutînd chestiunea grației divine. Prin unele citate se arată felul cum P. scoate la lumină nedreptatea condamnării lui Arnauld și păcatele iezuiților, cărora le atribuie o morală oportună și ipocrită. Se scoate mai ales în evidență, din această scriere, ceea ce mai ales azi ne interesează în ea: arta scrisului. E un fel de piesă de teatru, vie și atrăgătoare în multe locuri (dialogul dintre autor și un părinte iezuit). Aceste pagini au fost alăturate de comediile lui Molière, al cărui înaintaș chiar a fost considerat P. din acest punct de vedere. Se arată că procedeele lui P. sînt dramatice în „Provinciales”: exagerează, insistă mai ales asupra punctului slab al adversarului, scoțînd în evidență ridicolul. Tonul, de cele mai multe ori ironic, devine revoltat cînd vorbește de urma cea mai utilizată de adversarii săi, calomnia. Găsim în această carte un stil extrem de natural și o mare doză de spirit de observație. Prin această lucrare — un model de pamflet — P. crează limba polemică. Se povestește succesul extraordinar ce l-a avut apariția acestor scrisori (1657), despre care Voltaire a spus că alcătuiesc „cea dintîi carte de geniu, în proză”. Prin ea P. introduce preocupări teologice în literatură, după cum Descartes a introdus pe cele filozofice.

Lucrarea însă nu e e propiu zis terminată. Succesul ei nu-i place lui P., care-și amintește că are altă menire. Boala făcînd mari progrese, renunță din ce în ce la tot ce l-ar lega de lume și de bunurile ei. „Starea naturală a creștinului este boala”, spune el, și în această stare de suflet scrie „Prière pour demander à Dieu le bon usage des maladies”, un imn întru preamărirea suferinței care te apropie de D-zeu. Tot mai aproape cu sufletul de tot ce e divin și supraomnesc, scrie „Le Mystère de Jésus”, un fel de poemă, o meditație asupra morții Mîntuitorului, atît de pasionată, atît de vibrantă, că pare scrisă în versurile cele mai muzicale. „J'ai pensé à toi dans mon agonie” e unul din aceste versuri pline de clocoțitoare suferință și de resemnare curată. În timpul acesteia încep marile persecuții în contra janseniștilor. Neliniște, turburare între ploșii Solitari. Iezuiții le prezintă un formular prin care se condamnă cele cinci propozițiuni, cerîndu-le să-l iscălească. Îndoeli amare. Proteste. Toți vor trebui să-l semneze. Jacqueline moare în urma acestei

încercări, ca și Mère Angélique. P. mai izolat în credința sa continuă cu viața cea mai austeră. Își mortifică trupul printr-o centură de fer cu lepi, doarme pe patul gol. „Trebuie să nu iubești decît pe D-zeu și să nu te urăști decît pe tine“. Nimicîl de boală, e transportat în locuința surorii sale (D-na Périer), unde moare în cea mai desăvîșită piețale creștinească, „sans jeter un cri“, la vîrsta de 59 ani (1662), vîrsta la care a murit și Eminescu al nostru. La autopsie s'au găsit pe părțile inferioare ale craniului două mici adîncituri, ca niște urme de degete, pline cu sînge închegat și intrat în putrefacție, care începuse să gangrenizeze creierul.

Din acest creier a țișnit o operă divină, de o supremă frumusețe: *Les Pensées*. — P. voise să scrie încă de mult o apologie a creștinismului, dar boala nu-l îngădui să-și atingă acest scop. De aceea a aruncat pe hîrtiuțe găsite înîmplător, rînduri fără legătură prea vizibilă între ele, toate scrise noctele (adesea scria culcat), în timpul marilor chinuri fizice. Adunate cu piețale, aceste hîrtiuțe au fost lipite pe foi mari și după ele s'a tipărit volumul cu titlul de mai sus. Ediția veritabilă însă e dată abia în secolul XIX. „Gîndirile“ conțin materialul care trebuia lucrat. În ele autorul își pune problema vieții omenești, a neamului lucrurilor, a soartei omului dincolo de moarte. Trebuie să credem fără a raționa. „Dieu sensible au coeur non à la raison“. Religia e o chestie de inimă. P. filozofează fără să aibă aerul că face acest lucru, fără a prezenta un sistem filozofic. Studiindu-i opera, studiezi evoluția unui suflet format și cizelat de suferință. Lucrarea nu are un plan; încercările de a descoperi unul au dat greș, ca și încercările de a reconstitui brațele Venerei din Milo. Adresîndu-se indiferenților în materie religioasă, P. vrea să arate nenorocirea omului care n'are pe D-zeu în inimă și fericirea celui care l-a găsit. Se caută totuși a se urmări o oarecare așezare logică a materialului și se scoț în evidență ideile conducătoare: omul e orb, în ceea ce privește soarta lui. E primul semn al nefericirii care îl apasă. Cu cît însă omul vrea să uite, în distracții, condiția sa în lume, cu atît răul crește. Se arată slăbiciunile omului, mizeriile și josniciile ființei sale. Rațiunea omenească nu e atotputernică. Adevărurile sînt șubrede și relative („Vérité au deçà des Pyrénées, erreur au delà“). Mîntea singură nu poate rezolva marile taine. Toate facultățile noastre ne înșală. Omul e izolat în neant; totuși nu e așa de nenorocit, deoarece își dă seama de nefericirea lui. Nenorocirile sale sînt acele ale unui „rege deposedat“. Omul este „un roseau pensant“. Într'insul e un contrast înspăimîntător între mizerie și măreție. Deoarece filozofia nu poate explica enigma, omul să asculte glasul lui D-zeu. Creștinismul vede și explică în totul conflictul dintre bine și rău care se petrece în noi. Rațiunea luptei între rău și bine trebuie căutată în dogma căderii. Păcatul originar îl putem anihila prin ispășire. Cine crede devine măreț și curat. Credința e totul. Speculațiile rațiunii sînt sterile. P. se ocupă apoi de miracole. — În cartea acestuia găsim logică, sensibilitate, emoție, și strigătele de durere ale unui suferind. Cartea e o întreagă poemă și maximele ce cuprinde, dar mai ales imaginile din ea o apropie de sufletul nostru modern, care găsește în paginile ei vorbe de îmbălsămată alinare. Se citează numeroase maxime din această carte, ca și imagini îndrăznețe și ingenioase, expresii lapidare și profunde: „Rîurile — drumuri care merg“. — „Tăcerea veșnică a

acestor spații infinite mă înspăimîntă“ etc. Se analizează pe scurt stilul acestor „Gîndiri“, plin de simplitate, elocvență, lirism, ironie, precizie.

Vorbitorul încheie: „Deși găsim și în „Gîndiri“ exagerări, deși autorul propagă prin ele de multe ori un creștinism aproape imposibil, totuși poezia acestei cărți este cea mai înălțătoare și mai mîngietoare lăudată, este poezia suferinței. Printre titlurile romanelor mai nouă franceze, am înfălișat unul foarte semnificativ și cu un mare, cu un nebănuit fond de adevăr: „Il y a une volupté dans la douleur“. Este o voluptate în durere, voluptate pe care numai cei deprinși cu suferința acută și stăruitoare o pot resimți. Este o voluptate singulară în deziluzii, în pasiunea mistuitoare și mai ales în renunțarea „liniștii și deplină“. Un cunoscut, cu mai mulți ani de zile în urmă, mi-a arătat icoana vie a acestei altitudini. Silit de cerințele crunte ale unei boli ce l-a răpus, renunțase la tot ceea ce ne-am deprins a numi „bunurile vieții“. Nu-i rămăsese decît plăcerea studiului. A trebuit să renunțe și la aceasta. Meditațiile îndelungi, pe fotoluri de suferință, îi oboseau cugetul. Voia să doarmă, să uite de tot. Insomnia îi îndepărta ultimul refugiu. O umbră, fără preocupări, fără nici una din consolațiile ființelor viețuitoare, simțea totuși voluptatea de a-și asculta anemicile-i simțuri că vibrează și i s'ar li părut o lașitate să întrerupă de bunăvoie această vibrație „dureros de dulce“. În „Pensées“ surprindem strigătul acesta de tragică bucurie a unui muribund; ea este evanghelia sufletelor îndurerate. Prin ea învățăm să ne reîntorcem inima către isvoarele curate ale credinței, suprema mîntuire. Nu o credință steampă, mecanică, plină de formalism și de mărșăviri, ci înălțarea domoală către lumi de curățite sufletească și de extaz. În cartea lui P. găsim — ca și în liniștea catedralelor — puncte de contact cu infinitul și „tăcerea veșnică“ a acestui infinit nu ne mai înspăimîntă, cînd auzim în preajma noastră glasul sfîltătorului sublim. Fără îndoială că trebuie sufletul într'un anumit fel cizelat ca să poți gusta accentele mărețe ale acestei cărți. Nu trebuie să o deschidem cum am deschide un roman oarecare, ca să ne distrăm o clipă-două în orice împrejurare a vieții și cu gînduri străine învălmășindu-ni-se în minte. Pentru asemenea celtori, cartea aceasta își va ascunde frumusețile și dacă atunci cei care ar folosi-o ar exprima nedumerire, li s'ar putea răspunde parafrazînd rîndurile dintr'o mîlastră povestire: „în zădar căutați aceste frumuseți, dacă ele nu există în voi“. Lui P. i-a fost dat să trăiască el „durerea pe care lumea n'o mai simte“ și de aceea la tricentularul său, acest neîntrecut poet trăiește de viața pe care opera i-o lănuște și de viața pe care sufletele noastre i-o împrumută. Omul acesta „a cărui inteligență s'a înălțat spre inimă“ din noaptea de extaz care l-a creat, e viu în noi prin toate înfățișările personalității sale variate. În manuale de istorie literară se arată aspectele acestei personalități. Se vorbește în ele că în P. găsim un credincios, un bolnav, un geometru, un ascet și un apostol. În noi trăiește *credinciosul* P. cu misticele lui extaze, îndrăgostitul de D-zeu, cel care-și ținutise nădejdea vieții în religia curată. Trăiește în noi *bolnavul* P., cel care din suferință și-a creat o nouă religie; cel care în agonia sa a gîndit la noi oamenii și la creatorul nostru, cel care a gemut lînzînd spre cel Atotputernic și a crezut că boala te purifică și te apropie de locașul ingerilor. Trăiește în noi *geometrul* P.

Logica sa sigură ne urmărește și ne deconcoartează. Așa pasivă și totuși atât echilibrată și gândită, oblat în esențele ei de exagerare și mai ales atât finețe! Trăiește în noi *oposita* P., cel care a găsit voluptăți necunoscută de muritori în mortificarea trupului și în zăvălul inimii. Cel care n'a fost „fata legată de o mână de pământ”. Sfințul care a reușit felul de viață al părinților degetului. Trăiește în noi *oposita* P., cel care din durul său a vrut să împărtășească și altora, căci aproape că n'era fete și pentru ei și-a jertit existența. E al nostru în toată înfățișarea operei lui care nu mai e literatură, e o „bucătărie din inimă lui ruptă”. Problemele care în discurs sînt cele care ne urzescem, soluțiile sale sînt cele la care ne conduse gândirea modernă. Viața lui e cel mai complex simț al lumii pentru un ideal atât de înalt încît, vorba lui Eminescu, „se înalță tot mai sus, ori să nu-l poți ajunge”. Simțăm acea pentru a-și elibera sufletul din cătușe străine, chinul de a te înălța spre culmi pe care omul obișnuit nu le zărește și nici nu le bănușește. În nici o operă n'au fost nici dorurile evocate decît în suspinele melancolice ale acestui muritor. Ce lecție minunată de educare a sufletului în existența acestui veșnic suferitor! Ce recomandări a să admirăm acestor din tumulturile și din proza vieții omenirii exemple de rezonanță holărită și supraomenească! Să înveți din opera aceasta că viața mai poate fi privită și sub alte înfățișări decît cele care însumă satisfacerea simțurilor, neluajele. Să știi măcar — nimeni-ți de altfel ceea pe care crezi că ușor chemat să pășești — că se pot considera plăcerile înaltului ca niște scule expuse în vitrine și să ai curaj pentru cele curvinte înțeleptului Seneca: „se de înmormînt de care n'au nevoie!” În jurul să chocotească valurile pământului, să exale alături mizerii păcatelor și nimic din acest sau din altul lor să nu te atingă. Să renunți înșuși și deplin la tot ce iese afară în înimă gândurile nebănuite. Să guști fectarea de a nu mai dori nimic. Să ai osemptămintă pentru cei slabi, pentru victimele pasiunilor noastre, pentru cei ce nu-și pot înfrîna paturile și nu cunosc cea mai înaltă virtute păcătoasă: renunțarea. Să ai satisfacția că prin criza morală pe care o străbui — criza nebănuită de cel care la înmormînt — sînt să mărești calitatea de viață din omenire, prin contribuția cinstită a sufletului tău. Să ai mulțumirea că pe cînd te înalțai în lina uragane de prefăcerea morală, pe cînd îți treguși sufletuși prefăcînteni, poți totuși trece senin prin viață, fără să trezești durimă sufletelor vestede. Și să găsești, în sfîrșit, că orice clipă a trecătoareii tale existențe poate fi cinstită, curată de aceste miraculoase înșușiri pe care și le oferă grația și stăruia.

Asemenea elemente de prefăcerea a ființei noastre întregi se pot desprinde din opera lui P., operă care în acest caz poate însemna pentru sufletele înțeleptului plină de glorie.

Durina ședinței: două ore și jumătate.

20 iunie 1923

De Președintele, vestind marirea prozatorului N. N. Beldiceanu, vorbește câteva cuvinte ca să caracterizeze contribuția literară a acestuia. Este al poeziei N. Beldiceanu — o țară originară și un urmaș modest al lui Alexandru, prin unele pasteluri ale sale. — N. N. Beldiceanu a scris câteva volume de nuvele și schițe, în care trăiește subiectele omile, fără orizonturi largi, și surprinde un mediu cu preocupări mărunte și sărace, lucrînd să meargă cu pietate pe urmele D-lui Sadoveanu, evocînd — cu mult mai puțin mijloace — o parte din lumea evocată de acesta, folosînd, cu unii mai puțină artă, același procedeu, B. a fost totuși un cultivator serios și conștient al scrisului.

Din profesorii M. Rădulescu amănă moartea profesorului universitar C. Demetrescu-Iași. Vorbește de toată activitatea acestui luminaător și încredințat, care timp de o jumătate de secol a fost profesor și căre a rălat în legătură cu toate teoriile pedagogice, să dea o nouă îndrumare învățămîntului nostru. Se arată contribuția adusă de prietenii și cultura acestui profesor la întocmirea regulamentelor școlare și mai ales interesul cu care și-a susținut în parlament convingerile sale în legătură cu reforma învățămîntului din 1898. — Că profesor de Pedagogie la Universitatea din București. C. Demetrescu-Iași, printre adevărații culturi și cu o inteligență schipitoare, a știut să facă din prelegerile sale cele mai plăcute și folositoare ore de curs. Se vorbește de talentul său de a preda o știință teoretică așa cum e Pedagogia, pe care o exemplifică în așa fel că niște lucruri urezreau, prin schemele grafice ori exemplele vii, foarte abstractizante. O expunere clară, concisă, plină de imagini poetice și exemple din viața înconjurătoare, făcea ca prelegerile să fie auzite să adăucuse pentru totdoruna în mijlocul celor ce ascultau figura simpatică a profesorului ce te învățau într-o atmosferă simplă și serioasă. — Străduindu-se a da, prin seminații de aplicații, o îndrumare practică a studiilor teoretice, și caracterizînd toate opere se didactice și „tactul pedagogic” pe care dorea să-l înalțe încredințarea din elevii săi și poseda într-o desăvîrșită măsură înălț în ambele cele ce l-au caracterizat și era exemplul cel mai cin al convingerilor sale.

Încînd la un alt profesor, dispărut cu câteva luni mai înainte, D-ra R. vorbește de sufletul de poet al profesorului *Hilbrand Frolo*, care în orele de curs știe să înalțarească textele venind dintr-o inimă încredințată cu o cultură cinstită din cele mai adevărate. H. Frolo și-a manifestat preocupările sale literare într-un volum de poezii și într-o sumă de traduceri în versul din poezii italiene și franceze. Întreaga activitate și-o concentrase însă în jurul carierei sale de profesor, pe care o încredințase cu toată dragostea. — Se vorbește de altmăd să lucrare materializată: o traducere din *Analele lui Tacit*, și se arată că viața sa simplă și încredințată unui muncii fructuoasă a fost întreruptă de o boală ce l-a căptit prea de vreme. Pierderea unui suflet înțelept și încredințat este o pierdere cu atât mai cinstită cîtă, cu cît H. Frolo trebuia să conducă și să aprindă înălț în multe suflete. Euse dragostea pentru cultura și poezia poporului nostru.

La urmă D-ra R. vorbește despre un scriitor străin, morit de curînd: *Pierre Loti*. Amintește pe scurt cîteva date din viața lui Julien Viaud, — cunoscut ca scriitor sub pseudonimul P. Loti — și arată care au fost împrejurările ce l-au deșteptat în suflet dorința de călătorii și țări depărtate ce-l hotărîște pentru cariera de marinar. Din viața sa pribeagă au isvorit operele sale exotice: „*Azyadé*“, „*Le roman d'un spahi*“, „*M-me Chrysanthème*“ și altele. În toate găsim, pe lângă note și impresii de călătorii, amintiri și mărturisiri intime ce ne fac cunoscute viața și locurile pe unde a trăit autorul. — Operele în care își desăvîrșește talentul său de povestitor sînt „*Mon frère Yves*“ și „*Pêcheur d'Islande*“. Cu o putere și viziune neîntrecută, face să trăiască în aceste romane cu o intrigă foarte simplă, toată Bretania cu obiceiurile și locurile ei, cu privilegiile și întimplările triste. Aceiași atmosferă duioasă și apăsătoare se desprinde și din romanul „*Mutuelot*“ în care simțim aceiași soartă vitregă ce copleșește pe toți eroii lui Pierre Loti. În romanul așa de cunoscut, „*Les Desenchantées*“ ne descrie viața umilă și nenorocită a femeilor turce. — Închee cu caracterizarea pe scurt a întregii opere ce se desfășoară într'un cadru exotic. Caractere simple și duioase răsar dintr'o povestire de dragoste cu sfîrșit trist, ce învâluie într'o atmosferă melancolică frumoasele descrieri de natură. În romanele sale, P. Loti își încheie viața reală a amintirilor sale și o trăiește pe aceea a visurilor pline de poezie cu care-și întregește viziunile depărtatelor sale călătorii.

Biblioteca Societății, elevul *Gurău Teodor*, din cl. VII, expune modul de funcționare a bibliotecii, indicînd volumele cumpărate și donate, numărul cefitorilor pe clase, etc.¹⁾

Secretarul Societății, elevul *Rădvan Ioan* din cl. VIII, în darea sa de seamă, face un tablou de profesorii și membrii care au dezvoltat disertații, care au citit recenzii, dări de seamă, poezii alese, care au făcut comunicări, observații asupra lucrărilor, care au recitat versuri, în cursul anului încheiat.²⁾

D-l *Președinte* arată că ședința ultimă fiind o ședință festivă, a crezut că nu trebuie ocupată cu dări de seamă în legătură cu gospodăria Societății: ele s'au făcut acum, afară de cea a Casierului, deoarece socotelle nu sînt încheiate, activitatea Societății fiind în curs. Aceste socoteli se vor arăta — după încheierea activității — comitetului Societății și vor fi publicate, ca de obicei, și în Anuar³⁾. Vorbește, în scurt, despre mersul lucrărilor în acest an; găsește unele elemente de progres, deși asupra lînerimei, pretutindeni în timpul din urmă, n'au suflat vînturi tocmai prielnice. În șapte luni s'au ținut 26 de ședințe, bine alimentate de variate lucrări. Din comitet citează în special numele casierului Teodosiu, care și în acest an a fost sufletul Societății, prin munca ce l-a covîrșit uneori, fapt care nu a putut să facă a nu se vedea continua lui bunăvoință. Cei alți membri, dacă uneori au dat mai puțin decît puteau, alteleori au dat mai mult și aceasta a adus echilibrul de care mersul So-

cietății avea nevoie. În cele ce urmează D-l Președinte arătînd felul cum s'a organizat serbarea de duminică 24 iunie, comunică o serie de mă suri în vederea reușitei ei și schițează deasemenea cuprinsul viitorului „Anuar“.

Eleva *Brătescu Ortansa* din clasa VII face o dare de seamă despre romanul „*Maria Chapdelaine*“ de Louis Hémon, roman cu subiect din viața canadiană. Asupra autorului se cunosc puține date; născut în 1880 la Brest studiază dreptul și un curs de limbi orientale. Începe de timpuriu să scrie și în 1906 și 1908 are chiar două nuvele premiate. Hémon este însă o fire îndrăgostită de liniște și singurătate, de aceea îl atrage Canada, unde se simte foarte mulțumit și unde scrie și romanul său. Moare tînr lăsat de tren.

Din tot cuprinsul romanului se desprinde cunoașterea adîncă, din partea autorului, a vieții și a obiceiurilor canadiene.

Maria, fiica bătrînului Samuel Chapdelaine, iubea pe François Paradis, un prieten din copilărie, care moare însă înzăpezit în pădurile străvechi ale Canadei. Odată cu această veste se spulberă și singurul vis al Mariei. Cel ce-l gădusese vestea îngrozitoare fusese Eutrope Gognon, tînr ce ținea mult la Maria. Intr'o seară, aceasta cunoscă pe un tînr, Lorenzo Surprenant, care stătea în oraș și care cu povestirile lui, minună pe Maria. Nu peste mult ascultă Maria propunerea lui Lorenzo de a-i fi soție și peste cîtiva vreme, cu sfioase cuvinte, îi ceru și Eutrope mină.

Gîndurile o chinuiau acum pe Maria, care nu știa ce trebuie să aleagă. Ea alesese pe François, nu l-a fost dat însă să-l aibă. Acum o atrăgeau desigur mult mai mult străzile largi și inundate de lumină și toată viața de oraș pe care ar avea-o de l-ar lua pe Lorenzo. Voci din cer însă nu o lăsară să în un drum greșit și o sfătuiră cu multă tărie să ducă viața la fel cu cea dusă de mama ei, viață închinată numai familiei și pămîntului pe care îl iubise cu patimă. De aceea, sfios, răspunse și ea lui Eutrope că primește cererea sa.

Analizînd persoanele din romanul lui Hémon, vom vedea caractere, tipuri și flecure va avea cîteva din trăsăturile Canadianilor; Maria e religioasă și foarte răbdătoare, tatăl și mama sa, foarte iubitori de pămîntul lor și oameni ce păstrează cu sfințenie tradiția.

În ce privește forma, romanul e presărat cu numeroase provincialisme ce ne arată că Hémon era un bîn cunoscător al dialectului canadian, apoi găsim numeroase descrieri măiestri introduse și care aduc mereu o notă nouă.

Subiectul, ales dintr'un domeniu puțin cunoscut cefitorilor, mărește mult interesul romanului.

Toate aceste calități au făcut ca romanul să fie așa de bine primit și din 1915 pînă acum să apară în 650 de ediții.

Durata ședinței: un ceas și jumătate.

1) Vezi partea a treia a acestui „Anuar“: *Situația generală a Societății*.

2) Idem.

3) Idem.

Ședința Nr. 26

24 iunie 1923

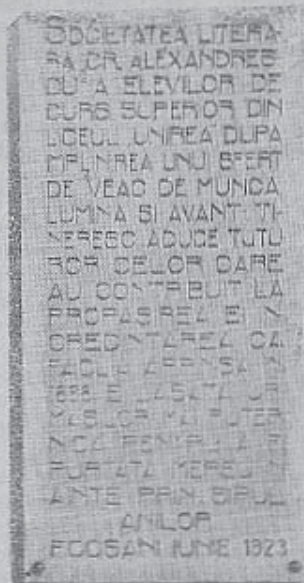
Ședința aceasta a însemnat pentru Societatea „Gr. Alexandrescu” cea mai măreață și mai neuitată serbare din timpul întregii ei activități. Se încunună în acea zi o muncă de un sfert de veac. Erau de față foști membri din prima ca și din multe serii trecute, foști președinți ai Societății, prieteni ai ei, elevi și elevi. Pentru această serbătoare, D-l G. Alexian, avocat în București, fost membru al acestei alcătuiri școlărești și actual membru de onoare al ei, a donat o placă de marmoră, punind să se sculpeze pe ea inscripția comemorativă ce l s'a trimis de către Societatea „Gr. Alexandrescu”. Placa s'a așezat pe pereții din dreapta al sălii de intrare a Liceului și a fost inaugurată în această zi. La ora

10 jum., după un „Te-deum” oficial de Părintele I. Bontea, toți asistenții au trecut în Sala de solemnități a Liceului unde s'au ținut cuvântările ocazionale, în ordinea următoare: Domnil I. M. Rașcu, președintele Societății, G. Mișiora, avocat și fost membru al Societății în cel dintâi an de activitate a ei, Mihail Rărinceanu, profesor universitar și fost membru al Societății, V. V. Haneș, profesor la București, fost președinte al ei, C. Popescu-Gruia, profesor la Ploiești și membru de onoare al Societății, I. Făcăoaru, președintele Cercului stu-

aplauze entuziaste multe din spusele vorbitorilor. A fost o ședință de înălțare a sufletului, căci toți cei de față alcătuiau parca o familie, ale cărei preocupări erau îndreptate în aceleași direcții: cizelarea sufletului tinerimei, prin cultivarea Frumosului, a Binelui și a Adevărului.

În seara aceluiași zile, la Teatrul Comunal din localitate, D-l profesor Ovid Densusianu a desvoltat, în folosul Societății noastre care-l invitase, o conferință: „Între literatură și viață”. — Un public numeros a urmărit documentata expunere, pe care D-l Densusianu a binevoit — la cererea noastră — să ne-o trimească într'un amănunțit rezumat, pentru a fi publicată în „Anuar”.

Reproducem, în cele ce urmează, cuvântările din ședința de dimineață,

dențesc putnean, M. Mavrodin, profesor la Oradia-mare și fost membru al Societății, elevul I. Diaconu din cl. VIII, G. Alexian și Al. Georgiadi, Directorul Liceului. În mai bine de două coasuri, vorbitorii au căutat să evoce duiioase amintiri, să arăte direcțiile urmate în cei douăzeci și cinci de ani de viață a Societății, să arate ce s'a putut face în această vreme pentru educarea minții și sufletului școlărilor și să analizeze foloasele rezultate de pe urma unei îndelungi activități. Publicul a ascultat într'o atență reculegere aceste cuvântări, subliniind cu

Cuvântarea D-lui profesor I. M. Rașcu, președintele Societății literare „Gr. Alexandrescu”.

De ani de zile ținem ochii fixați pe această clipă luminoasă pe care o trăim astăzi. Popasurile mai lungi sau mai scurte din viață îți dau nu numai prilejuri de reculegere, ci și pulința de a-ți controla forțele de care dispui, de a-ți da seama de repeziciunea mersului tău de pînă atunci și brațele încărcate cu florile culese în treacă de-a-lungul drumurilor aride îți orăți mai viu rezultatele silinșelor tale. După repetate și scurte popasuri, întă-ne astăzi ajunși la o răscruce largă. Cînd ai pornit pe căi înlinse și spinoase, știu că la prilejuri ca cel de azi, so-sind în locuri spre care de mult te îndreptai, ar putea să te aștepte cunoscuți, să te întimpine cu urări duiioase de bun sosii, să-ți lase înaintea zîmbindu-ți. Îi prevedeam de mult. Ca și călătorii care, în goana vertiginosă a trenului, au de departe viziunea persoanelor de gări înțesate de lume și noi presupuneam — nu mulțime de inși adunați înîmplător — dar presupuneam unele suflete înțelegătoare care să ne aștepte, între-zăream privirile vesele de înfîlării dorite și ne pătrundeam cu anticipație de înțelesul vorbelor calde pe care le vom auzi rostindu-se.

Și ce fericiți simțem astăzi, cînd găsim vibrînd în jurul nostru acest aer de serbătoare aleasă! Societatea noastră, cunoscînd ani de-a-rîndul aproape numai „zile lucrătoare”, se simte, în persoana membrilor și a conducătorilor ei, adînc mișcată, cînd se vede astăzi încadrată de fast și cînd se vede chemată să contempleze o activitate, pe care ea a întîr-pat-o zi cu zi, cu sforțări uneori grele, dar toldeana cu dragoste de muncă și cu nădejde de mai bine. Răspîntia aceasta largă, în care ne înțîlim și cei sosiți mai de mult, veniți întru înțîmpinarea noastră și cei acum ajunși la ținta urmărită, este prilej de recunoaștere și de bucurie.

Prezența în mijlocul nostru a unor distinși invitați, ce s'au grăbit să răspundă binevoitor chemării noastre, desăvîrșește atmosfera de serbătoare a acestei ședințe.

Dar ceea ce îmbălsămează pentru noi aerul festiv al zilei de azi, ceea ce în clipe de pronunțat optimism nu am îndrăznit să-l prevedem, este faptul că un renumit învățat al nostru, D-l profesor universitar Ovid Densusianu, a binevoit să primească a desvolta o conferință, în aceeași zi care încunună activitatea de un sfert de veac a Societății. Regretăm că împrejurările l-au oprit să asiste și la această ședință, dar nu putem să nu spunem cu acest prilej că Societatea „Gr. Alexandrescu”, mai ales în desfășurarea din urmă a activității ei, îi datorește enorm.

Conducătorii acestei Societăți au învățat la școala D-sale: la școala activității neconținute, la școala străduinșelor nobile, a atitudinilor hotărîte, a trudei dezinteresate, a științei și a Artel senine, a perseverenței și a datoriei. Se mindresc dacă au reușit să împrumute cit de puțin din aurul acestor strălucite însușiri și ar fi pe deplin răsplățiți știind că au putut sădi, măcar în puține din sufletele ce le educă, ceva din tezaurul pe care au fost fericiți să-l admire — ca pe niște înalte piscuri înșorite și greu accesibile — în școala la care pioși au urmat.

Tot ce s'a putut face mai bun la această Societate, în ultimii ei ani de activitate, se datorește în mare măsură dislinului profesor care ne onorează dându-ne concursul. Directivele sale, de însemnătatea cărora ne-am pătruns cu toții, au fost aici cu credință aplicate — dragostea de literatură noastră și de cea franceză, dela D-sa am învățat să ne-o sădim mai adânc în suflet; cultul poezilor și al idealismului ce împăraștie operele lor tot din acest izvor au pornit și ne-au arătat în viață aspecte nouă și înțelesuri luminoase.

Pentru toate aceste daruri alese, pe care D-l profesor Densusianu ni le-a oferit din belșug, pentru sacrificiul vremii sale prețioase, pentru ajutorul moral și material pe care ni-l dă și pentru faptul că D-strău, toți cîți sinteți de față, ați răspuns chemării noastre, interesîndu-vă de activitatea desfășurată de noi aici, ce pot însemna slabele noastre mulțumiri și toate vorbele ce-am încerca să le spunem? E o recunoștință care ar avea nevoie de alt mijloc de manifestare decît graiul adesea încolor. E sufletul ce palpiță și care prin aceasta ur vrea să exprime totul.

Seara e obiceiul să recapitulezi ce ai făcut în cursul zilei. Deoarece ziua noastră de muncă a fost lungă, sintem nevoiți să ne ducem cu privirile deocamdată mai aproape, în anul care se încheie. În cele 26 de ședințe ale lui, s'a continuat planul de activitate schițat în anii de după război; s'a urmărit actualitatea, anunțîndu-se evenimentele mai importante din lumea literară, moartea scriitorilor romîni și străini și caracterizîndu-se pe scurt operele nou apărute. Stabilindu-se legături între aspectele literaturilor streine, franceze în special, și romînești, s'au scos în evidență înrudiri instructive și geneze de scrieri. Anul acesta, în privința disertațiilor, s'a urmărit să se dea în alt ciclu — ca acel despre opera lui Gr. Alexandrescu din anul trecut — aspectul scrierilor clasicele noastre, așa încît „Anuarul“ al patrulea, cel jubilar — pe care nădăjdum, cu toate enormele greutăți materiale, să-l putem tipări — să prezinte, alături de celelalte trei apărute pînă acum, un repertoriu al literaturii romînești și franceze, destul de variat.

S'au comemorat date însemnate din istoria literaturii și scriitorii celebri ca: Daudet, Gautier, Banville, Renan, Pascal. S'a continuat studiul producerilor literare ale unor scriitori pulneni și cultivîndu-se în special opera poezilor, nu am uitat un mare cîntăreț al neamului care se odihnește într-o grădină înverzită, la margina Focșanilor. La mormîntul lui Duiliu Zamfirescu, în ziua de 6 iunie, membrii Societății au făcut un pios pelerinaj, în care s'a evocat opera celui dispărut.

Ducîndu-ne mai departe în urmă privirile, la începutul activității de după război a Societății, care în această vreme a primit numele de „Gr. Alexandrescu“, la perioada acestor patru ani de muncă, timp în care, în mai bine de 100 de ședințe, am lucrat după puterile noastre, oțelindu-ne în acțiune și în stăruință, — sintem dator să semnelez partea accentuală de contribuție pe care colega mea, D-ra profesoară Rarincescu, a adus-o. În special în acest din urmă an D-sa n'a știut ce înseamnă odihna, muncind pentru Societatea a cărei secție de eleve o conduce, expunînd lucrurile în ședințe, celînd încercările membrilor, dînd sfaturi, îndemnuri și fiind totdeauna pildă, prin activitatea D-sale, tuturor

acelora care ne-au apreciat munca. Li mulțumesc pentru această colaborare dictată de cea mai înaltă dragoste de școală, pentru această prețioasă contribuție, care de multe ori a făcut cu puțință mersul mai departe al Societății, stîngerii poate fără acest „aport“ dezinteresat și fructuos și desigur că membrii Societății își vor aminti întotdeauna de rivna pe care D-sa a știut s'o depue, în anul jubilar al Societății și în cei premergători lui, ca să le încununeze mintea cu florile cunoștințelor bogale.

Privirile acuma îmbrățișează un orizont mai larg și ajung la cel dintîi an de activitate a alcătuirii noastre școlărești, în 1898, cînd o seamă de dascăli ai liceului „Unirea“, în frunte cu D-l Prof. C. Moisil, — a cărui lipsă astăzi o regretăm sincer — s'au gîndit să înjghebeze această societate literară, care în mulți ani a dat roade utile și care afară de unele pauze în activitatea ei, (cea mai îndelungă fiind cea din timpul războiului), — a ajuns astăzi la o vîrstă frumoasă, necunoscută, după cît știm, de nici o altă alcătuire similară școlărească.

Scriptele — împăraștiate în mare parte de urgia războiului — vorbesc puțin de trecutul ei, dar din rîndurile trunchiate rămase se pot descifra, ca de pe pietre de altare, atîta dragoste de școală a profesorilor care au condus-o, atîta dorință sinceră de a fi folositori elevilor și din partea foșilor membri atîta tinerețe de suflet, atîta entuziasm fertil și mai ales atîta grijă de a crește valoarea talanului dat lor în păstrare încît adesea mă pierd în această lume „de visări dulci și senine“ și nu puțin îndemn mi-a dat la muncă emoșia strecurată în suflet de foiletarea hîrtiilor galbene ce ascund o lume, pe care unii din cei de față au avut fericirea să o trăiască. Și mă simt și eu fericit că am avut norocul să prezidez această alcătuire școlărească în al 25-a an de viață a ei. Căci e o fericire să poți înșira anii în minte, ca boabele de mazăre, și să pipăi cu gîndul în cadrul fiecărui an rezultate armonice conturate. Aceste rezultate sint mai concrete exteriorizate în placa inaugurată astăzi, sint simbolizate de marmora sculptată, pe care înțelegerea largă și dragostea pentru un trecut scump ale unui suflet ales au dăruit-o Societății noastre. Mulțumim mișcați fostului conducător al Cercului studențesc putnean, D-lui avocat Alexian, membru de onoare al Societății noastre D-sale îl revin inițiativa, rivna și activitatea în vederea înfăptuirii acestei idei. Și D-sa, prin darul ce ni l-a făcut, a adăugit zilei de azi o nouă haină de serbătoare, nu mai puțin strălucită și colorată decît celelalte.

Li mulțumim, pentru că ne-a dat prilejul să sfîrșim ziua de lucru începută, liniștit și solemn. Li mulțumim, pentru că ne-a dat puțința ca, după o îndelungată zi de muncă plină de rivnă, după o zi cu cerul adesea acoperit de nori, după o zi cu ploaie rodnică și cîleodată și cu sporadice zîmbete de soare, să ne găsim acum, pe înserate, cu sufletul împăcat și vrăjii parcă de farmecul ce-l strecoară în fiecare cută a lui activitatea dătătoare de viață. Sintem ca acele filiațe deprinse cu sfortări grele și totuși înviorătoare, care — în cadre de podgorii odobestene — după o zi de trudă și de alergături, se reunesc în pridvoare largi sau în bătrîne cerdacuri de patriarhale zidiri, și acolo, „sub paza stelelor“ și a streșinelor ocrotitoare, privind înserarea ce-i învîlue ca o apă și ascultînd glasurile domoale ale crîngurilor și ale rodnicilor înțineri, povestesc

cu voci scâzute impresii de peste zi. În ei pătrunde răcoarea serei și se simt înfiorați de taina simplă a vieții, ce le apasă pe umeri, căci atunci ei o pot surprinde mai lesne — în acele clipe, când munca desfășurată de fiecare vibrează înădușit în ei, ca șgomotul surd al mării în scoicile sonore.

Îi mulțumim, pentrucă — dându-ne ocazia să ascultăm asemenea muzică — ne-a oferit clipe de serbătoare a inimii și a gândului.

Donatorul de azi — a cărui faptă ne oprim de a o mai aprecia, pentru a nu-i răni și mai mult modestia — și-a adus aminte de vremea „când visa în Academii” și a arătat, prin gestul său, că nu toată lumea poate considera școlile ca niște „galere albe” în care și-a istovit tinerețele. În rândurile ce le primesc dela unii din foștii mei școlari, cetesc regretul viu pentru vremurile senine când se băncile acestea, atunci atât de reci pentru ei; dela unii din foștii membri ai Societății primesc scrisori în care cetesc numai amintiri plăcute în legătură cu fosta lor activitate aici; — am auzit adesea membri mai vechi vorbind cu aceiași emoție despre munca închisă între pereții alcătuirii școlărești sărbătorită astăzi.

A fost desigur ceva care a corespuns cerințelor unor suflete tinere; erau necesități ce trebuiau împlinite și câtă mulțumire trebuie să aibă astăzi cel care a dat prilej acestor elevi să poarte cu ei pretutindeni în suflete icoana unor vremi de reculegere senină, când „lumea cea gândită pentru ei avea înălțime”. Placa de azi arată, mai mult ca orice vorbă, dragostea de trecutul acestei Societăți, din partea celor care au populat-o și, mai mult, dragostea de destinele ei, de urmași. — „Cria această de a-și lega viața de un lucru care va rămânea, spune Vlahuță, la care se vor uita urmașii cu drag, aceiași dutoasă întindere de brațe a celui care se duce spre cei ce o să vie este semnul unei simțiri alese și al unei bunățăți largi, înălțătoare”. Este aceeași goană a torțelor despre care s'a vorbit de atâtea ori — făclia ce trece din mână în mână, fără să se stingă, sau o mireasmă de grădini înflorite, ce ne atinge duos ființele trecând la alții și pierzându-se undeva în viitor. — E o revenire pașnică la mătă: din zbuciumul vieții ne amintim că într'un colț de provincie, departe, sînt băncile scrijilale pe care ne-am sprijinit odată coatele — și imaginea lor țirte după dinsele alte serii de imagini, care toate apar scâldate în soare.

O bucată de marmoră, în fond, nu spune nimic. Dar o bucată de marmoră așezată cu un anumit gând, într'un anumit loc, cu anumite cuvinte dăluite de suflet, poate fi mai elocventă decît un glas omenesc. Ea concentrează — ea o lenfilită, razele soarelui — aspirațiile, silințele unei generații, idealurile ei. Școala aceasta de idealism, ale cărei cursuri serile de elevi le-au urmat ani de zile, dorul de mai bine, neglijarea laturei practice, imediate a oricărei preocupări, sînt simbolizate de placa de marmoră, fixată în amintirea silințelor comune ale multor elevi, timp de un sfert de veac. Ea reprezintă avînt, încredere și tinerețe; ea reprezintă o credință, dar simbolizează mai ales, prin masivitatea și țărta ei, convingere și perseverență. Trebuie să ne educăm sufletul ca să știm a asculta glasul pietrelor. După cum lespezile din biserică bătrîne, cele de pe mormînte și chiar cele de pe caldarîmul drumurilor au graiul lor,

tot astfel lespezile comemorative, aceste troițe sculptate și fixate la răspîntii largi, ca acele la care azi am ajuns, sînt să vorbească celui care le ascultă cu înțelegere. Din literile lor vor picura pe creștelele celor ce vor trece pioși pe sub ele ploae de amintiri și de îndemnuri.

Veniți din cînd în cînd să priviți această placă, voi școlari adunați aici, dar mai cu seamă voi, cei ce veți părăsi în curînd băncile școliei. Veți simți în viață uneori nevoia de a lua contact cu trecutul acesta cristalizat în marmoră. Ca și cei care vin pioși, în mîni cu flori proaspete, lingă piața columbariilor — lespezi de marmoră fixate în zidurile ce încunjură crematoriile, lespezi ce arată un nume, în fața căruia atîrnă, credincioasă, o candelă — veniți și voi să aprindeți aici din cînd în cînd candelă credințelor renăscute, a dorului de muncă, a dragostei de ideal. E nevoie desigur, cîteodată, de o refacere suflețescă și de îndemnuri reconfortante pentru sufletele care uneori pot șovăi. Privind în reculegere piatră, veți retrăi clipele de azi și cele trecute. Veți evoca în minte șirul lung de ședințe modeste și monotone poate uneori, discuțiile în care ați pus tot avîntul și cunoștințele voastre, figurile camarazilor, cărțile pe care le-ați foiletat, băncile pe care ați stat. Și vă veți da seamă că nu poate fi parte mai rodnică și mai luminoasă în viața voastră decît aceea închinată muncii sănătoase. Vă veți aminti de cele învățate — vă veți aminti că „neactivitatea înseamnă moarte”, că odihna prelungă înseamnă vegetare, vă veți aminti poate vorbele, citate aici nu de mult, pe care jansenistul Arnauld le spunea camaradului său Nicole, cînd acesta, după o luptă încordată cu adversarii, mărturisea șovăelnic că e obosit și că ar vrea să se odihnească: „Veți avea eternitatea întregă pentru a te odihni”. Venind aici, veți întrezări mai limpede care trebuie să vă fie drumul mai departe; vă veți da seama că în jurul vostru nasc zilnic atîtea necesități ce reclamă lumina cunoștințelor voastre; vă veți da seama că este încă enorm de muncit; sînt pretutindeni terenuri nedesțelenite. Vă veți aminti vorbele — și astăzi de actualitate — ale lui Michelet, citate de I. Ghica: „Fericitiți sînteți voi, tinerilor Romîni; în țara voastră totul e de făcut — fiecare din voi se poate distinge și chiar ilustra prin fapte mărețe”. Vă veți aminti de expansiile de idealism ce le-ați cules de pe fiecare pagină a operelor poetice studiate aici — de strigătul clocolitor de dorinți al lui Th. de Banville:

*Plus haut! Plus loin! De l'air! Du bleu!
Des ailes, des ailes, des ailes!*

Vă veți aminti că v'ați deprins să apreciați nu numai realitatea faptelor, ci și visul — prea disprețuit uneori de oamenii practici; că ați găsit în cărțile ce-ite aici îndemnuri pentru pătrunderea și în lumea fantaziei și că de aceea operele poetilor, ale marilor visători, v'au atras mereu prin magia lor, deoarece ele puneau surdina pe sîrta vieții ce răsună adesea prea strident. Vă veți aminti vorbele pe care D-I Ovid Densusianu le spune într'o carte a sa, analizată într'una din ședințele noastre: „Cîteva versuri în care cineva lasă să vorbească visurile lui cele mai frumoase sînt o sugesțiune pentru întrezărirea unei lumi superioare, sînt o binefacere, un glas de lumină coborît în negurile, în pusturile altor

zile pe care ni-i dat să le trăim... Visul e ca nebuloasele ce se prefac în stele. Din ele răsar lumini în drumurile noastre, el dă putere, strălucire faptelor — fără el viețuă ar fi lipsită de cea mai frumoasă podoabă". Și atunci veți memora clipele din trecut, când unele versuri frumoase sunau în sufletele voastre mai puternic decât goarnea ce trezesc energii adormite și înseamnă chemare la luptă. Și vă veți da seama atunci că toate aceste binefaceri, toate aceste miraculoase balsamuri pentru suflet vin din isvorul curat al Artei și al Științei, pe care ne-am deprins să le cultivăm aici. Vă veți da seama că nu sînt plăceri mai mari în viață decât acelea ce vin din sforțările zilnice și încordările de a cerceta, de a cunoaște. Veți recita în gând versurile pe care D-l Ov. Deasulanu le scrie, într-o poemă a sa, despre aceste binefăcătoare preocupări:

*Să cucerești o parte din ce-ascunde
Nemărginița fără unde slăpnește,
Ca un tiran al vremilor, Necunoscutul,
Să vezi cum fiecare ceas îți limpozește
Întunecimile ce sufletul acoper,
Ce serbătoare poate fi mai sfîntă,
Ce cîntece de slavă pot flacări să aprindă
Mai nalle, mai uriașe
În inima trudită ?*

Și atunci, recunoscători, cu gândurile ingenunchiate în fața tablei amintitoare a tuturor sentimentelor ce vă vor înflora, veți rosti cuvintele aceluiași poet:

*Voi care mi-ați adus în suflet Pacea,
Voi care m'ați făcut să nu știu ce-i urtul,
Voi dela care am primit puterea
Să 'nalț castelul meu lângă ruine,
Cuvînte-ale Științei și-ale Artei
Fiți binecuvîntate — ca și psalmii
Ce mîngîiau pribegeii prin pusturi.*

Iată ce îndemnuri poate rosti o placă de marmoră.

Dar dacă, împlător, vînturi rele — cum au bălul nu de mull asupra liniei noastre — vor continua să mai sufle pe înlinderile ce veți străbate, dacă vă vor ispiți glasuri străine de cele ascultate pînă azi, dacă veți crede că drumul vostru e altul decât cel arătat aici, nu mai veniți niciodată să revedeți această placă. Prezența ei va fi pentru voi o mustrare — literele inscripției ei, sulși de foc ce vă vor sfredeli dureros gândurile. Lăsați-o mai bine prăfuită și uitată — aveți grijă să n'o zăriți nici în treacă, căci vederea ei, pentru cei care vor mai păstra în fundul inimei lor ceva din lumina de altădată, va fi chinătoare și fără milă. Mai bine să faceți ca vechii Greci, din perioada de decadență a țării lor, al cărei oratorii cereau ca tribuna de unde vorbeau și care se găsea pe

un promontoriu, să fie coborîtă, să nu se mai vadă de acolo marea întinsă, marea amintitoare a vechilor victorii navale, marea care-i privea cu o implacabilă mustrare, pentru nepuința și pentru păcatele lor.

Înceind, încredințez D-lui Director al Liceului darul frumos ce l-am primit azi și îl rugăm să facă a se păstra pentru viitorime simbolul unei munci modeste și stăruitoare.

Acestea am avut de spus elevilor mei, la capătul activității de douăzeci și cinci de ani a unei alcătuirii școlarești, la sfîrșitul activității mele și a lor de patru ani, în ziua în care îmi iau rămas bun dela membrii acestei Societăți. Am dorit să le conduc pașii pînă la această largă răsplată; dacă ași continua — deoarece îmi place totdeauna să duc lucrurile la un sfîrșit — simt că ar trebui să continui încă douăzeci și cinci de ani. Și — nu-i așa? — ar fi prea mult pentru o viețuă de om adeseori scurtă, cînd în cale îi se ivesc drumuri tot alt de folositoare, pe care de asemenea te simți chemat să pășești. Nu plec spunînd că Nicole că ași vrea să mă odihnesc. Dela călăuzele mele sufletești am învățat de mull că numai veșnicia îți este rezervată pentru odihnă. Căile pe care voi pași cer muncă și mai încordată decât aceasta. Dar pe orice drumuri mă voi găsi, nu voi uita niciodată Societatea pe care am condus-o patru ani și căreia i-am închinat toată puterea mea de muncă și toată dragostea mea.

Cuvîntarea D-lui avocat G. Miciora.

Chemat de D-vs., să spun un cuvînt privitor la începăturile acestei Societăți, mă văd acum douăzeci și cinci de ani, prins de profesor cu lecția nepregătută. Închid ochii și purtat de aduceri aminte, iată-mă școlarul din cl. V de liceu. Într-o zi profesorul nostru de Limba romină — D-l Moisil — ne împărtășește o dorință a sa: să înființăm o Societate literară a elevilor din cursul superior al acestui liceu. Fără îndoială, a fost faptul cel mai de seamă din viața noastră de școlari. În afară de mișcările lecțiilor de fiecare zi, aveam acum grija de a pregăti ceva pentru Societatea noastră literară; o nouă dorință ne stăpînea, dorința de-a ajunge un literat, un povestitor ascultat, un poet frumos inspirat, un critic de preț. Și dacă de bună seamă nu am ajuns nimic din aceea ce visam atunci, totuși Societatea ce am înființat a fost pentru noi un îndemn spre îndeletniciri alese, a fost un îndemn să întrebuișăm timpul liber mai cu folos decât cu sburdănciile și ștrengățiile firești vîrstei noastre; și a mai fost încă și un mijloc de înlăturare sufletească, de aștințire a minții spre frumos. Și acum mai înțeleg că Societatea noastră a fost pentru noi școala în care ne-am pătruns de respectul datorii profesorilor, școala îndalortirilor de conșolari.

Stau la această tribună și parcă îmi trec pe dinainte dascălii mei de odinioară: dascălul de filozofie, de matematici, de istorie, de științe și am și acum în suflet dorința de a-i asculta și de a-i înțelege. Școala pe de o parte, Societatea literară pe de alta, au pregătit generația mea,

au ridicat-o sufletește și am mulțumirea să spun că nici unul din noi nu am dat greș.

Sînt fericit să iau parte la jubileul de douăzeci și cinci ani dela înființarea acestei Societăți și dacă ea a putut să trăiască afit, să aibă azi o bibliotecă frumoasă și să izbutească să scoată un Anuar așa de ales întocmit, toată lauda și toată cinstea se cuvin conducătorilor ei.

Vouă școlari, membri ai Societății, mă adresez. — Nu uitați mine, cînd veți părăsi școala, că aici ați găsit îndemnul spre muncă și ideal. Slaviți școala și Societatea voastră și peste alți douăzeci și cinci de ani veți simți și voi, ca și mine acum, aceiași emoțiuni și veți fi copleșiți de duiosia amintirilor legate de școală și de Societate. — Păstrați tot respectul pentru profesori, căci ei lor este meritul pregătirii pentru viața voastră de mine.

Urez Societății prosperitatea ce se cuvine unei așa de frumoase instituții de cultură.

Cuîntarea D-lui profesor Mihail Rarincescu.

Domnișoarelor și Domnilor membri ai Societății literare

„Gr. Alexandrescu”.

Luînd parte la ședința de azi a Societății Dv., gîndul meu se îndreaptă, fără voia mea, înapoi cu cincisprezece ani, la vremea cînd, școlară și Dv., pe aceleași bănci și membru al aceleiași Societăți literare, închinam tot prisosul de timp de care dispuneam bunului mers al ei.

Desfășurarea acestei ședințe face să se perînde înaintea ochilor mei toată seria de ședințe la care am participat și conlucrat, la început în calitate de simplu membru al ei, mai firziu în calitate de vice-președinte al comitetului de direcție, la munca desfășurată de noi și mai ales la entuziasmul cu care lucram, atît la ridicarea cît mai sus a nivelului intelectual al ședințelor cît și la propășirea Societății din punct de vedere material.

Participînd la această ședință, revăd înaintea ochilor mei sala de ședințe în care ne întruneam, o sală obicinuită de clasă, cu tribuna improvizată și cu întregul ei arsenal de instrumente muzicale; revăd cea mică a bibliotecii, cu rafturile ei pline de cărți, în care, asemenea harnicelor albine, depuneam tot prisosul economiilor noastre; revăd figura simpatică a fostului nostru președinte, gata să susțină și să realizeze orice inițiativă, oricît de îndrăznească a noastră, dar mai ales revăd cea atmosferă de strînsă colegialitate, de cald entuziasm și, pe cît ne era posibil, de cît mai înaltă și mai variată intelectualitate.

Căci, Domnișoarelor și Domnilor elevi, înaintași Dv. de acum cincisprezece ani nu erau prea numeroși. Ei erau chiar mult mai pușin numeroși decît sîntei Dv. Cu toate acestea, disertațiunile lor literare sau științifice, încercările lor de creațiune proprie, producțiunile lor artistice, dar mai ales discuțiunile contradictorii, ce se improvizau lotdeauna, atacau toate domeniile de gîndire, relevînd în fiecare ședință calități

nebănuite din acelea ce formează podoaba de calitate a rasei noastre.

Nu voi uita niciodată ședințe memorabile, consacrate exclusiv cînd unui poet național, cînd unei chestiuni sociale, cînd unei chestiuni de ordin istoric, și cînd concentrarea și cumpănirea, indispensabile oricărui studiu serios, se înfrățeau armonios cu entuziasmul tinereții, creînd acea atmosferă de înaltă și adevărată satisfacțiune sufletească, pe care e destul s'o fi trăit o singură clipă pentru a nu o mai putea uita viața întreagă.

Nu voi putea uita de asemenea ședința memorabilă pentru noi, care am luat parte la ea, ședința dela 24 ianuar 1909, cînd Societatea noastră literară a serbătorit cu un fast deosebit împlinirea a o jumătate de veac dela data înfăptuirii unirei Principatelor romîne. — Parcă aud și acum cuvintele profetice, ce mi-au rămas înlipărite în minte, cu care fostul meu coleg și prieten, Alexandru Constantinescu, azi încelat din viață, își încheia, în mijlocul aplauzelor unanime și al entuziasmului general, cuvîntarea sa ocazională, spunînd: „Să avem răbdare. Incredători în forțele noastre și cu ochii îndreptați către sora noastră mare și nobilă, Franța, să așteptăm în liniște momentul cel mare care nu va putea să nu vină.”

Nu voi putea uita în fine niciodată o altă ședință ce-a rămas memorabilă, consacrată unei alte comemorări mai pușin însemnată, fiindcă nu mai era o comemorare a neamului, o comemorare însă tot așa de scumpă pentru noi, pentru că era a noastră, a Societății noastre. — Mă gîndesc la ședința din mai sau iunie 1909, prin care comitetul Societății literare a serbătorit în mod deosebit împlinirea a zece ani dela data înființării sale.

Cît entuziasm și atunci și cîte speranțe s'au mai exprimat și cu aceea ocazie!

De atunci au trecut cincisprezece ani.

Destul de pușin pentru a mi se părea că a fost ieri, dar destul de mult pentru ca Societatea să fi avut tot timpul necesar pentru a realiza progrese însemnate.

Imprejurarea că locuiesc în alt oraș, ocupațiile grele și numeroase ce-mi iau tot timpul, m'au împiedicat să păstrez cu Societatea literară, de care după cum v'am arătat mă leagă amintirea celor mai frumoase clipe ale vieții mele de școlară, contactul apropiat pe care aș fi vrut să-l păstrez chiar după ce am absolvit liceul.

Am urmărit însă continuu această activitate.

Am urmărit-o mai de aproape atît timp cît mi-am făcut studiile universitare în țară. — Am urmărit-o și de departe, pe cînd studiam în străinătate, cînd continuam să primesc regulat publicațiile ei periodice. — Dar mai ales am urmărit această activitate în ultimii trei ani cînd, grație Anuarului publicat de D-stră, am putut avea oglinda fidelă a muncii D-stră din ce în ce mai prosperă.

Și vă mărturisesc că rezultatele constatate prin această continuă urmărire a activității D-stră și mai cu seamă cele obținute sub privegherea pricepută, în același timp energică și discretă, a președintelui D-stră de azi, au întrecut cu mult toate speranțele puse de noi, înaintași D-stră, acum cincisprezece ani, în viitorul acestei organizațiuni școlărești.

Constatănd aceste rezultate și în numele unei generațiuni care după cum vă spuneam și-a dat, din toată inima, pot afirma chiar cu entuziasm,

tot tributul ei de muncă pentru prosperarea acestei Societăți, am deosebită plăcere și satisfacțiune de a exprima alți D-stră cîi și președintelui D-stră toată recunoștința noastră, pentru modul în care aș știt să fructificăm și să adăogim modestul patrimoniu ce vi s'a încredințat de către cei ce v'au precedat, recunoștință înovărășită de cea mai deplină încredere, că opera începută de înaintașii D-stră și continuată de D-stră va fi urmărită mai departe, în așa chip încît Societatea noastră, căci este a noastră a tuturor, să poată înregistra, cu ocaziunea aniversărilor ei viitoare, rezultate din ce în ce mai frumoase.

Cuvîntarea D-lui profesor V. V. Haneș.

Amințirile mele nu sînt prea vechi. Ele privesc timpul de acum șapte ani, cînd am avut îmbucurătorul prilej să conduc, la Societatea literară ce se serbătorește astăzi, munca școlărilor mei de cursul superior. Principiile ce m'au călăuzit le-am arătat în revista „Propășirea”, ce continua activitatea unei reviste mai vechi, a aceleiași Societăți. Am înțeles atunci, cum cred și astăzi, că paralel cu munca reglementară a școlii oficiale, activitatea liberă desfășurată în orele din afară de clasă e merită să desvolte spiritul de inițiativă și să înlesnească sufletele să-și afirmе originalitatea, în toată plinătatea lor. Pornind dela o adîncă convingere că în sufletul școlărilor noastre se găsesc nesfîrșite izvoare de energie, am putut lucra cu tragere de inimă, fără să-mi fie lipsite clipele de satisfacțiuni sufletești, pe care foarte rare ori le găsești în alte medii sociale.

Se cuvine însă să recunosc că tot ce s'a putut înfăptui în anii 1914—1916 în acest oraș, ca activitate extrașcolară, n'ar fi putut dăinui, dacă ar fi lipsit atmosfera sufletească creată în jurul școlii, de elementele de cultură, care erau înșiși profesorii acestui liceu.

Unii cu munca activă, alții cu experiența și inima lor caldă, am putut laolaltă asigura numeroase inițiative, care, manifestîndu-se, au dat roade nelăgăduite.

Din atmosfera acestui liceu a pornit ideea *Cursurilor de universitate liberă*, făcute de oameni de specialitate; de aici, *Ateneul Popular*, care a întrunit într'un singur gînd elita intelectuală a orașului; de aici s'a alimentat cu puteri de viață *Biblioteca Publică*, cu atrăgătoarele și neîntreruptele sale conferențe. Profesorii, printr'un contact mai intim cu tineretului generos al orașului, au făcut Societăți artistice, ca *Lira Putnei*, au realizat o frumoasă activitate intelectuală, prin festivalurile din Sala Teatrului Comunal, au dat la iveală publicațiuni periodice, ca ziarul *Națiunea*, luptînd pentru o bună orientare a opiniei publice în preajma marelui războiu, au sprînjit toate inițiativele nobile, participînd, într'un sens sau altul, la ele.

Munca stăruitoare, de 25 de ani, desfășurată în jurul Societății literare a elevilor, întrece însă, prin persistența și roadele ei, orice altă manifestare culturală a acestui oraș. De aceea venim astăzi cu toții, să ne închinăm în fața acestui trecut pios și să îmbărbătăm pe aceia, care au mentrea să ducă mai departe opera ei de propășire și de avînt.

După un pătrar de veac, norocul a făcut ca Societatea să albă în fruntea ei nu numai un continuator al bunelor tradiții — adevărata cheazășie a unei bune îndrumări viltoare — ci și un creator, în persoana D-lui profesor Rașcu. Suflet integru, fire de artist, înzestrat cu o putere sufletească superioară, închinîndu-și întreaga muncă meseriei, căreia s'a dedicat, profesorul Rașcu a adus cea mai largă parte de contribuțiune la desvoltarea acestei Societăți. Munca sa neînfrîntă trebuie sprijinită fără rezerve, ca fiind singura ce duce la desvoltarea integrală a sufletului școlărilor noștri, potrivit cu noua misiune ce le va fi încredințată.

Nu se poate făgădui că munca și contribuțiunea actualului îndrumător augșil un punct de reazem și în faptul că predecesorii săi au predicat aceleași credințe literare, ca fiind produsul aceleiași școli literare, crescuți în același spirit și luptînd pentru același ideal. Profesorii de limba romină, ce-au precedat la catedră pe D-l Rașcu, au fost ieșiți din școala recunoscută a marelui profesor, savanul-poet Ovid Densusianu, a cărui lupă de aproape douăzeci de ani în domeniul romanisticel și al poeziei, dă o nouă îndrumare, un nou aspect spiritului nostru intelectual.

Închinîndu-ne cu pietate față de înaintașii noștri, din truda cărora ne-am inspirat adesea în munca noastră, bizuindu-ne pe puterea de viață ce stăpînește sufletele tinerelor vîltoare — rupte în cea mai largă parte din pătura de jos a poporului, — să îndreptăm pașii către un viitor mai frumos, pe care să tindem a-l auri cu razele geniului creator al neamului nostru.

Cuvîntarea D-lui profesor C. Popescu-Gruia.

Onorată Adunare,

Ziua pe care o serbătorim azi elevi, părinți și profesori nu este numai aniversarea unui pătrar de veac de existență a Societății literare „Gr. Alexandrescu” din Focșani. Dacă ar fi fost numai atît, nu veneam noi, oaspeții D-stră din diferite unghiuri ale țării, să asistăm la o serbare obișnuită, ascultînd sau făcînd discursuri de preamărire pentru membrii și conducătorii de comitete.

Activitatea aceasta, începută acum 25 ani și continuată pînă acum, chiar cînd actualmente este condusă de un profesor de elită, cum e președintele acestei Societăți, ne-ar fi lăsat reci, dacă în vremurile noastre n'ar fi fost simbol de chemare și lumina unui drum, spre care orice călător, fie el mare ori mic, dacă este patriot, trebuie să îndrumeze generațiile tinere.

În adevăr, în împrejurările actuale, cînd viltoarea unui curent nenorocit ne tirăște într'un materialism fără scrupul și fără limită, azi cînd povara traiului ne ucide în germene gîndul celor mai frumoase inițiative, sîntem ispitii să călcăm în picioare, însingerînd, idealurile care au făcut lăria și faima peste veacuri a acelor popoare, care le-au zămislit și le-au luat ca semne de ajuns la capetele unor căi, pe care se merge numai cu sacrificii mari.

Energia morală ca și energia fizică urmează în mod natural linia de cea mai ușoară pantă și de cea mai mică rezistență. Dacă un curent electric, al cărui debit curge pe un singur drum, ar fi nevoit ca la un moment dat să se separe pe două fire deosebite și de grosime inegală, se va constata că va fi mai mare intensitatea electrică pe firul gros, a cărui rezistență este mai mică. Și totuși, numai în firele subțiri se poate obține incandescența ca să izvorască lumină.

Acum se pare că și energia poporului nostru își caută drumul de cea mai ușoară rezistență și lozınca pe care o urmează nu numai că este străină de avânturi mari și generoase, dar și ucigătoare pentru un popor lină care n'a conturat, încă, toate însușirile lui etnice, din care să facă izvor de lumină pentru el și pentru alții. Această lozınca spre care se îndreaptă, ca fiind mai ușoară și mai comodă, pare a fi: „Bani și iar bani“; ca și când s'ar sfârși mine lumea și nu ne mai rămâne nici o preocupare înaltă și nici o datorie curată și sfântă, pe care s'o lăsăm ca patrimoniu de mărit generațiilor care ne urmează.

Scopul acesta care se pare că vrea să ne stăpânească spiritele ca un simbol de credință ai vremei, nu e decît un simptom puternic de decadență, care ne umilește și ne desonorează dacă, în erarhia idealurilor, pe el îl punem cel dintâi.

Din acest scop nici nu putem face singurele icoane la care să ne închinăm și nici nu putem ciopli pietrele fundamentale pe care să se înalțe falnic România Nouă. Acel care cu sfirțicarea trupului lor au așezat-o în hotarele ei fireșli ne amintesc la fiecare pas că pe umerii noștri și în seama noastră au lăsat, în limp de pace, sarcina nobilă de a o întări prin cultură, ca să o facem factor de civilizație și leagăn idealurilor umanitare.

Și acum se înțelege de la sine de ce am venit aci ca oaspeți ai D-stră. Pentru că nu e vorba de o Societate care să împartă dividende, ci e vorba de una culturală de care țara e însetată, cum însetat este cerbul de apă limpede a izvorului de munte.

Noi am înțeles că paala pe care se îndrumează inconștient marea, zdrobitoarea majoritate a populației românești este greșită. Cărturari mari și mici trebuie să facem din activitatea noastră un apostolat și din catedră un anvon de predică, de la care lumina sufletului să întunece scilpirea aurului care pune pe avânturile mari încetările grele ale morței. Carthagenă n'a murit din lipsă de aur, ci din lipsă de suflete, iar aurul Romei era cochilia din care dispăruse viața și virtutea legionarului și pe care a sfârșit-o în picioare caii șefilor barbari, ca pe un putregul fără de prej. Ne aducem aminte ce era societatea romană la sfârșitul existenței sale. De o parte plebea, care cerșea pine și distracții; iar de altă parte conducătorii, cei cu aur mult și cu înimi putrede, fărâmițându-și viața în ospețe nesfârșite și de o imaginație bolnăvicioasă. Nu lipsiau florile exotice, mîncările alese, sclavele frumoase, nerușinarea și desgustul. Așa de mare era desgustul că acel personaj istoric numit Petronius și supranumit „Arbiter elegantiarum“, la unul din aceste ospețe și-a tăiat arterele, să sfârșească mai lute viața desgustătoare, pe care o apăsa de moarte sațiul plăcerilor materiale.

Atunci, în această prăbușire morală s'a auzit glasul profetic pe ma-

lurile lacului Genezare: „Fericiți cei săraci că aceia vor moșteni pămîntul“. Într'adevăr scopul vieții nu e nici în strălucirea vestmintelor, nici în ospețe, în fanfaronada și faima ușoară a bogăției, nici în mijloacele de locomoție pe care le întrebunțezi. Ci stă în cîl bine am săvîrșit prin fapte și în cîlă lumină am revărsat din sufletul nostru în care am concentrat raze de lumină.

Comorile pămîntului sînt praf în pragul morței, pe cîtă vreme comorile de spirit sînt singura și adevărata ființă a vieții. Ele se împreună în concert armonic cu razele, cu frumusețea nopților de vară și cu scilpirea fulgerului care brăzdează întunerecul, ca să ne dea măcar siguranța unui pas în besna care ne înconjură de preutindenți.

Unicul scop al vieții, profitabil neamului și omenirii, e să lucrăm la înobilarea și perfecționarea sufletului, cum lucrează artistul înfrigurat de un ideal la statuia sa, care răsare de sub degetele lui inspirate, plină de armonie și de frumusețe.

Cu asemenea suflete, un neam va lumina peste veacuri, că toate forțele cîte stau somnolente în ființa lui etnică, odată aduse la maturitate și înfăptuire, vor fi fășia de lumină spre care se vor întoarce și alții ca spre un punct de orientare, ca să-și clădească năzuințele lor de existență.

Și cînd văd finerii din această Societate, eu care cunosc cadrul de muncă și zelul lor, sub îndrumarea sănătoasă a conducătorilor lor, nu putem face altceva, în această zi de serbătoare și de curată amintire pentru ei în viitor, decît să vin aci împreună cu D-stră și în mijlocul lor să ne întărim nădejdea alinaătoare de dureri, care ne dă dovadă că în generația de după noi vor fi mai mulți *doritori de bine, de frumos și de adevăr*.

Ei vor pune pe fruntea României noastre, alături de coroana de glorie de pe cîmpul de luptă, perlele culturii, culese din adîncul sufletului românesc așa de frumos înzestrat, ca și pămîntul pe care Dumnezeu i l-a ales ca leagăn neclăit de așezare.

Cuîntarea D-lui student I. Făcăoaru.

Onorat Auditor,

Să-mi îngăduiți, vă rog, să spun numai cîteva cuvinte în numele studenților din Putna.

Sînt o mare bucurie să iau parte la această serbătoare, în locașul unde am primit lumina.

În numele acelor care au fost membrii Societății mai ești, rog pe D-nii profesori, care au fost conducătorii Societății literare în cursul acestor 25 de ani de existență, să primească salutul nostru dimpreună cu admirația și recunoștința noastră.

Încă de pe cînd eram în clasa I nu lipseam de la aceste ședințe și nu voi putea uita cu cîtă bucurie și nerăbdare așteptam sfârșitul săptămîinii, cînd Societatea își ținea întrunirea.

Pe atunci ca și acum, numai cei din cursul superior puteau fi mem-

bri ai Societății. De aceea mă strecuram neobservat și timpul de o oră sau două mi se părea prea scurt, mai ales când în sală era multă dispoziție pricinuită de entuziasmul vre-unui elev din clasa V sau a VI-a. Uneori entuziasmul înțrecea măsura, dar e de preferat prea mult entuziasm decât de loc.

Subiectele variate și interesante, discuțiile care ne făceau să ne simțim mai mari, să credem mai mult în noi, lecturi sau recitări de bucăți originale, producțiuni muzicale, formează la un loc acele aduceri aminte care rămân cele mai frumoase din viața mea de școlar.

De bună seamă că au simțit la fel și ceilalți care au trăit asemenea clipe.

Nu este în căderea mea și nici nu ne-ar îngădui timpul să ne ocupăm acum de însemnătatea mare a Societății literare în trecutul ca și în viitor.

Totuși nu pot să nu pomenesc că, în actuala organizare a învățămîntului secundar, Societatea literară are menirea să înlăture multe din lipsurile programelor analitice. Prin acest mijloc profesorul poate aduce în discuție și alte chestiuni care frământă spiritul de curiozitate al elevilor.

Dar însemnătatea Societății literare constă în altceva. Societatea poate avea o influență covârșitoare de ordin educativ-moral asupra sufletului elevilor.

Materia de școală se uită, cunoștințele se pot căpăta și în cursul vieții, dar atitudinea de mai târziu în viață, *caracterul*, la această vîrstă fragedă de școlar se cristalizează. În preajma acestor ani este nevoie de cel mai mare ajutor pentru înertile vîrstare.

La ședințele Societății este locul unde se poate vorbi și altfel decât numai dela profesor la elev. Un sfat dat de o inimă iubitoare de tineret poate înprima școlarului o direcție prin care va deveni mai târziu un stîlp de nădejde al neamului.

Bogăția unui popor, numărul locuitorilor, înălțarea grănilor sînt, fără îndoială, factori însemnați. Nivelul cultural, de asemenea. Dar cel mai însemnat factor care asigură înflorirea unui popor este altul, pe care îl știm și îl admitem cu toții teoretic, dar căruia nu toată lumea îi dă greutatea cuvenită.

Acel factor este *sufletul*. Tăria sufletească, tăria voinței, aduc fără greș întotdeauna tăria materială a unui popor.

Oricît de multe talente și genii, oricît de mulți savanți ar avea un popor, cu toate acestea poate merge la ruină, la dispariție.

Dar un popor virtuos, un popor cu destule caractere e peste puțînță să piară.

Istoria ne dă destule exemple.

D-l Profesor Popescu pomenea adineauri de cele două mari popoare ale lumii vechi, Grecii și Romanii.

Intr'adevăr nu poate fi un exemplu mai isbitor în istorie decât aceste două popoare.

Inceputul declinului lor coincidea tocmai cu maximum de dezvoltare a artei, a literaturii, a filozofiei, a culturii în genere.

Tocmai în cea mai strălucitoare epocă de civilizație a lor, germenii de dezagregare subminau edificiul social: *moleșeala în obiceiuri, cosmopolitismul în politică*.

Ruina sufletului acestor popoare, cu tot geniul lor, a dus la decadența lor.

Să luăm aminte.

Mentalitatea, ideologia sănătoasă ale unui popor sînt semnele sănătății trupestă a individului sau a națiunii.

Această sănătate se ogîndește în convingerile educatorilor ca și în gîndurile și faptele generației tinere.

Curențe de idei bolnăvicioase pornite dela intelectuali cu prestigiu, din nenorocire pornite uneori chiar dela scriitori de mare talent, își pot face loc și pot otrăvi sufletul tineretului.

Un mare scriitor român afirma mai acum cîteva săptămîni în Ardeal că „mărirea unui popor stîngherește dezvoltarea literaturii”. Dar nu sîntem numai noi otrăviți de asemenea dulcegării decadente.

Un popor dizolvat în indivizi egoiști, lipsit de un tineret eroic, cu o volață lenace, paralizat de cosmopolitism, este pe marginea prăpăstiei pe orice treaptă de civilizație s'ar afla, cu o cultură oricît de înaltă, sau tocmai pentru aceea.

Nu așteaptă decât un pretext spre a se prăbuși. Deci:

Nu prin Cultură la Națiune, ci prin Națiune la Cultură.

Chezăștia dăinuirii și propășirii unui popor este solidaritatea cetățenilor, coeziunea socială. Această coeziune socială este produsul sentimentului de patriotism, produsul dragostei adînci de neam.

Patriotismul nu stă nici în gazete, nu constă nici în vorbe de răspîinii, nu constă nici în mulțimea cunoștințelor. — Patriotism înseamnă suflet și se întărește prin muncă și exemplul faptei.

Această muncă așl depus-o D-stră, Domnule Președinte al Societății literare, ca și înaintășii Domniei-Voastre. Jerfia a fost înțeleasă. Exemplu! va da roade.

De aceea membrii Societății de ieri și studenții de azi vă păstrează cea mai caldă recunoștință.

Iar pentru școlari, pentru D-stră iubiții noștri camarazi, pentru cei aleși dintre D-stră, fac o urare.

Să aveți puterea de a urma spusele îndrumătorilor D-stră și, cu credința fermă în forțele D-stră, să năzujiți necontenit spre *tăria sufletească* de care vorbeam adineauri, întru binele neamului nostru.

Și terminînd spusele mele, amintesc cuvintele unui om mare între cei mai mari oameni ai lumii, cuvintele lui Goethe:

„Ceea ce știu eu poate ști oricine, dar inima mea o am numai eu”.

Cuvîntarea D-lui profesor M. Mavrodin.

Onorat Auditor,

În urma invitațiunii D-lui Profesor Rașcu, mă simt obligat a spune cîteva cuvinte în această ședință festivă, în calitate de fost elev al liceului „Unirea” și de vicepreședinte al acestei Societăți.

Sînt prea mișcat însă, — amintindu-mi de camarazii de școală și de îngăduitorii noștri profesori — ca să pot spune multe. Mă mulțumesc doar

să amintesc câteva întâmplări însemnate din viața acestei Societăți și a acestui liceu, împliniri asupra cărora s'a accentuat mai puțin de către antevorbitorii mei.

În anul 1912-1913 a apărut în Focșani, sub conducerea unui comitet de redacție, o revistă școlărească, intitulată „Revista Noastră”. În 1912-14 a continuat să apară sub același titlu, în 1914-15 însă, sub președinția d-lui V. Haneș, revista și-a schimbat numele în „Propășirea”.

Cei ce-și vor mai fi aducând aminte de articolele din aceste reviste știu cât de îngrijți au fost scrise. Și acest lucru are însemnătate nu numai pentru istoria activității culturale dela liceul „Unirea”, unde se găsește o tradiție frainică în această privință, dar chiar pentru istoria activității școlărești din întreaga țară. Am spus cuvântul „școlăresc”, pentru că mai toate articolele erau semnate de către elevi.

S'a spus de nenumărate ori că scopul școlii nu este îngrămădirea de cunoștințe în mintea copilului, ci formarea sufletului cu ajutorul cunoștințelor. S'a vorbit mereu de această instrucție educativă. Cu toate acestea, cu metodele actuale — sau mai bine zis cu rutina actuală — se ajunge cele mai adeseori a se forma spirite receptive în loc de suflete active. Se pare că în școală sîntem înfrizați în unele privințe. Metoda scolastică-medievală, care îți închide mintea și îți usucă sufletul, are și astăzi adepți.

De aceea, să-mi îngăduie foștii mei profesori să-mi amintesc cu multă plăcere de fapte și oameni care, fără a ne fi neglijat mintea, ne-au îmbogățit sufletele. Și oameni ca profesorul Leonescu și fapte ca excursiunile organizate de dînsul nu se pot uita niciodată.

Și acum, încheind această mică cuvîntare, îmi amintesc cum, acum opt ani, în același loc unde mă găsesc astăzi, îmi luam rămas bun dela profesorii mei și le promiteam să-mi aduc todeauna aminte de școala care mă adăposise opt ani și să contribuî cu ce-mi va sta în putință la progresul ei. De atunci, am încercat în nenumărate ori să mă țin de cuvînt; mulți dintre focșăneni știu aceasta.

Dar, fiindcă ceea ce am făcut pentru școală, și pentru școala orașului acesta în special, nu este decît ceea ce fiecare Român iubitor de Țara sa trebuie să facă, îmi reînnoesc promisiunea.

Ca ultim cuvînt, mă adresez Profesorului Rașcu și-l rog să primească prin mine omagiul de recunoștință al unei serii de elevi de altădată, pentru neobosita și plină de învățăminte activitate ce a întreprins la liceul „Unirea”.

Cuvîntarea elevului I. Diaconu, din cl. VIII.

Într'una din ședințele acestei Societăți, D-l Președinte ne povestea împlinirea călătorului care auzise cucul de multă vreme cîntînd prin pădure, dar care nu-l văzuse niciodată. Și într'o bună zi îl apucă nostalgia de a vedea pasărea care îl desfăta de atîta ani prin cîntecul său; porni atunci mînal de această dorință, prin desigurile singulare-lice, pe cărările lăinice ale căror urme de abia se mai cunoșteau. Și

cîntecul pasărei minunate se auzea tot mai aproape, dar îi era peste putință s'o zărească. După mult timp de rătăcirii, călătorul nostru nu putu să vadă pasărea mireculoasă, dar cel puțin apucase să cunoască pădurea; și aceasta a fost singura mîngiere a alergărei sale chinuitoare.

Și noi elevii care ne aflăm astăzi adunați în această sală și toți aceia care ne-au precedat am fost și sîntem atrași de cîntecul cucului care vine de departe, din pădurea verde, din pădurea vieții. Și dorul de a ajunge măiasra pasăre care scoate sunetele acestea dumnezeiești, idealul care toarnă elixirul mîngietor în sufletele noastre, ne surîde de atîta timp.

Și de atîta timp am pornit în căutarea lui. Mulți dintre noi au căzut în goana aceasta, n'au ajuns acest ideal, dar cel puțin în călătoria lor au reușit să cunoască viața în tot ce are mai frumos și mai bun. Acesta e idealul adevărat.

Și trebuie să mărturisim că în școală am căpătat primele impulsuri către linia spre care tindem, către „Meca” de care ne vorbește poetul. De aceea cu adîncă pietate ne descoperim capul în fața altarului unde am primit lumina.

Astăzi ne găsim adunați într'unul din aceste locuri sfinte, ne găsim adunați pentru a ne îndepărta puțin de preocupările zilnice trecătoare și a ne aduce aminte de clipele care ne sînt atît de scumpe. Astăzi ne găsim adunați pentru a serbători împlinirea a 25 de ani dela înființarea Societății literare „Gr. Alexandrescu”. Și ce bucurie mare pentru noi aceștia mai tineri, care am fost în stare ca prin sforțările noastre să putem duce la capăt munca începută de înaintașii noștri! Ce bucurie curată pentru noi, care avem fericita ocazie să cunoaștem pe aceia care au tras prima brazdă și care astăzi au avut dragostea să vină cu să vadă aceea ce au putut face slabele noastre puteri; ce bucurie aleasă, fiindcă ați venit să ne aduceți odată cu amintirile din trecut și placa aceasta care simbolizează 25 de ani de muncă, 25 de ani de existență a unei Societăți școlărești. Placa aceasta va spune și altora că în afara orelor de clasă, am muncit și pe alt teren pentru luminarea minții, iar nouă, de cîte ori pașii ne vor purta pe aici, privirile ne vor cădea în acest loc și atunci ne vom aduce aminte că în această clădire trăiește ceva din sufletul nostru, din elanul amintirilor noastre, din munca depusă în cursul altor ani.

De aceea mulțumim cercului studențesc putnem în frunte cu D-l Alexian, care s'a interesat în tot timpul de Societatea noastră și ne-a ajutat.

Căci după război Societatea a trebuit să îndure multe piedici, deoarece n'avea fonduri și biblioteca era desorganizată. Dar am mers înainte fără să ne oprim în cursul drumului, la capătul căruia zăream loc de odihnă.

Și în drumul acesta anevoios am găsit liniști, răcoritoare, copaci sub care să ne adăposim de chinul zilei; am găsit binevoitori care să ne arate drumul mai departe și să ne încurajeze la muncă. Și unul căruia îi datorăm mult este D-l profesor universitar Ovid Densusianu, care ne-a dat un concurs neprețuit prin sprijinul D-sale. Îl cunoaștem din operele D-sale literare, din studiile de filologie și critică literară pe

care le consultăm de atâtea ori, îl cunoaștem și îl prețuim fiindcă, în mijlocul preocupărilor D-sale atât de multiple, a găsit timp să ne dea, de câte ori a fost nevoie, sprijin și îndrumări. Și aceasta e o mare cinste pentru o Societate școlărească. De aceea noi școlarii îi exprimăm recunoștința noastră izvorită din inimă averse de lumină.

Și în drumul acesta anevoios de care vorbeam am fost călăuziți după război de conducători dibaci: de D-ra profesoară Mariana Rădulescu și de D-l profesor Ioan M. Rașcu, președintele Societății în cursul acestor patru ani. D-sa ne-a cercetat lucrările pe care le-am ținut la Societate, ne-a dat sfaturi cum trebuie să muncim, ne-a încurajat și ne-a îndemnat la muncă. Pentru toate acestea vă vom fi pururi recunoscători, D-le Președinte. Noi elevii, care părăsim anul acesta băncile liceului, dați-ne voie să ne aruncăm privirile pline de avânt spre trecutul copilăriei noastre școlărești și să ne amintim de atâtea lucruri frumoase.

Mi-aduc aminte când am fost adus într-o după amiază de vară la Institutul „Redeșteptarea” unde am făcut prima clasă de liceu. Am intrat timid în clasă. Eram încunjurat de elevi, mă simțeam stîngerit de această atmosferă și în mîntea mea de copil mă gîndeam cîl de rău am făcut c'um plecat de acasă. Prima oră a fost aceea de Limba romînă, care am făcut-o cu un profesor ce mi-a dat cele dintîi îndrumări. Să-mi fie permis să-mi fac o cinste spunînd că acel profesor e D-l V. Haneș. După ce m'a întrebat cum mă cheamă, mi-a spus să mă port frumos și să muncesc, să învăț. „Să muncesc” erau cuvinte al căror înțeles nu era clar pentru mine. Dar mai tîrziu și încetul cu încetul mi-am dat seama ce însemnează a munci. Tuturor colegilor și colegelor mele li s'a întîmplat același lucru.

Și dacă datorăm și altor părinți suflașii din cîștigul acesta atît de prețios, apoi o bună parte v'o datorăm D-stră, D-le Președinte, care de patru ani ne spuneți să muncim stăruitor și cu socoteală. Datorită D-stră astăzi se văd roade atît de îmbucurătoare, căci la orice ocazie n'ați scăpat din vedere să ne îndemnați la muncă neîntreruptă. Și cu cită plăcere ne amintim de sfaturile ce ne-ați dat!

Ne spuneți că viața nu e nici urîă, nici frumoasă nicăeri: e așa cum sufletul nostru, bogat sau deșert, ne-o poate crea.

Și viața nu poate fi frumoasă decît dacă e întrebuintată în muncă rodnică. „Sănătatea, banii și dragostea ne procură plăceri și ne asigură fericirea, ne spuneți citînd pe scriitorul francez Sacha Gully, dar cele mai mari bucurii toi munca ni le dă. Omul care minîncă nu e totdeauna frumos, omul care plînge e adesea urîl, omul care moare este de obicei hidos, dar omul care muncește nu e niciodată ridicol. Eie că ascute un cuțit, fie că scrie un vals, fie că seceră la cîmp sau că văcsuește ghetele ori că zugrăvește un zid, mișcările seie sînt naturale și nu e vulgar niciodată”.

De patru ani D-stră ne vorbiți de muncă; astăzi într-o serbare atît de solemnă este timpul să spunem și noi cum am înțeles munca aceasta pe care ne-ați propovăduit-o cu atîta dragoste, munca sfîntă care face să-ți pulseze în suflet ritmul sănătos al vieții și să înțelegi mai bine fericirea de a trăi. Ne citați un pasaj din „Strigoii” lui Ibsen, în care Oswald spune mamei sale despre Paris, „cetatea cu scîlpîri ideale”: „O,

dragă mamă, bucuria de a trăi voi n'o cunoașteți în țara asta. Bucuria de a trăi și apoi bucuria de a munci, în fond sînt același lucru. Dar și bucuria aceasta vi-i deopotrîvă de necunoscută. Aici privim munca drept un blestîm dela Dumnezeu, o pedeapsă pentru păcatele noastre și viața ca pe un lucru mizerabil, de care nu putem niciodată să scăpăm prea devreme. Da, o vale a plîngerii. Și e adevărat că ne străduim din răsputeri să o facem să fie o vale a plîngerii. Dar acolo (acolo e Parisul) acolo nu se știe nimic din toate acestea. Acolo te simți vesel și plin de fericire numai pentru că trăiești. Ah! bucuria de a trăi, prelutindenți și toldeauna!”

Da, bucuria de a trăi și bucuria de a munci sînt în fond aceleași lucruri; bucuria de a trăi prelutindenți și toldeauna. Cuvinte sublime care nu pot să te lese rece ori cît ai considera viața o utopie. Personal o spun că acest pasaj m'a fermecat; l-am citit de atîtea ori și c'e aghlazmă răcoritoare pentru suflet am găsit într'insul!

Și cînd spun aceasta sînt și interpretul camarazilor și camaradelor mele. Cu toții ne-am pătruns de acest adevăr, D-le Președinte. Și ce dovadă să vă aducem despre aceasta decît faptul că astă iarnă, pe gerurile acelea teribile, cînd nu erau lemne și cînd școala se închisese din cauza-aceasta, veniam cu cîteva bucăți de lemne în geantă ca să încălzim sala de ședințe și ascultam prelegerile ce se țineau. Ce interesa că era frig! În noi era dorința de a cunoaște cît mai multe, de a munci. Amintiri scumpe, amintiri dragi, D-le Președinte, din viața noastră de școlar.

Acuma cînd părăsim liceul, cînd alte orizonturi ni se deschid, cînd griji mai mari vor lua locul emoțiilor de pînă acuma, dați-ne voie să vă aducem ca omagiu rodul muncii care a născut la adăpostul îngerilor D-stră. Și cînd veți fi departe poate de noi, cînd veți împărți în alte părți aceea ce ne-ați împărțit și nouă din comoara sufletului D-stră ales, ne vom gîndi, vrăjii de poezia trecutului, la clipele în care ne spuneți că munca ne va face fericiți.

Și D-stră, D-ră Profesoară, vă exprimăm aceeași recunoștință pentru osteneala depusă și îndrumările ce ne-ați dat împreună cu D-l Președinte. Ați condus de fapt activitatea colegelor mele, iar nouă elevilor ne-ți dai toi sprijinul D-stră prețios și cunoștințele folositoare.

Iar vouă, colegi și colege, nu pot să vă urez decît îndemna la muncă ce s'a început acum 25 de ani. Mergeți înainte, tot mai înainte pe cărarea bătută de înaintașii voștri și veți descoperi la capătul ei palate de cristal ca'n povești, priveliști fermecătoare, poeni pline cu mireme îmbătătoare, unde veți auzi pîsările care scot cîntece dumnezeiești, veți descoperi viața care palpîă, viața sub aspectul ei cel mai măreț, veți descoperi farmecul în toată strălucirea lui. Și pentru aceasta muncii, muncii stăruitor; nu lăsați să se scurgă nici o clipă în veșnicie, înainte de a o fi întrebuintat la descoperirea fericirii în viață.

Cuvîntarea D-lui avocat G. Alexian.

Am ascultat imnul de slavă pe care poetul Roșcu l-a cîntat la serbătorirea împlinirii unui pătrar de veac de muncă rodnică a Societății Gr. Alexandrescu* și am avut impresia că mă găsesc la o serbătorire clasică, cu mulți de veacuri în urmă: Pe altarul unui zeu oficiază Pontifex maximus. O tăcere de mormînt domină firea. Toți ochii stau ațintii spre altar, cufundați într-o adîncă și tăinică înțelegere. S'a terminat slujba....

Pe fiecare credincios, tăcut, cucernic, se pleacă înaintea zeului, depune jertfa sa, sărută piatra sfîntă și pleacă în tăcere....

Ca oricare credincios am venit să depun pe altarul de azi floarea cunoștinței mele, însoțită de o rugăminte: Să păstrați — cei cari sînteți însărcinați cu aceasta — neslînsă candelă de veghe, pentru că atunci cînd, copleșiți de grijile și amarurile vieții, vom rătăci slîngheri prin lume, să ne putem îndrepta, la lumina razelor ei roșii, din nou spre limanul fericit, unde ne-am petrecut cei mai frumoși ani și de unde să putem vorbi izvoare nouă de viață.

Cuvîntarea D-lui Director Al. Georgiadi.

Domnilor, iubii școlari și prieteni,

Adunați aici cu toții, pentru a serbători douăzeci și cinci ani de existență a Societății literare a elevilor de curs superior din acest Liceu, eu mă simt fericit că mi se oferă mie cinstea de a slăvi — în numele Liceului „Unirea” din Focșani — inițiativa, statornicia și rezultatele fericite ale muncii spornice, desfășurate în această Societate, în cursul unui întreg sfert de veac.

Ceea ce, la început, se părea că e numai un avînt al tinereții, azi se dovedește că a fost o încercare fericită, o hotărîre bună care a rămas statornică, a dat roade bune, și de aceea nu poate fi cîntată decît cu vorbe de laudă și de cinstire.

Cu aceste constatări și în asemenea sentimente, în numele acestei școli, primesc cu mîndrie această tablă comemorativă, — care s'a pus în locul de onoare, ca să slujească de pildă și de amintire de vece celor care vor veni în urma noastră; iar în numele tuturor profesorilor acestei școli, vă exprim și de astă dată dragostea noastră și vă îndrumăm cu stîmle alinași nu numai de perseverența noastră din timpul acestui sfert de veac trecut, dar și de legătura care s'a strîns din ce în ce mai mult, în acest interval, între voi și noi, și care ne unește pentru totdeauna — pe lîrîmul cultural — gîndurile și visurile noastre toate, pentru binele școlii și al țării noastre.

II

Alte manifestări ale Societății

1

Intre literatură și viață

Conferența D-lui Ovid Densusianu *)

Cînd urmărim atitudinile și cuvintele celor mai mulți vedem că ele rămîn departe de realitate și aspirațiile pe care trebuie să le avem, sînt o nepotrivire, un contrast, și aceasta arată desorientare sufletească, nepregătire pentru afirmări superioare. De asemenea nepotriviri suferă mereu și literatura — mai cu samă la noi, pentru că ea este în general prea streină de suflete, le atinge numai superficial ori este o pozoabă înșelătoare de circumstanță, cu pietre artificiale ale inteligenței.

Nu e, de sigur, prea săracă mișcarea noastră literară, nu se poate spune că nu a trecut peste unele dibuiri și linceziri — am cădea în mania ponegriilor și am fi niște ucioși pedanți dacă am judeca-o altfel. De cîteva decenii dorul de ceif l-am văzut în creștere — și dacă azi s'o mai eclipsat, copleșit de pasiuni urile, de năvala mulțumirilor abruțitoare să nădăjduim că îndreptarea nu va întîrzia prea mult. Scriitorii nu ne lipsesc, și în multe, variate direcții. Dar o literatură nu e tot ce se scrie și se citește. Acum cîteva zile îmi aruncam ochii peste *Buletinul Societății scriitorilor romîni* — ce șir lung de nume... O literatură bine înțeleasă, cu o tradiție impunătoare, o literatură adevărat bogată își numără valorile mai mult în trecut decît în actualitate. Mulți scriitori în cîmîdre și mai puțini trăind în vremea noastră — nu în ers și judecînd după impresii de moment, — aceasta arată de fapt bogăția unei literaturi. La noi nu e încă așa, pentru că după începuri înlînziate va trebui să mai treacă vreme pînă să însemnăm cîi mai multe, nume consacrate de vreme.

Să nu fim totuși rău înțeles, să nu mi se atribue intenția de a preamări trecutul în dauna prezentului. Pe adevărații scriitori de azi l-am re-

*) rostita la Teatrul Comunal din Focșani, în seara de 24 iunie 1923.

cunoscutul toideana, cum nu am avut disprețul actualității literare. Dimpotrivă, am stăruit toideana să arăt că actualitatea trebuie să stimuleze mereu curiozitatea noastră, să ne preocupe cu pasiune, să găsească sufletul nostru pregătit pentru înțelegerea ei. În jurul acestei idei m'am gândit și de data aceasta să asociez literatura de viață, să spun câteva cuvinte despre legătura dintre ele, pentru că numai astfel cultura noastră poate fi mai bine orientată și în judecățile literare putem aduce mai multă lumină.

Literatura nu trebuie să fie numai un ecou al actualității, ci și o anticipare asupra viitorului. Cuprinzând în ea realități ale unui moment și continuând în același timp, ca într-o amintire, ceea ce au lăsat prin scrisul lor alții — amintire plină de îndemnuri înălțătoare — ea trebuie să fie și o privire spre depărtări, o viziune în care se pot regăsi sufletele doritoare de perspective nouă. Dela ea așteptăm vestiri ale unui nou idealism, treceri tot mai departe în drumul aspirațiilor.

Literatura nu ne-o putem iarăși reprezenta dacă excludem din ea imaginația. Se uită de multe ori aceasta, au uitat-o mai ales realiștii și de aceea opera lor are aștea părți caduce. A te opri la înregistrări de fapte, la redarea meticuloasă a unor aspecte ale vieții, nu înseamnă a realiza o operă literară, a fi adevărat scriitor. Literatura e spiritualizarea realității, pentru că altfel ea s'ar confunda cu alte preocupări. Dacă o privim ca una din cele mai înalte expresii ale sufletului și nederivată de poezie — nici nu poate fi altfel — cu atât mai mult putem să ne dăm samă de înțelesul ei, pentru că sufletul nu primește numai impresii, nu se mărginește să reproducă mecanic și elementar ceea ce-l atrage, ci transformă mereu ce ajunge până la el, amplifică transmiterile din lumea reală și în aceasta imaginația își are însemnătatea ei. Nerecunoscând-o în rolul hotărîtor pe care îl are, rămînem la o concepție mărginită despre însușirile noastre sufletești, cum diminuăm în același timp literatura.

Ca o continuă anticipare trebuie să privim și viața. Mulți se simt bine trăind numai din imediat, uitînd să privească în urmă — pentru că li se pare că nu au nici o datorie față de trecutul lor sau cel străbătut de alții — dar mai ales rămînînd impasibili la ce poate fi mine, neavînd curiozitatea de a pătrunde tainele viitorului, cîți de puțin și chiar dacă această încercare ar duce la iluzionări. O viață superioară nu poate fi însă numai a momentului; fiecare clipă trebuie să pară o pregătire a viitorului și cine are înțuiții vii, perspicacitate, poate smulge zilelor de mine ceva din misterul lor.

O viață care nu vrea să fie prea săracă trebuie de asemenea să cunoască înfloriri ale gândurilor, farmecul pe care îl dau avînturile imaginației.

Și în viață și în literatură imaginația trebuie să aibă sănătatea, moderările ei. Romanticii nu au cunoscut-o pe aceasta, pentru că lor le plăcea excesivul, extravagantul, tot ce aduce imaginația desordonată, bolnavă. Nu vreau să fac un rechizitor al romanticismului și nu sînt dintre acela care îl condamnă în bloc, nerecunoscîndu-i temeiuri pe care le avea și unele însușiri din care au decurs înfrîuriri bune — totuși o con-

statare în legătură cu el cred că poate fi amintită. Romanticismul, după ce a fost una din contagiunile spirituale cele mai răspîndite, continuă încă să desorienteze unele suflete și să falsifice înțelegerea literaturii. Pentru că el a coincis — acum o sută de ani — cu îndrumarea celor mulți spre cultură, cu participarea maselor la viața intelectuală, acestea au rămas adînc influențate de el și continuă pînă azi unele înclinări afirmate de el: publicul mare simte încă și judecă de multe ori în spiritul romantic. De aceea îi mai sînt simpatice utopii pe care le-au fluturat romanticii, falsificări ale sensibilității, retorismul care nu e decît un compliment adus banalității și literatura exclamativă, suspinătoare ori de impromptu-uri.

Altă literatură afară de aceasta — și alături de ea cea realistă — nu găsește aprobări, nu deșteaptă curiozitatea mai multora. Prea puțin cunoscută ori denigrată e mai ales literatura ultimelor decenii. Acea literatură numită simbolistă — ce un titlu de glorie sau, după unii, numai ca un calificativ de dispreț — și pe care puțin o prețuiesc încă, pentru că în jurul ei mai cîntesc nepricepuții ori planează inerția spirituală așa de obișnuită la noi. Vorbind însă aici, la Focșani, de această literatură, am bucuria să nu mă găsesc printre necunoscătorii ai ei. Tinerimei din Focșani literatura nouă nu-i este străină, mulțumită stăruinței entuziaste și luminate pe care a pus-o D-l Rașcu în cercul acelei Societăți care își serbează azi douăzeci și cinci de ani de existență și care poate fi o mîndrie intelectuală a celor de aici.

Literatură de bogată imaginație — și nu bolnavă ca a romanticilor —, simbolismul e o mare cucerire idealistă, o impunătoare afirmare a spiritualității moderne.

Misticismul străbate toată literatura simbolistă, și cînd zicem misticism înțelegem: concentrare sufletească, pătrundere mai adîncă a vieții, străbaterile dincolo de aparențe, poetizare intensă a realității, extez în care filta noastră se simte mărită, trăind dincolo de jărmuriri și lămurindu-și neînțeleșuri. Misticismul ne face să privim realitatea ca un șir de chemări, de sugestii, de îndemnuri spre contemplație, ca o multiplicitate de nuanțe și de taine. Am putea adăuga că misticismul, ducîndu-ne spre reculegere, spre vis, are darul să ne facă mai buni. Nu poate fi bun cine nu stă de vorbă cît mai des cu sufletul său. Cei care fug de gândurile lor își sînt lor înșiși dușmani și mine vor fi dușmanii altora, înrîiții de fiecare clipă, făptașii tuturor neomeniilor.

Misticismul, atmosfera de vis pe care o vedem la simbolisți, nu a făcut totuși ca ei să rămînă departe de realitate, să se înstreineze de viață — mai mult: de viața de azi. În poezia simbolistă găsim redată toată lumea contemporană, cu varietatea ei de aspecte, cu febrilitatea de gânduri, cu tumultul de pasiuni care o agită: sbuciumul orașelor, munca aprigă ori pentru înalțarea culturale ori numai pentru ciștigarea pînii, viața din uzine, mașinismul, progresele științei, aspirațiile celor cu sufletul ales ori luptele îndrîjiților pentru cuceriri materiale, etc. și-au găsit pentru întâia oară exprimarea în poezie grație spiritului inovator al simbolisților. O varietate de subiecte pe care nu o întîlnim la alți poeți, și e curios că nu li se recunoaște totdeauna această superio-

ritate, că nu se pune destul în evidență această notă care deosebește dintr'odată literatura nouă. Publicând de curând, în *Le Figaro*, un fragment din studiul asupra literaturii franceze dela Ronsard pînă azi, care trebuie să apară în *Histoire de la nation française*, D-l Strowski spune că literatura dela începutul secolului al XX-lea a avut ca temă analiza pasiunilor, cu deosebire a iubirii. Caracterizare prea redusă și aplicabilă mai mult romanelor ori pieselor de teatru — în orice caz nu poeziei. Au cîntat și simbolisții pasiunile, au cîntat iubirea — nu însă cu luxul de cuvinte, fastul de gesturi și amănuntele anecdotice obișnuite romantilor — dar inspirația lor a mers mai departe, a cuprins mai mult și aceasta îi înalță deasupra altora.

Tot așa lipsa la ei de subiectivism exagerat și antipatie, de acel egocentrism care întunecă de altele ori literatura romanticilor. Simbolisții și-au impus să fie discreți, să nu prefacă literatura în continue feste, ca de jurnal intim. Romanticii țineau să vorbească mereu de ei, să ia atitudinal impresionant și să afișeze ce li se părea că e o superioritate a lor față de alții — era multă megalomanie în tot ce scriau și de aceea apar așa de învechiți, așa de supărători și mai ales cînd cunoaștem și viața lor, cu atîta teatralism, atîtea căutări de efecte. Nu mai e modern să vorbești mereu de tine și să te crezi un privilegiat, o excepțiune lingă alții măruiți de tot, grăbindu-se sau primind porunci să îi se închine ca la o minune. Vanitatea romantică și-a trăit vremea. Simbolisții au înțeles aceasta și de aceea s'au oprit în operele lor dela afișarea unei superiorități fictive și provocatoare. Superioritatea e un dar, e generozitate și atitudine discretă, demnă, nu egoism, vanitate, poză.

Prin concepțiile dela care a plecat și realizările lui, simbolismul se înfățișează astfel nu numai ca o revoluție estetică, dar și ca o atitudine morală mai în acord cu înclinările de azi, cu sufletul contemporan. Alții ce spuneau în urmă, cit și laurea lui mistică pun în lumină superioritatea simbolismului, ni-l arată ca mai omenesc — mai modern omenesc, am putea zice.

Dacă simbolismul ar fi fost în totul înțeles mai de mult înțărirea lui ar fi înlăturat multe răutăți în care mai persistă unii cînd e vorba de literatură, cum, de altă parte, ar fi dat orientări de viață, ar fi fixat atitudini mai în acord cu spiritul modern. Acțiunea lui poate să se manifeste însă cu mai multă hotărîre de acum înainte, pentru că e numai o legendă ce repetă unii că el ar fi murit. Il vedem și astăzi continuîndu-și înfurierea, mai direct sau indirect. Chiar acele titlaturi nouă, de „cubism“, „dadaism“, „expresionism“, derivă de fapt din mișcarea simbolistă — dar sînt numai o parodie a ei și ceva grotesc. Cubiștii, dadaisții au furat un giuvaer ca să-l pună la nicovață. De simbolism sînt influențați și aceia care vreau să pară dușmanii lui și caută să-l denunțe ca o pervertire a literaturii. Așa zisii neoclasici, de pildă, cînd îi cetim vedem bine că și-au însușit oțte ceva dela simbolisți, fără să-și dea samă, poate, sau fără să o recunoască.

În jurul neoclasicismului se face azi oarecare vîlvă. El e privit de unii ca literatura viitorului. Se furișează însă și alți păreri care nu-și pot găsi sprijin. Dacă prin neoclasicism se înțelege o revenire la clasicismul de altădată — și astfel e înțeles de obicei — atunci, fără ezitare, trebuie

condamnat ca o încercare zadarnică. Reluări de formule perimate nu-și mai au rostul, nu se mai potrivesc cu spiritul de azi. Un clasicism nou poate fi admis, dar numai în sensul unei limpeziri a tendințelor moderne, unei armonizări a concepțiilor izvorîte din viziunea vieții contemporane. Și un asemenea clasicism putem spune că a fost pregătit de literatura simbolistă, a fost chiar realizat de unii și ar rămînea să fie accentuat, dus mai departe.

Aceasta în acord cu aspirațiuni de azi care pot fi deslușite de cine urmărește evoluțiile sufletești și are înțușia prefacerilor care trebuie să vie. Asistăm la frămîntări în căutarea unui drum bine limpezit, vedem cum sufletele sînt doritoare de bune orientări, de liniște, de armonie, după altele perturbări, altele risipiri. O ordine nouă, o viziune înșeninată e ținta celor care-și dau samă de realități întunecate, chinuitoare, de astăzi. Trăim încă sub obsesiuni tragice, se vede pretutindeni o neliniște, o apăsare, dar gîndurile merg spre reculegeri, caută luminisuri, vreau o viață reinnoită, de împrăvărire. La „Salonul“ dela Paris din anul acesta s'au remarcat două sculpturi: *Les fantômes*, de Landowski, și *La jeunesse et l'amour* de Heuvelmans — aceasta cam artificială, de un clasicism prea convențional. Ele simbolizează parcă starea sufletească de azi: de o parte, umbre, obsesiuni, care ne urmăresc, de alta, priveliști înșeninate pe care le așteptăm în jurul nostru, ca o odihnă, o încîntare a gîndurilor. Și e semnificativ că în tehnică vedem azi artiști care caută simplificări, linii evocative fără bruscări, fără urmăriti de efecte bizare, fără exagerări supărătoare.

Sîntem în preajma unor statorniciri care ne dăm bine seamă că nu trebuie să înfrize prea mult. Și cine are încredere în virtualități ale sufletului nostru, în desfășurări nouă de energie, în afirmări continue ale stăruinței de a merge pe calea înaintașilor, poate întrezări o epocă mare a culturii pe care să o trăim — și poate mai curînd decît ne închipuim. Această epocă va trebui să fie o prefacere integrală a manifestărilor noastre, pentru că, trebuie să o spunem, numai unilateral au evoluat sufletele în vremurile mai nouă; au rămas încă în ele colțuri întunecoase, părăgini, și de aceea viața modernă, cu toate progresele ei, arată atîtea inegalități, atîta incoerență. O epocă într'adevăr mare presupune o armonizare a vieții în toate direcțiunile, o îndrumare a ei în acord cu concepții bine definite, sintetizate din multe experiențe, călăuzite de o viziune unitară și radiind pretutindeni puterea lor. Într'o asemenea epocă literatura, arta, știința trebuie să meargă alături în aspirațiunile lor, să nu se oprească, una sau alta, numai la aproximări sau să rămînă la idolatrii întîrziate; și paralel cu ele viața întregă, cu multiplicitatea ei de aspecte, cu manifestațiunile colective ori individuale, dela fapte și gesturi pînă la cuvinte, trebuie să arate și ea o conștiință înnoită și să fie dovada unei superiorizări a ființei noastre.

Forță nouă civilizatoare, spiritul vremii pe care îl așteptăm nu ni-l putem închipui decît ca o accentuare a energiei moderne, o înfrumusețare a vieții în toate direcțiile, o viziune de armonie și seninătate, mergînd alături cu un înalt ideal moral.

Pentru acest viitor care vrea să fie o realitate literatura nouă putem spune că a fost ca o pregătire. Înălț, prin idealul ei estetic, prin cultul

pentru artă, prin urmărirea pasionată a frumosului; ea ne-a adus încă o dată aminte că sîntem datori să înfrumusețăm mereu viața, că după cum sînt peisajele în natură tot așa trebuie să le vedem în noi înșine, să albă echivalentele lor în sufletul nostru — și pentru aceasta fiecare poate fi pictorul lor. Prin latura ei morală, așa cum a putut reieși întrucîtva din ce am relevat, literaturii nouă trebuie de asemenea să-i recunoaștem însemnătatea pentru prefaceri pe care le dorim.

În felul acesta valoarea ei nu mai poate fi îgăduită, decît doar de neînțelegători. Și față de alte literaturi, de mult recunoscute, nu se poate zice că rămîne în urmă sau că ar fi în marginea vieții, o excrescență artificială fără nici o legătură cu sufletul de azi. Dimpotrivă, străbaterea ei ne arată ce înalte concepții o călăuzesc și ce îndemnuri superioare de înțelegere a vieții se desprind din ea. Ea e adevărată literatură — și să nu uităm niciodată că

literatura nu poate fi reverie slearpă, exaltare bolnavicioasă, un cîntec frivol sau o distracție,

cum viața nu poate fi apatie, mersul melcului ori salturi la înălțimi, desordonate, și mulțumirea pe care o dau nimicuri, împărlășiri din ce este prea trecător ori ne înjosește.

Amîndouă trebuie să fie pluri în înălțimi sub binecuvîntările seninului.

2

Poezii de Rabindranath Tagore *)

FEMEEA

Creată de mîna divină,
Femeie,
Doar omul îți dă sublima ta formă
Și altă minune ca tine nici nu-i,
Că toate podobeale tale sînt smulse
Din inima lui.

Un vâl din fantastice fire jesul
Îți prinde pe creștet poetul
Și vor
Peneluri purtate de vis și extaze
Să-ți dea nemurirea în noi ipostaze
Pe pînzele lor.

Și marea
Ți-aruncă din stînul ei perle
Și Mina
Te'mbie cu vine de aur,
Grădina
Cu sfînte mireme de flori;
Să faci din tine vrăjită minune
Te'mbracă'n podobeale lor.

Dorințele noastre ca stropii de rouă
Răsfrîng linereșea ta, pururea nouă,
Și toate spre tine cărări și-au
deschis,

De-apururi Femeie,
De-apururea Vis.

*) Vezi conferința D-lui prof. C. Popescu-Gruia, despre „Lirica lui Rabindranath Tagore” la pag. 40 a acestui Anuar.

PĂMÎNTUL

Pămîntule și tu ești un sărac,
Deși ești mama noastră-a tuturor;
Că n'ai izvor
De bogăție, neseacă
Decît răbdarea și tristeșea ta.
Zadarnic e de te-ai încumeta
Să crezi că ai în mîni atîta hrană
Cît trebuie să dai ființelor plătînde;
Că prea e foamea o hrană
Și'n lume prea sînt multe guri
Flămînde.

Din darul tău de bucurii curate
Au cîte cresc în inima de-argită?
Din cîte jucării împarți pe lume
Copiilor, — că noi sîntem copil —
Ce mîni au fost vre-dată 'ndestulate
Și n'au știut cît este de fragilă
Ispita, cu al cărei joc ne'mbii?

Dar uite, dac'ai fi și mai sărac
Și-ai implini și mai puțin nădejdi
Ce ard de însetata lor pornire,
Tot n'ași putea să mă despart de tine,
Că tu ne dai și din durerea ta
Un zîmbet în privire.
Deși ți-e zîmbetul al suferinței rod,
Și dragostea — părerea unui vis,
Aci se'nđreaptă inimile noastre
Cu toată-a lor putere
Pe care tu le-ai dat-o la izvod.

În sinul tău s'aude șipotînd

Izvorul de viață nentrerupt,
Ne-ai dat un strop
Și însetați l-am supt.
Dar nu poți să ne faci
Nemuritori;
De-aceea te frămînji neadormit
Și stai de pază sfîntului izvor.

Înflorînd a inimilor strună,
Punînd mister în țărfuri de penel,
Din greu adînc de vreme ai năzuit
Ca să ridici pe goluri de genună
Un cer al tău...
Și-abia dacâ mijeste
Ca vagul unui vis nelămurit;
Iar schelele pe care tu te-avînți
Să pui o piatră nouă frumuseței,
De ceata lacrimilor tale,
Ude,
Le regăsești în pragul dimineții!

De-aceea'n inima ta mută
Să porți avînt din cîntul ce mi-ai
smuls;
Iubirea mea ți-o dau arterei tale
Ca ritmul ei să-ți simți la tine'n puls
Și vreau să te slăvesc prin muncă...
o zi
Cusporulforțeica vibrează'n mîna...
Și aplecat pe arsul tău obraz,
Cu buzele'nsetate de iubire,
Să poți să mă sărut tristeșea ta
În fiecare boabă de țărîna.

BALADA NEBUNULUI

Umbla pe drumuri un nebun,
Slăbit de grijă și nevoi
Truditul trup părea
O umbră;
Din pîrul lui ieșit de soare
Șburau șuvițele vlvor.
Cu gura strînsă și mai tristă

Decît o ușă de'nchisoare
Pe-al sufletului nenoroc,
Cu ochi ca niște licurici,
El s'apleca din loc în loc
Și căuta, ca toți nebunii,
Să aște
Piatra'nfelepciunii,

Ajuns la margini de ocean
Din urlet nencetat de valuri,
In gândul lui stăruitor
Un rost a prins să se închege:
Că valurile - ascund comori
Și'n frământarea lor spre maluri
In hohot rîd de-acela care
N'a înțeles enigma lor.

Oriunde-ar fi,
Un singur drum
S'a împlinit cu viețea lui;
Și care alta din nădejdi
Să-i mai zîmbească lui de-acum?
Cînd mii de brațe sbuciumate
Oceanu'ntinde către cer
Și cînd trec stele miriade
Pe-aceleași căi
Și nu le-abate
Nimic din drumul lor,
Au nu-i
Nebună goana spre mister?
Ca ele un sărman neban,
Cu păr ulvoi, ieșil de soare,
Căta cu mini cercelătoare
Și dibuia, ca toți nebunii,
Să aște
Piatra'nfelepciunei.

Dar într'o zi
Un băetan
A stat în fața lui de-odată:
„Ce brîu frumos de aur ai!
Ce cîngătoare minunată!”

LUMINĂ

Lumină! O, unde e lumina?
Ași putea s'o aprind din jarul arzător
al dorințelor?
Ulte lampa, dar vai nu e
nici o tremurare de lumină.
Asta fi-e destinul, sărmană inimă.
Cu mult mai bine fi-ar fi să mori!
Mizeria îți bate la ușă
și fi-duce porunca ei:
Stăpînul tău veghiază

Nebunul se privi
Și vai!
Înmărmurit a stat pe loc
Și-a plîns smulgîndu-se de plete,
Că orb trecu peste noroc!
C'avea nebunul obicei
De cînd umbla pe drum
Răsleș,
De cîngătoare lui de zale
S'alingă pietre fără preț.
Și-a dat se vede și de-acăea
Ce-avea
Isvoadele minunei,
Dar n'a luat seama —
Că nebunul —
Că era piatra'nfelepciunei
Și-a aruncat-o și pe ea!

Era'ntr'amurg;
Spre asfințit
Un fulger lung
Incrementea
Pe poda cerului
Tivit.
A stat nebunul aiurit
Și întorcîndu-se 'napoi,
Cu lacrimi pe obraji prelinse,
Cu pasul lui, de ani, greoi,
Cu brațe de putere stîlșe,
Cum sta prin nori de praș plecat,
Căltînd comoara-i asvîrlită,
Părea Nebunul, de departe,
Un arbor
Desrădăcinal.

și te chiamă la'nflinire
pe aripa nopței 'ntunecate.

Norii alină pe cer
și plouă și plouă
Și nu știu ce tremură 'n mine
Nici nu-mi cunosc gîndul!

O străfulgerare sparge 'ntunericul
din fața ochilor mei

Și inima pipăe cărarea
pe care mă chiamă
slomnirile nopței.
Lumină — unde ești lumină,
Să te-aprind la jarul dorințelor?
Dar tună,
Vîntul s'aruncă urlînd în gol —

Noaptea e neagră ca stîlul de piatră.
O, nu-mi lăsa clipele
supuse de'ntuneric
Și-aprînde-mi, Doamne, lampa
iubirei
Cu iubirea Ta.

MOARTEA

Cînd vitele se'norc de prin cîmpii
Și'nchide ochii floarea pe tulpină,
Se pare moartea mea că și tu vii
Și-mi spui slomniri ciudate în
surdină.
Îmi stai alături și te-ascunzi pe după
Viclean cuvînt, șoptit cu'nșinuire,
Vorbești de nuntă și-mi întinzi o
cupă
In care-ai pus otrăvi amefitoare
Să nici nu simt ispititor cînd trece
Pe fruntea mea cu vorbe'nșelătoare
A buzei tale sărutare rece.

O moartea mea, o moarte, că'n
văpăi
Vei arde 'ntunecatul vîl al nopței
Cu jarul care-l porți în ochii tăi?
Cînd noaptea mă frămîntă cu
nesomn
Apropie-te cum în șoaptă tu zici
Și din vibrări de scoici fă suon
de muzici;
Pe umeri pune-mi mantie de domn,
Aștepte-mă trăsura ta la scară
Cu caii nechezînd, nerăbdători,
Ca înfrățiți de-apururi să ne poarte..
Ia-ți vîlu-apoi și uită-te la mine
Cu ochi de jar care mi-au dat fiori,
O moartea mea, o moarte...

Traduceri libere de C. Gruta

3

CÎTEVA COMPOZIȚII ȘCOLĂREȘTI

Cartea de față luînd proporții la care nu ne așteptam, sîntem obligați să reducem materialul destinat paginilor următoare. S'au ales cîteva compoziții de ale membrilor Societății, lucrate în acest an, la cursul de Limba romînă. Să nu ni se spue că oferă pe 'alocuri slîngăcii, naivități, elemente dibuitoare; știm prea bine acest lucru și ne place a crede că și cei ce semnează acele rînduri o știu. Dar nimeni n'a avut gîndul să ofere aceste pagini ca ceva cizelat și înrudit cu desăvîrșirea. Elevii au încercat și „încercările” acestea ne-am gîndit să le încurajăm, ca să le înlesnim, pe cît am avut prilejul, posibilități de comodă desfășurare și de slăruire spre mai bine.

După temele de mai jos dăm și cîteva din subiectele de compoziții pe care elevele Școlii secundare de fete gr. II și elevii liceului „Unirea” — paralel cu preocupările Societății „Gr. Alexandrescu” — le-au desvoltat la cursul de Limba romînă.

UN RAPSD CÎNTĂ PLECAREA GRECILOR SPRE TROIA

Cînta-vă-voi astăzi spre slava mulțimei o faptă măreață 'ntre cele mărețe; cînta-vă-voi astăzi veslita plecare-a oșlrei achee spre Troia cea dirză, căci multă necinste și-ocară cumplită adusu-le-a Paris prin mîrșava-i faptă de toți cunoscută.

Atunci Agamemnon, cel iute'n minie, pe regii Eladei chemă să răsbune pălata lor cinste, să iee 'ndărăt pe frumoasa Elena. Și-atunci hotărîl-au ca loc de 'ntîlnire cetatea Aulis, ca una ce-i porț și la mare.

Cu mult sorocitelor vremuri 'nainte, veneau luptătorii cei dornici de harță; și vornici veneau din văile toate-ale vechel Elade; veneau în corăbii bogale și regii și prinții cu-oșlirile lor. Pe la case lăsuu și pîrînții bătrîni și copiii cei fragezi, copile iubite cu lacrimi în ochii frumoși. Căci joc nu-i rășhoțul cînd dirz e dușmanul, și-avea și-ajutoare cetatea lui Priam și ziduri din piatra cea tare din munte cărată și-o apăra al lui Priam fecior, năstrușnicul Hector. Lăcrămînd rugau cei de-acasă pe voinici să mai steie; dar aceștia 'ndîrjiți plecară la lupte.

În cetatea Aulis era mare zaryă, căci intra Agamemnon cu Menelaou păgubașul, slăpînul vitejilor Sparți. Lor le eșiră 'nainte, cu mare alai, fruntașii armatelor grece. În temple ducîndu-i ei mult se 'nchinară slăvind pe măreții lor Zei. În parte la fiice-allar pregătiră grămadă de jertfe, mioure și albe și negre sau tauri și-tații, cîslînd ei pe Zeii cei buni sau protivnici nădejdiilor lor. Dar deși veslitoarea din Delphi miu făpse de bine le spuse, slăvitu-Agamemnon era întristat de jertfirea cea fără pereche a scumpei lui fiice. El mult suferea de cînd pe Ifigenia perduse spre-a căpăta la corăbii vînt bun. Cînd jertfele toate s'au fost isprăvit, cu toți veseleau, bînd vinul cel tare sau parte luînd la sfintele jocuri ce-acolo se dau.

Ziua plecării sosise și-oșlirea, din zori pregătită de drum, se grăbea ca să plece. Corăbiile vesel pe mare pluteau, vrînd parcă s'arate cum care de care catarge mai nalte și pinze mai albe frumoase le au din prisos.

Helios mîndru din valuri răsare, cînd marea în lupte a'nvins-o și caru-i măestru cu raze de foc o haină de purpură 'ntinde, pe-albastrul vestmînt al lui Coelus.

Natura-i măreață și 'ndeamnă la lupte. Vrăjmaș e gîndului laș. Ea face pe-oastaș ca să'nfrunte primejdia și deșteaptă'n ei dorul de fapte mărețe.

Cu soldași și merinde 'ncărcat e oricare din vase și'n grupuri stă lîngă vre-o navă mai mare, ca puți la cloșcă. Și'n navă se allă vre-un rege ce peste popoare domnește.

Se dă de plecare poruncă.

Mai mult de o mie de nave începură să plece pe valuri mînate de vînt, pe cînd marea 'ndura greutatea fără cirfeală. Ba uneori încă vroia să se joace cu-aceste nimicuri. Și albele pinze ca fluturi pe cer se zăriau.

În frunte pornită era corabia lui Agamemnon, urmată fiind de-o suită corăbii cu-oastași din Micena, Siciona, Corint. Lui îi urmă, cu șazeci corăbii și-armie din Sparta, nerăbdător Menelaos, ce vrea să-și răsbune cumplita-i rușine. După ei se'nșirau Nestor Nelelanul, bătrînul, cu nouăzeci de corăbii și-armate din Pilos și-Arena, uriașul Tivid Diomede cu optzeci corăbii și oaste din Argos și Tirint și cei doi Ajax, Vilidul și

Telamonianul. Cu multe și mîndre corăbii veneau în șir lung Pelelanul Achile cu-ai săi Mirmidoni; siretul Ulise, al Itacilor rege; Idomeneus ce peste Cretanii din insuli domnește. Ei și cu alții, mai mulți decît frunza în codru, voioși se duceau la bătae.

Pe rînd fiecare din vase pieria depărtîndu-se'n zări, ca și cum ar fi fost înghițite de-un mare balaur, căruia cerul și marea-i făceau o gură grozavă ca și a lui Chronos.

Așa au pornit ei spre Troia și învinge-vor cred, că dreptatea-i cu ei și zeilor strîmb nu le place. Și multe necazuri se-aude că'ndură și mulți au pierit în bătae; dar pînă și-Athens 'njeleaptă-i păzește și Pythia, profeteasa din Delphi, asemenea spus-a că vor birui.

Inserarea lăsase pe țarm de-a-i pînză de visuri. Marea și cînta pusliul ei cîntec în taina ce peste Aulis căzu; iar vîntul abia adia prin frunzele mici de măsline. Dar lîngă-un lămîi se-arătară de-odată două ființe frumoase ca două zeițe. Fețele lor luminate păreau de-o rază ciudată. Minele și strînsură și în spre Troia, cetatea lui Priam, privirile pline de ură 'ndreptară. Boțul lor mîndru le-arăta a fi Juno și-Athens... dar ele periră.

Și'n urmă cu'ncetul pe toate, cu fermecătoarea putere a razelor blînde, domnește Artemis în vraja-i nespuse.

Și'n funduri de mări se vede-al oceanelor domn. În palatu-i măreț, Neptun, cel cu barba umplută de scoici și mărgean, stă gata de somn.

În aerul umed de boarea sărată a mării, din valuri Naiade șoptesc; iar Caliope înalță cîntarea 'ngînată a nopții. În aer fug unde sonore; pămîntul și marea învâluie tainic... Aleargă spre-Olimp și-adoarme pe zeii cei veșnici...

Și plină pe cer își urmează măiastra Artemis cărarea.

Teodor D. Cristache

Cl. V. R. Liceul „Unirea”

COMPARAȚIE ÎNTRE CARACTERUL ANTIGONEI
ȘI AL ELECTREI

După ce ai isprăvit de cîtit o tragedie a lui Sofocle, rămîi mult timp cu inima strînsă și cu gîndul mereu la personagiile lui cinstite, drepte și iubitoare, care au de luptat atît în potrive piedicilor ce le întîlnesc în viață, cît și împotriva fatalității ce vrea să stăpînească orice și se întinde chinurilor de puternică și de rea. Pentru ca să meargă înainte, au nevoie de o voință neînfrîntă. Pilde de o astfel de voință avem la personagiile lui Sofocle, Antigona și Electra.

Antigona, fire pasionată și hotărîtă, pune mai presus de orice voința zeilor și dragostea pentru frațele său care, răsvrătit contra regelui, moare într-o luptă. Condamnat să rămînă neîngropat, drept pedeapsă, Antigona nu vrea să nesocotească legile străvechi și hotărăște să aducă fratelui său cinstea cuvenită morților. Pentru ca să ducă la bun sfîrșit hotărîrea luată, are însă de luptat cu o voință tot atît de tare ca și a ei, aceea a lui Creon. Antigona însă, dreaptă și înzestrată cu o energie bărbătească, persistă în hotărîrea ei, luptă contra lui Creon și primește

cu mîndrie pedeapsa cu moartea, gîndindu-se numai că a făcut totul ca să mulțumească pe zei.

„Sînt veselă că pot muri de-o crimă sfințită“.

Mîndria ei se revoltă atunci cînd îi spune Creon că lăgăduind fapta o va ierta; aceasta nu se potrivește cu firea ei dreaptă; preferă moartea, căci numai în lumea cealaltă va avea mulțumirea ce i-a lipsit pe pămînt:

„Murind eu, dragă celui drag, zac lingă el.

„Acolo veșnic voi trăi“.

Aceeași voință puternică, aceeași statornicie și mîndrie înțîlnim și la Electra. Răsbunătoarea cauzei drepte a tatălui său, omorît prin vicieșug de Clitemnestra și Egisti, Electra suferă mult cînd vede că răsbunarea e aproape imposibilă. Oreste, pe care-l aștepta ca pe un mîntuitor, murise. Are clipe de descurajare, de desnădejde, orice speranță i s'a risipit, nu-i rămîne decît plîns, durere mereu:

„Deci fără nctare voiu geme,

„Etern va fi bocetul meu.“

În clipe de acestea alît de dureroase, moartea ar veni ca o alinare, i-ar curma viața care pentru ea e alît de rea:

„... căci un bine-i moartea mea

„Și viața-mi chin, mi-e scribă și-o disprețuesc“.

Astfel de strigăte nu înțîlnim la Antigona. Incredzătoare în puterile ei, se bucură de viața ce o socotește o serie de prilejuri în care să-și desfășoare voința și puterea ei nemărginită. Cînd înfrîmă o piedică în drumul spre bine, Antigona nu se plînge, ci spune:

„Cil timp mă simt puternică nu stau pe loc.“

Dacă ne gîndim însă la condițiile în care au trăit fiecare din aceste două personaje, îndreptăm purtarea Electrei. Antigona era liberă la curtea lui Creon, stăpîna pe acțiunile ei, de aceea îi este mai ușor să săvîrșească înmormîntarea. Electra însă era supravegheată; fiecare gest, fiecare vorbă ale ei erau spionate și apoi spuse mamei sale și lui Egisti. Incunjurată numai de dușmani, Electrei nu-i era cu puțință răsbunarea, decît venind din partea lui Oreste. Totuși în urma unor clipe de desnădejde, clipe în care numai durerea e stăpîna sufletului său, voința i se trezește și mai puternică, și mai hotărîtă:

„Deci singură, cu mina mea, voi săvirși

„Ce'n cap mi-am pus;

„Nu-mi las eu gîndul ne 'mplinit.“

Oreste însă nu murise. Vine și săvirșesc împreună răsbunarea alît de mult dorită. Aceasta a fost răsplata anilor de suferință și de lacrimi ai Electrei; ea a trăit, a văzut cu ochii împlinirea visului ei, pe cînd Antigona nu a avut aceasță bucurie. Totuși și ea a fost victorioasă. Moartea ei frumoasă a adus lumină în jurul cauzei drepte pentru care a luptat, făcînd pe Creon să se căiască adînc de nedreptatea săvirșită.

Analizînd caracterul Antigonei și Electrei, pătrunzînd în sufletele lor frumoase, înțelegem mai bine viața, voim să trăim, să avem și noi prilejul să desfășurăm aceeași voință și energie ca și ele. Sufletele lor mărețe ne îndeamnă să le imităm, căci vom fi fericiți: mulțumirea conștiinței, drumul drept în viață sînt cele mai mari fericiiri.

Ioan Maria-Sofia

Cl. VI, Șc. secundară de fete, gr. II.

IMPRESII DIN VREMEA CÎND ȘCOALA A FOST ÎNCHISĂ

12.II.1923. — A trecut și a doua zi de cînd stau lipit de patul acesta urcios, unde zac învelit în plapomă pînă la gît și-s sguđuți de friguri. Lucrurile toate au luat sub influența febrei dimensiuni colosale. Ape verzi și roșii îmi joacă pe dinaintea ochilor și mă simt singur, singur. Toată ziua nu fac altceva decît să ascult huruitul pisicilor prin pod și uneori chițcăitul vre-unui șoarece prea îndrăsnel. Alte sgomote nu pătrund pînă la mine: sînt parcă izolat de restul lumii. Din cînd în cînd vine mama la patul meu și-mi schimbă compresele reci de pe frunte. Atît.

Astă-noapte am avut un vis ciudat. Mi se părea că mă aflu într'o cîmpie de gheață. Nu știu cine mă aruncase acolo. În jurul meu nu vedeam decît sclipirile unui oraș iluzoriu pierdut la orizont, un pîrîieș înghețat și încolo o albeață nesfîrșită. Un liliac descrie prin aer o cale sinuoasă. În urma lui rămase o dungă luminoasă care se mișca întocmai ca un șarpe. Se rotia prin aer, mă înfășura, iar se depărta, pînă ce în sfîrșit se fărîmă într'o mulțime de părți care căzură la pămînt ca niște stele. Mai sclipiră jos de cîteva ori și totul se înfundă apoi într'un întuerneric greoi. Se înoptase de tot și de-nici, de colo, de pretutindeni porniau vaele de bufnițe. Și atunci în mîntea mea bolnavă fulgeră o idee: „Dacă ar veni lupii?“ Și iață că de jur împrejur perechi de ochi fosforescenți priveau la mine cu poftă. Lupii — și cercul lor se strîngea tot mai mult în jurul meu.

Dar în clipa aceea de groază, cînd nu mai nădăjduiam să scap, văzui cum lupii începură să fugă, urlînd trist. În fața mea ședea o apariție luminoasă. Doi ochi limpezi mă priveau blînd. „Dar arzi, ai friguri?“ îmi zise ea, punîndu-mi mina rece pe frunte. Mă trezii și privii în jurul meu. Lingă mine, mama îmi schimba compresele de pe frunte.

15.II.1923. — Azi m'am dat jos din pat și simt un dor nespus de viață. Aferă natura e moartă. De pe o salcie pletoasă, crescută în fața ferestrei mele, o frunză întîrziată pe creangă plutește în jos în virajuri mari. Dacă ar fi căzut o stea așa și știut ce s'a întîmplat. Dar dacă a căzut o frunză?

Un coleg intră vijelios pe ușă:

— „Salutare, măi, cum te mai lauzi? sănătos, voinic?“ și fără să aștepte răspunsul, continuă:

— „Am auzit că s'aduc lemne la liceu. Așa mi-a spus intendentul. Tu ai să vii la școală de luni? Nu?... Ai auzit că s'a deschis palinajul? E „pă cînstle.“ M'am înfrînit cu Ionel și mi s'a părut supărat. Bun băiat e ăsta, dar prea e trist mereu. Spunea c'o să vie după masă pe la tine. Apoi eu mă duc, că-i firziu și m'asteaptă tata“.

— „Mai stai“... încercui eu să adaog. Dar el plecă desigur mult mai repede de cum venise. „Mare năsdrașan, mă gîndesc eu, să vie el tocmai dela Ocol, numai pentru un minut și să nu-mi dea răgaz să spun măcar două vorbe!“...

18.II.1923. — Iață-mă și la palinaj. În jurul meu văd numai chipuri care mă privesc cu milă. Să mă fi schimbat oare numai în cîteva zile de suferință?

Perechi, perechi, păinatorii alunecă pe luciul gheței. Mă nit cu cludă la ei, căci mie îmi tremură picioarele și nu mai am echilibrul în mișcări. Cîțiva cunoscuți mă iau cu ei la „morișcă”. Simt cum din ce în ce îmi recapăt puterile... Mîine începe școala!

Decebal Montanu

Cl. VI R. Liceul „Unirea”

PRIVELIȘTEA UNEI PĂDURI ÎN EXPLOATARE

Sosită iarăși prin locurile pe care m'am obișnuit să le văd în fiecare an, primul gând mi-a fost să alerg în pădure, să pornesc pe cărările strîmte, întortocheate și să pătrund în întunericul codrului, să respir parfumul bradului, să ascult iarăși susurul lin al izvorului.

Încep, pe o potecă ce sue la deal și se deschide apoi într-o poiană, am pornit-o spre Magozia. Era ațita frumusețe că mintea parcă stătea pe loc ațitită. Tot dramul numai brazi, numai flori. De odăla o muzică înceală; un murmur de apă și dădai peste un izvor. Obosită, poposii să mă răcoresc la apa limpede cum e cristalul. Printre ramurile brazilor, puțin mai rari aici, se zărea luna ce-și trimelea razele ei ca o binecuvîntare spre liniștea pădurei. Iar vîntul, care adia pușta, aducea pe aripile lui sunetele clopotelor ce chemau la vecernie pe maicele dela mînăstire. Deasupra mea, prin văzduh, se auziau cîntări îngerești. Era ațita pace prefutîndeni încît sufletul era parcă mai ușor, parcă pluteam și eu în aer și liniștea aceasta divină pătrunsese ațita în sufletul meu încît nu simțeam nici frica singurătății.

De odăla copacii parcă începură să se miște; din fiecare scoarță apărea cîte o zîină îmbrăcată în haine de zefir și cu cununii de crini pe cap, fiecare floare prinse vieață, din fiecare fir de iarbă leșea cîte o ființă. Începu împrejurul meu o mișcare neobișnuită. Lume multă, zîne, dar nici un sgomot. Toate pluteau prin văzduh. Se luară de mîni și întinseră o horă, iar Pan le cînta stînd pe creanga unui copac. Ele dansau cele mai armonioase jocuri. Aici strîngeau hora, aici o întindeau, cînd o împingeau spre dreapta, cînd spre stînga. Priveam uimită și mă credeam o eroină din cine știe ce basm.

Într'un firziu, obosite se strînseră toate în jurul crăieșei lor și începură a istorisi. Deși toate tinere și minunat de frumoase, totuși spuneau lucruri atît de vechi, că rămăsesem uimită.

Una din ele a povestit cum acum o sută treizeci și șapte de ani, malca Olimpiada și-a ales pentru a zidi mănăstirea, locul unde moș Tudose Crudu înfipsese cața oilor în noaptea în care au venit să asculte cîntecele îngerești ce se auzeau în văzduh, de-asupra unui tapan verde pe care se află și azi biserica cea veche a Sfîntului Ion din Văratec.

Alta a prins a istorisi povești din trecutul țării noastre.

Spunea că odăla, de mult, foarte de mult, cînd hoardele Tătarilor ventau puhoie pe plaiurile țării moldovenești, ca s'o prade, bieții Ro-

mîni cu ce aveau pe ei se ascundeau în munți. Și ea a văzut mulți pribegi de aceștia și-și amintea cum îi ajutase, cum le arătase calea pe care trebuiau să meargă. Zîna tăcu. Tăcură cu toatele.

Aurora începu a presăra florile dimineții pe pămînt. Din ce în ce lumina creștea, soarele își răsfrîngea razele lui pe virful brazilor, iar zefirul dimineții trecu spunîndu-și cîntecul metalic prin frunzele pădurei. Și așa mă trezii din lumea de basm pe care am trăit-o cîteva clipe.

N'aș putea spune dacă am visat sau am trăit aveau. De odăla un sgomot de căruțe, de voci, mă făcură să mă desmelicesc și mai bine din visul meu. Ce voiau acești oameni, unde se duceau cu topoarele și ferăstraiele lor? Nu cumva vroiau să-mi tae pe frumoasele mele zîne? Am vrut să fug de frica de a vedea distrugîndu-se ațita vieață, dar n'am putut. Din liniștea aceea sfîntă se ridicară de-odăla sgomotul ritmat al toporului și scîrșitul dureros al ferăstrăului. Unul cîte unul, brazil pe care i-au cîntat poezii căzură la pămînt. Unul cîte unul fură puși în căruțe și pornii la vale. Nimeni nu știa că duc cu ei o ființă, o vieață de zeci de ani, distrusă numai prin cîteva lovituri nemiloase de topor. Auzeam parcă geamătul profund al unei ființe în agonie.

Fiecare brad ducea cu el cîte o poveste din timpurile vechi. După fiecare plîngeau mul de gîndăcel ce-și aveau calcușurile în scoarța lui. Vîntul trecea furios prin aerul liber, nu mai întîlnea în cale bradul căruia să-i destăinuiască bucuriile și supărăriile lui.

Plîsele și jale peste tot!

Soarele pătrunsese în voe pînă în inima codrului; brazil, care pînă acum îl împiedecau, slăteau trîntii jos unul peste altul. Cîteva verife speriate fugiră în întunerecul pădurei. Mi se păru că și izvorul se oprise din cursul lui, dar nu, el alerga repede la vale, pentru a povesti tuturor viețuitoarelor, tristețea ce se întinsese peste pădure. Și el va duce pînă departe, la mare, plîsețul zînelor mele.

În depărtare, se auzea un buciun și parcă ar fi știut și ciobanul jalea ce cuprinsese toată pădurea, căci cînta așa de duos, așa de trist!

Fiecare notă părea ruptă dintr'o inimă îndurerată și fiecare sunet făcea să vibreze sufletul meu plin de tristețe. Simțeam o durere nespuse de mare. Era durerea după ființa ce viețuia în fiecare copac, durerea din cauza răutății oamenilor și a disprețului lor față de natură. În timpul acesteia toporul își continua opera lui de distrugere. Trîntise tot ce era mai mareț în jur, doar cițiva brazi mici ce nu-și îndeplinseseră încă mînia, mai viețuiau. Oare ce gîndeau ei? Înțelegeau toată tristețea și durerea ce vor domni de acum înainte? Desigur că nu. Erau prea mici pentru a putea pricepe că vieața are un sfîrșit. Ei vor uita cîrînd pe părinții, bunicii și strămoșii lor, vor uita jocurile zînelor din nopțile cu lună și se vor înălța mereu spre soare, spre lumină și spre fericire. Iar atunci cînd vor atinge idealul urmărit în decursul a zeci de ani, toporul își va întîrge cu putere lama ascuțită în tulpina lor puternică, doborîndu-l la pămînt, lăsîndu-le numai amintirea că au zărit soarele.

Un brad căzu lîngă mine, o voce sînsă se auzi din năuntru:

— „Tu care ai putut înțelege vieața ce se ascunde sub scoarța groasă a fiecărui arbore, spune tuturor să nu mai distrugă podoabele naturei, s'o lase să-și desvâlue singură frumusețile ei, căci poate va veni timpul

nd toți vor alerga să-și găsească mulțumirea la umbra unui brad, as-
tind muzica izvorului, căuind să înțeleagă firele tainice ce trăesc în
și atunci noi ființele acestea necunoscute de nimeni, fricoase, ne
m arăta tuturor și vom spune lucruri ce nu le cunosc încă oamenii".
Un lung suspin și totul se stinse.

Simțeam o tristețe din ce în ce mai mare. Cum puteau fi oamenii
eștia atât de indiferenți?

Ași fi vrut să spun la toți tot ce am văzut și am înțeles în noaptea
cea binecuvântată.

Și atunci, ca un ecou al durerii din suflet, mi-au venit în minte
rurile lui Ronsard :

*Ecoute, bûcheron, arrête un peu le bras,
Ce ne sont pas des bois que tu jettes à bas,
Ne vois-tu pas le sang lequel dégoutte à force
Des nymphes qui vivaient dessous la dure écorce ?*

Slăvescu A. Adriana

Clasa VI. Șc. secundară de fete, gr. II

INFLUENȚA BASMELOR POPULARE ÎN POEZIILE LUI VASILE ALECSANDRI

Datorită imaginației sale dezvoltate, poporul român și-a înfrumuse-
t basmele cu tot felul de ființe fantastice. Felul cum le descrie și po-
știle minunate pe care le țese în jurul acestor ființe suprenaturale
au basmelor românești un farmec care stăpânește puternic sufletul as-
tătorului.

Sufletul de poet al lui Alecsandri și imaginația sa au fost înfrurite
raja acestor basme și de aceea a scris multe poezii, influențat de
umusețea lor.

În odaia sa, el stă în timpul iernei la gura sobei privind focul vesel :

*Si prin flacăra albastră-a vreascurilor de aluni
Văd trecând în zbor fantastice a poveștilor minuni.*

Astfel în „Noaptea albă“, când gerul împietrește totul și numai luna
ngură vechioză luminând, poetul ni-l înfățișează, în sania sa trasă de
a lepure schiop, pe Stălu-Palmă-Barbă-Cot. Piticul acesta este îndră-
ostit de fecioara frumoasă, „Primăvara“, ascunsă de frigul iernei în tru-
nului unui fag. El o roagă să vie cu el, care o iubește și la auzul acelor
vorbe întregu luncă hohotește de râs :

*Si vrăjitul fag întinde
Un braț lung cuprins de ger,
Pe uncheș de barbă-l prinde
Si-l ridică pe sub cor,*

În poezia „Vîntul de Miază-zi“, Alecsandri urmează firul poveștii :
vîntul cald, feciorul drag Primăverei, o scapă pe aceeași din închisoarea
iernei și amîndoi ferteții se îndușează și dau drumul piticului spinurat.
Acest „Barbă-Cot“, spune poetul, în poezia : „Răsbunarea lui Stălu-Palmă“,
umblă pe un iepure schiop de cînd Făt-Frumos i-a răpit copila, pe
frumoasa Trestiana, pe care o iubeau amîndoi urieșii : Strîmbă-lemn și
Sfarmă-piatră.

Aceștia în mînia lor grozavă pornesc în contra aceluia răpitor care
nu e decît Făt-Frumos, și în goana lor de urieși cutremură și prăbușesc
munții, duc vijelia și viscolul prin păduri, îngrozind totul în trecere ; dar
în zadar, căci :

*Iată însă mîndrul soare că se'nlunecă de-un nor !
Urieșii stau buimăciți, fumegînd de-a lor sudoare.
Ridică ochii și pe ceruri văd trecînd în sbor drept soare,
Făt-Frumos cu Trestiana pe-un cal sprinten sburător.*

Vedem dar alături de acești urieși cu putere nemărginită, pe piti-
cul Barbă-cot. Primăvara sau vîntul ne sînt înfățișați drept oameni, na-
tura întregă este însuflețită, copacii sînt vrăjiți și nici Făt-Frumos pe
calul său sburător și fecioara strălucitoare de frumusețe nu lipsesc. Une-
ori poetul idealizează frumusețea fecioarei romînce.

Mărioara Florioara, din poezia cu același nume, este atât de fru-
moasă încît :

*Si de-ai călca nouă țări
Si de-ai trece nouă mări
Florieică n'ai găsi,
Păsărică n'ai zări,
Nici nevastă mîndruliță,
Nici copilă draguliță
Ca Mărioara
Florioara*

care este :

*Zînișoara munților
Surișoara florilor.*

Pretutindeni pe unde trece, totul se înfrumusețează, pînă 'ntr-o zi
cînd ea înfîlșește un străn și inimile lor se îndrăgîră și în iubirea care
i-a cuprins sufletul, ea părăsește și florile și munții, stînd lingă iubitul
ei. Mesele încărcate cu bunătăți și teleaga fermecată ne sînt toate zu-
grăvite de poet, care nu schimbă nimic din toate amănuntele basmului,
iar Mărioara-Florioara nu-i decît Ileana Cosînzeana.

Fertețirea lor însă nu ține mult, căci

*Un nor negru că un smeu
Ce venia, venia mereu,
Aripi negre întinzînd
Și tot cerul cuprinzînd...*

*O cuprinse 'n brațul său
Și cu ea sburlind s'au dus
In cei munți despre Apus.*

Alteori eroul legendei noastre Dragoș Vodă ne este înfățișat asemenea lui Făt-Frumos și îl vedem cum luptă voinicește ca să scape pe iubita sa, ce simbolizează Moldova, de stăpînirea fiorosului:

*Zimbru aprig ca un smeu
Cu lungi coame ca de leu
Și cu coarne oșelile
Și cu aripi la copile.*

Alecsandri în „Andrei Popa” ne descrie o luptă asemănătoare celor din povești:

*Zi de vară pînă'n seară
Dau voinicii să se piară
Și cu ferul ascuțit
Și cu pumnul amorțit.*

Erul în zadar spune calului său, care înțelege graiul omenesc, să-l scape, căci voinicia dușmanului îl doboară.

De asemenea în poezia lui Alecsandri înflinim Feți-Logofeți ce se luptă fără teamă cu balauri, spre a fi demni de dragostea iubitelor lor. Personajile unor astfel de poezii inspirate de basme sînt:

*De cînd în lume lupii erau păstori la oi
Și urșii cu cimpoae mînau cîrezi de boi.
De cînd purla 'n cosițe Ileana Cosinzeană
O floare cîntătoare, o floare năzdrăvană!*

Uneori poetul ia basmul așa cum este și-l versifică. Așa avem poezia „Inșiră-le mărgărite” Ea începe cu:

*Inșiră-le mărgărite
Pe lungi fire aurite,
Ca o horă luminosă,
Ca povestea mea duloasă,*

în care ne vorbește de o crăiasă care avusese doi copilași:

*Cu cosițe poleite
Și cu fețe înflorite.*

dar pe care îngerii l-au diocliat și ei s'au prăpădit în brațele mamei lor. Din locul unde l-a îngropat Doamna îndurerată, au ieșit doi brazi care vorbeau și mîngiau pe mama lor. Dar brazii sînt trăsniți într'o furtună și două scînteii, sufletele celor doi copilași, se prefac în două stele pe care mama lor le privește zi și noapte plîngînd. Și Dumnezeu îndușolat prefac stelele în două mărgăritere, pe care mama nebună de durere:

*Le deșiră cînd și cînd
Și le 'nșiră iar cîntînd.*

Aceste subiecte și personajii, care au fost inspirate lui Alecsandri de basmele populare, poetul le-a îmbrăcat cu cele mai frumoase vestiminte ale versului; acestea s'a văzut mai ales în citatele din „Inșiră-le mărgărite”. Versul curge limpede și armonios și toate aceste poezii sînt presărate cu frumoase comparații.

Pe Mărioara Florioara ne-o aretă:

*Albă ca o lăcrămioară,
Dulce ca o primăvară.*

Limba pe care o întrebuițează este aceea a basmelor și de aceea găsim multe expresiuni ca: „zi de vară pînă'n seară”, „peste nouă mări și țări”, proprii acestora.

Lumea aceasta a basmelor, învăluită în atmosfera ei fantastică, se întîlnește în multe poezii ale lui Alecsandri încît influența basmelor e vădită. Farmecul pe care îl au aceste povestiri îmbrăcate în haina poeziei dovedește și mai mult valoarea și trăinicia operei al cărei izvor de inspirație e în literatura populară.

Paraipan Maria

Cl. VII. Șe. secundară de feti, gr. II.

SĂ SE NOTEZE, DUPĂ UN CAPITOL DIN „PSEUDO-KINEGETIKOS” A LUI ODOBESCU, FELUL CUM AUTORUL ȘTIE SĂ TREACĂ DELA O IDEE LA ALTA.

Un bun autor, scrie Edgar Poë, are în minte ultimul său rînd atunci cînd scrie primul. Nu știu dacă totdeauna părerea aceasta a cunoscutului povestitor american ar putea fi adevărată. Și un autor, care prin felul cum și-a lucrat opera contrazice în mod vizibil ideea exprimată de Edgar Poë, e Odobescu. Odobescu nu numai că n'a avut în minte ultimul rînd, dar începînd o pagină nu știa cu ce o va umplea. Despre aceasta ne putem ușor convinge citînd „Pseudo-kinegetikos”, capod'opera sa și urmărind felul cum acesta sare dela o idee la alta. Odobescu e maestru în arta digresiunii și așa cum ne prezintă el această artă, ne face să vedem folosul ei. Trecerea pe nesimțite dela o chestiune la alta e necesară. Tratatrea unui aceluiași subiect în mod serios și grav poate de multe ori să țină atenția încordată cîțva timp, de multe ori însă ea devine plictisitoare și, oricît de interesantă ar fi chestiunea despre care se vorbește, începi să o găsești dela un timp plină de nenaturalețe și superficialitate. Lui Odobescu nu i se întîmplă niciodată acest lucru. El trece repede și printr'o glumă ușoară, plăcută, dela o idee la alta, astfel că trecerea nu e observată. Digresiunea aceasta neobservată are un important folos instructiv. Ea șterge impresiunea unui subiect arid și te transportă în cadrul unei înțîmîlăți plăcute. E cunoscut felul disertativ de a trata o chestiune cu o trecere cu totul nenaturală: „Să vorbim acum” sau „să lăsăm aceasta și să trecem la a doua parte

a chestiunii noastre". Vorbind astfel, chestiunile îi se par mai străine și atunci ariditatea lor vine de la sine. Cu digresiunea atrăgătoare și tonul glumei, Odobescu tratează de cele mai multe ori subiecte de o importantă valoare științifică și literară. Unind astfel frumosul cu utilul, îndeplinește una din regulile enunțate de Boileau în „Arta poetică”.

Într'un câpitol luat la împlinire din „Pseudo-kinetikos” putem vedea clar lucrul acesta. Să luăm de pildă capitolul al IX-lea. Autorul începe prin a vorbi de poezia vânătoarei și a vieții în aer liber. Vorbește cu această ocaziune de „Primăvara amorului” a lui Iancu Văcărescu și de poema „Les saisons” a lui Saint-Lambert. Printr'un spirit ușor apoi, adresat prietenului său, trece mai departe prin a spune că el nu a vînat niciodată și că această plăcere caută să o simtă numai din cărțile literare vânătoarești sau din tablourile cu scene de vînătoare. De cîte ori se gîndește la acestea însă, nu-și poate aduce aminte decît de vînătorii caraghioși caricaturizați în „Charivari” sau „Journal pour rire”. Și cu ocazia aceasta Odobescu descrie cu spirit cîteva din scenele văzute în revistele citate. Nu vorbește însă prea mult nici despre această chestiune și trece la scriitorii ruși care au luat subiecte din viața vînătorească.

Aici trecerea deși naturală: „Iasă-mă să-ți aduc aminte despre o carte pe care am citit-o și o recitez adesea, eu, care nu sînt vînător, cu o nespusă plăcere”, pare naturală prin faptul că e însoțită de gluma obi-cinuită lui Odobescu.

Și vorbind de scriitorii ruși, virtuosul prozator muntean găsește ocaziunea de a-și bate joc cu mult humor de acei Romîni, care din patriotism exagerat disprețuiesc însemnate opere ale literaturii rusești. Face apoi o legătură între tablourile de Turgheniev și cele ale pictorului olandez Ruysdael. Acest lucru îi dă prilej să citeze o poezie a lui Musset în care autorul ei preamărește farmecele Tirolului. Și ca urmare imediată a acesteia, Odobescu vorbește de numărul mare de pictori ce redau peisagiile încîntătoare ale acestui ținut. Deși reușite, aceste tablouri nu sînt căutate, deoarece sînt prea multe și în toate trebuie păstrată o măsură. Aici Odobescu în mod natural se caracterizează pe sine, spunînd că bine ar fi fost dacă ar fi putut și el să păstreze o măsură: „să voiu eu însumi a rezuma cîte am spus pînă aici, zău, nu știu de ași putea”. Și se mai întrebă ce ar putea face ca să păstreze o măsură: „Dar cum? Să mai vorbesc larăși despre plastica vînătorească a anticilor, cu idealul lor intrupat în statua Dianei vînătoare? Să ne mai întoarcem la vînătorii concertante ale Sașanizilor din muntele Bisutum? Și apoi să-mi găsesc beleaua cu Salii, vînătorii cei vestiți, pe care eu am uitat să-i pomenesc și pe dînșii și pe cînii lor așa mult lăudați de toată antichitatea?” Și cu această trecere autorul găsește prilejul de a ne înșira cîteva școli de pictură în care găsim zugrăvite diferite specii de cîni. Vorbînd de pictura vînătorească, Odobescu zice în mod spiritual că are cunoștințe speciale de pictură. Și dacă cineva se preînde mai cunoscător decît autorul, să-l spue: „cărei școli de pictură vînătorească atribuie d-lui tabla zugrăvită de sub umbrarul cîrciumei lui Kir Ionijă Buzdrună, dela morile Ciurelului, unde trec Nemșii la vînătoare, în care tablă figurează pe un fond portocaliu, un vînător albastru, frăgînd cu

pușca într'un epure roșu, care fine vesel în labe o ploscă cu vin”.

În felul acesta glumei Odobescu termină capitolul, un adevărat dicționar enciclopedic. Dela un capăt pînă la altul ies în evidență verba și spiritul remașcabil de „causeur” ale autorului. Și „causerie”-a aceasta e redată mai ales prin digresiunea glumeată și atrăgătoare. Vorbînd de o chestiune serioasă de literatură, pictură sau filologie, îl vedem de-odată că glumește, apoi dela glumă trece mai departe, lăsînd prima chestiune neisprăvită. În timp ce celorlor urmărește cu încordare, amănunt cu amănunt, chestiunea tratată cu seriozitate și erudiție, intervine gluma. Sentimentului puternic de încordare îi urmează unul de discordare. Acest procedeu de a face să se nască în sufletul celorlor două sentimente cu totul opuse și în imediată apropiere unul de altul, dezvoltă veselia și rîsul sănătos. Trecerea fiind bruscă, humorul este puternic și nu are de loc aerul de a fi nenatural, prea mult studiat.

Altădată digresiunea e așa fel făcută încît crezi mult timp că autorul tratează acea chestiune. Te trezești însă de odată în alt subiect fără să-ți dai seama cum ai trecut.

Și aceasta scutește pe Odobescu de imputarea care i s'ar putea aduce, spunîndu-i-se că opera sa e pedantă prin faptul că tratează chestiuni cu mult eșite din cadrul subiectului propus. Nu, opera lui Odobescu nu prezintă de loc atmosfera pedantă, pentru că mai fiecare capitol începe cu chestiuni prietoare la vînătoare. Dacă autorul, terminînd brusc aceste chestiuni, ar vorbi de altele, străine subiectului, atunci ar fi desigur pedant. Trecerea fiind însă pe nesimțite, naturală, lucrarea nu poate primi acest calificativ.

Calitatea aceasta pe care am remarcat-o de mai multe ori, digresiunea plăcută și spirituală, dă lucrării o vervă deosebită. De altfel această vervă e caracteristică Romînului; înțîneste-te cu un Moldovean guraliv și îți va vorbi vrute și nevrute cu aceeași digresiune naturală și atrăgătoare: „Intocmai ca lupul său cutare animal din poveste” sau „Tot așa mi s'a întîmplat și mie”.

Și această vervă și digresiune despre care am vorbit dau operei lui Odobescu un aer de familiaritate.

În mijlocul acestei înțînități, chestiunile cele mai aride îi se par aproape cunoscute și aceasta ușurează înțelegerea lor. Pe cînd, din contra, atunci cînd cineva îi vorbește cu un aer grav de magistr, chestiunile cele mai ușoare îi vor părea neînțelese, străine, prin faptul că străin, prin felul său de a vorbi, mai ales, este acel ce le tratează.

Dînd drumul condeiului, Odobescu ne spune, cu un humor și o vervă pline de farmec, tot felul de lucruri interesante și atrăgătoare. Prin această autorul lucrării se arată desinteresat, face artă de dragul ei. Și e un adevărat artist, pentru că adevărate sînt plăcerile ce ni le procură, iar, după Pascal, arta nu este altceva decît mulțimea regulilor imaginale de om în vederea plăcerilor sale.

Ștefănescu Petru

Cl. VII R. Liceul „Unirea”

SUBIECTE DE COMPOZIȚII (Anul școlar 1922-1923)

Școala secundară de fete, gr. II (Profesoară D-ra M. Rarincescu)

Cl. VI.

- 1) Natura în pastelurile lui V. Alecsandri.
- 2) Caracterele elegiei lui M. Eminescu.
- 3) Modul cum sint exprimate sentimentele în poezia noastră populară.
- 4) Comparație între caracterul Antigonei și al Electrei, după tragediile cu aceleași nume ale lui Sophocle.
- 5) Privescerea unei păduri în exploatare, interpretând versurile lui Ronsard:

*Écoule, bûcheron, arrête un peu le bras,
Ce ne sont pas des bois que tu jettes à bas,
Ne vois-tu pas le sang lequel dégoutte à force
Des nymphes qui vivaient dessous la dure écorce?*

- 6) Analiza unei drame istorice din literatura română.
- 7) Comparație între o comedie de moravuri de V. Alecsandri și una de I. L. Caragiale.
- 8) Să se trateze, după alegere, un subiect din acestea trei:
 - a) Cuprinsul unui discurs academic și analiza ideilor.
 - b) Portretul unei fete după unul din tipurile create de Molière.
 - c) Ce carte celilaltă mi-a plăcut mai mult și de ce?

Cl. VII.

- 1) Urmările școlii latiniste și influența ei în Principatele române.
- 2) Primele manifestări poetice în literatura noastră.
- 3) Caracterele satirei lui Gr. Alexandrescu.
- 4) Inceputul prozei românești.
- 5) Influența basmelor populare în poeziile lui V. Alecsandri.
- 6) Portretele contemporanilor lui I. Ghica, după „Scrisorile” sale.
- 7) Direcția nouă în literatura română, după ideile cuprinse în articolele lui Maiorescu: „Poezia română”, „Direcția nouă”, „Beția de cuvinte” și „Răspunsurile Revistei conlimporane”.
- 8) Sentimentul erotic în poeziile lui M. Eminescu, având drept cadru tablouri din natură.

Liceul „Unirea” (Profesor I. M. Rașcu)

Cl. V.

- 1) Jocurile olimpice. — Descrierea unui joc.
- 2) Un Regulus român: Dan, căpitan de plată, din poemul lui V. Alecsandri.
- 3) Ștefan cel Mare în urma luptelor de la Rășboeni, după legendele „Mama lui Ștefan cel Mare” și „Daniil Sîbăstru” de Dimitrie Bolintineanu.

- 4) Achile și Hector. — Scurtă paralelă.
- 5) Un rapsod cîntă plecarea Grecilor spre Troia.
- 6) O nuvelă românească. — Analiza: a) autorul, b) povestirea cuprinsului, c) personajele principale d) observații asupra formei.
- 7) O carte, care cuprinde un roman, își povestește peripeziile vietei sale.
- 8) Ce învățătură am putut scoate din cărțile ceile în cursul acestei primăveri?
- 9) Biografii și memorii. — Paralelă.
- 10) Rezumatul pe scurt al unei monografii.
- 11) Descrierea la cronicarii moldoveni. (După „Povestiri din cronicari” de Ov. Densusianu).

Cl. VI.

- 1) Lunca din Mircești, după „Pastelurile” lui V. Alecsandri.
- 2) O doină și o elegie. — Paralelă.
- 3) Ce ne-a plăcut mai mult din lectura particulară a trimestrului întâi?
- 4) Ștefan cel mare și Mihai Viteazul, după cele două ode la statuile acestor eroi de V. Alecsandri.
- 5) Impresii din vremea cînd școala a fost închisă.
- 6) Elementele interioare din două tragedii: una antică și una clasică franceză.
- 7) Trăsături simpatice și antipatice din caracterul lui „Despot Vodă”.
- 8) Personajele mai obiectiv concepute din „Despot Vodă” și părțile lirice ale acestei piese.
- 9) Părțile comice din „Despot Vodă”.
- 10) „Avarul” lui Molière este, după cum s'a susținut de unii, o dramă imorală?
- 11) Harpagon îndrăgostit.
- 12) Harpagon este rolul cel mai complet.
- 13) Zoe, Veta, Efimița (după comediiile lui Caragiale).

Cl. VII.

- 4) Rolul Școlii latiniste în cultivarea sentimentului patriotic.
- 2) Intrucît cronică lui Șincal îndeplinește condițiile unei cronici și intrucît nu le îndeplinește.
- 3) De ce Vasile Cîrlova poate fi socotit ca cel dintîi poet modern al nostru?
- 4) Înainte de moarte Ștefan cel Mare dă sfaturi celor ce-l încunjură.
- 5) Un prieten al lui I. H. Rădulescu scrie lui Titu Maiorescu. El îi impută de a fi ironizat pe „părintele literaturii române”, al cărui călduros elogiu îl face cu acest prilej.
- 6) Bibescu-Vodă scrie lui Gr. Alexandrescu, invitîndu-l să vie să petreacă la moșia sa cîtăva vreme.
- 7) Dialog între Gr. Alexandrescu și Vasile Alecsandri asupra avantajilor pe care le oferă unia viața de oraș și celuilalt cea de țară. — între altele pentru adunarea materialului trebuincios compunerii operelor lor.

- 7) *Oratorul și scriitorul.* — Să se comenteze această gândire în care e arătată deosebirea principală dintre orator și scriitor: „Scriitorul este un cizelator care prezintă bijuteria sa atunci când e gata; oratorul, din contra, are rolul de a-și desăvârși lucrul său în public. Dacă mi-ar da de-a gata concluzia raționamentului său m'ar lăsa nesimțitor și rece; dar de îndată ce mă face să asist la elaborarea progresivă a gândului său, fiecare lovitură de ciocan care o va da pe nicovălu își va avea răsunetul în creierul meu”. (J. Reinach).
- 8) Ironia lui C. Negruzzi după „Scrisorile” sale.
- 9) După ce M. Kogălniceanu a fost însărcinat de M. Sturza să fie un discurs de istorie națională la Academia Mihăileană din Iași, scrie unui prieten și îi expune ideile sale relativ la acest discurs.
- 10) Părerile despre limbă ale lui Russo, după „Cugetările” sale.
- 11) Glorificarea patriotismului și a eroismului în „Ostașii noștri” de V. Alecsandri.
- 12) *Poezia fiecărui poet.* — „La noi fiecare poet are o poezie de care numele său e așa fel legat încît s'ar crede că n'a mai produs altceva” (E. Faguet—Le XVIIme siècle).
Dintre scriitorii clasici români ce poezi canoașteji care să-și fi legat astfel numele de cite o poezie și care sînt acele poezii? Dați câteva exemple. Pentru ce poezia aceasta a fost aleasă totdeauna și nu alta?
- 13) *Decadența scrisoarei.* — După anumiți critici, scrisoarea—in decadență la începutul secolului al 19-lea—ar fi în ajun de a dispărea pentru totdeauna. Care sînt cauzele care pot să arate că scrisorile vor fi de acum încît din ce în ce mai lipsite de interes literar? Care sînt cauzele care ne permit să afirmăm că nu ar fi așa? Dați-vă părerea, sprîjnindu-vă pe exemple.
- 14) Să se noteze, după un copilul din „Pseudo-kinegetikos” de Al. Odobescu, felul cum autorul trece dela o idee la alta.
- 15) Trecutul personal în opera lui Eminescu.

4

INCERCĂRI LITERARE

URMĂRIȚI DE LUPI

Trei schițe de Ioan G. Diamandy, Cl. V. Liceul „Unirea”

In luncă

Era noapte. Căii făceau o pală albicioasă, lălaiă în negru de hauri. Vizitiul se sui pe capră; vâtaful lingă el ținea o pușcă între picioare, cu țeava rezemată de umăr.

Pornirăm. Copacii și șanțurile treceau încet pe lingă noi, într'un

amestec negru și nedeslușit. Urcaram drumul de pe marginea Siretului. Casele dimprejur erau cenușii și lăcute. Cei dinlăi copaci ai luncii se iviră. Virful lor se pierdea în noapte. Frunzele lor se frământau lin. Vizitiul luă cași, vâtaful instinctiv își îndreptă pușca... Se zicea prin sat că dezerților și-au făcut reședința în această pădure și că mai în fiecare zi, cite un om avea de-a face cu vre-unul din ei. Cine știe dacă nu ne pîndeau din vre-un tufș? De ar da Dumnezeu să scăpăm mai repede din pădure! Ca să scap de aceste gânduri, vreau să vorbesc cu vizitiul, doar un glas de bărbat mi-ar mai încălzi inima.

— Măi Ioane, sînt lupi pe aici?

Vâtaful se înlocarse deschizînd gura ca să-mi răspundă; o ușoară duhoare de răchiu străbătut aerul împede pînă la mine. Se îmbărbătase, omul, înainte de plecare!

— Măi Ioane, sînt lupi?

— Păi Coane, p'ici ce să caie? De! nu prea sînt!

— Da' la vînal de lupi unde putem merge?

— Ah!... Colo peste dealuri, pe la Șarba; Numai să stai o noapte colo în cîmpi, să vezi ce de lupi pentru pușca mătăle! Zău că îi s'ar face părul măciucă!

— Ai fost pe acolo? De unde știi?

— Ce să fac eu pe acolo? Nu nimica! Val di mină!... Îl știți pe Oligoraș? O fost la curte pe la mata!

— Se poate, nu-l mai știu! Ce-l cu el?

— Așa! erai mic p'atunci. Să vezi ci-o pătit... vai di capul lui! El era p'atunci vîtof la un boer din Șandreșli, unul Sachelaru, care l-o trimis c'o scrisoare... să mă crezi... nu mai știu unde!... Eh! ba una, ba alta, totă că pe Oligoraș îl apucă noaptea, cînd dă să se înfoarcă acasă. Noroc c'o fost luna! mergea el așa prin zăpadă, cînd deodată îi răsar în față șapte lupi! El, ce să facă? la băful, (avea un ciomag de corn, dar știi, halal de așa ciomag!) și mi-l învirte cit ce putez. Nu-i vorbă, și el era om voinic, cil bou! și cînd o dat să se rîpeadă un lup, l-o și crapeat capul în două! Poi... tot așa s'o apărât două ceasuri cu ciomagul ăla pînă o ajuns în Șandreșli. Acolo, ce crezi? Lupii tot după el! Bată-i să-i bată! Ajung ei toți pînă la curtea boerului. Poarta închisă. Oligoraș se repede cu umărul, o dă jos, dă să între, îl oprește portarul.

— Hă! că cine-i acolo?

O fi crezut că-i vre-un hoj.

Oligoraș numai îi dă o brîncă de-l trîntiește lat în zăpadă și o tuiește cit îl ținea *chișerele* pîră'n bucătărie. El ca el! Da portarul! Cînd o văzut lupii, o fugit la el, s'o închis în casă, s'o trîntit la pat, și... mai mult o zăcut de frică decît Oligoraș!...

Apoi o sărit cîinii și s'o luat la harță cu lupii!

— Da' Oligoraș?

— Apoi el, cînd l'o văzuî bucălaru, un țigan păcătos, o și simțit că nu era a bine.

— Tu ești Oligoraș?... Ce-ai pătit mă?

Oligoraș mul.

Da' bucătaru de colo:

— Ce să fie, bre? Ce-i pe capul tău?

Gligoraș tot mut!

Țiganul pune mîna pe ciomagul omului.

— Lasă-ți ghioaga, frate!

Dă să-i deschidă mîna. Mîna încleștată! Bucărarul căscă gura a mirare și-și căută în pefe.

— Pîiu! fire-ar al dracului să fie!... Vre-o treabă d'a necuratului!...

Ferească Dumnezeu!...

Și deie o fugă la boer.

Multă trudă au mai avut pînă să-i desclește mîna! I-o dat ba vin, ba rum, ba coniac, știi!... tot lucruri bune, nu glumă! D'apoi, vorba ceea... orz pe giște! Tot degeaba! Gligoraș mut și cu bita în mînă. O dat Dumnezeu într'un firziu, de și-o venit omul în fire, ș'o dat drumul ciomagului. Apoi s'o trîntit pe o lavișă. Boerul și toți împrejurul lui.

— Mă! ce ai pîtit tu? Ce-i cu tine?

Da Gligoraș: Sîrrrr!!! Dormea dus!

Tocmai a doua zi s'o deșteptat. Atunci o povestit ce o fost cu lupii. Da' n'o vrut nimeni să-l creadă, nici măcar boerul.

— Conașule, zice omul... Știu că lupul o căzut în ripe de sub nuc, cînd l-am izbit în cap. Hai acolo, și de n'o fi, să mă tee dracul, să n'am parte de sănătate, să-mi sară ochii, să flu...

— Ho! Stai! Destul! Hai la ripă!

Pune boerul cal la sanie și pornesc cu toții, unii oameni cu sînile lor.

Cînd ajung la ripă au și văzut lupul, colo în fund, cu capul spart. Dar tot mai mișca!

Mare mirare pe toți... dar să-l scoată de acolo, nici unul nu îndrăznea! Atunci intră Gligore în ripă, și mi-l scoase de coadă zicînd:

— Mîncă-te-ar mama cîtorilor să te fi mîncat! Eu te-am omorît, tot eu te scot de aici!

Il pun în sanie și se întorc la curte!

Da' boerul ceta avea un cîine mare și tare voinic. Toți îi știau de frică. Și boerul grozav se fudulea cu el!

Numai să vezi ce-i trece conului Sechelaru prin minte!

Cînd ajung la curte, îl curăță pe lup de mațe și toate celea, din hoii, îl umplu cu pae, îl bag bețe în picioare, de ziceai că-i lup adevărat, și-l pun în mijlocul ogrăzii.

Cînele cu pricina era închis într'o odăe. Boerul dă poruncă să-l sloboadă, zicînd:

— Praf îl face! Să vedeți voi ce cîine! mai tare ca lupul! Halal de așa cîine! Cînd s'o repezi, praful îl face! praful!

Cînele vine, boerul îl asmuță, da' cînd dă de blană ceea, numai o zis:

— Chiauuuu!...

Și mori o rămas în picioare!

Pădurea răsună de risul puternic al oamenilor, care se prelinse prin noaptea, trezind ecourile întunecate.

— Vezi ciuda boerului! Și ce nas o făcui cînd l-o dat javra de rușne!

— Ahă! hă! hă! hă!

Trăsura își scrișia domol roțile pe pietrele drumului. Luminile farbricele de zahăr și ale gărei se zăreau. Lunca se rărea. Copacii, din ce în ce mai singuratici, treceau încet pe lingă noi, pîrînd că se uita din virful lor, la ce era în fundul trăsuri.

Ajunserăm la gară; cîteva lumini galbene moșiau în vînt. Două dire de lumină slabă se prelingeau în noaptea: șinele! La înălțimea lor, somnoroase și răzlețe stele verzi și roșii. Tăcere. — Căii abureau din nări în cadență.

— Am luat pușca degeaba, loune!

— Lasă-că-i bini! Ehe!

— Vezi că tîlhăriile dezertorilor sînt povești?

— Ahă! Las' că-i bun!

Cîteva oase

I.

Luiza era studentă în medicină. Sufletul ei de femeie se întărise la vîzul morșilor, al rănilor și al singelui omenesc. Devenise cinică. Nimic n'o mai impresiona; pentru ea totul se reducea numai la materie și la procese chimice. Nu mai știa să plîngă. Poezii erau pentru ea niște nebuni interesanți de studiat. De cîte ori nu rîdea cînd se întimpla să le cetească suspinele care le clocoleau în versuri!

Obicețul de-a vedea singele o făcuse insensibilă, din insensibilă devenise crudă, și cruzimea făcu din ea o ființă egoistă așa că nu mai putea pricepe dureri, iluzii sau deziluzii, de vreme ce ea nu le mai simțea. Femeile și oamenii sensibili erau pentru dînsa încă în copilăria ființei lor, la începutul formării caracterului lor; îi disprețuia!

Luiza lucrase mult. Era obosită. Ii trebuia odihnă.

Într'o vacanță, plecă la țară, la un unchiu al ei.

Acolo, puțin cîte puțin, femeia ceea care nu cunoștea decît întunecimele, meschinăria și banalitățile orașului, fu ulmită de măreția și de farmecul senin al naturii pe care de-abia o cunoștea din tablouri.

Liniștea cea adîncă a cîmpurilor, tulburată cînd și cînd numai de zborul unei păsări sau de țîrîitul pierdut al unui greer, o impresionară și încet, foarte încet, începură să topească acel sloi de ghiață care-i era inima. Deveni iarăși suflet de femeie. Nu mai ceta nici o carte științifică.

Într'o seară, după masă, stătea în cerdac, și cu capul răsturnat se uita la stelele care niciodată nu i se păruse așa de frumoase. Vîntul adia încet prin părul ei și ea se lăsa cuprinsă de toate farmecele acelea, fără să mai încerce a se răsări împotriva lor, ca să rămie femeia tare, care era înainte...

De-odată, departe, suspinînd... o doină ciobănească își picură dulcele-i note prin întunericul nopții... Luiza tresări. Niciodată nu auzise o doină. Ascultă tulburată. Sentimente ciudate de înduioșare îi străbăteau sufletul. Niciodată nu se simțise în starea aceasta... doina muri în tăcere... Luiza se sculă și plecă.

A doua seară, allă doină plînsese de dor neînțeles, stelelor depărtate.

înălțată, Luiza murmură:

— Ce frumos!

Era prima dată că spunea această vorbă.

Întrebă pe unchiul ei:

— Cine cîntă?

— Un cioban oareșicare, răspuse el.

Luiza fu mirată de această nepăsare.

— Ce cioban?

— Eu știu? O fi Niculae! Da, ei trebuie să fie. Stă pe dealurile care se văd colo în fund. Noaptea coboară câteodată la cîmp cu oile, că-i mai răcoare decît ziua. Chiar am treabă cu el și poate mă voi duce mine acolo cu trăsura. Vrei să vii și tu?

Luiza se gîndi. Nu văzuse niciodată un cioban. Vra să știe cine cînta doineie.

— Da, dacă vrei să mă lei, merg cu plăcere, răspuse ea.

— Atunci mine la șapte. Te vreau aștepta. Poți să fii gata?

— Desigur, voi fi!

După ce se retrase în odaia ei, se așază pe pat și începu să se gîndească. Gîndurile îi fugeau cu mîile prin cap: dar nici unul nu se oprea.

Pe la miezul nopții, obosită și tristă fără a ști de ce, se culcă. A doua zi la șapte plecă împreună cu unchiul ei. Soarele nu bătea încă tare. Totul se desleptă din somn și pămîntul lăsa în văzduh, de prin florile somnoroase încă și de prin copaci, miș de mireșme ude de roua dimineții. Mierloii treceau ca un pumn de pietre aruncate. Rîndunelele zburau pe sus, strîgînd parcă zăpăcite. Pe cîmp cite un cal cu gîtul înflin și băfîndu-și șoldurile cu coada, păștea liniștit...

Trăsura urcă încet drumul înghesuit între două maluri înalte, din susul cărora atîrnau rădăcini lungi și suclle. În sfîrșit ajunseră pe un platou înflin. Acolo era o colibă de scînduri acoperită cu ciocane de popușoi.

— Am ajuns, nepoală! spuse unchiul către Luiza.

— Aici? Aici stă un om? un cioban? Și ochii ei priviră mirată la acea colibă. Dulăi mari și pîroși se aruncară înaintea trăsurei, lătrînd puternic. Un cioban înalt și fină se repezi.

— Tuo! Javra drăcului! Nea! Frunză, Ursule! Fire-ai a dracului să fii de hoț. Tuo! Și svîrlă cu ciomagul după ei, dînd din brațe parcă s'ar fi înăbușit.

— Săru'mîna, Coașule! roși el apoi cu glas adînc.

Luiza și unchiul ei se deteră jos din trăsura. Bătrînii stătu în de lung de vorbă cu ciobanul, apoi îl întrebă:

— Ce-ți fac oile?

— De! Slavă Domnului! Ce să facă? Iaca is sănătoase. Ptiu! Să nu le fie de deochiu!

— Da tu?

— Și eu, Coane, săru'mîna.

— Bun atunci.

Luiza se uită la Niculae, pe cînd acesta vorbea, gîndindu-se:

— Iată un om care e voinic cum rare ori se vede! Pare a nu fi

un dobltoc, ci un normal. Atunci cum a putut el trăi așa... jumătate sălbatec, pînă acum? Oare... știe el să cetească? Apoi schimbîndu-și gîndurile, Luiza îl întrebă:

— Nu ți-e urît aici, așa singur?

— Nu, dudue, nu-s singur, is cu oile și cîinii mei!

— Bine, văd eu! Dar tot! Nu ești singur, dar nu poți să stai de vorbă cu ele.

— Ba da, dudue, io-le, cite odală stou!

Luiza, nepricepînd, se uită drept în ochii ciobanului, întrebîndu-se dacă n'ar fi cumva vre-un caz patologic. Apoi întrebă:

— Dar frică nu ți-e să stai așa singur?

Niculae începu să rîdă.

— Frică? apoi de cine dudue?

— Știu eu? De oameni, de lupi!

— De oameni? Niciodată nu trec pe aici. N'am mai văzut chip de om din țarna trecută. Iar lupii nu vin vara, și țarna eu mă cobor de vale.

— Dar dacă vin din întimplare?

— Nu'nca! Atunci nu-s răi. Apoi om și eu o pușcă, dar, adăugă el surîzînd, dulăii mei sînt tot așa de vrednici la lupi ca și pușca.

— Dacă vin mulți și nu le poți apăra, ce faci?

— Eu, dudue? Semnul crucei!

Luiza fu mișcată de acest răspuns. Se îndepărlă și ajunse pe unchiul ei.

II.

Seara, Luiza nu mai auzi nici o doină.

Pușin mirată, se gîndi la cele petrecute.

Cîntă murește nu întîlnise în acea țire sălbatecă de țaran, care de abia știa să stea de vorbă cu lumea!

Oare adevărata fericire este numai în știință, în cărți și prin oraș? În ce singurătate trăie el și ce vieaș simplă avea! Și totuși părea fericit. Tot ce simțise de cînd părăsise orașul erau așa de pușin potrivile cu credințele de pînă atunci!

Apoi căută în sufletul ei ce se petrece: nu găsi nimic precis.

III.

În serile următoare ea nu mai auzi doine. Aceasta o supără fără să știe de ce.

Plecă într-o zi călare și ajunse pe dealurile unde stătea Niculae. Stătu pușin de vorbă cu el, apoi îl întrebă:

— De ce nu mai cînti seara?

— Dudue, pîi de! n'am mai avut timp.

— Cîntai frumos. E păcat!

— Bine, dudue, dacă vă place, am să mai cînt.

Seara, doina se auzi din nou.

IV.

Din zilele acelea, Luiza se simțea întruna neliniștită. Se bucura cînd putea să vadă pe Niculae.

Acea fire rece, impresionată de farmecele nebănuite ale naturii, într'un moment de exaltare a sufletului, simțise pentru întâia dată iubirea?

Era poate numai o dragoste pricinuită de mediul în care trăia, un adaos al romantismului către care fusese sufletul ei în prefacere. Poate că era numai o iubire exterioară, a formei?

Acest lucru venise încet, odată cu transformarea caracterului ei.

V.

Vara trecu. Veni toamna. Timpul deveni rece de timpuriu. Luiza mai vedea din când în când pe Niculae.

VI.

Odată Niculae se mută cu turma sa de oi în altă stână, depărtată de aceea în care stătea de obicei.

Ziua era caldă din întâmplare și cerul senin. Ciobanul plecase fără să-și ia măcar un surtuc. Dar cerul se înoră și o ploaie mare căzu. Niculae în stână în care se afla n'avea adăpost. Lăsă oile în paza dușailor și plecă în grabă către coliba lui să-și aducă un cojoc sau o blană, să se învelească. Iși luă cu el clomagul. La briu avea cușitul. Mergea repede pe câmpii. Era singur și departe de orice locuință. De-odată auzi în depărtare cîinii săi uluind a lup. Se opri și ascultă. După lătrat, lupii erau departe. Ascultă vîntul. Bătea spre stîna, deci lupii veneau spre el, deoarece vîntul dusese duhoarea lor la cîini.

Slălu nehotărît. Cum nu era prea departe de coliba lui, începu să fugă. Cîinii lătrau mai înfuriați. Niculae fugea. Vîntul îi șuiera pe la urechi, picături dese îi udau pielea. Picioarele îngreutate de pămînt alunecau pe gheață...

Picăturile șopteau pe jos într'o limbă necunoscută.

După cîiva timp, Niculae se opri ca să asculte.

Înima îi zvîcnea cu un zgomot ce părea că se aude în afară din piept. Era neliniștit, de parcă n'ar fi fost singur. Se uită cu sfială în jurul său. Nu văzu decît întunerec. Incepu din nou să meargă. Se uită în fața lui și simți o neliniște aproape inconștientă. I se păru că un val de întunerec mai îndesase pe cel al nopții. Deodată văzu strălucind cîteva puncte verzi. Se frecă la ochi și înaintă.

Punctele erau tot acolo. Apoi se apropiară puțin. Se auzea un zgomot de suflare, un clămpănit de făci...

— Lupii!! strigă în suflet Niculae.

Se înfioră din cap pînă în picioare. O picătură mare de sudoare îi căzu pe mină. Înima îi bătea de parc'ar fi vrut să-i sară din piept; vru să fugă, dar picioarele nu i se mișcă. Punctele verzi se apropiară mai mult...

Ciobanul lovi cu putere prin întunerec. Un urlat sălbatec răspunse.

Simți de-odată că ceva greu îi cade pe piept, apoi o durere sfîșietoare la gît. Lovi de mai multe ori cu cușitul. Lupul căzu jos. Apoi simți cum îi curge ceva cald și greșos de-a-lungul trupului.

— Singele meu! mor!

Atunci genunchii i se înmuiară, fu cuprins de amețeală și căzu jos. Vru să facă semnul crucei, dar mîna-i se opri zdrobită în dinții unui lup, corpul îi fu acoperit de altele flămînde...

Ciobanul simți un miros greu de fiară. Crezu că-s oile sale, că-i în stînă... O durere nemărginită, o groază nebună îl cuprinsese... Două fălci sîngeroase strînsese între ele ochii și obraji lui, odată arși de soarele cîmpilor.

VII.

A doua zi, Luiza, întovărășită de un sătean care trebuia să vestească lui Niculae că sosise vremea de a cobori la vale, merse la coliba lui. La ceva depărtare de ea, zări cîteva oase încă însingurate, cam răzlețite. Luiza ameți; i se păru că are o vedenie. Apoi o bucurie nespulșă o cuprinsese; bucuria de a regăsi lucruri scumpe nouă odinioară.

Atunci, îniorcîndu-se, zise țărănului care-i spunea că trebuie să meargă la cealaltă stînă, căci ciobanul plecase dintr'aceasta.

— Să spui lui Niculae, cînd o veni, să-mi aducă oasele aștea... Îmi trebuie...

Singur

Omul rămăsese singur... Ce rece suna acest cuvînt! Ii evoca un mormînt și o liniște nemărginită.

Durerea încovoie trupul nefericitului, îl făcu slab, fără energie. Pierduse scopul vieții. Deveni fricos și egoist, căci nu-și vedea decît propria suferință. Nici lacrimi nu-i mai veneau. De ce să plîngă? Să plîngă ce? Carnea și oasele care putrezesc în mișuirea de vermi, în adîncul pămîntului umed? Acestea toate nu mai erau ea.

Din iubirea de altădată rămăsese o singură amintire vie, totodată și singurul mormînt al clipei fericite din trecut: un cîine mare, păsos, un dulău, care acum era iubit îndoii de slăpînul său deoarece cu ajutorul lui regeșea pioase aduceri aminte.

Timpul trecu. Amîndoi pășiră încet către poarta vieții...

...Iarna. Ninsese tare; prin aer curgea un vînt lăios și înghețat. Noaptea era adîncă și pustie. Omul, întovărășit de singurul lui prieten, plecase din oraș ca să-și alina durerea ce necontenit îl chinua. Era departe, mersese mult, în jurul lui nu se zărea decît noaptea neagră. Zăpada spulberată de vînt cînta dulce... De-odată cîinele porni înainte ca o săgeată și'n puțin timp scîrșitul pașilor săi se înăbuși cu totul.

Un fior șerpui prin mădulările omului, care mormăi:

— Sînt singur!

Nu vru să-și cheme cîinele, ca să nu sperie liniștea... S'ar fi speriat singur de zgomotul glasului său.

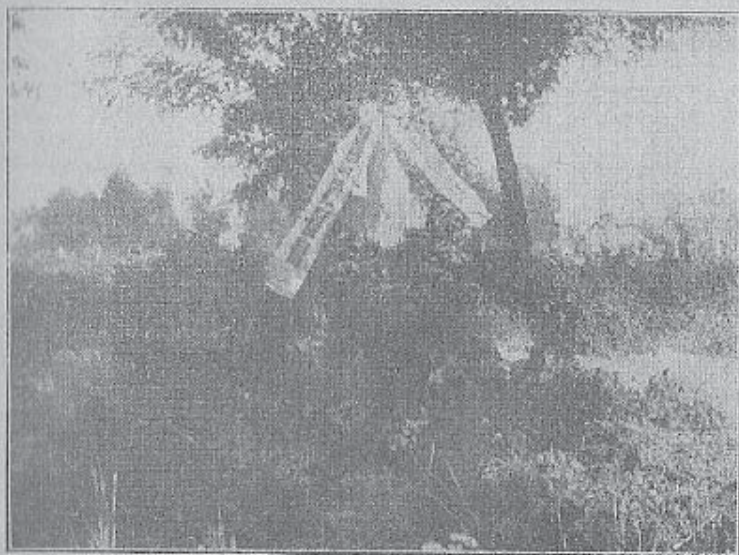
De-odată un urlat lung linse întunericul și un lătrat se auzi îndepărtat. Omul se opri, înima îi bătea tare.

„Dac'or fi lupii?“ se întrebă el. Scoase un pumnal și așteptă uluindu-se de jur împrejur. Întunerec, întunerec și liniște. Doar urechile îi vijitau lung și sîșiiitor.

— „Ce să fac dacă vin lupii?“ mormăi el printre dinți, să fug? Ei n'ar ajunge! Să mă apăr? Sînt mai tari! Atunci? Să mă întorc repede în oraș! La gîndul acesta picioarele sale avură mișcări nervoase de fugă, dar neputincioase. Totodată parcă din cauza aceasta ochii coa-

PELERINAJUL LA MORMÎNTUL LUI DUILIU ZAMFIRESCU

Societatea literară „Gr. Alexandrescu” a hotărât ca în ziua când se va împlini un an dela înmormântarea lui Duiliu Zamfirescu să organizeze un pelerinaj la Cimitirul sudic, unde se află mormântul poetului. În ziua de 6 iunie a. c., deși timpul era simțitor răcoros și vremea a ploae—în timpul ceremoniei a început chiar să bureze—la orele 6 seara s'au întrunit în jurul mormântului aceluia ce a scris „Viața la țară” membrii Societății, care au îngrijit să se așeze o frumoasă coroană din

Mormântul lui Duiliu Zamfirescu, dela Cimitirul sudic din Focșani.

flori naturale pe crucea de marmură. Încunjurând mormântul înflorit, toți cei de față au ascultat într-o adîncă reculegere cuvîntările în care s'au evocat pios figura și opera celui dispărut. Au vorbit: elevul **Diaconu I.** din cl. VIII, D-ra profesoară **M. Rarincescu** și D-l profesor **I. M. Rașcu**, președintele Societății. Elevele **Paraipan Maria** din cl. VII și **Bălănescu Aurelia** din cl. V au recitat din opera poetului. Ceremonia a finit pînă la orele 7.

Cuvîntarea elevului I. Diaconu din Cl. VIII.

Există două categorii de creatori: o categorie a creatorilor de idei, care înobilează sufletul omului cu adevăruri și cugetări subtile, este însă

o altă categorie, a acelor care au darul de a simți, crea și reda sentimente. Această e grupa acelor care au simțit, care s'au agitat și au suferit.

Și cînd e vorba de acel care a suferit și a simțit, cînd e vorba de poezia aceștia pe care Platon îi alungă din republica pe care o visa el și Malherbe îi aseamănă cu niște jucători de popici; cînd e vorba de acela care a suferit cu resemnare povara vieții, care n'au reacționat și care cel mult s'au mărginit să exclame: „A fi? Nebunie și tristă și goală...” — ne-am deprins să-l judecăm greșit, să nu le dăm adevărata lor valoare. Dar ne înșelăm. Cîntăm în altă parte „Meca” adevărată, umblăm după lucruri efemere, ne clădim castele din visuri, „castele de nebuni” cum spune poetul. Ne lîrșc dorințele aiurea, ca pe poetul care dîndu-și seamă că rătăcise în zadar și căutase fericirea acolo unde nu trebuia s'o caute, a exclamat: „Ce-am căutat în lume, cînd tu erai aci?” De ce-am umblat după lucruri efemere, vom zice și noi, după scopuri materiale, cînd puteam să descoperim ceva mai frumos în viață și mai de valoare?

Și tocmai atunci vom vedea ce amarnic ne-am înșelat cînd n'am dat adevărata valoare poezilor, idealștilor, visătorilor. Căci aceștia sînt eroii, aceștia sînt „supra-omenii” de care vorbea Nietzsche, aceștia sînt profesii despre care Seneca spunea că sînt-îi avem mereu sub ochi pentru a trăi ca și ei.

Și cît de mare e rolul lor în educația omenirii! O fi desigur nemuritor numele călugărului Schwartz care a descoperit praful de pușcă, sau acela al lui Hanibal, dar vă asigur că tot alții de nemuritor, și dacă nu mai mult, sînt acelea ale lui Homer, Dante, Racine, Schiller, care au lăsat opere cu mult mai nemuritoare.

Scritorul francez L. Mandin spunea în revista „Vers et prose”, cu prilejul alegerii lui H. de Régnier la Academia franceză: „În timp ce D-l Paul Deroulède, cu tot curajul său, pierdea pentru a doua oară bătălia dela Sedan, Verlaine, Mallarmé și trei sau patru din succesorii lor, ciștigau pe un alt teren cîteva victorii durabile, care, de sigur nu ne-au dat Alsacia și Lorena, dar care cel puțin au făcut onoare Franței, limbii sale, geniului său”. Și mai departe arată cîtă valoare au operele de artă și cele naționale. Și să ne aducem aminte că în momentele de grea suferință, în momentele de transformări în masa unui popor, a răsărit un Rouget de L'Isle, un Andrei Mureșeanu, care scoteau accente patriotice din adîncul sufletului lor în care își găsisse răsunet durerile semenilor:

Allons, enfants de la patrie.

Le jour de gloire est arrivé.

sau

Deșteaptă-le, Romîne, din somnul cel de moarte

La care ie-adînciră barbarii de tirani.

Patria nu este numai o întindere de pămînt, ea este și comoara de bunuri sufletești care sînt moștenite: literatura, arta, limba, tradițiile și moravurile. Și a fi patriot, a cultiva cu ardoare patriotismul nu însemnează a ne apăra numai hotarele țării, însemnează și ceva mai mult: să

avem dragostea și respectul pentru orice forță cheluită în vederea progresului neamului, pentru artă și literatură. Căci literatura ne sădește mai bine patriotismul, ne descoperă ceea ce e mai înalt și mai trainic în viața sufletească a poporului, geniul său cum spune Taine. Și în această privință studiul literaturii noastre ne întărește cu mult mai mult patriotismul, ne face să-l înțelegem mai mult, fiindcă pentru a ne iubi neamul e nevoie să-l cunoaștem trecutul, sufletul, moravurile și toate acestea se oglindesc în literatură. V. Hugo spunea cindva: „Mărirea unui popor nu se măsoară nici după numărul soldaților săi, nici după însemnătatea flotei, singura măsură e cantitatea de virtuți și patriotism a cetățenilor”. Ludovic al XIV-lea întrebă într-o zi pe Colbert cum se face că el care domnește peste o țară mare și bogată ca Franța, n'a putut cucerii Olanda care nu dispune de atâtea forțe ca dinsul. Ministrul îi răspunse: „Pentru că Sire, mărirea unei țări nu atâră de mărirea teritoriului său, ci de caracterul poporului. Activitatea, cumpătul și energia Olandezilor sînt cauzele pentru care Majestății voastre i-a fost greu a-i învinge”. Și într'adevăr trebuie să ai caracter pentru ca să poți exista ca popor. Rase de giganți au perit, rase de oameni înțelepți de asemenea, dar rase de oameni de caracter vor trăi cît va dăinui viața pe pămînt. Și un popor nu se poate spune că are caracter dacă neglijează activitatea cîntăreților săi, fiindcă poezii cultivă idealul național, întrețin focul sacru al culturii naționale și prin aceasta serviciul lor e neprețuit de mare pentru patrie. Și atunci ducă e așa, dacă poezii sînt oameni de valoare care au cultivat cu afiță focul patriotismului, atunci nu mai avem de a face cu niște „jucători de popici”, ci cu niște profesii, atunci trebuie să ne proslernăm înaintea lor, a talentului lor.

Noi, astăzi tineri, în sufletele căroră palpită idealul frumosului și dorul de a cunoaște, venim să ne proslernăm înaintea mormîntului unuia din acești poeți, la mormîntul lui D. Zamfirescu.

Astăzi se împlineste un an de cînd a apus Zamfirescu, un an de zile de cînd nu-și mai poartă eleganța solemnă printre noi. Era așa fel alcătuit încît părea că deside moartea. L-am văzut în ultimul timp al vieții sale la Liceu, cînd a vorbit cu ocazia desvelirii plăcii comemorative a elevilor Liceului, morți în războiul neamului. Vorbia ca din alte lumi, vorbea de suferințele noastre, de idealul național și de visul nostru realizat. O voce plăcută, o privire ce părea că rătăcește în zările ideale. Și cum vorbea așa, o iacrimă căzu din ochi lui D. Zamfirescu, odată cu ultima lui dorință: „Doresc un lucru, zicea el. După moarte numele meu să fie înscris alături de al acestor eroi”. Avea dreptate, căci luptase și el cu ideea, suferise pentru neamul nostru. Nu tîrziu după aceasta l-am văzut pe stradă pentru cea din urmă oară. L-am privit în loc. Drept ca stejarul care e imposibil în fața furtunei, mergînd cu un mers elegant, cu pardesiul la subțioară, cu mustața albă și părul cărunt, D. Zamfirescu nu se temea de bătrînețe. Era ceva din vigoarea tinereții într'însul, din adierile zefirului primăvăratec. Dar într'o seară de vînt s'a-siins din viață la minăslirea Agapia unde se dusese să se odihnească, să mai uite desamogirile politice în care se aruncase în ultimul timp. Prietenii lui, linerii, noi școlarii cari îl iubeam din opera lui în care și-a cristalizat sufletul său nobil l-am condus la locașul de veci. Și as-

lăzi, după un an dela înmormîntare, venim tot noi elevii care ne-am învățat să-l cunoaștem din cărți, să-l aducem recunoștința noastră pentru frumosul ce ni l-a sădit în suflete. Căci toată opera lui beletristică e un model de disciplină interioară. Ea e plină de seninătatea clasicului și privește senină și nepăsătoare în depărtare, ca acea statuie de marmoră de Paros despre care vorbea cindva Maiorescu. Operele sale în proză, romanele, în care palpită ritmul vieții patriarhale românești de altădată, sînt niște splendide monografii morale ale societății dintre 1870 și 1890. Ele cristalizează sufletul și atmosfera unei epoci și sînt tot atât de senine ca și sufletul creatorului lor. Cine n'a celi „Viața la țară” și nu a simțit în suflet simpatia față de traiul retras, liniștit și cumpătat al locuitorilor din secolul trecut? De aceea D. Z. va trăi în sufletele generațiilor viitoare, căci el ne-a învățat să iubim țara și frumosul, să ne iubim obiceiurile vechi. D. Z. este unul din creatorii pe care trebuie să-l luăm de model, este unul care și-a scos „din al creierului sbucium ca pe un diamant ideea”, este unul care a contribuit cu mult la progresul țării sale.

Și acum, tu suflete ales, prin ce meleguri rătăcești? Care e empiul care-ți desfață privirile?

*Unde aști, în care floare
Clipa ta nemuritoare
Și-a luat sîință nouă,
Care plantă
Elegantă
Poartă sufletu-ți în rouă?*

Noi care am venit la mormîntul tău, ce să-ți spunem, îte care ne șopteam:

*Sosesc cocoarele, sosesc
De după deal de șintirim,
Iar anii trec, copiii cresc,
Se schimbă tot ce-i omenesc
Și noi îmbătrînim?*

Îți aducem prin osul respectul nostru și îl depunem o modestă coroană pe mormîntul tău. Ea desigur va pieri, căci vînturile și ploile o vor distruge. Dar în sufletul nostru lină, plin de acel avînt al tinereții pe care l-ai avut pînă în cea din urmă clipă, îți pîsăram o coroană făcînd din zambilele frumosului pe care ne-ai învățat să-l cunoaștem.

Cuvîntarea D-șoarei profesoare Mariana Rarincescu

Cu un fior de adîncă emoție ne-am strîns azi în jurul poetului iubit, ca să readucem în mijlocul nostru sufletul său, care

*Fuge pe căile nestrăbătute,
Cîntă prin peștere razele gemii,
Cîntă azurului, vîlilor mule
Doinile vremii.*

În mai multe rânduri studiul operelor sale ne-a dat prilejul să-i cunoaștem gândirea și sentimentele frumoase. Iar muzica armonioasă a versurilor sale, ce le purtăm în suflete, îl face să trăiască în noi ori de câte ori în atingere cu aspectele naturii cîntate, simțim și vedem prin emoția și imaginația poetului. De altele ori „vara cu firea ei cea arzătoare” ne aducea în orașul nostru pe Duiliu Zamfirescu. Acum însă cînd și el a cerut

Chiparoșilor din vale

Locul său de adăpost,

nu-l putem regăsi decît în sfera sa și în sufletele noastre ce vin să-l aducă, odată cu florile curate, sentimentele de admirație și dragoste.— Cu durere ne gîndim că făuritorul unei lumi cu care am trăit în adolescență nu mai e astăzi printre noi și că ființele create de pana lui au rămas să ne vorbească singure de sufletul poetului. Pe acesta însă îl avem aproape și azi cînd venim să ne plecăm „genunchii și fruntea în pulberea verei,” simțim cum dorința sa de a se

...lega în gînduri din nou

Și-a rupe vraja de morminte

se îndeplinește, căci în clipele acestea „înduioșarea finerei de minte” ni-l aduce viu în inimile noastre. Înfiorarea ce ne străbate ne spune cît de aproape e de noi și în reculegerea adîncă ce trebuie s'o căuțăm în preajma sa, vom simți atingerea sufletului său înțelegător și mare. Cei ce și-au închis ca Duiliu Z. în operele lor cele mai frumoase momente din viață și au dat expresivitate sentimentelor înalte ce-i stăpîneau și-au asigurat un monument ce mereu se înalță în sufletele generațiilor ce pe rînd aduc înțelegerea lor sufletească operelor de adevărată simțire și artă. Poeziei ce nu moare, încredințăm toate dorurile și aspirațiile noastre, așa fel că în tovărășia poezilor aleși trăim viața noastră frumoasă și ideală.

Și ce atmosferă mai curată și senină poate fi pentru noi dacă nu aceea în care regăsim amintirea și rămășițele scumpe nouă? De aceea să venim dese-ori în aceste locuri singuri și în clipe de concentrare și liniște să vă apropiați și să regăsiți sufletul poetului ce vă va întări și lumina în calea voastră.— Nimic nu poate să potolească ura și zbulumul deșert al vieții decît atingerea sufletelor ce de dincolo de viață ne arată „cum trec foarte 'n lumea asta”.— Pururea izvor de lumină, înălțare și reculegere senină să vă fie locurile în care odihnesc sufletele mari și nobile. În inimile voastre tinere să păștrați cultul marilor gînditori și artiști ce au simțit cu mult înaintea voastră toată puterea și vraja ce se desprind din mormintele închise.

Să vă ridicați mereu cu mintea și iubirea voastră curată pînă la cei dispăruți și fiecare din voi în dorința de mai bine să puteți spune ca și poetul:

Venii-am să caut în lumea-ți senină

Un vis de lumină,

Ce pașii să-mi poarte pe calea durerii

Spre ceea ce este de-apururea bine.

Cuvîntarea D-lui profesor I. M. Rașcu

Ne întîlnim astăzi cei ce alcătuim Societatea literară „Gr. Alexandrescu” într'un loc și într'un cadru deosebite de acelea în care de obicei ne ținem săptămînalele ședințe. Nu ne mai găsim în fața băncilor și a tablei negre, în decorul claselor atît de familiar nouă. Ne-am adunat de astă dată în jurul unui mormînt și în loc de obișnuitul mobilier școlar, sîntem încunjuțați, în liniștea acestui locaș la pîrta căruiu patimile și vrăjibile își pierd glasul,—de crucile care cresc pe morminte, ca flori ce-au răsărit uscate, de crucile numeroase ce par câteodată brațele unor oameni care, încîndu-se, fac gesturi de desnădejde, cerînd mîntuire, deasupra unor valuri crunte sub care se scufundă încet, mereu și iremediabil. Și dacă am medita mai mult, nici decorul acesta nu ar fi cu totul nou pentru membrii adunați în astă seară aici. Aproape toate ședințele noastre le-am ținut în fața mormintelor. Desgropînd, în reculegerea orelor în care se expuneau lucrări, operele marilor dispăruți, comemorînd ani prăfuiți în negura trecutului, noi ne-am aplecat pioși pe margini de morminte abstracte, depunînd pe țărina lor florile recunoștinței și ale admirației ce ne vibrau în suflete. Una din străduințele noastre în acești din urmă ani a fost mai cu seamă să ne deprîndem a înțelege glasul mormintelor. Și cînd un adevărat și ilustra mormînt străjuiește credincios din vara trecută hotarele cetății Focșanilor, cînd aici, pe malurile Milcovului, „pe unde-i loc de trecătoare întregei Daco-Romînie”, cum a spus artistul acoperit de această țărîna, se găsește acela care a dat mîlăderi nouă limbii romînești și a dăruit inspirației străbune pagini neuitate, nu se putea ca o Societate de școlari, care și-a făcut un cult din venerația oamenilor mari ai neamului și ai lumii, să nu vie pioasă să-și plece genunchii, în această zi care ne amintește că pe țărna ce o străjuim a trecut filifirea aripiilor unui an. Și dacă ședințele noastre săptămînale înseamnă adesea pentru mulți din noi refugii binefăcătoare din lumea preocupărilor, a luptei și a necazurilor zilnice, refugiul acesta anual la cîmpătul marilor cîntăreți poate fi și mai instructiv și mai răscolitor al adîncurilor sufletesti roditoare. Căci, după cum s'a spus adînioarea, elevii noștri s'au deprins să privească drept eroi nu numai pe acela care au triumfat prin gîndire sau prin forță. „Numim eroi, spune Romain Rolland, pe acela care au fost mari prin inima lor”. Și poezii însemnați ai unui neam sînt mai întotdeauna mari prin inima lor. Ei s'au zidit pe sine înșiși — după cum foarte sugestiv spunea cineva — ca Meșterul Manole în clădirea vieții noastre naționale. Cultul poezilor este un însemnat punct de program al Societății noastre, ce poartă numele unuia din marii cîntăreți ai neamului. În preajma acestora, a operelor ce revărsă melodii cristaline, ne învățăm să gustăm frumosul și să preamărim idealuri fără de care traiul nostru ar apărea uscat și lipsit de sens. În preajma mormintelor, astăzi, venim să ne reculegem, venim ca în refugii tainice să ascultăm glasuri ce au aici altă sonoritate, aici unde și rostul existenței — pe care nu o înțelegem în amănunte în larma orașelor, după cum nu putem vedea stelele decît cînd e întunecare,—ne apare sub aspecte curioase și nouă.

Sîntem izolați de oraș; sgomotele lui via înădușile pînă la noi, ca

filtrate prin viață. Sinele treaului, cu un gest uriaș, ne-au tăiat drumul, despărțind de străzi, de clădiri, de circulașe, Cetatea morților. Și totuși tocmai aceste șini, ce par că ne izolează de viață ca niște holare severe, tocmai ele fac legătura directă cu aceeași viață. Niciodată glasul mormintelor nu răsună mai semnificativ decât în preajma gărilor. Aceste apropieri înlimplătoare îți arată că demarcațiile fatale pe care ne-am deprins noi oamenii să le clădim sînt simple aspecte create de un fel special și poate imperfect de a privi lumea. Apropierea acestora îți arată că nu trebuiesc conțurate antiteze pronunțate, acolo unde e mai multă armonie ca în orice parte. Acțiunea se îngemănează aici cu inerția, șgomolul cu pacea solemnă, febrilitatea cu gesturile impasibile și eterne...

În această împărțire, „de somnul cel veșnic” doarme Duiliu Zamfirescu de douăsprezece luni. În această împărțire de lacrimi și de zîmbete, de întinerie și de soare, după cum a fost și opera lui, odihnește cîntărețul „Vieșei la țară”, al „Lidei” și al „Imnurilor pagine”.

Și parcă eri ne-a sdruncinat vestea șgnăuitoare a morții lui.

„A fost — în nemișcare, cînd trupul îi rămase de sufletul cel mare pusțiu și vestea tristă în lume se-auzi”, loji ne-am înfiorat de tragicul acestei neașteptate înlimplări. Parcă eri am condus în sunet de muzici moriuare dricul lui legănat, pînă la poarta acestui locaș. Și cînd pămîntul a izolat pe poel de aer și de lumină, numele care îl vedem acum înșcris pe cruce, numele rămas fără slăpin a șburat cîlăva vreme desorientat și după ce s'a recules, amintindu-și de cel căruia aparținea, l-a căutat cu grijă pe cel ermetic închis sub brazde de flori. Corpurile muritorilor au însă însușiri magnetice față de numele rămase orfane. Ele — întocmai ca un desnădăjduit „cine al soldatului” — se jăluiesc pe morminte, rotindu-se nervos ca să găsească un loc pe unde să se strecoare la stăpînii lor și negăsindu-l, îmbrățișează plîngînd crucile ce le înțulesc înșpte pe aceste mormane de pămînt și rămin apoi în nesimțire, alinate dureros de brațele de marmoră larg deschise, pînă cînd alțea priviri omenești le strivesc cu timpul pe crucile cenușii, unde rămîn uscate, ca schelete de flori presate în pagini de herbar. Atît a rămas aici din cel care ne-a îmbălsămat adesea sufletul cu senine inspirații: o cruce și un nume. Și acum, cînd cetim pe această cruce numele pe care privirile noastre se obișnuiesc să-l cetească numai pe frontispiciu atrăgătoare de cărți și sub rînduri egale și sonore, nu ne vine parcă să credem că cel căruia aparținea a trăit aveau în mijlocul nostru, că l-am auzit glasul, că l-am contemplat statura, că am avut marea fericire de a trăi în vremea lui. Cînd ne uităm, în pagini de volume, la figurile celebrilor scriitori, căroră doar părinții și străbunii noștri le-au putut vorbi —, „ne'ndolm dacă-așa oameni întru adevăr au stat”. În ochii bătrînilor care l-au cunoscut, ne simim să șsurpîndem ceva viu din imagina a celor care s'au oglîndit în epele lor. — Un muritor care a văzut pe Eminescu este pentru noi loji, trăiți în culul nefericitului cîntăreț, un exemplar rar și interesant, numai prin această însușire. Ne uităm la clasica fotografie a lui Eminescu și nu ne închipuim cum era omul ăsta întreg, ce înfățișare avea mergînd, ce sonoritate avea glasul său. Și așlazi noi parcă nu putem crede că pe acesta l-am văzut în înfățișarea lui fizică și că vom putea povesti în curînd și altora, care nu-l vor cunoaște decât din fotogra-

fii, cum era făptura lui. Căci „anii trec, copiii cresc și noi îmbătrînim” și în curînd ne vor întreba și pe noi glasuri pioase, așa cum nepoate întreba, în cutare cîntec al lui Béranger, pe bunică-sa albă, contemporană cu marele învins dela Waterloo: „Ți-a vorbit, bunică? Ți-a vorbit?”

De aceea ne-am adunat așlazi aici: nu să analizăm opera celui despărut, lucru pe care l-am făcut ani de-a rîndul, pe îndelete, în mai multe ședințe ale Societății noastre, ci ne-am adunat, pentru ca cei care l-am cunoscut să ne reconfortăm sufletul la amintirea lui, la amintirea farmecului acelei opere care supraviețuește trupului nimicit de ani — iar cei care înlimplător nu l-au văzut, au venit măcar acum să-l vadă, căci în cîmîlire unele ființe trăesc mai vii chiar decât în viață, deoarece trăesc de viața tuturor celor ce palpiți pentru el. Am venit în acest locaș de mourte — să-l trăim opera, care e vie oriunde, chiar în decoruri funereare. Iată-ne pe loji, cu frunțile oplecate, în jurul unui mormînt. Ne amintim de paginile colorate din „Vieșea la țară”, de înmormîntarea bătrînei Coane Diamandula, în căldura ce apăsa cîmîntul sărac de țară. Vedem și noi „mormînt vechi, acoperite cu iarbă, mormînt nou peste care țărina uscată s'a albă, bălării luate din fugă cu coasa... și peste tot aer de singurătate...” Și dacă ne aruncăm privirile în față, printre pomii străjuitorii, bănuim cîmpla înțiasă și bogată, cîmpla solemnă, agonia Bărăganului, care în aceleași pagini ale celui mai cald și mai plin de tinerețe roman romînesc trăește variată, înlăntuitoare și vrăjită. Vedem șesurile ce dorm cu brațele larg deschise și ospitaliere, zărim parcă în „rămășița unui fum”, pe drumuri rustice, trăsura în care se întorceau doi moji pe înserate, dela hostăniaria unde se răcorise cu mîez roșu de pepene, Malei și Sașa. Auzim parcă hurulul roatelor și ne legănăm și noi pe arcuiri de trăsura, pe cînd în jurul nostru defilează frumusețile umile ale pămîntului romînesc. Și în curînd, cînd noaptea se va lăsa, cerul înșelat ce va străjui locașuri adormite va aminti cerul pe care Malei îl privea împreună cu Baciul Micu, din virful șirei de pază, în lălăștea nopții cînd „șiritul bălăriiilor părea a face parte el însuși din țăcere”. Oriunde, aspecte din opera romînescă, sinceră a lui D. Z. trăesc vii și colorate. Chiar realitatea obișnuită pare mai poetică atunci cînd îi adaugi amintiri din paginile acestei cărți ispititoare. Străbătînd-o în întregime, desprind din ea învățămînt prețioase pentru suflet; nu învățămînt aride, de nuanță didactică — D. Z. era prea artist ca să aibă asemenea preocupări — dar elemente de regenerare a ființei interne, icoane care trebuie să le urmărească, directive sănătoase. Fără astfel de elemente de prementre a sufletului, opera de artă rămîne o ficțiune rece și inaccesibilă.

Voi aminti cu acest prilej, încheind, trei înțelesuri ce se desprind din opera evocală. *Cultura formei artistice* ce o caracterizează ne conturează pe nesimțite ființa internă, ne nivelează culele sufletului și ne deprinde simțurile cu armonia senină a templelor antice. Ca și Th. Gautier — poetul nostru a găsit că o culundare neînșelată și îndărănică în lumea enigmatelor vieții înseamnă un chin inutil, cînd aparențele sînt totuși alit de atrăgătoare:

Cînd toate trec, cînd anii jug,

Cînd ce-am dori nu se mai poate,

De ce ne chinăm pe rug
Căutând cuvîntul lor la toate?
Ce-a fost s'a dus, ce este e
Și va mai fi ce se cuvine...
Nu te munci să știi de ce
Căci nici nu poți și nici nu-i bine.
Ursula noastră e să fim
Ilmera dorului de-a fi.

și în sfîrșit :

Atinge-ți degetul de gură
Și suflă'n vînt o sărutare:
Alta e.

Alta e fost și pentru dînsul clipa vieții, dar această clipă și-a înfrumusețat-o cultivînd arta cu pasiunea închinătorilor pioși la altare, îmbătîndu-se de farmecul aparențelor și căutînd să uite enigmele ce ne covîrșesc subretele noastre ființe. Pătrunzînd în taina procedeelor artistice ale poetului, educîndu-ne auzul cu muzica unor versuri „care-aduc pe buze miere cînd le cuvîntăm”—învățăm că în viață mai e și altceva în afara pasiunilor mărunte, a dorului de parventre, a interesului și a obișnuințelor ce repugnă. Învățăm ce înseamnă mîngierile artei desinteresate, învățăm să căutăm în sufletele auzul sentimentelor altele și să avem o părere luminoasă despre neamul care a putut produce asemenea exemple de elită. Căci D. Z. — și acesta e al doilea înțeles ce trebuie să-l desprindem din opera lui întregă — a avut mai mult ca orice Român un cult nezdruccinabil pentru *calitățile neamului nostru*. În Italia, unde „15 ani a trăit adorînd pe Traian”, la munte sau la șes, pe meleagurile țării sale, el a știut să vadă în țărănul nostru legionarul roman și Dacul viteaz. Amintiți-vă de admirabila descriere a unei slujbe religioase, într-o biserică din Ardeal — din romanul „Indreptări” mi se pare — cînd autorul privind acea lume de țărani în haine curate de serbătoare, tresaltă de mîndria rasei și plînge aproape de duioșie. Iubirea de patrie, pe care unii tineri bleazați o consideră astăzi ca ceva demodat, respiră din fiecare pagină a operei neîntrecutului poet. „Fie ca tinerii scriitorii, spune autorul „Vieții la țară”, să priceapă cât e de mare farmecul ce stă ascuns în simțimîntul „patriei” și cite emoțiuni artistice de o rară puritate pot încolți în sufletele celor ce-și iubesc țara... A gîndi și a simți rominește, adăugă el, este pentru un Român o disciplină estetică și orice năzuință contrară este nefirească și deci antilestetică”.

Admirația aceasta pentru calitățile neamului l-a dus la *dragostea de pămîntul nașterii*, o dragoste curată, cum — mai curată, mai discretă și mai artistic exprimată — nu se întîlnește în nici o altă operă din literatura rominească. Iubirea de pămîntul strămoșesc, de pămîntul acesta pe care nu toată finerimea de azi știe să-l aprecieze cum se cuvine, iubirea de pămîntul umil, chinul de sapă, de pămîntul roditor și darnic, de priveștițele pitorești și variate, chiar cînd aparțin Bărăganului larg, iubirea de tol ce e al nostru, de cerul nostru înstelat, de izvoarele, de paserile noastre, de cîntecul de fluer, de obiceiurile patriarhale, iubirea sufletelor

de floare ce-l locuiesc, curate ca petalele scaldate în rouă, suspină, cîntă, clocotește în paginile unei opere pe care fineretul nostru școlar ar trebui să și-o transforme în „carte de căpatai”. Sînt pe alocuri și priveștiți din ținuturile vecine nouă. Vă amintiți de acea fermecată schiță „Spre Colești”, de zăgrăvirea drumului prin miriști, de poezia conacurilor de vie, cu cerdacuri minăstirești, de lăina nopței ce se cobora peste întînderi și de zefirul ce adia pe fruntea copilului adormit. Învățăm din aceste pagini să ne iubim locurile în care am trăit, locuri neglijate adesea, dar care, nevindecabile, oricînd ne îmbrățișează cu dragoste, primindu-ne la sînul lor ca pe fiul rălăci.

Și acum, e timpul să ne despărțim de acest mormînt unde am venit să mai culegem, pentru drumul nostru prin viață, provizii de idealism. Cîntărețul care doarme sub brazde nu va rămînea totuși singur. Fiecare petală de floare din coroana modestă atîrnală de cruce e un suflet de-al nostru care-l va străjuți aici cu pietate. Acesta e rostul florilor pe mormînte. Ele simbolizează, prin curajia petalelor, aspirațiile și simțirile curate ale sufletelor celor ce le-au înflăcărat, ele servesc de cunună pentru frunțile adormiților și rămîn apoi ca un ecou al simțimîntelor noastre, să răsună în surdina la căpătîtul dispăruților regretați. De aceea, cînd prilejuri vă vor mai aduce în grădina aceea înverzită, nu uitați să presărați petale de suflet pe crucea ce vă privește, ca să n'o lăsați stingheră într-o lume în care, mai mult ca oriunde, e nevoie de mîngiere și de amintire.

6

Excursia membrilor Societății

Anul acesta s'a făcut o singură mare excursie, în regiunile Vrancei și ale Ardealului și a ținut nouă zile: de la 11 iulie a. c. pînă la 19 iulie inclusiv. La această excursie au participat 27 de elevi din cursul superior și un student, fost membru al Societății. Coțizația a fost de 300 lei de persoană. Pe drumul ferat am avut reducere 75%. La însoțirea, s'au înapoiat majorității excursioniștilor, din suma depusă, cîte 42,50 lei de persoană. Reproducem, în cursul descrierii de mai jos, două fotografii, reprezentînd vederi din pitoreasca noastră cale. Am înțeles, în această mare excursie, conform vechiului nostru plan început a fi pus în aplicare încă de acum trei ani, să mergem cît mai mult pe jos, pentru a admira în tîlnă priveștițele și pentru a cultiva un bătrînesc și reconfortător sport, altfel de neglijat uneori astăzi de tinerii noștri. Am căutat și în acest an, și mai ales în acesta, să străbătem apăsătoare lungă cale, pentru a ne deprinde cu oboseala, cu sfiorările, cu perseverența. Cred că e de un mai accentuat folos educativ mersul anevoios pe jos, decît călătoria comodă, în vagoane confortabile sau în trăsuri. Mergînd pe jos, pe lungi și grele drumuri, simți — la capătul lor —

o mulțumire la fel cu aceea pe care o încearcă acel ce a construit ceva cu sforțări proprii și aplicate. În urma ta vezi desfășurată o muncă prelungă, secretată de tine ca o ață de paianjen; un izvor îl găsești mai binecuvîntat după o cale măsurată răbdător cu pașii, răcoarea și foșnetul pădurei par mai îmbulsimate cînd te apropii domol de ele, iar piscurile munților, după ce le-ai urcat „în sudoarea frunței”, par mărețe redute curcile prin propriile-și forțe. Pe crestele lor luminoase înfigi atunci drapelul entuziasmului tău și, după ce te-ai odihnit, florile surîd mai mișcătoare, iar zărilor înalță stîndarde albe de nori, așteptîndu-te să pui stăpînire și pe întîinderile lor înverzite.

Conduși de astfel de directive, ne-am gândit în acest an să explorăm partea de sud a Vrancei, mai puțin cunoscută de elevii noștri. Cea de nord și cea din centru — linia Tîșiei în special — a ajuns în acest an un loc de variate și numeroase plimbări ale multor amatori de aici și de aiurea.

Am pornit, așa dar, în dimineața de 11 iulie, cu trenul spre Odobești, purtînd cu noi un mic bagaj de mîină și, pentru o zi-două, merinde. Vreinea înseninată împrăștiie albastre surîsuri dintr'un cer înveselitor. Cîmpurile coapte de răsuful verei rotesc în juru-ne, ca uriașe plăci de gramofon de pe care se înalță cîntece de pasări și armonii ample. Amorții de scurtele curse din orașul nostru, ne avîntăm deocamdată privirile spre munții ce închid în decorații albastre albia Milcovului și în curînd pașii vor urmări credincioși privirile grăbite, ce mereu ne vor atrage filințele tot mai departe, ca pasărea măiastră din poveste. Scurt popas în Odobești. Ceva provizii mai întregesc conținutul șacilor noștri de drum. Un ceai sorbit în fugă și apoi albia Milcovului se desface largă și umezită de șuvițe capricioase de apă. Trecem puntea pe malul muntencesc și pornim în zvoniri de cîntece și de glume, prin praful șoselei avîntate spre dealuri. Broșteni, Pîtușu, Capatan — nume ciudate de imbieltoare așezări sîtești — ne răsună în auz în răsîmpul în care străbatem drumurile lor sau le trecem prin preajmă. Dealurile, domoale pînă acum, străjuiesc albia colilă, binecuvîntînd-o cu brațele de ramuri verzi ale păduricilor ce le acopăr — rare. Dar iată că apa se lățește și uneori ne iae drumul care vrea să pășească prundișul inundat. Ne acățăm pe înguste cărări bătătorite pe coasta pripoarelor, urcăm în vîl mîrginașe și ne lăsăm pe alte drumeaguri ca de ghiab, din nou în albia tot mai darnică în apă. Ținem mereu margina povîntșurilor, luînd de-a-lungul de astădată malul moldovenesc, pînă ce șoseaua vine să ne înlesnească mersul, împlendecat pe negîndite de capriciile brațelor de apă, lacome de a săpa mîlul țărnelui. Se ivesc cele dinții locuințe ale satului Mera. Un simpatic și vechi notar de acolo — D-I Petrov — are semnele lui „austromonice” care-i spun, cu uimitoare siguranță, dacă va ploua sau nu în cutare sau culare zi: furnicile ce se adună năuce în jurul mușuroarelor, și alte indicii, dar mai ales norii ce se lasă ușor pe „Valea rea”. De ani de zile de cînd subsemnatul consultă, în trecere spre munți, barometrul acesta, el nu a dat niciodată greș — ca și de astădată, de altfel. Ni s'a vestit — cu multe probabilități — ploae, deși lîrziu, spre seară. Și lîrziu, spre seară, a plouat. Dar deocamdată cerul tot rîde și

valea ni se deschide albă mai departe. Poposim o jumătate de oră și mai bine la clifforia lui Constantin Cantemir, la Mînăstirea Mera, trecută între monumentele istorice ale țării. Ziduri, mare parte în ruină, o încunjură. Intr'un colț al lor, preotul bisericii — un călugăr — și-a întregit din cărămizi o circulară chilie, într'un fel de turn străjuitor. Biserica e reparată și bine întreținută.

„Năuntru ei, pe ziduri, părăși, iconostas”, admirăm portretele clifforilor, icoane, inscripții și frumoasele sculpturi în lemn de lei, ale capitulei și ale stranelor. Coborîm apoi, trecînd prin curtea largă, plină de pomi roditori și de semănături, la cișmeaua turcească, de marmoră, ascunsă într'o groapă la care te călăuzesc cîteva bătrîne trepte. Elevii gustă, în preajma izvorului, ceva din merindea lor, căci ne așteaptă de acum înafate cale grea și lungă spre așezarea Andreiașilor. Părăsim mînăstirea, care se îllește curiosă pe deasupra zidurilor, urmărindu-ne cu privirile turnului ei îndesat, ce se conturează alb pe decorurile pă-

Mînăstirea Mera

durilor întunecate de pe dealuri. Sintem iar în albia Milcovului, pe care trebuie s'o trecem așezate, pe bolovani înecați adesea în apă și pe malul muntencesc, din Vulcanăasa, o luăm de-a-dreptul pe pîrăul Vulcanesul, prin codrul adînc al Andreiașilor, codru cunoscut în vremea mai nouă ca fiind unul din adăposturile vestitei bande a lui Bahna, al cărui nume o nelinchipuit de popular prin meleagurile astea, ajungînd să ne obsedeze dela o vreme cu sonoritatea lui îndușită și tainică. Legenda planează în jurul acestui nume, rostit cu fereală de gospodari, ca pasările deasupra virfurilor de codri și a capetelor noastre încununate de soare. Urcăm repede mai înlăi, apoi tot mai încet, căci drumul se ridică pieptiș și amiaza arde. Presărăm drumul cu popasuri dese. Unii călători icnesc din greu și se aruncă din cînd în cînd pe iarba verde și ospitalieră. Ca dintr'un ghem uriaș, aruncat spre culmi, cărarea se desfășoară mereu nouă, pentru privirile noastre mereu mirate. Cînd crezi că urcușul se va sătura de atîta sforțare, el o ia mai îndărătnic în sus și noi — care nu vrem să ne lăsăm bătui — pornim, cu pumnii strînși pe toiege și cu ho-

lărilor ghemuite în suflul, pe urmele lui neobosite. Un izvor-două sînt dumnezeiești variații pe drumuri de arșiță și de bărbătești silinți. Totuși nu ultim să aruncăm în urma noastră mănunchiuri de priviri admirative, pentru bogatele în undulași priveliști, ce ne îndeamnă la urcuș mai avîntat, ca să le putem și mai bine cuprinde contururile și cerceta stitudinile, din plaiuri dominante. Înaintași vestesc începerea coborîșului — apoi cele dintîi case ce ne zîmbesc prietenoase, în vale, de peste apa Milcovului, spre care ne lăsăm pentru nu mai știu a cîta oară. Norii încep să-și ivească pe la orizonturi vinete ghiare crispate. Alunecăm pe așternut de iarbă grasă: o locuință, două, mai multe și satul Andreiași apare, dincolo de apă, răvășit ca satele de munte, avînd spre deal întunecată panoramă de brazi. Liniște. Liniștea amiezilor lungi ale zilelor de lucru. Doar murmurul rîului în vale sau șgomotul mai viu al apei, în scoala vre-unei mori. O biserică pe un povârniș, o femeie care bate cu malul pinza multă în unde, un car ce trece scîrșit și se pierde spre coclăurile din susul albiei. Odihnă de cîteva ceasuri, aici. Ne ospătăm pe îndelete, apoi cercetăm zările foarte pușin ispititoare. Norii s'au îngămădit. Ne aminlim profesia notarului din Mera. Am dori mult ca de data aceasta să se fi înșelat. Zările se întunecă. Tunelul bubue undeva prelung și amenințător. Fulgere rari. Poate primejdia va trece. Nu e timp de pierdut. Diseară hotărîșem dela început să fim în Nereju, unde ne vestisem prin scrisoare sosirea și pînă acolo mai e cale. Mai întîi însă vizităm vestitele „focuri nesînse” din preajma Andreiașilor. Mănunchiuri incandescente pîtează luminos pietroșul încunjurător, în smocuri galbene-albăstrii. Ale ochiuri de apă clocolitoare se aprind la apropierea chibritului. Le părăsim în grabă și o luăm în susul apei, pe albie. Ploaia a început. Mai hotărîș, mai ciudoasă parcă, se revarsă din cerul pînă atunci alif de binevoitor cu noi. Să se mai spue, Domnule notar dela Mera, că „nimeni nu e profet în țara lui!” Prin liniștile astea de sigur au nimerit cîndva astronomul și doftorul lui N. Gane, din cunoscuta lui istorioară, de s'au întors descurajați dela frontieră. Ne adăpostim, pozaci, sub o streșină largă de han. După aproape vre-o jumătate de oră — timp tocmai potrivit ca să ne facă drumul greu practicabil — ploaia și-a crezut, deocamdată, îndeplinită chemarea și ne-a îngăduit trecerea la deal. De data acesta, ceea ce ușurasem la Andreiași, din traiata cu merinde, adăugim acum picioarelor, sub formă de informe lostopane de noroi, ce le ducem cu noi spre munți, să le semănăm de-a-lungul drumului. Apucăm, lăsînd vales Milcovului, — la dreapta, pe pîrîul Feligului, printr'o albie bolovănoasă și îngustă, pe care o urmăm o bucată de vreme, pînă ce dăm de un drum care ne va scoate în vales Zăbalei, urcînd mereu. Mersul e anevoios din pricina noroiului — și cerul se întunecă iarăși și a ploae și a inserare. Cîțiva drumeji întîlniți în cale ne spun să zorim spre culme, pînă a nu însera, ca să ieșim la loc deschis. Vrem să le ascultăm sfatul, dar un ropot forențial ne surprinde în inima codrului, în semi-întuneric și încercuși de taine. Rămînem pe loc sub un copac stufos, uzi, în atitudini fixe, resemnați și răbdători ca niște paseri de casă înșirate sub streșinele ce picură monoton. Apa curge abondentă pe noi, pătrunzîndu-ne prin pardesie, prin pături și prin relative „impermeabile”. Tunelele și trăsnetele se ceartă în văzduh. Pale de nori călătoresc în

văile din preajmă. Aproape nu se mai disting copacii unei și zările. Cînd picăturile se mai răresc, începem a urca povârnișuri, înlocmai cum am fi avut pașine prinse de picioare. Un pas înainte, doi înapoi. La un loc ne și rățacim, cînd se bifurează drumurile. Ne întoarcem și în vales zărim scelipirile Zăbalei, luminile de pe la case și auzim șgomotul surd al apei repezi de munte. Se înseninează. Se ivesc stele. Alunecăm prin întuneric la vales, proptiți în bastoane sau unul de altul. Strigăte omeslecale cu risete înviorătoare răsună. Nu e nimic mai bun de făcîl decît să luăm în glumă situația noastră. Adesea patinăm vertiginos unul după altul, îmbrășișînd cu efuziuni și largi gesturi impasibile trunchiuri de copaci, în jurul cărora rotim de cite două-trei ori. Cînd ajungem în vales e noapte „naltă, naltă”. Luminile s'au stîns. Pipăim cu toegele puntea invizibilă. Știem pe malul celalt, după multe risete și mici accidente. O pornim în sus în căutarea satului, care nu vrea să se ivească. Rățacim multă vreme prin noroi și prin bălți, la întîmplare, sub privirea stelelor și a întunericului. Bănuim, pe dreapta, contururi de inexistente case. Vedem lumini care nu sînt decît scinteeri de astre depărtate. Se face tăcere în rînduri. Mergem resemnați tot înainte. Mintuioare, la capătul drumului răbdărei, se ivește în sfîrșit trupul mătăhălos al unei case, în fundul unei curți. Lovitură în poartă: prelungi lătrături de cîni. Un flăcău speriat apare. — „Cine-i?” — „Oameni buni”. Parlamentări îndelungte, îndreptă grupul de obosiți excursioniști, aproape în miez de noapte, la Școală.

A doua zi dimineață — Sf. Petru — zi de serbătoare senină, însoțită și veselă. Parcă fusese cu ani în urmă ploaia și întîmplările neplăcute de ieri. Ne curățim hainele, încălțămîntea și ne înviorăm sub razele unui soare darnic. Zgomot de ape minioase, brazi ca din povești, munți împădurii ca din legende bătrîne ne încadrează. Satul Nereju se desășșoară vesel pe amîndouă malurile Zăbalei. Panorama de pe malul stîng spre culmile din fund, înspre primărie și noua biserică, profilată pe fond de brazi, e străbătută de farmecul ilustrațiilor colorate de prin pitorești albumuri. „Un vultur plutește, cu aripile întinse, în creștetul zărei — pe creste răsună lîlîngi, și glasuri de ape și doine din fluier. În tot cuprînsul e un farmec care ne spune că am pășit pe pragul unei alt lumi” (Vlahuță). Portul național strălucește pretulindeni. În pilcuri, sătenii se îndreaptă spre biserică veche. Invățătorul inimos al satului, Ștefan Șuşu, împreună cu ajutorul său, Stoica, și preotul Macovei îngrijesc de masă și găzduirea excursioniștilor. După amiază luăm parte la serbarea de sfîrșit de un dela școală. Tin cuvîntări invățătorul, preotul, primarul și conducătorul excursiei.*) Elevii drumeli dau concursul lor

*) Acesta, invitat de D-l Invățător al școlii să în curîntul, vestește următoarele:

„Cînd, aseară, coboram prin noroiul drumurilor pripoarele prăpăstioase și ne apropiam de frumosul D-stră sat, și cînd ni s'a spus de către niște căruțași întîlniți în cale că astăzi se vor împărți premii în școala din Nereju — cei dintîi fiind pe care l-am avut, alți cu cit și școlarii mei, a fost să luăm cu toții parte la serbarea de azi, unde ne chema o străduitoare datorie. Dar coborînd văile, nu bănuiam aseară — școlarii mei, că vor veni și ei cu părțile lor de contribuție la alcătuirea programului, iar eu, că voi avea plăcerea,

serbarei, cîntînd „Imnul regal” și „Mărșul cîntăreșilor”. Lumea ascultă cu drag cîntecele, cuvîntările, recităriile. După propunerea conducătorului excursiei, se strînge de către elevii noștri suma de 180 lei, din care se vor cumpăra cărți ce vor fi trimise școlărilor silitri de aici. Premiile anunțate sînt primile cu vorbe de mulțumire de învățător și de cei de față, care entuziasmați și ei strîng în puține clipe cîteva sute de lei pentru alte premii și îmbunătățiri școliei. Un elev de al nostru fotografiază la eștre, în pridvor, grupul asistenților. Ne despărțim bine dispuși. Unii elevi se duc la Zăbala pentru a face bae, alții se prind în hora mare încălșă în apropiere. Lăutarii cîntă cu foc, praful e băutul cu îndrîjire și seara coboară peste tot ca o binecuvîntare. Străbatem domol satul aurit de ecourile luminei și luăm parte, în răspîntii, la sfaturi potolite, apoi ne retragem de vreme pe la gazde, căci sîntem obosiți și a doua zi în zori vom porni spre apus, prin înălțurile întinse, lîră sale, dincolo de Carpați, spre Ardeal.

La 6 dimineața plecăm. Vreme frumoasă. Cer fără fuitoare de nor. Gospodarul lor Ceparu, cu femeia lui, ne vor fi călăuzele drumului nostru lung și obositor. Vom lua-o de-a dreapta peste pisciri — pe unde drumul e uscat și mai scurt — și „zi de vară pînă'n seară” vom străbate plaurile verzi, ne vom odihni sub umbră de codru. Ținta noastră e să ajungem pe inserate la Covasna, în plin sînut securesc. Călăuzele nu ne dau cheazăie că vom atinge această țintă îndrăzneață, dar zoresc îndesul, ca niște oameni deprinși cu „locurile tari”, care pentru ei nu pot însemna piedici în calea lor totdeauna oablă și firească. Nu însă tot așa ni se pare nouă această cale. La început, ea și în codrul dela Andreiași, totul pare ușor și fermecat, pînă ce întăile urcușuri ale culmei Lapo-

lăud cuvîntul, să-mi arăt simțirile și gîndurile care mă apropie de D-ștră. Și dacă facem aceasta este pentru că aici nu ne putem crede cu toții decît acasă la noi. Vedem în jurul nostru școlari, bănci, hărți și lucruri de-ale învățătorei. Vedem oameni care ca și noi au dragoste de școală, elevi ce se despart cu părere de rău de zidurile care i au adăpostit un an — facit cum ne-am putea simți străini între lucruri și ținte atit de familiare nouă, cînd în mijlocul lor ne-am făcut și noi vacul pînă azi? De aceea, pentru că mi se face cinstea să mi se dea cuvîntul, voi spune micilor școlari de aici cîteva vorbe.

Iubiți școlari, elevii noi veniți, pe care îi vedeți astăzi în jurul vostru, învață la o școală mare din orașul Focșanilor, unde și unii din voi se vor duce poate cîndva să învețe carte mai multă și să-și îmbogățească mintea. Elevii aștia cînd n-au școală au un bun obicei pe care vi-l spun și vouă astăzi, ca să faceți ca și ei. Cînd veți avea răgaz, în anii următori ori chiar în vacanța asta. Se adună mai mulți dintr'unși la un loc și citesc cărți frumoase și folositoare, cărți din care pot scoate trîncine învățători și pîlle sănătoase. Și cînd, pe rînd, meru din cărțile ce le au la îndemînă, și sîntud să judece pe îndelete cele ce au cîtit, ei capătă și mai multă învățătură decît le-ar da școală și știu și mai bine să se poarte cu oamenii și pricep lucrurile cu mai multă ăurînță. Căci cărțile dau omului toate mijloacele trebuincioase ca să-și poată atinge mai ușor ținta ce o urmărește. Și vouă v'au căzut, fără îndoială, adesea, cărți folositoare în mină, cărți în care ați găsit istorioare frumoase sau poezii ca acele care le-ați spus cu atita inimă adîncoarea atci, cîțiva din voi. De asemenea tovarăși să căutați să nu vă despărțiți niciodată. Dela ei veți învăța multe lucruri care vă vor arăta în viață căile pe care trebuie să mergeți. Și lăta ce s'au gîndit școlarii care au venit astăzi să vă vadă au adunat mină dela mină bani și s'au hotărît să cumpere din ei cărți pentru voi și să li trimeată cit de curînd D-lui învățător, ca să vi le împartă la acei din voi care aveți mai multă dragoste de școală și ați învățat mai bine în timpul anului. Am fi cu toții mulțumiți să aflăm mai tîrziu că ați găsit în filele cărților ce vă vom trimete învățături alese și că veți ați să povestiți și altora istorioarele și povețele care v'au plăcut mai mult între a-

șului ne oprese avîntul și ne încelmează mersul. Înțelegător, călăuzase oprește, răsucește o țigară, glumește și ne asteapță. Pentru el pare că urcuș nu există. Ușurează bacuros pe cîțva drumeși de bagajele lor, pe care le duce la deal tot așa de sprinten ca și cum umblase și pînă atunci. Învățătorul satului ne întovărășește pînă la o stîină. Nereju se pierde în urmă, în ceața văilor și în fața noastră se deschid culmi pleșuve sau împădurite, înținderi bătrîne și risipite spre zări, pustieții muntoase. Incepe bradul să ne îmbălsămeze urcușul și să străjuiască sprinten avîntul nostru unifar. Înținderi înflorite de butoni margaretelor și albăstrelelor de cîmp ne încercuesc — rătăcim prin mirezme proaspete de pădure umedă și vîntul ne cîntă duios în auz imnul frumuseșilor de basme ale pămîntului natal. Coborîm și fiecare pas spre vale înseamnă o părere de rău, cînd știm cu ce sfortări îi vom plăși în curînd, cînd alt urcuș — al Sboinei — ni se va tolni lenes înainte. O stîină, un izvor ne oprese. Ne găsim în virtejul piscurilor, al singurătății nestrăbătute, al vînturilor etern cîntătoare și al tainelor. Cum nu bănuesc obișnuții „grădinei publice” a Focșanilor panoramele acestea ce par desprinse din colorate și măestre gravuri, cum nu bănuesc torențele de frumusețe ce se revarsă din virfuri încremenite de brad, din piscuri austere, din hohotele isvoarelor!... cit de umili le-ar părea atunci brazil piperacii și striviți între străzile orașului și cîrările care sînt pentru ei ultimul cuvînt al frumuseșilor naturale, cînd în preajma lor, necunoscută de nimeni aproape, străluceste comoara liniilor, a colorilor și a deplinei armonii!

Urcăm Sboina — tot atit de accidentală și de descurăjaloare dela o vreme. Popasuri dese mai nivelează pîrpoarele. Inimile bat nebune,

cele înținite acolo. Dar nu numai atit: ca să ciștigați și mai multe învățaturi din viață, ca să fiți mai pregătiți pentru îndeletnicirile voastre de mai tîrziu, vă mai trebuie încă ceva ce atitvă numai de voi ca să fie înțipuit. Poate vă întrebăți, vîzînd aici atita școlari veniți de departe, ce caută ei prin locurile voastre? de ce au venit ei pe drumuri grele pînă la voi? ce doresc să știe, ce doresc să ale aici, în satul ăsta mare și frumos în care v'ajă născut? Au venit, dragi băceți, să vadă locurile mîndre din țimutul Putnei pe care cei dela orașe le văd mai rar decît voi; au venit să vadă bogățiile E-o datoric să ne cunoaștem unii pe alții, să ne ascultăm părerile și să ne pretăim darurile pe care firea le-a sădit în unii din noi. De aceea școlarii aștia, după ce umblă vreme de un an în școală, cu mintea, prin lumen întreaga, culegînd din cărți cunoștințe și învățături, verile umblă prin meștegurile județului lor și prin cele apropiate de țimburile Vrancei, să cunoscă priveliștile plaurilor bătrîne pe care ni le-au lăsat străbunții noștri și le stăpînim. Numai cunoscîndu-le le vom putea iubi și numai iubindu-le le vom putea păstra.

Așa dar, dragi școlari, nu lăsați, după ce ești din școală, cartea din mină și căutați în vreme de răgaz să cercetați cit mai bine țimburile care vă încumură și care sînt ale noastre numai în măsura în care le cunoaștem. Cu D-l învățător al vostru, cu părinții, la lucru, sau întovărășiți în cete, cutreerați dealurile și pădurile, satele și locurile împrejuritoare, acum în zilele astea lungi și călduroase de vară și părinții să bucure că doriți să aflați lucruri nouă și frumoase, și să vă lase, căci Tăra are să nevoe mai mult ca oriînd de minți cumpănite, de sufete pline de virtute și de inimă cu simțiri rominești. Și toate darurile astea le culegem din slova cărților și din priveliștile bătrînelor noastre țimturi, astăzi mărite și înfrumusețate prin ajutorul celui Atotputernic.

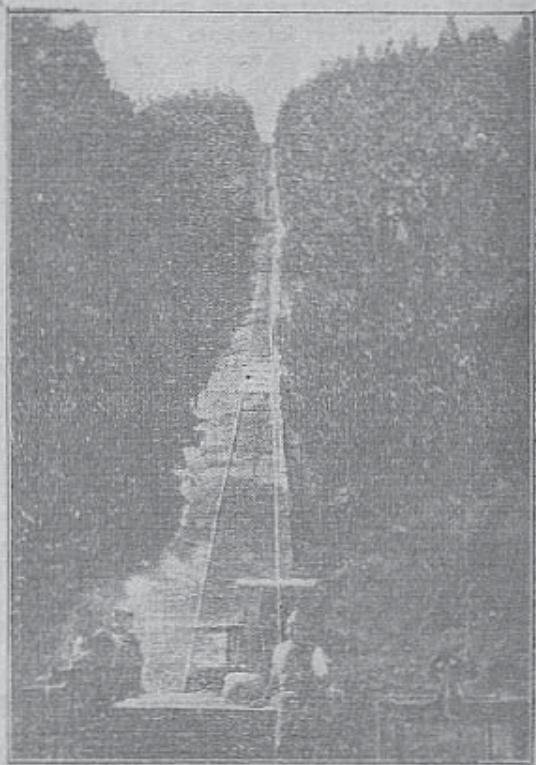
răsufletul pornește din plin, aerul pătrunde în noi, ca ape pe aplecate lghaburi. Timplele svicnesc. Căldura ne aprinde privirile. Căutăm vine de apă prin pietrele drumului și ne potolim vremelnice și înșelător setea, sorbind în gând pahare brumate de băluri răcoritoare. În șiruri rare, purtăm parcă în spate povara tuturor dîmburilor și a pietrelor de pe cărări, povara căldurei, a frunchiturilor răsturnate și a piscurilor ce le mai avem în față. Iar stăm puțin în rotunde poene și, cu fereală, privim spre virfuri. Nu vrem să întrebăm cît mai este, ca să nu ne părăsească avîntul ce prinde rădăcină în suflete, de îndată ce poposim cîteva clipe. Înainte, dar! Cu trupurile aplecate, „urcăm, luptăm, lată-ne-acum sus, sus“... pe culme. Privelîștea Vrancei și a munților Buzelui ne face să uităm oboseala. Coza, în dreapta, — în vale printre păduri, apa Nărujei și schitul „Valea neagră“ — în fund, piscurile ce străjuesc cursul Putnei — spre așina, Peneteleu albastru. Le simțim parcă rotind în jurul nostru, căci nu știm unde să ne uităm mai degrabă, nu știm căror impresii să le facem drum mai repede spre suflet, ce mirezme să adulmecăm, ce muzici să ascultăm, ce farmece să înmagazinăm. Ochii dansează sprânceni și oboseala a dispărut. Înainte de a urca al treilea pisc, vom face popasul liniștit de amiază, la 12 Km. de vechea frontieră. Ne coborîm mai înțorali, culegînd afine din tufșuri, lăsăm pasul în voe și vîntul ne cîntă, florile ne surîd, poamele ne strecoară picături de răcoreală și de miere pe buzele arse. Uităm uneori de drum, de lîta urmărită, de alte piscuri. Nu auzim îndemnaurile domoale și părintești ale călăuzei. Ne pierdem, grupuri, prin tufșurile de afine și în bătaia soarelui, de departe, se văd mantalele fluturînd, mîinile culegînd din tarbă picături albastre, se aud glasurile răsunînd trunchiate și peste toate cade din cînd în cînd, brusc, ca o pasere moartă, lîlștea. Labe de urs, prin noroiul uscat al cărărilor, ne arată că sîntem în pierdute pustietăți. Coborîm și dăm de apa Zăbalei, îngustă, limpede și călduță. Ne potolim setea sorbind din undele-i de cristal. Așezări dărîmate ne încunjură. Resturi de traverse arată că de aici pornea spre Ardeal calea ferată, pentru necesitățile forestiere ale regiunii. Răboiul a adus și pe aceste locuri singurătatea și nimicirea. Odihnă prelungă. Întînderi de membre greu încercate. Mîncare și, pentru unii, somn reconfortător. Zăbala ne cîntă și glasul ei ne leagănă, adormindu-ne. Nici sperie de om prin împrejurimi. Vieața, care pare a fi vibrat altă dată pe aici, a dispărut. Încăperi pline de moluz, bănci rupte, ferării străjuesc triste, ca vestigiile ale unui incendiu.

După un ceas și mai bine de odihnă, pornim pe la trei și jumătate, să urcăm al treilea pisc: Giurgul (1700 m. înălțime). Picloarele, cînd să ne mișcăm, încep să se restimă de marșul făcut pînă la acest popas. Toluși ne deprindem iar cu drumul. Toți pornesc hotărîți, pașesc mai îndurător, apăsînd pictorul cu ciudă parcă pe pămîntul ce se furișează la deal. Nu ne uităm în sus spre culme, să nu ne scadă curajul. Ne uităm în pămînt și în șir lung de cîte unul mergem vorbind în răstimpuri. De data aceasua arcușul a fost mai ușor sau — deprinși cu alte urcușuri — ni s'a părut mai ușor. Nu știm. Am ajuns însă pe culme mai înainte de a ne aștepta. Ne tolănim pe lăncerul de verdeață și ca niște cuceriitori ce merită pe deplin răsplata odihnei, văzîndu-ne aproape de sfîrșitul ispitirilor grele, „cu mîinile sub cap, cu dorul de liniște ce ne'mpresoară“, ne uităm în-

păcași spre văzduhul azuriu, spre creștelele brazilor solemni. Niciodată nu simți mai fragedă tăcerea, nu înțelegi nestrăbătutul ei simbol mai limpede, decît privind în lîină virturile nemîșcate ale brazilor. Acolo, pe capete de crîngi și de frunze, se adăpostește tăcerea ca într'un culb de pasere. Uneori o vezi luîndu-și sborul lin și planînd solemnă deasupra virfurilor, ca o minge susținută de un sglobiu joc de apă — apoi larăși se lasă și se ascunde în culb. Brazil o susțin, vrăjiți și gravi, cum ar susține un preot, deasupra frunzei, sfintele daruri. — De acum vom pași pe tăpșane întinse. Ni se pare că ne-am urcat în trăsuri, așa de nesimțiti înaintăm prin larba mare, pe cărări, prin poeni. Din virful Lăcăușului ne taie calea un crac al apei Giurgului și în curînd ajungem la fosta graniță a țării. Ne fotografiem în grup, lîngă vechiul semn de hotar, și apoi pătrundem pe drumuri ardelene, în județul Trei Scaune. Trezem pe lîngă muntele Moghiroș, străbalem vaste întînderi verzi, avînd soarele în față, scăpăînd mereu către leagănul culmilor. Se aude un șuer depărlat de tren. Linii de fer se desfac dintr'un loc și acum mergem paralel cu ele, pînă la punctul numit Hulum. Turme de vite arătoase se întorc dela pășune. De aici se desfășoară linia de fer a societății forestiere „Ardeleanca“. Inșerarea ne apasă tot mai greu pe umeri, „iar noaptea pînditoare sub fiecare stîncă, și'naltă a'sale umbre cutezătoare'n sus“. Tălăngile răsună domol și pămîntul se pregătește de culcare. Ne grăbim și noi să ajungem pînă la stația centrală a liniei acesteia, pînă la fabrica de cherestea dela Comando. Pornim pe calea ferată, prin prundiș, alături de Bîsca, apă clocotitoare și năvalnică, printre tuneluri de brazi. Cînd se întunecă, limpezim drumul cu ajutorul unui felinar. Fluerați de tren răsună prin păduri. Totuși nici o mișcare pe linie. Numai pașii noștri, în noapte, răvășind ușor prundișul terasamentului. Calea pare a nu mai avea sfîrșit. Trei ceasuri stăm de vorbă cu pașii noștri cadențași și mecanici și cu glasul apei. Intunericul ne apasă blocuri de granit pe umeri. După oboseală prelungă și răbdare greu încercată, zărim dintr'odată lumini nenumărate și orbitoare. Ochii ni se închid, rîniți de alfitae raze. Vuele de motoare, de ferăstrae, spintecă noaptea rece. Sîntem în cea mai mare fabrică de cherestea din Carpați, la Comando și la o înălțime de 1010 m. deasupra nivelului mării. Vizita noastră neprevăzută, la 11 ceasuri de noapte, a cam produs nenumărate printre personalul fabricii și părerea de rău, din partea conducătorilor de acolo, de a nu ne putea găzdui mai comod, pînă a doua zi. Omul la drum însă se mulțumește cu ce găsește. Ni se pune sala de biliard, încăpătoare, la dispoziție pentru toți. Ni se face un foc mare, din scînduri de brad, în soba uriașă, ca să ne încălzim. De altfel în toate încăperile dăduse sobele ca în miez de iarnă și focuri dogoresc îmbietoare. Glasurile strigă, lemnele trosnesc, motoarele cîntă, ferăstrele plîng, pîndurile frează. Toată noaptea se lucrează aici și simți activitatea de orice clipă planînd în aer, în acest sat improvizat în jurul unui focar de muncă, unde oamenii aleargă harnici și brațele nu știu ce înseamnă gesturi domoale. Adormim în cîntecul amplu al muncii, care ne răsună în auz ca o rugăciune. A doua zi în zori, ne înviorăm fețele cu apa rece de cișmea și muntele și pădurea ne sînt alți de aproape, parcă ele ne toarnă de spălat. Pornește trenul cu noi, prin tuneluri de brazi asemănătoare celor de

eri și peste puțin sîntem la Funicularul care coboară o pantă adîncă de 600 m. pînă în șesul Securilor.

Excursioniștii, împărțiți în două grupuri, se lasă în vale, pe vagoanele încărcate cu lemne, iar din șes un tren pornește fără mașină, în ușoară pantă, spre Covasna, vestită stație de băi pe linia Brejcu-Brașov. Un tîrg pașnic și — ca multe tîrguri din ținutul acesta — trist și parcă de mull adormii. Catedrale masive, străzi prăfuite, case chipese, încununate, ca la serbări, cu profuziune de flori pestrițe, grădinițe discrete, cu alei bine îngrijite și, în fund, panorama Carpaților. De prin ferestre larg deschise, din interioruri bogat mobilate, vibrează din cînd în cînd sunete de pian. Trebuie să stăm pînă în spre seară în acest tîrg al tăcerii, cînd vom lua trenul spre Brașov. Ne odihnim, ne refacem în goană încălșămîntea greu încercată, ne netezim și ne ștergem hainele, mîncăm, apoi vizităm tîrgul în toate direcțiile. Ne întîlnim mai tîrziu la „Promenadă,” o lungă alea, încădrată de caștani darnici în umbră, pe malul apei Covasna. Puțină lume în parc. Se întunecă a ploae. Cîțiva copii aleargă sglobii pe poteci. Din chioșcul de muzică, un tambal cu măestrie minuit suspină sentimentale arii — îndărătnic repetate — din „Bărbierul de Sevilla”. Ploaie tristă și presimțiri de doliu. — Pe lunga cale pînă la gară ne ajunge din văgăunele munților un toreni puternic și răpăitor, rostogolit din norii încruntați. Cînd ajungem în gară, cerul se înseninează și străbalem pînă la Brașov ținutul ardelenesc, într-o dulce înserare de poveste și un început de albastră noapte. Acolo sîntem găzduiți — mulțumită interesului ce a arătat pentru noi D-l profesor V. Rath — în dormitoarele internatului „Andrei Șaguna” al cărui Director, D-l profesor I. Hango, a ară-

Funicularul dela Comandă

tat față de noi o bunăvoință și o amabilitate ce nu le vom uita. Vizităm a doua zi, 15 iulie, Biserica Neagră, Muzeul Săsesc, mormîntul poetului Andrei Mureșanu, ne urcăm pe Timpa, de unde admirăm panorama minunată a Brașovului, iar după amiază cu tramvaiul facem o plimbare pînă la Săcele și îndărăt în pitoreasca stație climaterică Noa. Ne odihnim pe bănci sub largi cupole de brazi, ne răcorim cu apă cristalină de isvor, ascultăm muzica orchestrelor și a pădurei și privim jocurile de copii și plimbările pe cărări pierdute, în diafane decoruri. Pînă la cea dintîi stație de acolo înspre Brașov, la Honterus, mergem pe jos, nici nu ne dăm seamă în cită vreme, alit e de verde covorul de iarbă, alit de luminoase poenile și alit de întunecați brazi. Rareori se pot vedea mai strălucitoare pașști, mai tainice desigur. Orbiști de lumină, îmbătați de mirezme, ne reîntoarcem cu tramvaiul, supra-încărcat, spre oraș. Familii săsești vin vesele din plimbări pe munți. Chipurile rîd, glasurile intonă înaripate cîntece — totul aici rîde. A doua zi, din pricina unei întîrzieri a trenului, sîntem nevoiți să renunțăm la vizitarea Sinaei și ne coborim pe la orele 4 d. a. la Ploești. Aici, prin îngrijirea D-lui profesor C. Popescu-Oroiu, care ne va însoți în restul excursiei, sîntem comod găzduiți în Internatul Școlii normale de învățători de sub direcția D-lui prof. Pană Popescu, ce a arătat și D-sa nespusă bunăvoință față de excursioniști. A doua zi la 10 dim. plecăm cu trenul la Vălenii-de-munte, așezarea prahoveană alit de cunoscută. Sîntem și aici bine întîmpinați și găzduiți prin dormitoare cu îngrijire întrefinute. În restul zilei, ca și a doua zi dimineață, excursioniștii vizitează simpaticul tîrg, ostatic la mai multe cursuri ale Universității populare, printre care la cel al D-lui N. Iorga, vizitează mai multe bătrîne biserici, se scaldă în undele limpezi ale Teleajănelui. Popasul la Văleni este odihnitor și binevenit după sforțări fizice prelungi. A doua zi pela amiază luăm pe jos drumul Slănicului-Prahovei, peste dealuri. Cîteva ceasuri prin arzătoarea căldură, străbatem văile, urcăm prapoare care acum ni se par neînsemnate, ne lolănim pe covoare de flori de cîmp, povestim, cîntăm, ne mai rătăcim puțin, găsim drumul, întîlnim lucrători împrăștiați pe rodnicele și însoritele înclinderi, și apoi ne lăsăm în vale și, mergînd o bucată de loc paralel cu drumul de fier, ajungem în vestita stație balneară a Slănicului. Sosim tocmai în clipa cînd se închidea oca de sare, nu însă prea tîrziu ca să nu ni se îngăduie a o vizita. Încărcăm în ascensoare sîntem introduși în uriașele galerii de cristal. Călcăm pe straturi albe de sare, ce pare zapadă. Lumina electrică împrăștie fulgere pe pereți; încăperi de labirint se deschid în față, în urmă, pretutindenii. Un domn inginer dă explicații excursioniștilor care pribegesc în lungi coloane, prin aceste subpămînte ca cele din „O mie și una de nopți”. Eșim la lumina soarelui ce apune. Trenul pentru Ploești plecase. Pe neprevăzute, va trebui să înopțăm în tîrg. Facem rost grabnic de găzduire în Școala primară de fete, pe care D-ra Directoare a Școlii binevoeste să ne-o pue la dispoziție. Dormim pe băncile alăturate și — ca și la începutul excursiei noastre — ne găsim și aici în decor familiar, ca la noi acasă, deși unii din noi pe un culcuș mai puțin comod.

În ziua de joi 19 iulie ne întoarcem la Focșani, după ce la Ploești ne-am despărțit de D-l prof. Popescu, însoțitorul nostru în cele

din urmă zile ale excursiei. Ne întoarcem oboșiți, dar reconfortați, purtând în gând variația și culoarea priveliștilor și în suflet, scintei din frumosul împrăștiat de natură cu atîta dărnicie pe platourile puțin cercetate ale țării noastre încă necunoscute. Ne întoarcem oboșiți, totuși poate cu provizii nouă de energie sufletească, atît de trebuitoare pentru calea ce vom străbate, pentru muiji „si déserte, si rude et si longue, sans doute“.

Prof. I. M. Rașcu

III.

Situația generală a Societății

STATUTELE SOCIETĂȚII „GR. ALEXANDRESCU“. ¹⁾ — 1. Preambul. — Societatea funcționează în condițiile prevăzute de art. 284 din Regulamentul școlilor secundare. 2. Scopul Societății. — Întregirea și aplicarea cunoștințelor căpătate în școală. 5. Organizarea Societății. — Societatea se compune din: a) un președinte, b) un comitet și c) membri ordinari. a) Direcțiunea face apel, la începutul anului școlar, la unul din profesorii de partea literară ai Liceului. Acest profesor va conduce, ca președinte, Societatea, în tot timpul aceluși an. Președințiile numește, dintre elevii ultimelor două clase, doi secretari, un membru în comitet și poate să desemneze pe casierul și bibliotecarul Societății. b) Comitetul se compune din: președinte, bibliotecar, casier, doi secretari și trei membri. Doi membri din comitet și, eventual, bibliotecarul și casierul pot fi aleși de către membrii Societății. c) Orice elev din cursul superior al Liceului are dreptul să fie membru al acestei Societăți. ²⁾ 4. Activitatea Societății. — a) Președintele alcătuiește regulamentul ședințelor din anul școlar respectiv. b) Comitetul Societății va lua în primire dela comitetul precedent averea și actele Societății ³⁾; va alcătui sau modifica regulamentul bibliotecii; va fixa cotizațiile lunare sau trimestriale ale membrilor ⁴⁾; va organiza ședințele săptămânale sau alte lucrări ale Societății; va aviza la mijloace necesare pentru strîngere de fonduri utile Societății și le va da destinația

1) Vezi nota 1, pg. 5 din Anuarul Societății pe anul școlar 1919 - 1920 (Nr. 1), la care se va adăuga cu regulamentul ședințelor ca și al bibliotecii au suferit, în anii din urmă, mai multe modificări. Președințiile Societății și Comitetul avînd dreptul, după statute, să aducă acestor regulamente schimbările pe care le cred de cuviință.

2) Elevele Școlii secundare gr. II, din localitate, fac cereri de înscriere, pe clase. Elevii particulari trebuie să facă cereri individuale.

3) Vezi Pr. verbal de luare în primire pentru acest an, la pag. 190.

4) Cotizațiile lunare au fost în acest an de 6 lei; acei membri care au cumpărat Anuarul Societății plăteau numai 4 lei lunar.

cuvănită. Comitetul se întrunește într-o zi a săptămânii, fixată la începutul anului, când stabilește programul lucrărilor din ședința imediat următoare și-l aduce a doua zi la cunoștința elevilor membri. Comitetul va hotărâ dacă se poate înființa o secțiune științifică pe lângă Societatea literară¹⁾. c) Membrii înscriși și datori a-și plăti regulat cotizațiile și a lua parte la toate ședințele și lucrările ordinare și extraordinare ale Societății, exceptându-se cazurile de forță majoră. 5. La ședințele Societății pot lua parte, în afară de membri ei, oricare din membrii corpului didactic.²⁾

REGULAMENTUL ȘEDINȚELOR

— a) Ședințele vor fi săptămânale (ziua se va fixa de către comitetul Societății³⁾). b) Lucrările ședințelor constau din: o disertație finută de un profesor sau de un elev; comunicări sau rezumate de cărți celile; lecturi sau recitări de opere a căror valoare este recunoscută sau care prezintă vre-un interes cultural sau ocazional. Se pot admite, după aprecierea președintelui, și recitări sau lecturi de compoziții beletristice școlare, cind ele nu sînt lipsite de oarecare calitate. Pe cit va fi cu puțință se va păstra unitate de subiect în ceea ce privește programul unei ședințe. c) Lucrările elevilor vor fi înaintate președintelui sau profesorilor indicați pentru aceasta; ei vor comunica rezultatul, direct sau prin secretari, autorilor respectivi. d) Membrii Societății au dreptul să ia parte, în ședințele plene, la discuția condusă de președinte sau de alt profesor, a lucrărilor ce aparțin colegilor lor. e) Subiectele lucrărilor odată anunțate, nu se pot schimba. f) Fiecare din persoanele care au adus o contribuție la executarea programului unei ședințe, va prezenta unuia din secretarii Societății, rezumatul celor rostite; elevii pînă în prima miercuri care urmează, iar profesorii pînă joi, în care zi președintele, întrunind toate contribuțiile, le revede și le înaintază vineri, secretarului Societății. — În caz cînd rezumatele respective nu sînt prezentate în zilele mai sus indicate, ele sînt alcătuite de secretari sau de președinte. Darea de seamă a lucrărilor expuse, revăzută de președinte, va fi consemnată pe rînd de secretari în registrul de procese-verbale care se vor ține la începutul fiecărei ședințe. g) Toți elevii, membri în comitet, afară de atribuțiile lor dela ședințele săptămânale ale comitetului: voi consultativ, inițiative, propuneri, aprecieri, etc. nu și îndatorirea de a servi de pildă și indemn celorlalți membri, pentru îndeplinirea scopurilor ce Societatea și-a propus. h) Cei trei membri în comitet și unul dintre secretari, care nu e ocupat în ședința respectivă, vor fi însărcinați pe rînd să supravegheze bunul mers al lucrurilor în timpul ședințelor de duminică și să ia măsurile necesare pentru ca sala în care se țin aceste ședințe să fie amenajată și, eventual, încălzită suficient, din vreme. Ei sînt de asemeni

însărcinați cu întreg controlul sălei, pentru astfel de ocazii și vor fi ajutați în vederea acestui scop de cîte 5 membri ai Societății, aleși pe rînd după alfabet din fiecare clasă. De asemenea două eleve membre din ultimele clase, vor avea aceleași atribuțiuni fiind ajutate și ele, pe rînd, de 5 camarade, alese după aceiași criteriu. Ușa sălei de ședințe se va închide imediat după celirea procesului verbal al ședinței trecute. După aceasta nu se va mai îngădui intrarea cuiva în sală. Toți membrii Societății vor trebui să poarte, atît la ședințe cît și la cursuri și în oraș, uniforma școlii din care fac parte. Ca sancțiuni pentru abaterile dela statutele Societății și dela regulamentele ședințelor și ale bibliotecii, se holarăște a se aplica membrilor care se fac vinovați de asemenea abateri, fie eliminarea dela una, două sau dela toate ședințele Societății¹⁾, fie amenzi de cîte 5 și 10 lei, amenzi ce vor fi încasate în cursul săptămânii în care se vor pronunța. Casierul va elibera chitanțe în schimbul sumelor achitate și aceste sume se vor vîrșa la averea Societății sau a bibliotecii. Refuzul plății aduce după sine eliminarea definitivă. Un membru nu poate fi amendat mai mult de două ori într'un an. A treia amendă aduce și ea după sine eliminarea din Societate a unui membru obișnuit și demisia din comitet a unui membru al acestui comitet. Numai a patra amendă aduce eliminarea și din Societate a acestuia.

REGULAMENTUL BIBLIOTECII SOCIETĂȚII. — 1. Toți membrii Societății pot folosi biblioteca în schimbul cotizației speciale. 2. Cotizația pentru bibliotecă este de 4 lei pe lună²⁾. 3. Toți cei admiși a folosi biblioteca, fiind și membri ai Societății, vor obține o carte de membru, pe care vor trebui să o prezinte la cererea bibliotecarului ori, eventual, a unui membru din comitet, calificat să facă acest lucru, odată cu chitanța doveditoare că sînt la curent cu plata cotizației pentru bibliotecă. 4. Aceșii membri pot căpăta cărți cu împrumut, de două sau de trei ori pe săptămînă (în zilele și orele comunicate la vreme) pe timp de cel mult o săptămînă și anume cîte trei volume cel mult de fiecare³⁾. 5. Un celitor poate reînoui încă pentru o săptămînă împrumutul unei cărți, dacă ea nu a fost cerută de nici un alt celitor în cursul săptămînii expirate. 6. Dacă vre-un celitor strică sau murdărește cărțile ori lucrurile bibliotecii ori nu aduce volumele împrumutate la vreme, este pedepsit cu amendă, cu interzicerea de a mai folosi în orice mod biblioteca, iar în cazuri mai grave de distrugere, sustragere, substituire de cărți ori obiecte, pe lângă pedeapsa de mai sus, se va cere autorității școlare și aplicarea unei pedepse disciplinare, severe și exemplare; și într'un caz și într'altul biblioteca va fi despăgubită de vinovat. 7. Un registru-catalog după numele autorilor, pe alfabet, e pus la dispoziție, pentru consultare, în zilele și orele cînd biblioteca e deschisă. 8. Biblioteca se întreține din fondul adunat prin cotizațiile celor ce o folosesc, din donațiuni și eventual din serbări, spectacole sau audii, publicații, etc. 9. Cu aplicarea acestui regulament sînt însărcinați comitetul Societății,

1) Vezi, în Nr. 2 al Anuarului Societății, nota dela pg. 33.

2) Sînt primiți să asiste ori cînd și absolvenții, foști membri ai Societății.

3) Anul acesta ședințele s'au ținut de obicei duminică dimineață, dela orele 10, 11, 12 jum. s. m., 3, 5, 6 și 6 jum. p. m.

4) Cu două zile înainte de ținerea unei ședințe, se afișează programul.

1) În timpul eliminării, membrul respectiv n'are dreptul să utilizeze biblioteca.

2) 3 lei lunar au plătit membrii care cumpărase Anuarul Societății.

3) Și anul acesta, din cauză că în localul liceului "Unirea" au funcționat două școli, nu s'a putut găsi o sală de lectură pentru bibliotecă, așa încît cărțile bibliotecii Societății s'au dat numai cu împrumut acasă.

în genere, casierul și bibliotecarul cu ajutoarele lui, în special, precum și orice membru al Societății, calificat ori pus în măsură a o face.

BIBLIOTECA Societății literare „Gr. Alexandrescu” s'a deschis, în acest an, la 27 noiembrie 1922 și a funcționat pînă în ziua cînd s'au închis cursurile școlare, la 20 iunie 1923. S'au consultat, în acest timp, 4446 volume și 155 reviste și anume: elevii au cîștigat 2000 cărți și 120 reviste, iar elevele 2446 de cărți și 35 reviste *).

In luna <i>noiembrie</i> (27—31) au consultat: elevii 60 vol., elevele 8 vol.	
cl. V elevi 50 vol.	cl. V eleve 115 v.
cl. VI „ 12 v.	cl. VI „ 105 v.
cl. VII „ 18 v.	cl. VII „ 97 v.
cl. VIII „ — v.	cl. VIII „ 25 v.
In luna <i>decembrie</i> (1—31) au consultat: elevii 375 vol., elevele 342 vol.	
cl. V elevi 148 vol.	cl. V eleve 115 v.
cl. VI „ 121 v.	cl. VI „ 105 v.
cl. VII „ 69 v.	cl. VII „ 97 v.
cl. VIII „ 35 v.	cl. VIII „ 25 v.
In luna <i>ianuar</i> (1—5, 22—31) au consultat: elevii 227 vol., elevele 466 v.	
cl. V elevi 98 vol.	cl. V eleve 186 v.
cl. VI „ 79 v.	cl. VI „ 193 v.
cl. VII „ 39 v.	cl. VII „ 69 v.
cl. VIII „ 11 v.	cl. VIII „ 18 v.
In luna <i>februar</i> (1—28) au consultat: elevii 337 vol., elevele 406 vol.	
cl. V elevi 151 vol.	cl. V eleve 136 v.
cl. VI „ 129 v.	cl. VI „ 189 v.
cl. VII „ 45 v.	cl. VII „ 65 v.
cl. VIII „ 12 v.	cl. VIII „ 16 v.
In luna <i>mart</i> (1—30) au consultat: elevii 384 vol., elevele 461 vol.	
cl. V elevi 209 vol.	cl. V eleve 189 v.
cl. VI „ 118 v.	cl. VI „ 205 v.
cl. VII „ 47 v.	cl. VII „ 57 v.
cl. VIII „ 10 v.	cl. VIII „ 10 v.
In luna <i>april</i> (14—30) au consultat: elevii 304 vol., elevele 450 vol.	
cl. V elevi 172 vol.	cl. V eleve 195 v.
cl. VI „ 90 v.	cl. VI „ 177 v.
cl. VII „ 41 v.	cl. VII „ 54 v.
cl. VIII „ 1 v.	cl. VIII „ 4 v.
In luna <i>mai</i> (1—31) au consultat: elevii 251 vol., elevele 214 vol.	
cl. V elevi 111 vol.	cl. V eleve 82 v.
cl. VI „ 80 v.	cl. VI „ 98 v.
cl. VII „ 37 v.	cl. VII „ 35 v.
cl. VIII „ 5 v.	cl. VIII „ 1 v.
In luna <i>iunie</i> (1—20) au consultat: elevii 84 vol., elevele 119 vol.	
cl. V elevi 23 vol.	cl. V eleve 65 v.
cl. VI „ 45 „	cl. VI „ 29 v.
cl. VII „ 15 „	cl. VII „ 25 v.
cl. VIII „ 1 „	cl. VIII „ — v.

*) Vezi numărul membrilor, pe clase, la pag. 184.

Din aceste 4446 vol. consultate, 3574 sînt cărți de literatură în care se cuprind și 219 colecții de reviste mai vechi, iar restul de 872 sînt cărți științifice.

În ziua de 27 noiembrie această bibliotecă posedă 2644 numere (la fiecare număr pînă în mai multe exemplare ale aceleiași lucrări ¹⁾), iar în ziua de 1 iulie a. c. se găseau 2874 de numere. S'au adăugat deci 230 de numere.

Din colțaziile elevilor s'au cumpărat în acest an 147 vol. și s'au legat 89 din cele vechi. Afară pentru volumele cumpărate, cîștig și pentru cele legate se găsesc facturi numerotate în dosarele Bibliotecii ²⁾.

S'au primit următoarele donații de cărți și reviste (pînă la 1 aug. 1923):
D-l prof. Ovid Densusianu 4 vol. și 2 fascicule din revista „Viața nouă”.

D-na prof. E. Deleanu 11 v.

D-ra prof. M. Rarincescu 1 v.

D-l prof. I. M. Rașcu 1 v. și 115 fascicule din următoarele reviste: *Les Annales*, *Gîndirea*, *Flacăra*, *Sburătorul literar*, *Adevărul literar și artistic*, *Lutelia*, *Ideea europeană*, *Viața românească* și *Cugetul românesc*.

Ministerul Muncii și al ocrotirilor sociale, 86 fascicule din următoarele publicații: *Arhiva pentru știința și reforma socială*, *Ideea europeană*, *Buletinul Muncii*, *Annalele Dobrogei*, *Lumina femeiei*, *Cele trei Crișuri*, *Revista pentru toți*, *Independența economică*, *Natura*, *Buletinul cărții*, *Economia națională* și alte publicații de propagandă.

Redacția revistei „Licăriri”, 6 fascicule din această revistă.

„Cronica arheologică și numismatică” 3 fascicule.

„Arhivele Olienței” 5 fascicule

„Gazeta juridică” 4 fascicule.

„Copiii neamului” 1 fascicol.

„Buletinul Cărții” 2 fascicule.

Comitetul Societății literare „Gr. Alexandrescu” 2 exemplare din „Anuarul” Nr. 3.

Elevele: Montanu Maria cl. VIII 9 volume

Tomulescu Domnica cl. VII 2 v.

Bucur Sylvia cl. VII 1 v.

Elevii: Bacher Sam. cl. VII 10 v.

Pavelescu P. cl. VII 2 v.

Spiegler E. cl. VI 2 v.

Manolescu Gh. cl. V 1 v.

Diamandy I. cl. V 1 număr de revistă.

S'au încadrat, din fondurile Bibliotecii, două tablouri, reprezentînd pe M. M. L. L., Regele și Regina.

S'au trimis mulțumiri în scris tuturor donatorilor, cărora Societatea le mulțumește, recunoscătoare, și pe această cale ³⁾.

1) Vezi și nota 2, pag. 8 din „Anuarul” Nr. 2, anul școlar 1921-1922.

2) Vezi bilanțul Bibliotecii pe acest an, pg. 191.

3) Lista cărților dobate și cumpărate poate fi consultată în dosarele Societății unde se găsesc procesele verbale încheiate după fiecare donație și cumpăratură de cărți.

ȘEDIȘTELE SOCIETĂȚII. — S'au ținut în acest an școlar 26 de ședințe *) în Amfiteatru și în sala de Solemnități ale Liceului, iar o singură dată am fost siliți să ținem ședința într-o sală a Școlii profesionale de fete, din localitate. Nu s'au ținut ședințe pe vremea vacanței de Crăciun și a celei de Paște, iar când unele întâmplări ne-au împiedecat de a ne întruni, ca de obicei, duminica dimineața, nu am pierdut ocazia de a ține ședințe într-o altă zi a săptămânii. Cea dintâi ședință s'a ținut în ziua de 3 decembrie 1922, iar cea din urmă din acest an școlar în ziua de 24 iunie.

MEMBRII SOCIETĂȚII. — Înscriserea în Societate este facultativă; elevii însă odată înscriși sînt ținuți să frecventeze regulat ședințele. După mai mult de trei absențe nemotivate ei nu mai sînt socoliți ca membri ai Societății. — Cel mai mare număr de membri pe care l-a avut Societatea în acest an a fost de 282; din aceștia, în cursul anului, unii au părăsit orașul, alții s'au retras din Liceu, alții s'au retras din Societate, alții au fost eliminați din Liceu, prin urmare și din Societate, iar alții au fost îndepărtați din Societate, din cauză că nu s'au conformat statutelor și regulamentelor ei. La sfîrșitul anului școlar numărul total al membrilor era de 208. Numărul celor ce asistau la ședințe a variat. Cel mai mare număr de membri a fost 242, cel mai mic număr 145. La celelalte ședințe, în medie, numărul membrilor prezenți era cam de 160.

La sfîrșitul anului școlar, membri ai Societății erau considerați următorii:

Elevi. — Cl. VIII: Diaconu I., Rădvan I., Teodosiu V. Particular: Constantinescu C.

Cl. VII: Bacher S., Beneș B., Bonciu Gh., Falutz H., Finkelstein A., Gurău T., Huzum V., Ibrăileanu Șt., Idelovici M., Klein M., Labis Al., Lustman B., Mark S., Mardare Gh., Moise A., Pavlescu P., Paraipan C., Reivici S., Rintzler P., Rintzler I., Stoian D., Ștefănescu P., Soare Ov., Tomița I., Weiss A.

Cl. VI: Anghel Em., Baron S., Băeșu P., Bogdan I., Cristea A., Cremnitzer S., Crlăteanu N., Cadellu M., Constantinescu P., Dan I., Frier Em., Horovitz A., Iaconescu L., Idelovici Iac., Iacovăchi I., Lazarovici B., Marilnoveci I., Montanu D., Macri Em., Nicolau Em., Panătescu N., Popa I., Pantelimon A., Popovici A., Rădulescu N., Rău D., Sager I., Spiegler Fr., Ștefănescu V., Steriade Al., Savin Șt., Teodor C. Particulari: Apostu C., Bădin V., Chirulescu V., Iosepsohn E., Zilberman H.

Cl. V: Alexandrescu C., Avram H., Bonciu Gr., Boos S., Bratu I., Bucur I., Calmanăș C., Caloianu P., Constantinescu Tr., Cucu V., Diamandy I., Dumitrescu Al., Goldstein I., Gollger A., Goldemberg I., Landau H., Littman S., Luca M., Lustman A., Manolescu Gh., Marcus H., Manolescu N., Nistor V., Negulescu C., Perez Em., Popescu Al., Popescu I., Rădulescu C., Roltman M., Reivici M., Rosenberg G., Scheiness Z., State V., Teodoru Chr., Vineș V., Gross S., Ciocirlan N., Particulari: Bauman I., Hammel W., Rădulescu D., Leibovici Avr.

*) Din împrejurări pe care nu e locul să le arătăm aici, Societatea noastră nu și-a putut începe în acest an activitatea decît în luna decembrie.

Elevi. — Cl. VIII. Particulare: Boeriu T., Soare M., Urziceanu I., Ciolac M.

Cl. VII: Brătescu O., Bucur S., Constantinescu C., Dămăceanu D., Focșa A., Grigoriu Ec., Gaicu El., Herșcovici D., Nenița El. M., Panătescu C., Paraipan M., Pantazi Ec., Reivici Cl., Scharf R., Tomulescu D., Teodoru El., Voșgu M., Nicolau El.

Cl. VI: Atanasiu M., Barber R., Bazgan El., Boiu E., Beldescu N., Constantinescu E., Curssband S., Diamant Cl., Davidescu A., Finkelstein R., Gaicu Ec., Gheorghiu C., Hecht D., Ioan M.-S., Lupașcu O., Mihăescu E., Negru Ec., Rădulescu El., Rozenhaupt J., Rosenberg S., Roșca P., Savin A., Slăvescu A., Soare V., Sobieschi S., Ștefăniu El., Ștefanovici M., Șeitan M., Tănănescu C., Tenenbaum C., Zilișteanu A. Particulare: Linden Ch., Coligă P., Tomescu C.

Cl. V: Axente El., Antonescu El., Atanasiu I., Adam El., Arghir V., Borcan El., Barca Elena., Banu M., Bălănescu Aur., Bernștein O., Chirulescu Am., Constantinescu G., Chiper P., Constantinescu L., Cîmpeanu El., Constantinescu G., Dumitriu M., Dimitriu O., Finkelstein M., Focșăneanu El., Grisar St., Georgescu Em., Hristodorescu A., Hotnog C., Iftimescu Cl., Lupașcu V., Leonescu A., Mitrofan M., Mustățu A., Nicolau A., Petrescu El., Poțop Al., Prisecaru M., Rubinstein R., Rădulescu V., Stanciu El., Șubă L., Schlesinger R., Scharf F., Simionescu M., Teodorescu El., Tzanu V., Goliger M., Particulare: Cernica A.

LUCRĂRILE SOCIETĂȚII. — În cursul acestui an s'au ținut următoarele lucrări *):

Disertații

- 1) D-ra prof. *M. Rarinceșcu* — Vieața și opera lui Alph. Daudet (Ședința Nr. 5)
- 2) " " " — Th. de Banville (Ședința Nr. 20)
- 3) " " " — Concepția religioasă a lui Ernest Renan și evoluția ei, în legătură cu vieața și opera scriitorului francez (Ședința Nr. 25)
- 4) D-l prof. *C. Popescu-Gruia* — Lirica lui Rabindranath Tagore (Ședința Nr. 12)
- 5) D-l prof. *I. M. Rașcu* — Folioasele studiului. Metode de lucru (Ședința Nr. 1)
- 6) " " " — Personalitatea lui Molière (Ședința Nr. 14)
- 7) " " " — Un poet al colorilor: Th. Gautier (Ședința Nr. 22)
- 8) " " " — Vieața și opera lui Pascal (Ședința Nr. 24)
- 9) Eleva *Constantineșcu C.* din cl. VII — Proza lui Eminescu (Ședința Nr. 10)
- 10) Elevul *Diaconu I.* din cl. VIII — Cum zugrăvește Caragiale în comedile sale unele aspecte ale societății românești contemporane (Ședința Nr. 21)

*) Vezi rezumatele tuturor acestor lucrări în Cap. I: *Dare de seamă despre ședințele Societății.*

- 11) Elevul *Gurău T.* din cl. VII — Proza lui Delavrancea (Ședința Nr. 17)
 12) Eleva *Montanu M.* din cl. VIII — Poeziile lui St. O. Iosif (Ședința Nr. 3)
 13) " *Paraipan M.* din cl. VII — Personalitatea lui Gh. Coșbuc (Ședința Nr. 15)
 14) Elevul *Rădoan I.* din cl. VIII — Duiliu Zamfirescu, novelist și poet (Ședința Nr. 6)
 15) " *Ștefănescu P.* din cl. VII — Sufletul moldovenesc după opera lui Creangă (Ședința Nr. 18).

Comunicări, recenzii, dări de seamă, cuvinte ocazionale

- 1) D-ra prof. *M. Rarinceșcu* — C. Demetrescu-Iași (Ședința 25)
 2) " " " — Hild. Frollo (Ședința 25)
 3) " " " — P. Loti (Ședința 25)
 4) D-l avocat *G. Alexian* — Cuvîntare în ședința festivă (26)
 5) " student *I. Făcăoara* — " " " " (26)
 6) " Director *Al. Georgiadi* — " " " " (26)
 7) " prof. *V. V. Hanoș* — " " " " (26)
 8) " " *M. Maurodin* — " " " " (26)
 9) " avocat *G. Miciora* — " " " " (26)
 10) " prof. *C. Popescu-Gruia* — Răspuns unor cuvinte de mulțumire (Șed. 2)
 11) D-l prof. *C. Popescu-Gruia* — Cuvîntare în ședința festivă (26)
 12) " " univ. *M. Rarinceșcu* — " " " " (26)
 13) " " *I. M. Rașcu* — Marcel Proust (Șed. 5)
 14) " " " — I. Urban Jarnik (Șed. 6)
 15) " " " — T. Burada (Șed. 13)
 16) " " " — Fr. Masson (Șed. 13)
 17) " " " — N. N. Beldiceanu (Șed. 25)
 18) " " " — Cîteva cuvinte despre activitatea Societății.
 19) " " " — Cuvîntare în ședința festivă (Șed. 25)
 20) Elevul *Bacher S.* din cl. VII — „Pădurea spînzurașilor” de L. Rebreanu (Șed. 13)
 21) Eleva *Barber R.* din cl. VI — „Neagra Șarului” de M. Sadoveanu (Șed. 4)
 22) " *Brătescu O.* din cl. VII — „Maria Chapdelaine” de L. Hémon (Șed. 25)
 23) Elevul *Diaconu I.* din cl. VIII — „Sufletul latin și literatura nouă” de Ov. Densusianu (Șed. 2)
 24) " " " — „În munții Neamțului”, „Amintiri dintr-o călătorie” de C. Hogaș (Șed. 4)
 25) " " " — „Bucolicele” lui Virgil și poezia pastorală (Șed. 8)
 26) " " " — Cuvînt de mulțumire (Șed. 12)
 27) " " " — Cîteva volume nouă de versuri românești (Șed. 16)
 28) " " " — Cuvîntare în ședința festivă (26)
 29) Eleva *Grigoriu Ecăt.* din cl. VII — „Pe Argeș în sus” de I. Pillat (Șed. 20)

- 30) Elevul *Gurău T.* din cl. VII — Gh. Lazăr (Șed. 10)
 31) " " " — Biblioteca Societății (Șed. 25)
 32) Eleva *Ioan M.-S.* din cl. VI — Poeziile lui D. Anghel (Șed. 7)
 33) Elevul *Labis Al.* din cl. VII — Proza lui D. Anghel (Șed. 8)
 34) " *Montanu D.* din cl. VI — Prof. Ath. Marosin (Șed. 17)
 35) " *Rădulescu N.* din cl. VI — „Scrisorile unui razeș” de Cezar Petrescu (Șed. 9)
 36) " *Rădoan I.* din cl. VIII — Dim. Onciul (Șed. 16)
 27) " " " — Situația generală a Societății (Șed. 2)
 38) Eleva *Reivici Cl.* din cl. VII — „Peste mări și țări” de Col. Condiescu (Șed. 27)
 39) Elevul *Reivici S.* din cl. VII — „Propilee artistice” și „Andrei Brăniște” de M. Simionescu-Rîmniceanu (Șed. 13)
 40) Eleva *Slăvescu A.* din cl. VI — „Prințul fericit” de O. Wilde (Șed. 13)
 41) Elevul *Ștefănescu P.* din cl. VII — „Spiritul critic în cultura românească” de G. Ibrăileanu (Șed. 9)

Lecturi și recitări

D-l prof. *C. Popescu-Gruia* — Rabindranath Tagore (ș. 12), D-l prof. *I. M. Rașcu* — Fr. Jammes (ș. 2), I. Pillat (ș. 2), Elevii: *Bălnoșcu Aurelia* din cl. V — D. Anghel (ș. 7), Rab. Tagore (ș. 12); *Constantinescu Eugenia* din cl. VI — D. Zamfirescu (ș. 6); *Diaconu I.* din cl. VIII — Statutele Societății (ș. 1), Cezar Petrescu (ș. 9); *Gheorghiu Camelia* din cl. VI — G. Coșbuc (ș. 15); *Ioan Maria-Sofia* din cl. VI — I. Pillat (ș. 20); *Negru Ecaterina* din cl. VI — D. Zamfirescu (ș. 6); *Paraipan Maria* din cl. VII — P. Fort, F. Gregh, El. Farago (ș. 2), Rab. Tagore (ș. 12), Demostene Botez (ș. 16); *Paraipan Constantin* din cl. VII — D. Zamfirescu (ș. 6); *Petrescu Elena* din cl. VII — D. Anghel (ș. 7); *Rădulescu N.* din cl. VI — St. O. Iosif (ș. 5); *Slăvescu Adriana* din cl. VI — A. Daudet (ș. 5), I. Pillat (ș. 20); *Șeitan Margareta* — A. Daudet (ș. 5).

Părerii despre disertațiile dezvoltate de elevi

- a) D-ra prof. *M. Rarinceșcu* (ședințele 4, 7, 11, 15, 17, 19)
 D-l prof. *I. M. Rașcu* (ședințele 4, 7, 11, 15, 17, 19, 21)
 b) Elevele: cl. VI — *Barber Rașela* (ș. 3, 7, 11, 15); *Ioan Maria-Sofia* (șed. 11).
 Cl. VIII — *Grigoriu Alice* (șed. 17); *Montanu Maria* (șed. 11).
 Elevii: cl. VI — *Constantinescu Pimen* (șed. 7, 19); *Iacobache I.* (șed. 15); *Ianconescu L.* (șed. 19); *Lazarovici B.* (șed. 11); *Montanu Decobal* (șed. 7).
 Cl. VIII — *Bacher S.* (șed. 3, 7, 15); *Gurău T.* (șed. 11); *Huzum V.* (șed. 3, 11); *Klein M.* (șed. 15); *Labis Al.* (șed. 3, 11, 21); *Nestor Ion* (șed. 5); *Reivici Sam.* (șed. 15, 17); *Ștefănescu P.* (șed. 3, 7, 11, 15, 21).
 cl. VIII — *Diaconu I.* (șed. 3, 7, 11, 15, 17); *Rădoan I.* (șed. 11, 15, 19).

ANUARUL SOCIETĂȚII pe acest an școlar, imprimat în 750 de exemplare, a costat suma de lei ¹⁾). Din vânzarea acestor exemplare se va acoperi suma necesară tipăririi.

ANUARUL SOCIETĂȚII PE ANUL ȘCOLAR 1921-1922. — Reproducem înocmai, din hîrțile păstrate în dosarul Societății noastre²⁾, următorul

Tablou de operațiunile făcute cu prilejul tipăririi și vânzării Anuarului Societății „Gr. Alexandrescu”, pe anul 1921—1922

Anuarul s'a tipărit în 1000 exemplare și a costat 25.080 (douăzeci și cinci mii optezeci) Lei din care s'au achitat 9096.90 (nouă mii nouăzeci și șase b. 90) Lei sumă pe care o poseda Societatea.

Restul pînă la împlinirea sumei a rămas să se acopere din vânzarea exemplarelor și din banii Societății, considerîndu-se Anuarul ca un imprimat al Societății.

	Încasări		Cheltuieli și reduceri		Rest	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
Din cele 1000 exemplare s'au vîndut:						
527 ex. care au costat	8175					
100 „ cumpărate de Ministerul Muncii.	2500					
40 „ „ de D-na prof. Golesecu.	1000					
40 „ „ de Casa Școalelor	1000					
29 „ „ de D-l prof. P. Papadopol	725					
59 „ trimise gratuit în urma hotărîrii Comitetului						
Adică s'au distribuit în total 595 exemplare. Din suma care reprezintă costul a 536, se scade:						
Rebătul librarilor			4375			
Rămînînd un beneficiu de 13.556,25 care vor fi trecuți la încasările pe anul 1922-23.						
	13400		4375		13356	25

Semnații: Președinte, Prof. I. M. Rașcu. Comitetul: V. Teodosiu, T. Gurău, P. Ștefănescu, C. Paraipan, G. Bonciu.

Suplement de socoteli în legătură cu Anuarul Nr. 1 și Nr. 2.

Reproducem din dosarul Societății Pr. verbal din 2 noevmre 1923.

Subsemnații membri ce constituim comitetul Societății literare „Gr. Alexandrescu” făcînd revizuirea Anualelor Nr. 1 și Nr. 2 am constatat următoarele:

Din cele 500 exemplare din Anuarul Nr. 1 rămăsese 96 exemplare din care s'au mai trimis gratuit încă trei, iar 44 din ele s'au vîndut rămînînd în total 40 exemplare în depozit. Conform Pr. v din 20 februar a. c. s'a hotărît majorarea prețurilor și anume:

Nr. 1 cu 12 lei și Nr. 2 cu 15 lei.

1) Pentru care se găsește în dosarul cheltuielilor Societății Factura Nr. 23 bis,
2) Pr. verb., din 27 iulie 1923, semnat de Comitetul Societății.

Din cele 44 exemplare, 14 au fost vîndute cu 8 lei iar 30 cu 12 lei, exemplarul. Total 472 (patru sute șaptezeci și doi) lei.

Anuarul Nr. 2 au fost tipărit în 500 exemplare și mai rămăsese 62 din care s'au mai trimis gratuit trei exemplare, iar 45 din ele s'au vîndut 17 cu 10 lei iar 28 cu 15 lei. Total 535 (cinci sute treizeci și trei) lei.

Total general al vânzării Anualelor este de 1005 (una mie cinci) lei și s'a dispus a se trece la averea Societății din acest an.

Drept care am încheiat prezentul proces-verbal.

Urmează aceleași iscălituri ca mai sus.

A. Proces verbal

din

1 septembrie 1923

Subsemnații ce alcătuim comitetul de conducere al Societății literare „Gr. Alexandrescu”, am aprobat trimiterea a 59 (cinci zeci și nouă) ex. gratuit, din „Anuarul” Nr. 3, pe anul școlar 1921-1922, la următoarele adrese: cite două ex. Revistele „Flacăra”, „Gîndirea”, Biblioteca Liceului „Unirea”, Biblioteca Soc. lit. „Gr. Alexandrescu”. Cîte un ex. D-lor: Dr. C. Angheliescu, Ministru al Instrucțiunii publice, Ovid Densusianu, („Vieaja nouă”) I. Valaori, secretar general al Min. de Instrucție, C. Kirîșescu, Director general al învățămîntului, I. Simionescu, prof. universitar, N. Iorga („Neamul românesc”), M. Dragomirescu, I. Căvănesul, Ch. Drouhet, D. Caracostea, V. Bogrea, G. Bogdan Duică, D-lor inspectori T. Alesseanu, Ionescu-Bujor, Lascar Veniamin, I. Mitru, D-lor profesori C. Moisil, D. Dimiu, C. Popescu-Gruia, E. Lovinescu, D. Papadopol, C. Calmuschi, Gr. Forța, P. Pîrvescu, I. Nedioglu, I. Banciu, St. V. Nanul, V. Todicescu, G. Tutoveanu; Direcția Școlii normale Carol I, Cîmpulung, Casa Școalelor, Direcția Liceului Bîrlad, Ministerul Muncii, Direcția Liceului Național, Iași, Ministerul Cultelor și al Artelor, „Vieaja romînească”, „Cugetul românesc”, „Moldova de sus”, „Munca intelectuală”, „Arhiva”, „Convorbiri literare”, „Ideea europeană”, „Romînia viitoare”, „Năzuința”, „Cele trei Crișuri”, „Adevărul literar”, „Arhivele Olteniei”, „Lamura”, Comitetul Școlii sec. de fete gr. II, Comitetul Liceului „Unirea” și d-lui avocat G. Alexian.

Am încheiat prezentul pentru a servi la justificare.

Urmează aceleași iscălituri ca mai sus.

B. Proces verbal

din

1 septembrie 1923

Subsemnații ce alcătuim comitetul de conducere al Societății „Gr. Alexandrescu”, am aprobat ca din exemplarele rămase ale Anuarului Nr. 1 (anul școlar 1919—1920) și din cele ale Anuarului Nr. 2 (anul școlar

1920—1921) să se trimeată gratuit cîte un ex. la următoarele adrese : „Adevărul literar și artistic”, D-l prof. D. Caracostea și D-l I. Cătușeanu (din Ministerul Muncii).

Drept care s'a încheiat prezentul proces verbal.
Aceleași semnături.

C. Proces verbal

din

26 aprilie 1923

Subsemnații membri ce constituim comitetul Societății literare „Gr. Alexandrescu” întruniți astăzi, 26 april 1923, în ședință, am luat în primire averea societății și bibliotecii de pe anul 1921—1922 după cum urmează :

În decursul întregului an s'au încasat din colizațiile membrilor 5902 (trei mii nouă sute doi) lei pentru societate și 1965 (una mie nouă sute șase zeci și cinci) lei pentru bibliotecă cu chitanțele Nr. 1—1452 inclusiv.

La Societate se mai adaugă și suma de lei 4120,25 (patru mii una sută două zeci) proveniți din vânzarea Anuarelor pe anii 1919—1920 și 1920—1921, apoi suma de 50 (trei zeci) lei provenită din amenzii, suma de lei 98 din vânzarea cărților de membru precum și 4 (patru) lei rămași din banii cheltuiți pentru coroanele lui D. Zamfirescu. Se mai adaugă apoi donația de 1770 din partea Comitetului Liceului de fete, donația D-rei profesoare M. Rarinescu de 150 (una sută cinci zeci) lei și donația de 170 (una sută șapte zeci) lei din partea D-lui profesor I. M. Rașcu, președintele Societății, adunându-se astfel un total de 10244,25 (zece mii două sute patru zeci și patru b. 25) lei.

La bibliotecă se mai adaugă suma de 115 (una sută cinci spre zece) lei strinși din amenzii și 20 (două zeci) lei găsiți de bibliotecar și nereclamați de nimeni, dînd un total de lei 2100 (două mii una sută).

Din banii Societății s'au cheltuit cu facturile Nr. 1—13, 735.40 (șapte sute trei zeci și cinci b. 10) lei. Restul de 9509.15 (nouă mii cinci sute nouă b. 15) lei s'au cheltuit cu tipăritul Anuarului Nr. 3. Tipăritul total al Anuarului costînd 25080 (douăzeci și cinci de mii opt zeci) lei a rămas ca restul pînă la completarea sumei să se acopere din vânzarea exemplarelor.

Socotelile în legătură cu vânzarea Anuarului vor fi publicate în Anuarul Nr. 4 din 1923 și se vor aduce la cunoștință comitetului înainte de aceasta.

Din banii bibliotecii s'au cheltuit cu facturile Nr. 1—12 toți banii. Am luat de asemenea în primire toate actele și obiectele prevăzute în alăturatul inventar*).

Semnați: Președintele și Comitetul din anul 1921—1922 și Președintele și Comitetul din anul 1922—1923.

* Nu mai reproducem inventarul care se găsește în dosarele societății.

BILANȚUL

Bibliotecii pe anul 1923

SPECIFICĂRI	În asări		Cheltuieli	
	Lei	B	Lei	B
Încasări				
Taxa lunară din partea membrilor	5481			
Sumă provenită din amenzii		35		
Banii trecuți din fondurile Societ. p. bibliotecă.	167	50		
Cheltuieli				
1 registru pentru bibliotecă Factura Nr. 2			150	
1 lipitoare " " Factura Nr. 3			25	
10 volume " " o călimara, un tampon și diferite furnituri Factura Nr. 4.			349	
14 volume pentru bibliotecă Factura Nr. 5			404	
16 volume p. bibliot. 1 caet 50 file, 2 plicuri, etichete, Factura Nr. 7			284	
22 volume pentru bibliotecă Factura Nr. 10			455	
9 " " " Factura Nr. 11			160	
7 " " " Factura Nr. 12			147	
3 " " " Factura Nr. 13			192	50
25 " " " Factura Nr. 14			625	
Pentru legatul a 20 volume Factura Nr. 16			313	
" " " 31 " Factura Nr. 17			489	
Pentru ramarea a 2 tablouri Factura Nr. 18			150	
24 volume pentru bibliotecă Factura Nz. 21			495	75
15 " " " Factura Nr. 22			385	25
1 " " " Factura Nr. 24			16	
1 " " " Factura Nr. 25			80	
Pentru legatul a 38 volume Factura Nr. 26			796	
5 volume pentru bibliotecă Factura Nr. 27			169	
	5683	50	5683	50

D. Proces verbal

din

10 iulie 1922

Subsemnații membri ce alcătuim comisia de verificare a Societății literare „Gr. Alexandrescu”, luând în seamă procesele verbale anterioare, am constatat că s'au încesat pentru Societate, în decursul anului școlar 1922-23, lei 53245,65 și pentru bibliotecă lei 5683,50.

Din aceste sume s'au cheltuit lei 27334 pentru Societate și 5683,50 pentru Bibliotecă. Rămâne în casă un total activ de 25911,65 în care se cuprind și banii rezultați din vânzarea Anuarelor Nr. 1, 2 și 3.

Am încheiat prezentul spre regulă.

Semnați: Președinte, Prof. I. M. Rașcu. Comisia de verificare: T. Gurău, C. Paraipan, Gh. Boneiu, P. Ștefănescu, etc.

E. Proces verbal

din

10 iulie 1923

Subsemnații membri ce alcătuim comitetul Societății literare „Gr. Alexandrescu”, hotărîm ca suma de lei 25911, bani 65, rămasă în casă, să fie întrebuințată în întregime pentru tipărirea Anuarului Societății pe acest an școlar (1922-1923).

Semnați: Același ca mai sus.

Note

1. — În timpul din urmă s'au mai donat Societății noastre, pentru tipărirea acestui Anuar, următoarele sume:

În ordinea primirii:

D-l I. Rădulescu-Rîmnic	200 lei
D-l avocat G. Alexian	200 lei
D-na Fanny Al. Hamel	200 lei
<i>Colecția D-nei F. Al. Hamel:</i>	
a. Banca Kirmaier	200 lei
b. D-l Fr. Hamel	200 lei
c. D-na Maria Rusovici	100 lei
d. D-ra Didl Oravelz	100 lei
e. D-l Herman Kirmaier	100 lei
D-l Anton Alaci	500 lei
D-na prof. V. Goleșcu	100 lei
D-ra El. Tomescu	300 lei
D-ra Tatiana Nedelcu	100 lei

Societatea literară „Gr. Alexandrescu” mulțumește și pe această cale tuturor donatorilor care prin sprijinul lor au înțeles să încurajeze munca elevilor și modestele lor manifestări culturale.

2. — Dintre membrii Societății care, în anul școlar încheiat, au

dal în mai mare măsură concurs, vizînd Anuare și cărți ilustrate de ale Societății, au fost: eleva Montanu Maria din cl. VIII și elevii Diaconu I. din cl. VIII și Klein Marcel din cl. VII.

3. — Fotografia *Tabla comemorativă a Societății* (pg. 104) e scrisă de elevul Huzum Virgil din cl. VII, *Mormîntul lui D. Zamfirescu* (pg. 158), de elevul Josephsohn Oscar din cl. VI, *Minăstirea Mera* (pg. 163) de elevul Montanu Decebal din cl. VI, iar *Funicularul dela Comana* (pg. 176) e o reproducere după o carte ilustrată.

4. — Din motive de ordin tehnic, neeșind destul de clar inscripția „Tablei comemorative” (pg. 104), reproducem textul în cele ce urmează: „Societatea literară „Gr. Alexandrescu” a elevilor de curs superior din liceul „Unirea”, după împlinirea unui sfert de veac de muncă, lumină și avînt literesc, aduce tuturilor celor care au contribuit la propășirea și încredințarea că făclia aprinsă în 1898 e lăsată urmașilor mai puternică, pentru a fi purtată mereu înainte, prin șirul anilor.”

5. — Fostul membru al Societății noastre, studentul M. Steriade, în timpul excursiei Societății a dat un prețios concurs fiind casierul și ocupîndu-se în mare măsură cu chestiunile de administrație în legătură cu excursia. I se aduc mulțumiri pe această cale.

6. — La alcătuirea coroanei ce s'a depus de către membrii Societății „Gr. Alexandrescu” pe mormîntul poetului Duiliu Zamfirescu, în ziua de 6 iunie a. c., au contribuit următorii:

Cite 50 Lei: State V.

Cite 40 „ D-ra prof. M. Rarincescu

Cite 20 „ Hristodorescu A.

Cite 15 „ D-l prof. I. M. Rașcu, Brătescu O.

Cite 10 „ Teodosiu V., Diaconu I.

Cite 8 „ Panătescu C., Manolescu Gh.

Cite 6 „ Diamant C., Chiper P., Freier E.

Cite 5 „ Boiu S., Șeitan M., Slăvescu A., Curnsband S.,

Roșca P., Rosenberg E., Zilișteanu A., Barber R., Gheorghiu C., Atanasiu M., Finkelstein R., Ioan Maria S., Mihăescu E., Dămăcenu O., Nețitza E., Bucur S., Constantinescu C., Grigoriu Ecaterina, Reivici A., Paraipan M., Nicolau El., Tomulescu D., Linden Ch., Urziceanu I., Atanasiu I., Hotnog C., Constantinescu G-ta, Simionescu M., Antonescu Fl., Ilimescu Cl., Chirculescu A., Musteță A., Bălănescu A., Rubinslein R., Nicolau Agr., Rădulescu V., Banu M., Barca El., Leonescu Alisa., Bogdan I., Lazarovici B., Baron S., Ștefănescu V., Băeșu P., Savin Șt., Steriade A., Horovitz A., Martinovici I., Iacovachi I., Rădulescu N., Montanu D., Bacher S., Weiss A., Lobis A., Pavelescu P., Idelovici I., Paraipan C., Rintzler P., Gurău T., Stoian D., Reivici S., Avram H., Calmanăș C., Constantinescu Tr., Rădvan I., Diamandy I., Caloianu P., Reivici M., Marcus H.

Cite 1 lei: Tenenbaum C., Beldescu N., Bazgan El., Cremnitzer S., Idelovici I., Goliger A., Landau H., Bauman I., Teodoru C.

Cite 5 lei: Davidescu Alisa, Negru E., Gaicu El., Vorgu M., Ștefăniu E., Dan I., Moise A., Beneș B., Tomița I., Finchelstein Avr., Klein M., Rintzler I., Manolescu N., Popescu A., Littman Ș., Peretz E., Goldemberg A., Scheines Z., Roltman M.

Cite 2 lei: Lupașcu V., Lupașcu O., Soare M., Soare V., Savin A.,

Tănăsescu C., Constantinescu Eug., Herșcovici D., Teodoru El., Bernsteîn O., Scharf F., Goliger M., Constantinescu P., Cristea N., Panaitescu N., Nicolau E., Spiegler Fr., Popovici A., Cristea A., Cadeicu M., Panellimon A., Mark S., Lustman B., Stoenescu A., Bonciu Gh., Negulescu C., Bratu L., Gross S., Lustman Avr., Popescu I., Bonciu Gr., Rosenberg G., Goldstein I., Rădulescu C.

S'a încesat deci suma de lei 712 (șapte sute doisprezece)

S'au cheltuit cu factura A.	400 lei
" " " B.	210 lei
" " " C.	40 lei
" " " cu trăsura	30 lei
S'au dat îngrijitorului cimitirului.	20 lei
	700 lei
Timbre	4 lei
Total	704 lei

Restul de 8 (opt) lei a fost trecut la bilanș Societății.

5. — Din cauza proporțiilor pe care le-a luat Anuarul de față ne vedem nevoiți să renunțăm la istoricul Societății, pe care intenționăm să-l dăm în acest volum.

De altfel cercetările nouă ale pușinelor scripse rămase nu ne-au dat puțină să adăugim multe alte amănunte, în privința trecutului acestei Societăți, în afară de cele date ocazional, în cele patru Anuare apărute pînă azi și mai ales în *Cteva lămuriri* din Nr. 1 și în cuvîntările din ședința festivă (pg. 104, Nr. jubilar).

6. — Principalul scop al excursiilor Societății noastre fiind de a cerceta pitorescul ținuturilor vîncene, în primul rînd, acest lucru s'a căutat, după cum pot constata cetitorii, să se scoală la iveală și în descrierile ce am făcut despre aceste excursii în Anuarele pînă azi apărute. De aceea nu am reprodus în ele amănunte de alt ordin și ne-am mărginit numai la descrierea frumuseților naturale întîlnite în cale. Pentru a-cel pe care l-ar interesa și unele date istorice, în legătură cu Minăstireea Mera de ex., ținem să spunem că începutul de Domăitorul Const. Cantemir, la sfîrșitul secolului XVII, e continuată de fiul acestuia, Antioh Cantemir și isprăvită, la 1736, de călugărul grec Calerghi. Pe pîrețele de deasupra ușei de intrare se află vîpsită o inscripție în grecește și în romînește—(reprodusă în „Inscripțiile” D-lui N. Iorga vol. I, pg. 23)—. Biserica la început fusese din birne și numai Antioh-Vodă și apoi călugărul Calerghi o fac de zid. Călugării greci și-au ridicat aici, mai tirziu, palate frumoase, astăzi niște jalnice ruine. Tot ei au construit lângă Minăstire o frumoasă cîșmea în stil oriental, avînd o inscripție grecească pe placă de marmoră. (Vezi „Săle și minăstiri din România” pg. 128-129, de N. Iorga).

7. — Tipărirea coalelor din urmă făcîndu-se în lipsa D-lui prof. Rașcu, s'au strecurat mai multe greșeli, pe care cetitorul e rugat să le îndrepte, fie singur, fie cu ajutorul Eratei.

8. — Orice cereri de Anuare, și informații în legătură cu această publicație se vor adresa d-lui prof. I. M. Rașcu; Focșani.

Indreptări

Pag.	Rîndul	În loc de	Să se cearască
3	13 (de jos)	8366 lei	9193 lei, 50 bani
8	20	den	din
8	26	căpîlăria	copilăria
33	25	Sămanului	Sărmanului
38	29	Tecînd	Trecînd
38	5 (de jos)	Thélémaque	Télémaque
43	13	Rabnidranath	Rabindranath
64	15 (de jos)	Să se dovedescă	să se dovedească
75	20	szimbolizesz	szimbolizează
76	20	ceea ce	ceea ce
77	9	poemei	formei
86	4 (de jos)	giu	qui
90	6	Le Hire	Le Hir
94	7 (de jos)	tătai	tatăl
97	14 (de jos)	aminjește	amînește
98	17 (de jos)	deçă	deçă
98	16 și 17 (de jos)	mîntea singură nu poate rezolvî, marile taine!	mîntea singură nu poate rezolvî marile taine.
103	8 (de jos)	dialectului	dialectului
105	4	vieată	vieașă
106	2 (de jos)	lucări	lucrări
144	11 (de jos)	Sesanzilor	Serazîntlor
147	2 Cl. VII	cronica (în unele exempl.)	Cronica
158	3 (de jos)	I. Diaconu din cl. VII (în unele exempl.)	I. Diaconu din cl. VIII
158	8	s'a evocat (în unele exempl.)	s'au evocat
160	4 (de jos)	iarăă	ară
160	2 (de jos)	carl	căre
162	16 (de jos)	dese ori	deseori
147		La paragraful Cl. VII, numerele de ordine dela început sînt greșite în unele exemplare.	
180	1	Regulamentul Ședințelor	Situația generală a Societății
186	la Nr. 14	cl. VII	Cl. VIII
186	la Nr. 19	Să se pue în paranteze, la capătul rîndului, 26.	
186	la Nr. 21	-	Sed. 4
187	la Nr. 37	-	Sed. 25
187	la Nr. 38	-	Sed. 2
187	la Nr. 39	-	Sed. 19
187	în locul numerelor de ordine 27 și 30, să se pue 37 — 40		
187	rîndul 17 (de jos)	În loc de Dr. Anghel	Să se cet. D. Anghel
188	1	an Școlar	an școlar

Cuprinsul

	<u>Pag.</u>
Prefață	3
I. Dare de seamă despre ședințele Societății	5
Ședința Nr. 1	5
" Nr. 2	6
" Nr. 3	7
" Nr. 4	12
" Nr. 5	15
" Nr. 6	18
" Nr. 7	21
" Nr. 8	27
" Nr. 9	29
" Nr. 10	30
" Nr. 11	32
" Nr. 12	40
" Nr. 13	41
" Nr. 14	45
" Nr. 15	49
" Nr. 16	57
" Nr. 17	59
" Nr. 18	67
" Nr. 19	69
" Nr. 20	74
" Nr. 21	78
" Nr. 22	83
" Nr. 23	88
" Nr. 24	92
" Nr. 25	101
" Nr. 26	104
Cuvtințarea D-lui prof. I. M. Rașcu	105
" " avocat G. Miclora	111
" " prof. Mihail Rarincescu	112
" " prof. V. V. Flaneș	114
" " prof. C. Popescu-Gruia	115
" " student I. Făcăoaru	117
" " prof. M. Mavrodin	119
" " Nevului I. Diaconu	120
" " avocat G. Alexian	124
" " director Al. Georgiadi	124

	<u>Pag.</u>
II. Alte manifestări ale Societății	125
1. Ovid Densusianu—Intre literatură și viață	125
2. C. Gruia — Poezii de Rabindranath Tagore	130
Femeea	130
Pământul	131
Balada Nebunului	131
Lumină	132
Moartea	133
3. Cîteva compoziții școlarești	133
Teodor D. Cristache—Un rapsod cîntă plecarea Grecilor spre Troia	134
Ioan Maria-Sofia — Comparație între caracterul Antigonei și al Electrei	135
Decebal Montanu — Impresii din vremea cînd școala a fost închisă	137
Slăvescu Adriana — Privesiția unei păduri în exploatare	138
Paraipan Maria — Influența basmelor populare în poeziile lui V. Alecsandri	140
Ștefănescu Petru — Să se noteze, după un capitol din „Pseudo-kinogelikos” a lui Odobescu, felul cum autorul știe să treacă dela o idee la alta	143
Subiecte de compoziții	146
4. Incercări literare	148
I. G. Diamandy — Urmăriți de lupi	148
In lunca	148
Cîteva case	151
Singur	155
Virgil Huzum — Versuri	157
Pe drumul de munte	157
Căsuța de țară	157
Prohod	157
5. Pelerinajul la mormîntul lui D. Zamfirescu	158
Cuvtințarea elevului I. Diaconu	158
" D-rei prof. M. Rarincescu	161
" D-lui prof. I. M. Rașcu	163
6. Excursia membrilor Societății	167
III. Situația generală a Societății	179
Statutele Societății „Gr. Alexandrescu”	179
Regulamentul ședințelor	180
Regulamentul Bibliotecii	181
Biblioteca	182
Ședințele Societății	184
Membrii Societății	184
Lucrările Societății	185
Anuarul Societății (Nr. 4)	188
Anuarul Societății pe anul școlar 1921-1922	188

	<u>Pag.</u>
Suplement de socoleli în legătură cu Anuarele Nr. 1 și 2	188
A. Proces verbal	189
B. Proces verbal	189
C. Proces verbal	190
Bilanțul Bibliotecii pe 1922-1923	191
Bilanțul Societății pe anul 1922-1923	192-193
D. Proces verbal	194
E. Proces verbal	194
Note	194
Îndreptări.	197
<i>Ilustrații.</i>	
Tabla comemorativă a Societății	104
Mormântul lui D. Zamfirescu	158
Minăstirea Mera	169
Funicularul dela Comandă	196

Apendice — În ultimul timp au mai donat pentru imprimatul acestui Anuar:

Comitetul liceului „Unitatea”	400 lei
Cercul studenților putneni	500 „

Anexă la „Îndreptări”—În bilanțul Societății (Venituri, pg. 192) s'au strecurat următoarele greșeli, care trebuiesc astfel îndreptate: Cotizațiile membrilor (1922-1923) 9193,50; suma provenită din vânzarea cărților poșt. ilustr., lei 1986. Totalul general lei 53245,65.

Justificația tirajului,

AU APĂRUT:

Anuarul Societății literare „Gr. Alexandrescu” a elevilor de curs superior din Liceul „Unirea”, Focșani, Nr. 1. — Anul școlar 1919-1920.

Prețul 12 lei

Anuarul Societății literare „Gr. Alexandrescu” a elevilor de curs superior din Liceul „Unirea”, Focșani, Nr. 2. — Anul școlar 1920-1921.

Prețul 15 lei

Anuarul Societății literare „Gr. Alexandrescu” a elevilor de curs superior din Liceul „Unirea”, Focșani, Nr. 3. — Anul școlar 1921-1922.

Prețul 25 lei

PREȚUL 35 LEI

ANUARUL

Societății literare

„Gr. Alexandrescu”

a elevilor de curs superior din Liceul „Unirea”, Focșani

NUMĂR JUBILAR

Anul școlar 1922-1923

CUPRINSUL

Gr. Densusianu — Intre literatură și viață
Cuvântările din Ședința festivă
Pelorinajul la mormântul lui Duiliu Zamfirescu
C. Grău — Poezii de Rabindranath Tagore
Excursia membrilor Societății
Compoziții și încercări literare de-ale elevilor
Disertații: rezumate și discuții
Situația generală a Societății

ILUSTRAȚII: Tabla comemorativă a Societății; Mormântul lui Duiliu Zamfirescu; Mănăstirea Mera; Fusicularul de la Comandă.

FOCȘANI

C. 749. INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „TIPARUL FUTREI” S. A.

— 1923 —